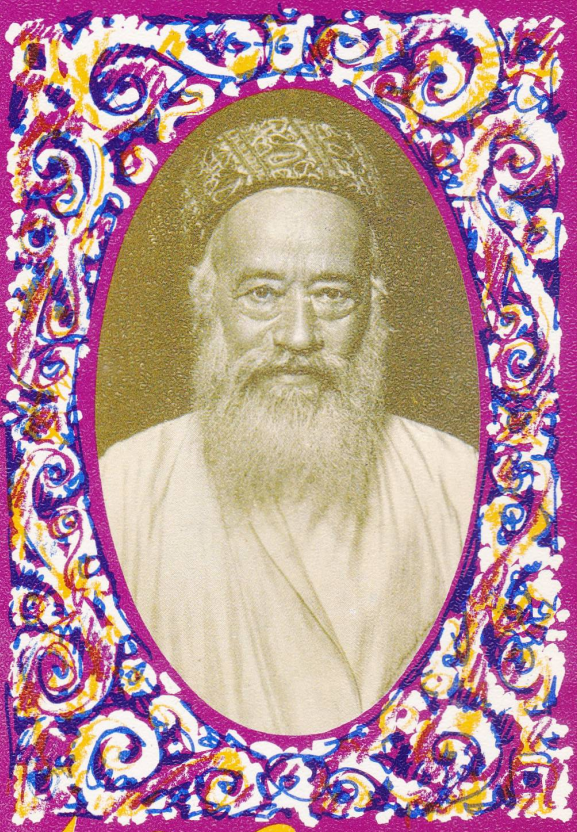
אברהם בן־יעקב

השליח הנודד

על שליח ארץ־ישראל
הרב יוסף חיים שרים זצ"ל

חיים שרים שדר בן־יעקב
J. H. SCHRIM
בית אל יבנה

מספרי המחבר

א. ספרי-מחקר

1. **תולדות הרב עבדאללה סומך**
(הוצאת "מטמון", ירושלים תש"ט)

2. **קהילות יהודי כורדיסתאן**
(הוצאת מכון בן-צבי, ירושלים תשכ"א;
מהדורה שנייה: הוצאת "קרית ספר",
ירושלים תשמ"א)

3. **יהודי בבל מסוף תקופת הגאונים עד ימינו**
(הוצאת מכון בן-צבי, ירושלים תשכ"ה;
מהדורה שנייה: הוצאת "קרית ספר",
ירושלים תשל"ט)

4. **שירה ופיוט של יהודי בבל בדורות האחרונים**
(הוצאת מכון בן-צבי, ירושלים תש"ל)

5. **קצור תולדות יהודי בבל**
(הוצאת ראובן מס, ירושלים תשל"א)

6. **קברים קדושים בבבל**
(הוצאת מוסד הרב קוק, ירושלים תשל"ד)

7. **ירושלים בין החומות — לתולדות משפחת מיוחס**
(הוצאת ראובן מס, ירושלים תשל"ז)

8. **הרב יהודה אלקלעי מבשר הציונות**
(הוצאת משרד החינוך והתרבות,
ירושלים תשל"ט)

9. **יהודי בבל בארץ-ישראל**
(הוצאת ראובן מס, ירושלים תש"ם)

10. **יהודי בבל בתקופות האחרונות**
(הוצאת "קרית ספר", ירושלים תש"ם)

11. **היסודות העבריים והארמיים**
בשפת הדיבור של יהודי בבל
(יופיע בקרוב בהוצאת מכון בן-צבי)

השליח הנודד

על שליח ארץ-ישראל הרב יוסף חיים שרים זצ"ל

מאת

אברהם בן-יעקב

Digitized by Project Zikaron
Touro University-NY Libraries
www.zikaron.tourolib.org
2022

הוצאת נוריאל שרים · ירושלים · תשמ"ב (1982)

בסיוע המרכז לשילוב מורשת יהדות המזרח
משרד החינוך והתרבות

©
כל הזכויות שמורות
למחבר א' בן-יעקב
ולמו"ל נ' שרים
יחדיו

הוצאת נוריאל שרים
קרית יובל, רחוב הנטקה 52
ירושלים 96782
טלפון 537473

נדפס בדפוס מנחם, ירושלים

הרב יוסף חיים שרים
תרי"א—תש"ט (1851—1949)

מוקדש על-ידי נוריאל שרים
לזכר הוריו האהובים:
יום-טוב בן ר״ח שרים ז״ל
וסופיה שרים ז״ל לבית כוכב

תוכן העניינים

הקדמה 11

פרק ראשון: משפחת שרים 13—23
א. הרב יצחק ב"ר יוסף שרים הראשון (15) ; ב. הרב יצחק ב"ר יוסף שרים השני (18) ; ג. הרב רחמים ב"ר דוד שרים (20).

פרק שני: הרב יוסף חיים שרים 24—84
א. ימי נעוריו (27) ; ב. פעולותיו כשליח ארץ־ישראל (27) ; ג. הארצות שביקר בהן (34) ; ד. פעולותיו למען קופות "מגן־דוד" בבגדאד ובכורדיסתאן (46) ; ה. הייחסים בין ריי"ח שרים ו"ועד עדת הספרדים" בירושלים (56) ; ו. אשתו וצאצאיו (73) ; ז. ייסוד בית־כנסת וישיבת "מגן־אברהם" — "עוד יוסף חי" (83).

פרק שלישי: המקורות על פעולותיו של הרב יוסף חיים שרים 85—162
א. תודת שליח־חברון ריי"ח שרים לקהילות יהודי בומבי וכלכותה בשנת תר"ס (1900) (87) ; ב. תודת ריי"ח שרים לקהילת יהודי בגדאד, בראשית המאה העשרים (93) ; ג. איגרת־שליחות של ריי"ח שרים לערי הודו והמזרח הרחוק, בשנת תר"ף (1920) (99) ; ד. קול־קורא ליהודי הודו לתמוך בריי"ח שרים, מאת ראשי ומנהלי כוללות עדת הספרדים בירושלים (104) ; ה. מכתב־חוזר לקהילות שונות, מאת "ועד עדת הספרדים" בירושלים, על שליחותו של ריי"ח שרים (108) ; ו. מכתב־ידידות מריי"ח שרים, אל עזרא ורפאל ממשפחת סילווירה בארם־צובא (110) ; ז. ספרי תורה שהועברו מבגדאד לירושלים על־ידי ריי"ח שרים (112) ; ח. על הקדש הבית בשכונת עבאס אפנדי בבגדאד, למען כולל הספרדים בירושלים, בשנת תרפ"א (1921) (121) ; ט. הכחשת עלילה על שליח־ירושלים ר' יוסף חיים שרים, בשנת תרפ"א (1921) (122) ; י. "מכתב־גלוי מרבנות הראשית בגדאד" בענין שליח־ירושלים ריי"ח שרים (125) ; יא. איגרת מה"חכם־באשי" של בגדאד הרב עזרא ראובן דנגור, אל הראש"ל ר' יעקב מאיר, בשבח ריי"ח שרים, בשנת תרפ"ו (1926) (129) ; יב. מכתב מהרב יוסף חיים שרים, אל הראש"ל ר' יעקב מאיר, בשנת תרפ"ו (1926) (131) ; יג. מכתב מראש רבני בגדאד ר' ששון כ'צ'ורי, אל יו"ר "ועד עדת הספרדים" בירושלים, בענין השליח ריי"ח שרים, בשנת תרפ"ט (1929) (133) ; יד. מכתב מרבני העיר מוצל, אל הראש"ל ר' יעקב מאיר, בשנת תרפ"ז (1927) (135) ; טו. מכתב מאת צאלח מנשה מסלימאניה, אל הראש"ל ר' יעקב מאיר, בשנת תרפ"ז (1927) (139) ; טז. איגרת מהרב שלום ב"ר שמעון מעיר דהוך, אל הראש"ל ר' יעקב מאיר, בשנת תרפ"ז (1927) (140) ; יז. על תרומותיהם של יהודי בבל וכורדיסתאן ל"ועד עדת הספרדים" בירושלים, בשנת תרפ"ט (1929) (143) ; יח. "שטר תנאים" בין "ועד עדת הספרדים" בירושלים תובב"א ובין השד"ר ריי"ח שרים, בשנת תרצ"ב (1932) (150) ; יט. יפוי־כוח והצהרה, מאת "ועד עדת הספרדים" בירושלים, למינוי ריי"ח שרים שיגבה את כספי ההקדשות בערים שונות, בשנת תרצ"ג (1932) (153) ; כ. מכתב מר' יוסף חיים שרים אל הרב יצחק נסים — בשנת תרע"ח (1918) (154) ; כא. קבלות שונות (155).

פרק רביעי: שירים ופיוטים מאת ריי"ח שרים ז"ל 163—178

פרק חמישי: רשימות על ריי"ח שרים 179—188
א. סבי הרב יוסף חיים שרים ז"ל — מאת נוריאל בן יום־טוב שרים (181) ; ב. הרב יוסף חיים שרים בסולימאניה שבכורדיסתאן — מאת הסופר והמשורר ראובן חיים בר־אמון (185) ; ג. שכן טוב — מאת נסים יושע (187).

פרק שישי: קורות חיי (זיכרונות) — מאת יום־טוב ב"ר יוסף חיים שרים ז"ל 189—194

ביבליוגרפיה 195—196

מפתחות: 197—213
א. רשימת כתבי־היד (199) ; ב. מפתח שמות האישים (202) ; ג. מפתח שמות המקומות (210) ; ד. מפתח שמות העניינים (212).

רשימת התמונות והתצלומים

א. רשימת התמונות

1—3. הרב יוסף חיים שרים ז"ל 3, 24, 86
4. הרב יעקב אהרן ב"ר משה ז"ל 40
5. הראש"ל ר' יצחק ניסים וצ"ל 41
6. הרב יוסף חיים ב"ר אליהו ב"ר משה חיים וצ"ל מבגדאד 45
7. הראש"ל ר' יעקב מאיר וצ"ל 63
8. הרבנית שמחה אשת ריי"ח שרים ז"ל 74
9. הרבנית שמחה שרים ; שני בניה : יהודה ויום־טוב ; ושלושת בנותיה : חנה, יעל ובעלה אברהם טוויל, מלכה 78
10. יום־טוב בן ריי"ח שרים ז"ל, וכלתו גראציה (שולה) אשת יוסף שרים 81
11. בני יום־טוב שרים : רבקה, יהושע, דוד, מצליח, יוסף, אורה ובעלה אריה בורנשטיין, שלום, נוריאל, סול אשת מצליח, והילד משה בן ברטה שרים 82
12. יום־טוב ויהודה בני ריי"ח שרים בבית־הכנסת "עוד יוסף חי" 83
13. ראשי קהילת יהודי מוצל בשנת תר"ץ (1930) 138
14. הראש"ל ר' בן־ציון מאיר חי עוזיאל, הרב חזקיה שבתי וריי"ח שרים 174
15. נוריאל בן יום־טוב שרים 183
16. סופיה אשת יום־טוב שרים 193

ב. רשימת התצלומים

1. עמוד מכתב־יד הספר "הדר עזר", מאת הרב יצחק ב"ר יוסף חיים שרים [הראשון] 13
2—5. שערי ספרי הרב יצחק ב"ר יוסף שרים [הראשון] 16, 17
6. שער הספר חידושי מהריי"ץ שרים 19
7—9. שערי ספרי הרב רחמים ב"ר דוד שרים 21, 22
10. שער החוברת "דרוש להספד", מאת ריי"ח שרים [בגדאד תרע"ט] 29

11. הודעה על "דרוש־הספד" שהספיד רי"ח שרים את הרב עזרא ראובן דנגור זצ"ל בבית הכנסת הגדול בבגדאד, ביום יג שבט תר"ץ (1930) 30
12. הודעה מרי"ח שרים על מות הגבירה פרחה אשת סלימאן ב"ר דוד ששון ז"ל 32
13. מכתב תנחומים אשר שלח רי"ח שרים בחשוון תש"ח לרחל אשת סיר דוד בן אליהו עזרא (בחר) מכלכותה (23 באוגוסט 1947) 33
14. הזמנה ל"דרוש להלבשה" שדרש רי"ח שרים ביום שני של חג השבועות תרע"ט (1919), לרגל חלוקת בגדים להלבשה עבור בני העניים שב"מדרש תלמוד תורה" 37
15. קול־קורא מטעם חכמי ישיבת המקובלים "בית־אל" בירושלים, לתמיכה בשליח רי"ח שרים האוסף כספים למענם ולמען כולל ירושלים — ח אייר תרע"ז (1917) 38
16. עמוד מדו"ח כספי שרשם רי"ח שרים, על הכספים שאסף בשנים תרע"ה—תרע"ו (1915—1916) למען ועד עדת הספרדים בירושלים 43
17. קבלה מהראש"ל ר' יעקב מאיר אל רי"ח שרים, על קבלת סך 900 רופיות מהקדש כנג'ין בבגדאד — אדר תרפ"ח (1928) 44
18. הסכמות רבני ירושלים ובגדאד למען קופת "מגן דוד" הנגבית על־ידי שד"ר־ירושלים רי"ח שרים — שנת תרס"ב (1902) 47
19. הסכמות רבני בגדאד על קופת "מגן דוד" — שנת תרס"ח (1908) 53
20. צילום הדרכון שקיבל רי"ח שרים במשרד המשטרה בכלכותה, כדי לנסוע לסינגאפור, שנת תרפ"ז (10 מאי 1927) 57
21. מכתב מרי"ח שרים אל ראשי ונכבדי ועד העדה הספרדית בירושלים — יח טבת תרפ"ח 61
22. קריאה לעזרה בשלוש שפות (עברית, ערבית ואנגלית) לתמוך בחג הפסח בעניי ירושלים באמצעות השד"ר רי"ח שרים 68
23. קול־קורא מטעם הראש"ל ר' יעקב מאיר ו"ועד עדת הספרדים" בירושלים על שליחותו של רי"ח שרים לערי הודו, בבל והסביבה 69
24. כתובתה של הרבנית שמחה אשת רי"ח שרים 75
25. כתב־יד הקינה שחיבר רי"ח שרים על מות חתנו אברהם בן עזרא עלי (טוויל) 80
26. חותמות של רי"ח שרים ובניו 84
27. עמוד אחד מהשבועון "מגיד מישרים" שהופיע בליתוגראפיה בכלכותה ובו פורסמה הודעה על הדרוש שדרש רי"ח שרים בבית־הכנסת "בית־אל" בכלכותה 88
28. שני עמודים מהשבועון "מגיד מישרים" שבהם התפרסמה תודת רי"ח שרים לקהילות בומביי וכלכותה שתמכו בו 90
29. עמוד מתוך השבועון "מגיד מישרים", שבו התפרסמה "תודה וברכה" לקהילות המזרח הרחוק, מאת השד"ר רי"ח שרים 91
30. תודת רי"ח שרים לקהילת יהודי בגדאד 96—97
31. איגרת־שליחות של שד"ר ירושלים רי"ח שרים לערי הודו, שנת תר"פ (1920) 101
32. איגרת מרבני הספרדים בירושלים, אל קהילת יהודי הודו, לתרום כספים באמצעות השד"ר רי"ח שרים — שנת תר"פ (1920) 102—103
33. קול־קורא מטעם ועד עדת הספרדים בירושלים, לתמוך בשד"ר ריח שרים האוסף כספים למען עניי ירושלים — סיון תרפ"ה (1925) 108
34. מכתב מרי"ח שרים אל עזרא ורפאל לבית סילווירא 111
35. מכתבי־תודה מרבני ירושלים אל קהילת יהודי בגדאד על עזרתם לשד"ר ירושלים רי"ח שרים לקבל ספרי־תורה עבור בתי הכנסיות בירושלים — שנת תרס"ה (1905) 117

36. תעודה בערבית על הקדש הבית בשכונת עבאס אפנדי בבגדאד למען כולל הספרדים בירושלים 121
37. "הודעה גלויה מה"חכם־באשי" של בגדאד הרב משה חיים שלמה דוד שמאש, נגד העלילה שהתפרסמה נגד הרי"ח שרים בשנת תרפ"א 123
38. פנייה מה"חכם־באשי" של בגדאד הרב עזרא דנגור אל בני הקהילה לסייע לשד"ר ירושלים רי"ח שרים — שנת תרפ"ו (1926) 128
39. מכתבו של הרב עזרא ראובן דנגור מבגדאד, אל הראש"ל ר' יעקב מאיר — כה אדר תרפ"ו (1926) 130
40. ראשיתו של מכתב מאת רי"ח שרים, אל הראש"ל ר' יעקב מאיר — כה חשוון תרפ"ו (1925) 132
41. מכתב מאת הרב ששון כ'צ'ורי, מ"מ ראש הרבנים בבגדאד אל יו"ר ועד עדת הספרדים בירושלים — שנת תרפ"ט (1929) 134
42. מכתב מרבני העיר מוצל אל הראש"ל ר' יעקב מאיר — יז חשוון תרפ"ז (1926) 137
43. מכתב מאת צאלח מנשה מסולימאניה, אל הראש"ל ר' יעקב מאיר — י שבט תרפ"ז (1927) 139
44. מכתב מר' שלום ח"ר שמעון מעיר דהוך שבכורדיסתאן העיראקית, אל הראש"ל ר' יעקב מאיר — חשוון תרפ"ז (1926) 140
45. עמוד מתוך פנקס החשבונות של רי"ח שרים על תרומותיהם של ק"ק עקר ומוצל ל"ועד עדת הספרדים" בירושלים — חשוון וכסלו תר"ץ (1929) 145
46. עמוד מתוך הפנקס הנ"ל על תרומותיהם של ק"ק זאכו — יח תמוז תרפ"ט (1929) 147
47. עמוד מתוך הפנקס הנ"ל על תרומותיהם של ק"ק עמאדיה ודהוך — שנת תרפ"ט (1929) 149
48. "שטר־תנאים" שנמסר על־ידי ועדת עדת הספרדים בירושלים לרי"ח שרים בתמוז תרצ"ב (1932) 151
49. מכתב מרי"ח שרים, אל הראש"ל ר' יצחק ניסים זצ"ל — ר"ח אדר שני תרע"ח (1918) 154
50—55. קבלות שונות 155, 157, 158, 160, 161, 162
56. כרטיס־ברכה לחגים מאת רי"ח שרים 162
57—58. שניים מפזמוניו של רי"ח שרים בכתב ידו 164, 169
59. כרטיס־ברכה לחג הפסח, מאת רי"ח שרים 186
60. שני כרטיסי־ברכה לחגים, מאת רי"ח שרים 196

הקדמה

כל העוסק בחקר תולדות היישוב היהודי הישן בארץ־ישראל יודע היטב כי יישוב זה החזיק מעמד בזמנים קשים מאוד תודות לפעולותיהם המבורכות של מאות השד"רים (שליחים־דרבנן), אשר נשלחו מכוללות "ארבע ארצות" (ירושלים, חברון, צפת וטבריה) לכל תפוצות ישראל, במזרח ובמערב. זו הייתה המגבית המיוחדת של הימים ההם, שבלעדיה לא יכול היה היישוב היהודי להתקיים ואפילו לזמן קצר. היישוב בארץ, ספרדים ואשכנזים גם יחד, נהגו לשלוח שליחים מטובי הרבנים והפרנסים, שהשפעתם הייתה גדולה על הקהילות היהודיות בגולה.

הרבה נכתב על שלוחי ארץ־ישראל אלה לארצות הגולה; אך מיום ליום מתגלים תעודות חדשות ומיסמכים חדשים המוסיפים הרבה למה שידוע לנו על נושא זה. ברשותי חומר רב בלתי ידוע על שלוחים אשר ביקרו במאות התשע־עשרה והעשרים בארצות המזרח הקרוב והרחוק ויש בדעתי לפרסמו בספר מיוחד. את הספר הזה אני מקדיש להרב יוסף חיים שרים ז"ל, שהיה אחד השליחים הבולטים ביותר בת־קופות האחרונות, ביקר בכמה ארצות מטעם כוללות "ארבע ארצות" הקודש, שהה כעשר שנים בבגדאד, היה בעל השפעה מיוחדת, התחבב על כל הקהילות היהודיות אשר ביקר בארצותיהן וזכה להצלחות רבות.

הואיל ור"י שרים היה מעורב בכמה תופעות ציבוריות שאירעו בזמנו, החומר שמתפרסם בספר זה שופך אור חדש ומגלה פרטים בלתי ידועים לא רק על תולדותיו, אלא גם על תולדות היישוב הישן בירושלים והקהילות היהודיות בארצות שביקר בהן. מבחינה זאת אין ספר זה מצטמצם בהכרת אישיותו של שליחנו בלבד, אלא יש בו נדבך נוסף למה שידוע לנו עד כה על תולדות היישוב היהודי בארץ־ישראל.

תודתי נתונה לנכדו מר נוריאל בן יום־טוב שרים מירושלים, שהואיל בטובו להעמיד לרשותי מיסמכים ותעודות חשובים מארכיון סבו שנמצא בידיו והרשה לי לפרסמם. את הארכיון הזה אסף, ליקט וסידר לאחר עמל רב כדי להנציח את זכר סבו לדורי דורות. הוא גם קיבל על עצמו להוציא לאור ספר זה בהוצאתו. תודה גם להנהלת ארכיון ועד עדת הספרדים בירושלים שנאותו להעמיד לרשותי כמה תעודות ומיסמכים הנוגעים להרי"ח שרים ז"ל. הריני מודה גם להמרכז לשילוב מורשת המזרח במשרד החינוך והתרבות, ובייחוד למנהלו מר נסים יושע ולסגנו מר יאיר עוז־ארי, על סיועם בהוצאת ספר זה לאור. יבוא על הברכה גם מר מנחם כהן, בעל דפוס "מנחם", שהשתדל להוציא דבר מתוקן מתחת ידו.

אברהם בן־יעקב

פרק ראשון

משפחת שרים

א. הרב יצחק ב"ר יוסף שרים [הראשון]

היה הראשון ממשפחת שרים הידוע לנו ומגדולי רבני ארם־צובא. הוא נולד בשנת תקנ"ח (1798) ונפטר טז בתשרי תרל"ג (18 באוקטובר 1872), בגיל 75 ש'[1]. הוא התפרסם כחסיד ועניו אשר הקדיש את כל אשר לו למוסדות צדקה וחסד, כדי לזכות את הרבים. נהג להסתגף ולהסתפק במועט. חיבר חמישה ספרים חשובים, ואלו הם:

1. **שפר באר יצחק** ... פירוש ... לדברי ... הראב"ע [ר' אברהם אבן־עזרא] ... על סדר הפרשיות ... דברי הראב"ע באמצע וביאורו מזה ומזה ... פעלת ... ר' יצחק שרים נר"ו ... אחד ממלכי ... רבני אר"ץ [ארם צובא] ... ויצא הספר הזה על ידי ... אברהם ששון אמוזג וחביריו, כאן שנה רני ושמחי [תרכ"ד, 1864]. ג, קנט דף. °2.

יש עותקים שבהם נוסח ההקדשה, בתוך מסגרת למקבלי הספר. מהדורה שנייה: ירושלים תש"ל. צילום מוקטן מההוצאה הראשונה. על חלק שני ראה להלן:

2. **ספר הדר עזר** (הוא ח"ב לספרו באר יצחק) ... ביאורים על לשונות ... הראב"ע ... על נביאים ראשונים [לא נדפס] ואחרונים [על ישעיה ותרי עשר בלבד; וכתובים, פרט לדברי הימים] ... ממני יצחק שרים ... אזמיר, דפוס אהרן יהושע די שגורה וחבריו, שנת **בהדרי קדש** [תרכ"ה, 1865]. [2], קמא דף. °2.

בראש הספר הקדמת [הסכמת] שבעה ... הרבנים ... על אר"ץ [ארם צובא]: ר' חיים מרדכי לבטון, ר' משה בכמהר"י [יוסף] סתהון, ר' יצחק ענתיבי, ר' רפאל שלמה נחמד, ר' אברהם לניאדו, ר' שאול עזרא דוויך הכהן, ור' שלום כאספי, שבט תר"ך.

3. **ספר מוסר חכמים**; [פירוש על התורה בדרך מוסר, מאת ר' יצחק שרים], (בראשית — נשא). [ארם צובא], דפוס אליהו חי בן אברהם ששון, תרל"ג [1873]. פח דף. °8.

ספר זה נדפס בלי שער ולא נשלם בדפוס. הדפוסת לפי אברהם יערי, הדפוס העברי בארצות המזרח, חלק א, ירושלים תרצ"ז, עמ' 42, מס' 14. ראה שם גם בעמ' 33, שזהו הספר האחרון שיצא לאור בדפוס ששון ו"לא הספיקו לסיים ולפיכך יצא לאור בלי שער".

1 ציונו: אבן מקיר תזעק על ציץ נזר הקדש, הרב המחבר ספר הדר עזר, וס' באר יצחק, וס' פי הבאר, וס' לקוטים מפרד"ס, וס' מוסר חכמים ואשר כתב וחקק מנ"ר הדר בקדש נאדר, הרב המובהק כמהר"ר **יצחק שרים** ז"ל תנצב"ה. ויצא יצחק י"ו לחדש תשרי ש' התרל"ג" (ר' דוד ציון ב"ר שלמה לאניאדו, לקדושים אשר בארי"ץ, ירושלים תשי"ב, עמ' מ, סי' קיד). ראה עליו גם מ' ד' גאון, יהודי המזרח בא"י, חלק ב, עמ' 683.

בעותק אשר בבית הספרים הלאומי והאוניברסיטאי בירושלים (מס׳ 23 V 12748) רשום בכתב־יד: זאת תורת המנחה ... לכבוד ... שאול שאמיה ... ממני בן הרב המחבר יוסף שרים. כן הוא מזכיר את הספר הזה בהקדמתו לספר אביו ״פי הבאר״ שיצא לאור בירושלים בשנת תרס״ח (ראה להלן). ספר זה נזכר גם בנוסח המצבה של המחבר (ראה לעיל, הערה 1).

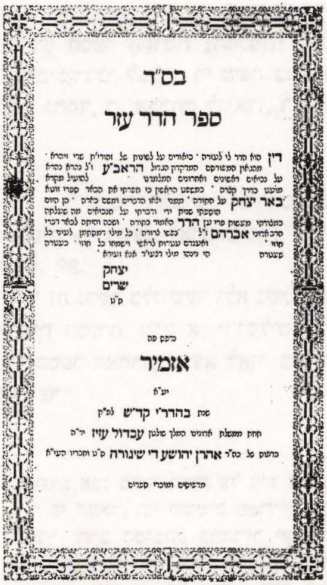
4. ספר לקוטים מפרדס, הלא הוא לקוטי אמרים ... מפי סופרים וספרים, אשר אסף ... מתורתם של ראשונים ... ומדרשי רז״ל ... עם תוספת נופך משלו ... חד מרבני אר״ץ [ארם־צובא] ... ר׳ יצחק שרים הי״ו ... ג חלקים, ארם צובה, דפוס אליהו חי בן אברהם ששון, תר״ל—תרל״ג [1870—1873]. °8.

מתוך הקדמת המחבר: ואסדרהו לערכים על סדר האלפא ביתא ואחלקהו לחמשה חלקים, ובסוף כל חלק הצגתי לי פרד״ס על הפרשיות וההפטרות על ספר אחד מן התורה.

חלק א כולל אותיות א—ג וספר בראשית. תר״ל, [3], ב—קפד, [1] דף.

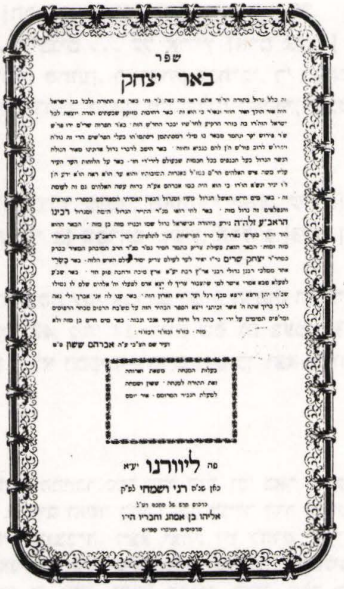
חלק ב כולל אותיות ד—ג, ספר שמות וספר ויקרא. תרל״ג, [2], דף; [1], ב—סב דף.

בראש הספר הסכמת הרב מרדכי עבאדי מארם־צובא, שכתב על המחבר, שנפטר בשנה הנ״ל, ״שייף עייל שייף נפיק וענוה יתירה, מתנהג בחסידות ... שקד על לימודו לילות כימים לילי טבת הארוכים, ותפלתו ... כמונה מרגליות תיבה בתיבה״.

בס״ד

ספר הדר עזר

אזמיר

שפר

באר יצחק

ליוורנו

שערי ספרי הרב יצחק ב״ר יוסף שרים [הראשון]

ספר
לקוטים מפרדס
חלק ראשון
בארם צובה יע"ו
תרל"ב

ספר
פי הבאר
חלק ראשון
ירושלם תרכ"א

שערי ספרי הרב יצחק ב"ר יוסף שרים [הראשון]

[חלק ג] נרשם על־ידי יוסף בנדר, קהלת משה, עמ׳ 682, מס׳ 583. מכיל 120 דף, חסר השער וסוף הספר.

5. **ספר פי הבאר**; פירוש על דברי׳ ... הרא״ם [ר׳ אליהו מזרחי] ז״ל עה״ת [על התורה], שחיבר רבי יצחק שרים זלה״ה ... נאום בנו המביא לבה״ד יוסף שרים. ירושלים, תש״מ, תרס״ח [1908]. [2], ב—כג דף. 8°.

מתוך הקדמת בן המחבר: נכדי ... הבחור ... חיים[2] ... טרח והשתדל וסייעני בהדפסת הספר הזה ... אפריין נמטייא למע[לת] ... יום טוב ידיד הלוי הי״ו שטרח ויגע ... בהגהת הספר.

ר׳ יצחק ב״ר יוסף שרים חתום על ״הסכמה״ של חכמי ורבני ארם־צובא מיום ט בחודש זיו [אייר] תרכ״ה (1865), בעניין שלא להשיג את גבול המדפיס ר׳ אברהם

2 הוא הרב חלפון חיים, שנפטר בארם־צובא בשנת תרע״ג (1912) וציונו: ״ציון במר תבכה וירושלים תתן קולה, ווי על האי שופרא דבלי בעפרא בחור כארזים עודנו באיבו החכם הותיק השלם כמה״ר חלפון חיים שרים זצ״ל, תנצב״ה. מנוחתו כבוד שבעה עשר במרחשון ש׳ תרע״ג״ (ר״ד לאניאדו, שם, עמ׳ קז, סי׳ יט; שם, מהדורה ב, עמ׳ קעה, סי׳ תקד).

ששון בארם־צובא [3]. במותו השאיר אחריו ארבעה בנים תלמידי־חכמים [4]: רחמים [5], יוסף (נפטר ג באלול תר"ע—1910)[6], משה ודוד (נפטר כח שבט תרס"ו—1906) [7].

ב. הרב יצחק ב"ר יוסף שרים [השני]

היה נכדו של ר' יצחק שרים הראשון, בעל חמשת הספרים הנ"ל. הוא נולד בארם־צובא בשנת תר"ך (1860), עלה לארץ־ישראל בתרנ"ו (1896) והתיישב בירושלים. התפרסם כשקדן בתורה עניו וצנוע, חסיד ומקובל. היה מיחידי ישיבות המקובלים "בית אל" ו"רחובות הנהר", חבר בית דין הצדק לעדת הספרדים בירושלים יחד עם ר' יעקב שמעון מטאלון ור' גבריאל שבתי. שימש סגן ראב"ד עד סוף ימיו [8] בשנת תרס"ה (1905) חתם יחד עם חברי בית דינו: ר' יעקב שמעון מטאלון ור' אברהם פילוסוף, על קבלת ספרי תורה מבגדאד עבור בתי כנסת בירושלים [9]. נפטר בירושלים כא בשבט תרס"ט (1909) [10].

3 "הסכמה" זאת פורסמה על־ידי אברהם יערי, בספרו הדפוס העברי בארצות המזרח, חלק א, ירושלים תרצ"ז, עמ' 36—37.

4 ארבעתם נזכרו בהקדמתו של הרב מרדכי עבאדי מארם־צובא לספר לקוטים מפרדס הנ"ל, חלק ב, ארם צובה תרל"ג.

5 אולי אפשר לזהותו עם הרב רחמים שרים שנפטר בארם־צובא כא בתשרי תרס"א (1900). ציונו: "קול נהי על איש החסד והרחמים רחמים מן קודם אלה שמיא מיבעי ליה, צנוע ומעלי הדר הוא החכם השלם כמה"ר רחמים שרים נ"ע נפ' כא תשרי שנת תר"א" (ר"ד לאניאדו, שם, עמ' עח, סי' קצג).

6 ציונו: "מ"ק [מקום קבורת] החכם רבי יוסף שרים אביו להרב יצחק שרים נ"ע ביום ג אלול ש' העת"ר [תר"ע, 1910]" (ר"ד לאניאדו, שם, עמ' קט, סי' כו). ראה עליו מ' ד' גאון, שם, עמ' 684. בהקדמתו לספר "פי הבאר" הנ"ל בירך המחבר את בנו יחידו יצחק, את בניו ובנותיו וחתניו.

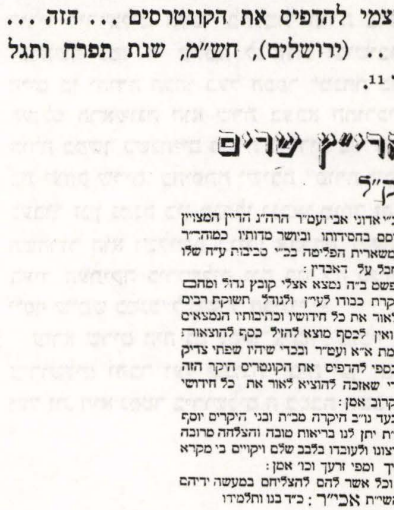
7 ציונו: איש חיל רב פעלים מעשיו כמה גדולים, ענוותן ושייף עייל שייף נפיק, החכם השלם והכולל הנפ[טר] בשם טוב מן העולם כמה"ר דוד שרים נ"ע. תנצב"ה. נפ[טר] כח שבט התרס"ו" (ר"ד לאניאדו, שם, עמ' קו, סי' יז; שם, מהדורה ב, עמ' קעה, מס' תקג). רחל אשתו נפטרה בקיצור ימים ושנים ו באלול תרל"ה (1875). השאיר אחריו שני בנים רבנים: יצחק ורחמים. לר' יצחק היו שלושה בנים ושלוש בנות: דוד, יוסף, משה, עדינה רחל ושרה. הרב מתתיה ב"ר משה ב"ר יצחק ב"ר דוד שרים הוא היום דיין בבית דין הרבני בירושלים.

8 ראה גאון, שם, עמ' 688. הראש"ל ר' יעקב שאול אלישר, בהקדמתו לספר תקון חצות (שהו"ל ר' יעקב נסים הררי, ירושלים תרנ"ז) מנה אותו בין גדולי המקובלים בירושלים וכינהו: "מע[לת] הרב המובהק מאיר כברק, ידו פרש שר, בנגלה ובנסתר, כמה"ר יצחק שרים יצ"ו".

9 ראה להלן בפרק שלישי, מקור מס' ז.

10 ציונו: "מ"ק קול יללה בוקעת ועולה על ארון הקודש שנשבה מעלת הרב המופלא בנסתר ובנגלה המקובל האלהי כמוהר"ר יצחק שרים זלה"ה נתבקש בישיבה של מעלה יום כ"א שבט התרס"ט לב"ע נשמתו בגנזי מרומים" (ר"ד לאניאדו, שם, עמ' קיג—קיד, סי' לז).

מחיבוריו התפרסם ספרו: חידושי מהרי"ץ שרים זצוק"ל. החידושים והביאורים האלה הם מכ"י אדוני אבי ... ר' יצחק שרים ... סביבות ע"ח [עץ חיים, מאת ר' חיים וויטאל] שלו ... דחקתי את עצמי להדפיס את הקונטרסים ... הזה ... בנו ותלמידו ... עזרא בכמהר"ר שרים .. (ירושלים), חש"מ, שנת תפרח ותגל [תרפ"ח, 1928]. יח דף. °8. נדפס בלי שער [11].

חידושי מהרי"ץ שרים

זצוק"ל

החידושים והביאורים האלה הם מכ"י אדוני אבי ועמ"ר הרה"ג הדיין המצויין
המפורסם בהסידותו ובישר מדותיו כמוהר"ר
יצחק שרים זלה"ה אשר נמצאו משאריית הפליטה בכ"י סביבות ע"ח שלו
והשאר נאבד חבל על האבדן:

אמנם מחידושיו וכתיבותיו שעפ"י הפשט ב"ה נמצא אצלי קובץ גדול ומהם
הלכה למעשה והן אמת שליקרת כסדרו ע"ערן ולענד" תשוקת רבים
ליהנות מזיו תורתו היה ראוי להוציא לאור את כל חידושיו וכתיבותיו הנמצאים
תחי' ברם דא עקא כי השעה דחוקה ואין לבסס מוצא להוי' כסף להוציאות
הנז' רק בכדי לעשות נ"ר ועילוי לנשמת א"א ועמ"ר ובכדי שיהיו שפתי צדיק
דובבות דחקתי את עצמי וקבצתי מכספי להדפיס את הקונטרס הקר הזה
והשי"ת יפתח לי את אוצרו הטוב בכדי שאוכה להוציא לאור את כל חידושי
תורתו בקרוב אמן:

וידהי"ר שזכות א"א ועמ"ר ינן בעדי ובעד נ"ב היקרה מב"ת ובני היקרים יוסף
ואברהם ובנותי העי"א שתשי"ת יחן לנו בריאות טובה והצלחה מרובה
ואורך ימים ושנות חיים וזכנו לעשות רצונו ולעובדו בלבב שלם ויקויים בי מקרא
שכתוב לא ימוש ספיך ומפי זרעך וכו' אמן:

וינן אלקי המקום בעד אחי היקרים הם וכל אשר להם להצליחם במעשה ידיהם
ולהאריך ימי חייהם לעבודת השי"ת אכי"ר: כיד בנו ותלמידו

הצעיר עזרא בכמהר"ר שרים יצ"ו

א) בע"ה שבר מ' שנף ד' הקצר כלמ"ח
חיל כלן למד קנגלי ח"ק מניטים
בד שיגלי שפיק מלד מנה ולקבן [שבר ח"ק
מ"ב] למד כי לנגלי ח"ק כם בדלי"ת וגי"ל וכו'
ש"ב ולמניד מ"ם כהב לקבן כי לנגלי ח"ק כם
בדלי"ת לחן כתובה ניהם דלי"ב כיהו בגי"ב
דלי"ב שכם כה"ב דלי"ב כהן ניהם לגלי בפלי"ם
דלי"ת מהפכנו עד סוף כלגלי וכיהו שהיק
דלגי וכתובו מהפכנו כלה"ק וכן כוא בכדלי"ת
מנכר שנוס [ב"ה כפ"ת] שבתב דלנגלי ח"ק
מהפכנים חון פלוגם שהיק בכקבל דלדל"ת וכו'
מלגיכו בד למשנה נימן חגלגלי ח"ק ב"ה ות"ם
ב"ה:

ב) ש"א מיד ד"ה וכתב לחר וכו' עד ביום
נגלי ח"ק כיפר פ"ב פיין שבר
סדר תלולות פ"ת שבתב דכהפשטות הקו כוא עד
סוף כתלולות דוקא ולא נגרש פ"ש ד"ב ומלמ
מ"ש בתן עד ביום נגלי כוא בתרת הקו וכקו
עלתו כוא דוקא עד סוף התלולות ועיין בנגלי
כי זוד מגלגל זיל בלי ד' וכ"ה:

ג) שם ד"ה וכתב שנם וכו' ומשבר לומר כי
לא כיום כן אלא קודם תיקון אלי
ואחר כתיקון לא כולכך לזה שחר שתיק לאסוף
נגלוי למשלב ב"ב אלמנם עיין בשבר בהקדמות
[דף שכ"ג] שבתב שעומדים שם בגבילה עד
שיתגלגלו כל סיגי כזיקין מד בילות כתבלות שע"ב:

שבר

א

שער הספר חידושי מהרי"ץ שרים

מחידושי תורתו הובאו בספר שערי רחמים, מאת ר' רחמים יוסף בן רפאל נסים פראנקו, חלק ב, ירושלים תרס"ב, אה"ע, סי' יב [12]; ובספר דברי חזקיהו, מאת ר' חזקיה ב"ר שבתי גבריאל יהושע, ירושלים תרצ"ה, עמ' יא—טו. במותו השאיר אחריו שבעה בנים ושלוש בנות [13].

11 במבוא לספר זה כתב בנו הרב עזרא שרים, כי בידו נמצא קובץ גדול מחידושי תורתו של אביו. הוא השאיר ספר בכ"י בשם "שמות הגיטין".

12 שם הובאה שאלה גדולה בענייני אישות המכילה כדי קונטרס שלם וענו עליה גם הרבנים יוסף נסים בורלא ור' וידאל ב. חנוך אנג'ל.

13 שמותיהם: חלפון־חיים, אברהם, משה, מרדכי, עזרא, יוסף, יצחק־יעקב (נולד אחרי מות אביו); רחל, נעמי ושמחה.

הרב עזרא פ״ר יצחק שרים, בנו של בעל ״חידושי מהרי״ץ״ הנ״ל, נולד בארם־צובא בראש־חודש טבת תרנ״ו (18 דצמבר 1985). בגיל שישה חודשים עלה עם הוריו לירושלים וחונך בתלמוד־תורה ברחובות הבוכארים, בישיבת ״אוהל מועד״ (בראשה עמד ר׳ שלמה לניאדו) ובישיבת ״טובי ישבעו״ (בראשה עמד ר׳ יוסף חיים בן יהודה הכהן בעל הספר ״מנחת כהן״, ירושלים תרס״ב—תרע״א). במלחמת העולם הראשונה הוא שרת בצבא התורכי והגיע לדרגת קצין. אחרי כיבוש הארץ הורה במשך כשנתיים בת״ת לילדים בני עדת ארם־צובא. הוא נשא לאישה את עדינה בת יצחק שרים. בהיפתח ישיבת ״פורת יוסף״ בירושלים [14] הורה בה תלמוד לנערים. כעבור זמן נמנה בין מנהלי וגבאי מוסד זה ודאג לפיתוחו וקידומו. גם לאחר מלחמת השחרור הוא ושלושת בניו: אברהם, משה ואליהו דאגו לשיקום ישיבה זאת מחדש בעיר העתיקה בירושלים וגם בנו לה סניף מפואר ברחוב מלכי ישראל. בנו הבכור יוסף שימש כמנכ״ל משרד הבינוי [15].

עזרא שרים היה גם עסקן־ציבור, מזכיר ויו״ר ועד ת״ת ״מגן דוד״ לעדת החלבים בירושלים וחבר ועד שכונת ״בית־וגן״ בירושלים. במשך כמה שנים היה גם יו״ר ועד זה. הוא נפטר בירושלים ה בטבת תשכ״ג (1 ינואר 1963) [16].

ג. הרב רחמים ב״ר דוד שרים

הוא נולד בענתאב הסמוכה לארם־צובא בשנת תרכ״ט (1869). בצעירותו עלה לירושלים ונפטר כאן כד בטבת תרצ״ד (1934) [1]. היה נכדו של ר׳ יצחק שרים בעל ״פי הבאר״ ומטובי חכמי ירושלים. חיבר שלושה ספרים אלו:

א. ספר **שער רחמים** ... כולל שאלות ותשובות מהסידור הרש״ש ומהקדמת רחובות הנהר ומנהר שלום [שלושתם לר׳ שלום שרעבי] ומשער הכוונות ומעץ חיים ומשער ההקדמות [שלושתם לר׳ חיים ב״ר יוסף וויטאל] מזוהר ... בענין התפלות וביאורים ומאמרים מלוקטים ... שכתבתי מפי חכמים ומפי ספרים ... רחמים דוד שרים (נכד ... ר׳ יצחק שרים זצוק״ל), חלק [א]—ב, ירושלם, דפוס הר״ש הלוי צוקרמן, תרפ״ו—תרפ״ח [1926—1928]. 8°.

חלק [א]: תרפ״ו, עח דף; חלק ב: ... רובי התשובות מגדולי הדורות, ממורי ...

14 פרטים על ישיבת ״פורת יוסף״ וייסודה ראה א׳ בן־יעקב, יהודי בבל בארץ־ישראל, ירושלים תש״ם, עמ׳ 479—484.

15 על תולדותיו ראה אנציקלופדיה לחלוצי הישוב ובוניו, מאת דוד תדהר, כרך יט, עמ׳ 5587. שם נרשם בטעות כי שם אביו: דוד, צריך לתקן: עזרא.

16 רשימות קצרות על עזרא שרים פרסמו מ׳ ד׳ גאון, שם, עמ׳ 683—684; דוד לאניאדו, לקדושים אשר בארץ, מהדורה שנייה, ירושלים תש״ם, עמ׳ קעז, סי׳ תקיא (עם תמונתו).

1 ראה מ׳ ד׳ גאון, שם, עמ׳ 689.

ספר
שערי רחמים
הספר זה כולל שאלות ותשובות מהסידור הרש"ש
ומהקדמת רחובות הנהר ומנהר שלום ומשער
הכוונות ומעין חיים ומשער ההקדמות ומזוהר הקדוש
בענין התפלות וביאורים ומאמרים מ"וקסים, ואלו
השאלות כולם נשא פרוב חופר רשתי ומעם לפתרי
ומרוב השכחה בעוהיר יהיה לי רוב שאלות וספיקות
הקב"ה יאיר שכלי ויסיר מסכי השכחה ויסיעני לעשות
רצונו כרצונו ולעבדו בלבב שלם כיר"א:
זה הספר ההלהלי לכתבו ולשאול על כל ספק ושאלה
משנת הרבעיי שנכנסתי לישיבה מרוב פרעים שכלי
יצא לי השאלות וכל שאלה ותשובה שכתבתי
כולם מפי חכמים ומפי ספרים, ואם פעיתי
חיי באיזה שאלה ובאיזה תשובה
ה' הטוב יכפר בעדי, ואם אח"כ
נראה או נמסק שאלות
ותשובות אחרות נכתבם
אח"כ בע"ה יען.
בהחלה לפתרי
עריין דעתי
קצרה:
היום חיי כפלי שי הרפ"ג ל"ע.
הכותב רחמים דוד שרים כיה"
נדפס
בעה"ס ירושלם תובב"א
ע"י התרפ"ן נפ"ג
ברפוס הרש הלוי צוקרמן היו

ביניני עפי"
זה השער לה' צדיקים יבואו בו
חלק שלישי
ספר
שערי דרך החיים
זה החלק שלישי אשר חברתי והוא כולל סדרת על ע"ח ועל שה"כ
וסדור הרש"ש וביאור יקר הקדמת רחובות הנהר ונם מאמרים
ומגולות ומעמים ומשלים וענינים רבים יקרים ונחמדים
מפו רב ונדבים לכל אדם מלוקטים מהזוהר הקדוש
ברשב"י ע"ה וביאור ומשמונה שערים של הניני המקובל האלקי כיצ"ו
קריסא הרב הקדוש האר"י הזתי ז"ע וספר ספרים קדושים
כולם יקרים ונחמדים ויש בי סדרת וסבולות ומאמרים מספר שם אל
שדי מה שאמר לעקוב די הוא יאמר לעצר שכינה עיונו שהיא בגלויות
ולעצר כלולת עמו ישראל די ולסבות הרבים ולהקל על המתלים ילכל
הנכנס בחכמה הפסוארה תכמת האמת אשר על ידה תקרב הגאולה והקורא
בו יעים לו טעם רב ובשם אל שדי הקב"ה ישתו לנו שערי דרך עץ
החיים ונכנם לנו עין עליון עם כל ישראל אחינו וזכות התורה הקדושה
נזכה לראות בנין בית קדשנו ותפארתנו ולביאת משיחנו במהרי ביתנו אמיר.
המחבר הצעיר רחמים בכמהר"ר דוד שרים הי"ו
היום שבעה לחי מברח תרצ"א לפ"ק בירושלים תובב"א
שאו שערים ראשיכם והנשאו פתחי עולם ויבא מלך הכבוד
נדפס בביה"ק ירושלם
דפוס הר' חיים מהרי"ם הלוי זל צוקרמן

שערי ספרי הרב רחמים ב"ר דוד שרים

מהר"ש [שאול] דוויך יחשל"א [יחי שמו לעד אמן] ... בשנת תפרה [תרפ"ח]. [18], צה, [1] דף.

בראש חלק ב באו הסכמות רבני ירושלים: ר' יוסף חיים זאננעפעלד, ר' יוסף ידיד הלוי, תשרי תר"פ; ר' חיים שאול דוויך הכהן, תשרי תרפ"ח; ר' אהרן שלמה מהריל, תשרי תרפ"ח; ר' יעקב חיים ב"ר יצחק ברוך סופר, כה תשרי תרפ"ח; ר' חזקיה שבתי, תרפ"ח; ר' שלום חיים הדאיא, תשרי תרפ"ח; ר' יעקב כמוהר"ש [שאול] קצין, כח חשון תרפ"ח.

חלק ג יצא לאור בשנת תרצ"א בשם:

ב. ספר שערי דרך החיים; זה החלק שלישי אשר חברתי והוא כולל שו"ת על ע"ח [עץ חיים] ועל שה"כ [שער הכוונות, שניהם מאת ר' חיים וויטאל] וסדור הרש"ש [ר' שלום שרעבי] ... ועל הקדמת רחובות הנהר [להנ"ל]. וגם מאמרים וסגולות וטעמים ומשלים וענינים רבים ... מלוקטים מהזוהר ... ומשמונה שערים של רבינו ... האר"י ... ומשאר ספרים ... המחבר ... רחמים בכמהר"ר דוד שרים ... ירושלים, דפוס חיים הלוי צוקרמן, תרצ"א [1930]. [4], צט, [1] עמ', 8°.

ג. ספר שערי טעמי המצות; כולל טעמי כל מצוה ומצוה ע"ד [על דרך] הפשט

זה השער לה׳ צדיקים יבואו בו

ספר

שערי טעמי המצות

כולל טעמי כל מצוה ומצוה ע״ד הפשט וע״ד הקבלה אשר לקטתי והעתקתי מספרים קדושים והם ס׳ החינוך חיי אברהם נפשות היים זוה״ק וח׳ שערים נגיד ומצוה ומצוה ונפ׳ הקבלה להאר״י זלה״ה ושערי הפשט הם כספר תק״ך שה״ם גי׳ עסמ״ב ורפ״ח וטעמי הקבלה כמספר שד״י וגם סגולות ותפלות וענייני ג״ע וגיהנם ומיתת הצדיקים ומלה״ש היוצאים לנגדם וקצת משבחי האר״י זיע״א וחכמתו המובאה בהקדמת ס׳ עץ החיים וגם קצת משבחי הרשב״י וזע״א וגם ליקבה״י קודם נפ״י ואכילה וגם פדיון נפש מאליהו הנביא זלה״ה ודרוש לחפלין כל זה לקטתי בדרך פרד״ס כפי שכלי מה שחנני ה׳ לזכות את עצמי בחבורי זה הרביצי ולזכות גם את הרבים בעבודת ה׳ לדעת טעמי המצות ולעשותם לשמם ולא כמצות אנשים מלומדה וזכות הרבנים אשר העתקתי מספריהם ובשם עסמ״ב ירפ״ח ושד״י ה׳ יפקאני רפו״ש ויתן לי כח ובריאות לעיה״ש ולברר רפ״ח ניצוצי נשמתי ויקים שכינתא מעפרא וישלח לנו משיחנו רמהרה בימינו אמן׃

החו׳ בש״א לח׳ רחמים ס׳ התרצ״ב לפ״נ

ע״ה רחמים דוד שרים סט״ס

נדפס פסביק ירושלם תיכנ״ח

שנת שערי טעמי דיני המצות (התרצ״ג לפ״ג)

בדפוס המערב

שער ספרו של הרב רחמים ב״ר דוד שרים

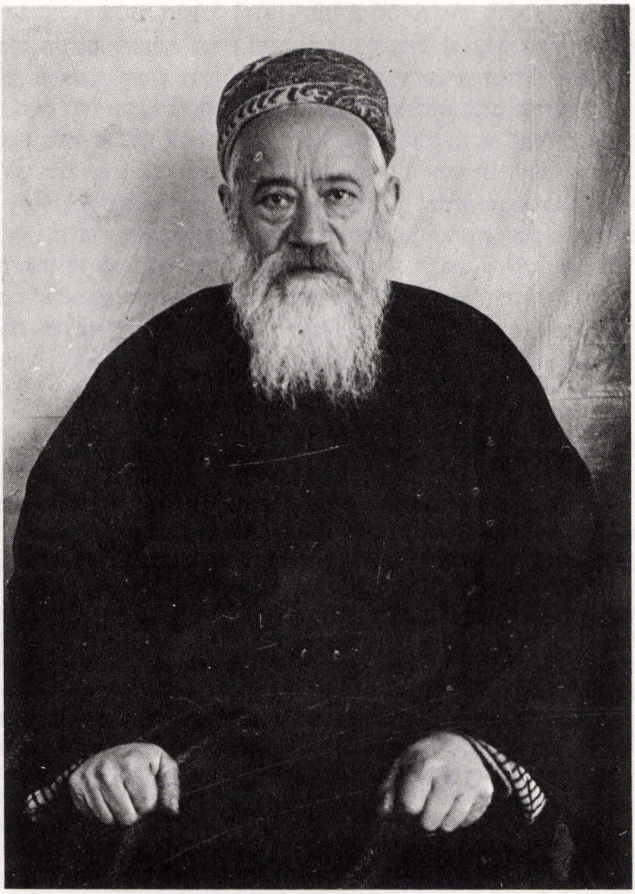
וע״ד הקבלה אשר לקטתי והעתקתי מספרים קדושים ... וגם סגולות ותפלות וענייני ג״ע [גן עדן] וגיהנם ומיתת הצדיקים ומלה״ש [ומלאכי השרת] היוצאים לנגדם וקצת משבחי האר״י ... וחכמתו המובאה בהקדמת ס׳ עץ החיים, וגם קצת משבחי הרשב״י (שהעתקתי אותם מס[פר] בר [צ״ל: בן] יוחאי [לר׳ משה קוניץ, ווין תקע״ח]) ... וגם ליקבה״ר קודם נט״י [נטילת ידים] ואכילה וגם פדיון נפש מאליהו הנביא ... ודרוש לתפלין (שהעתקתי מס[פר] תולדות יצחק כת״י להרב יצחק דהב המכונה עבאדי ז״ל) ... כל זה לקטתי בדרך פרדס ... בחבורי זה הרביצי ... רחמים (בכמהר״ר) דוד שרים ..., ירושלים דפוס המערב, תרצ״ג [1933]. [7], ב—צ דף. °8.

בראש ספר זה באו הסכמות רבני ירושלים: ר׳ חזקיה שבתי; ר׳ אהרן שלמה מהרי״ל, כד תשרי תרצ״ג; ר׳ יעקב חיים סופר, ראש־חודש חשון תרצ״ג; ר׳ יוסף חיים ב״ר אליהו ילוז, ״בדרך נחני ה׳ מעירי ... טבריא, פה ... ירושלים, ח מרחשון תרצ״ג; ר׳ שלום יוסף אלשיך הלוי.

בהקדמתו לספרו ״שערי רחמים״, חלק א, הנ״ל כתב המחבר על תולדות חייו: ״בשנת תרכ״ט [1869] נולדתי ... בשנת תרל״ה [1875] נפטרת מרת אמי רחל ... בשנת תרח״ם [תרמ״ח, 1888] למדתי שחיטה, בשנת תרנ״א [1891] נשאתי אשה [צלחה] ... בשנת תרנ״ד [1894] למדתי מילה ונתן לי בן זכר ... ומלתי אותו

אני באותו זמן לדוד בני הי"ו. בשנת סת"ר [תר"ס, 1900] הוציאו אותי מארץ הטמאה מעיר קילו והביאוני לעיר הקודש ירושלים ... בשנת תרס"ו [1906] נפטר מורי אבי ח"ר דוד שרים בירושלים ... בשנת תרס"ז [1907] הקב"ה זכני לבנות חורבה אחת מחורבות ירושלם ובניתי בית בשכונת זכרון משה. שנת תרס"ח [1908] זכני לחינוך הבית ... בשנת תרע"א [1911] זכני ה' להיות אחד מהגבאים ומהמשתדלים בבנין בית הכנסת בשכונת זכרון משה. בשנת תרע"ד [1914], בימי המלחמה, אני הייתי בן ארבעים וחמש ובני בן עשרים ואחת והקב"ה הצילנו מעבודת הצבא אפי[לו] פעם וכל יום מימי המלחמה כל רגע ורגע כמה נסים ונפלאות עשה עמנו ... ובפרט בעת שנפלנו בלילה לבור אבנים עמקו ארבעה או חמשה מטר אני ובני ונשאר בני שני ימים אינו מרגיש על עצמו, ברוך ה' נשארנו חיים וקיימים. בשנת תרס"ט [1909] ה' נתן בדעתי ללמוד קבלה על־ידי רבנים מובהקים. בשנת תרע"ט [1919] ה' נתן בדעתי לבטל העסק וסייעני והתחלתי לעשות ישיבה בשכונת זכרון משה וה' נתן לי חן בעיני מורי ורבותי וטרחו עמי הרבה ... אמרתי בלבי אין לי מה לסמוך אלא על שני עמודים גדולים וחזקים. הראשון בקודש הרב הגדול בנגלה צדיק יסוד עולם ושר חכמת הקבלה ראש לכל חכמי המקובלים אדמו"ר ר' שאול דוויך הי"ו ... והשני הרב המפורסם החסיד הקדוש העניו הרב הגדול בנגלה ובנסתר ... הר' אברהם ענתיבי ..."[2].

2 השאיר אחריו בן ושתי בנות: רפאל־דוד, רחל ואסתר.
בהמשך ה"הקדמה" הנ"ל הוא ברך את בני משפחתו: "לאשתי צלחה ... .בני ... רפאל דוד ובניו ... [שהם] רחמים בן רחל ונסים בן רחל ... ולכלתי ... רחל בת אסתר ... לחתני היקרים הר' אליהו עבאדי הי"ו ואשתו [רחל] ובניו והאדון יצחק מזרחי היו ואשתו [אסתר] ובניו ... גם לעילוי נשמת אבא מורי ... כמהר"ר דוד שרים ... ולעלוי נשמת אדונתי רחל שנפטרת בקיו"ש [בקיצור ימים ושנים] ... ומחזיקנא טיבותא לאחי ... רודף צדקה וחסד ומטיב לכל הבאים לישיבתנו ... ר' יצחק שרים ...". אחיו זה היה מחכמי ירושלים הצנועים שעסק במסחר, בקבלה ונהג בסי־גופים ובצומות, נפטר כז ניסן תרצ"ב (1932) (ראה עליו גאון, שם, עמ' 683. שם רשום בטעות שנפטר בשנת תרצ"ג). גם בהקדמותיו לשני ספריו: "שערי רחמים", חלק ב; ו"שערי טעמי המצות" הזכיר ר' רחמים שרים את בני משפחתו הנ"ל. בספר האחרון הוא הוסיף תאריכים אלו: אביו דוד שרים נפטר כט שבט תרס"ו (1906); אמו רחל נפטרה ו אלול תרל"ה (1875) בקיצור ימים ושנים; אחיו יצחק שרים נפטר כז ניסן תרצ"ב (1932); גיסו אברהם שרים נפטר יט ניסן תרצ"ב (1932). וברך את כלתו רחל אשת רפאל דוד, ובניהם ובנותיהם: רחמים, נסים, אסתר, שולמית ושלמה יצחק.
ר' דוד ב"ר רחמים שרים נפטר בתל־אביב ה במנחם־אב תש"ם (18 יולי 1980) ונקבר בבית הקברות החדש ברמת השרון. על מודעת אבל שהתפרסמה ב"ידיעות אחרונות" מהתאריך הנ"ל חתומים בניו: ירחמיאל, נסים, שלמה וישי; בנותיו: אסתר שמעוני, שולמית בלום, סימה גרשון; אחותו נכדיו וניניו.
ירחמיאל בן דוד שרים (אמו: רחל בת יצחק שרים) נולד כ באדר תר"ף (10 מארס 1920). ראה עליו דוד תדהר, אנציקלופדיה לחלוצי היישוב ובוניו, כרך ו, עמ' 2641.
יוסף בן דוד שרים (שרון) נולד ב בסיוון תרפ"א (8 יוני 1921) לאימו עדינה בת יצחק שרים, ראה עליו דוד תדהר, שם, כרך יט, עמ' 5587.

הרב יוסף חיים שרים

פרק שני

הרב יוסף חיים שרים

א. ימי נעוריו של הרב יוסף חיים שרים

הרב יוסף חיים שרים נולד בארם־צובא (חַלַב) אשר בסוריה בשנת תרי"א (1851) לאביו ר' שלום שרים ולאימו נעמה (נהמה). לפי מסורת משפחתית הם צאצאי הרב יצחק ב"ר יוסף שרים בעל הספרים באר יצחק, הדר עזר, מוסר מלכים, פי הבאר ועוד שנזכר לעיל [1]. בגיל שנתיים עלה עם הוריו לארץ־ישראל והתיישבו בירושלים בשכונת "בית־יוסף" (אבוּ־טוּר). בהיותו בגיל ארבע שנים מתה עליו אימו ביום ב בכסלו תרט"ו (1854). אביו היה מיחידי ישיבת המקובלים "בית־אל" בעיר העתיקה בירושלים. אחרי מות אשתו נשא אישה שנייה וילדה לו בן בשם שמעון. שם אימו של ר' שלום שרים היה אסתר.

בהיות יוסף־חַיים בגיל עשרים ושלוש שנים נפטר עליו אביו ר' שלום ביום כו באייר תרל"ד (1874). כעבור שלושה חודשים הוא נשא לאישה את שמחה (אלגרה) בת הרב אברהם בן יהודה פּריסקו [2] ביום יד במנחם־אב תרל"ד (1874)[3].

רי"ח שרים התחנך בבית־הספר "דורש ציון" שבו למד תורה מפני הרבנים אברהם ויוסף פראג. אחרי־כן הוא למד בישיבות שונות ובגיל ארבע־עשרה שנים כבר לבש גלימא וראה עצמו כרב. זמן מה שימש כמורה בתלמוד־תורה הספרדים בעיר העתיקה בירושלים ואף עסק במלאכת־יד.

ב. פעולותיו כשליח ארץ־ישראל

בשנת תרמ"ב (1882), בהיות רי"ח שרים בגיל 31 שנים, קיבל על עצמו להיות שליח ארץ־ישראל לארצות הגולה. מאז הוא התפרסם כאחד השד"רים הוותיקים, המוכשרים והמצליחים ביותר שקמו לעדה הספרדית בארץ־ישראל [1]. הוא ניחון

1 ראה לעיל, עמ' 15—18.

2 שם אימו של ר' אברהם בן יהודה פריסקו: אביגיל. הוא נפטר יא בתמוז תרנ"א (1981). אשתו מלכה בת רחל נפטרה ד בניסן תרס"ה (1905). את התאריכים האלה מצאתי בכתב ידו של ר' יוסף חיים שרים שרשם על לוח בתוך מסגרת וזכוכית ותלה אותה בבית־הכנסת שלו "מגן אברהם".

3. ראיתי את כתובתה מהתאריך הנ"ל וחתומים עליה שני עדים בחתימות מסולסלות: הרב שבתי גבריאל (ראב"ד, מגדולי רבני ירושלים ונפטר יד בחשוון תרע"א) והרב שמואל [ב"ר אליהו] נסים (ראב"ד, וממייסדי בית־החולים "משגב־לדך". נפטר ל בסיוון תרע"ו). סך הנדונייא: 11,955 גרוש, שהוא "ממעות לירה טורקי לערך מאה ועשרה גרוש".

1 על תולדותיו נכתב מעט מאוד. ראה מ' ד' גאון, יהודי המזרח בא"י, חלק ב, ירושלים תרצ"ח, עמ' 682; אברהם יערי, שלוחי א"י, ירושלים תשי"א, עמ' 16, 103, 755; "לזכרו של הרב יוסף בן שלום שרים ז"ל", "במערכה", שנה יד, גל' 109, יט אדר תשל"ה (2 מארס 1975), עמ' 23 (עם תמונתו).

בכל התכונות הדרושות לתפקיד זה: היה בעל הדרת־פנים [2], חכמת־חיים, שמחת־חיים ודרשן מעולה. אישיותו והופעתו עשו רושם גדול. ידע שמונה שפות: עברית, ערבית, ארמית־כורדית, ספרדית, גורג׳ית, אידיש וקצת אנגלית וצרפתית. בכל מקום שהופיע התקבל בכבוד גדול ובהערצה רבה; וכאשר קרה ששולחיו התרעמו עליו ופגעו בו, הוא קיבל גיבוי חזק והגנה מראשי הקהילות שבהן הוא הופיע [3]. בהיותו בעל קול ערב שימש לפעמים כחזן בתפילות מיוחדות לכבוד אישים ומאורעות, כמקדש בחופות אצל משפחות מיוחסות, כדרשן בהופעות ציבוריות מרשימות; וגם כמספיד אישים רמי מעלה שנפטרו וערך לכבודם השכבות בקולו הנעים והמבכה כאחד.

בין יתר ההספדים וההשכבות שנשא בעת שליחויותיו הרבות נזכיר במיוחד ארבעה אלה:

1. נשא הספד על מות הרב יוסף חיים, שנפטר בבגדאד ביום יג באלול תרס״ט (1909) [4].

2. בשנת תרע״ט (1919) נשא הספד על מות לורה אשת הנדיב אליעזר כדורי, מיוצאי בבל בהונג־קונג ושנגהאי, הספד זה נדפס בבגדאד בחוברת מיוחדת: דרוש להספד, יום אל אחד כ״ג אדר (א) ידרוש מע׳ הרב הכולל יוסף חיים שרים הי״ו פי אסכול אל בנאת פי סאעה ג ערבי למנוחת הנדיבה המפורסמת סי׳ לורה כדורי תנצב״ה [5].

3. ביום יג בשבט תר״ץ (1930) נשא הספד בבית־הכנסת הגדול ״צלאת לכבירי״ בבגדאד, במלאות שלושים יום לפטירתו של הרב עזרא ראובן דנגור, שהיה ״חכם־באשי״ בבגדאד ורי״ח שרים קיבל ממנו סיוע גדול. הספד זה נדפס ב״ספר הזכרון״ לזכר הנ״ל, שנדפס בבגדאד בשנת תרצ״א [6].

2 הסופר והחוקר יעקב יהושע כתב עליו: ״דמותו של הרב [יוסף חיים] שרים עודנה עומדת לעיני, רב בעל קומה נמוכה מלא חיים ומרץ״ (במאמרו ״הדור הספרדי הצעיר מכנס את מורשת אבותיו״, ״במערכה״, שנה יז, גל׳ 4 [198], כב תמוז תשל״ז, 8 יולי 1977, עמ׳ 14—15).

3 ראה להלן, בפרק שלישי, מקורות מס׳ ט—יא, יג—טז.

4 ראה א׳ בן־יעקב, יהודי בבל מסוף תקופת הגאונים עד ימינו, ירושלים תשכ״ה (שם תשל״ט), עמ׳ קצח. על הרי״ח ראה גם הנ״ל, יהודי בבל בתקופות האחרונות, ירושלים תש״ם, עמ׳ לח, מו, נא, נה, סה, סט, עא, פט, צה, ק, קא, קעד, קפג, קפח, קצו, קצו, רב; הנ״ל, יהודי בבל בארץ־ישראל, ירושלים תש״ם, עמ׳ 362—363; הנ״ל, הרב יוסף חיים, ירושלים תשל״ב (שם תשל״ז).

5 חוברת זאת נדפסה בבגדאד בדפוס ח׳ עזרא ראובן דנגור בשנת תרע״ט. [4] דף. בתבנית 2° (20×28 ס״מ), באותיות מרובעות. בסופה הספד בערבית־בבלית ובאותיות עבריות, מאת הגביר ששון מראד, שנשא בביה״ס על שם לורה כדורי ביום 23 בפברואר 1914.

6 ראה שם, הספד מס׳ ז, עמ׳ לז—מג.

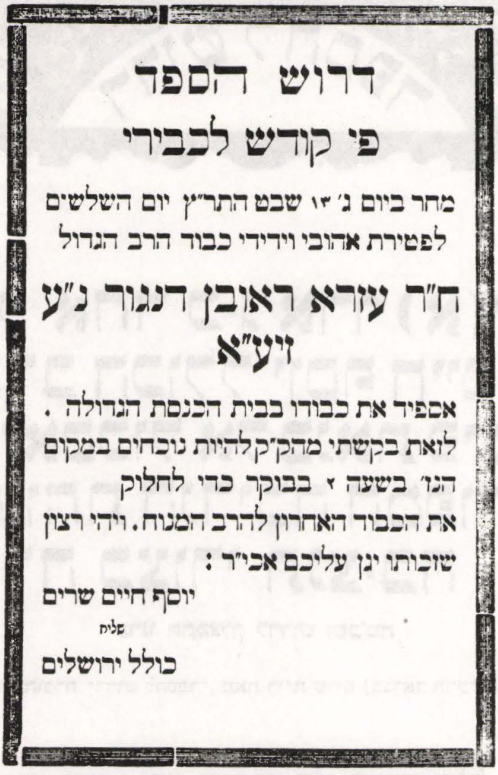
יום אל אחד כ״ג אדר (א) ידרוש מ״ע הרב הכולל יוסף חיים שרים הי״ו פי אסכול אל בנאת פיס אעה ג׳ערבי למנוחת הנדיבה המפורסמת סי׳ לורה כצורי תנצ״בה

נרנו תתפצלן לדרוש ושכ׳מה

שער החוברת "דרוש להספד", מאת ר״ח שרים [בגדאד תרע״ט]

4. המלך פייצל הראשון נפטר בעיר ברן אשר בשווייץ באלול תרצ״ג (1933) לאחר ניתוח. הוא היה אוהב ישראל ובזמנו הם נהנו מחופש גמור. בספטמבר 1933 הקהילה היהודית בבגדאד ערכה לו טקס־אבל רשמי בבית־הכנסת הגדול "צלאת לכבירי", עוד לפני שארונו הגיע מחיפה לבגדאד, בנוכחות יורש העצר ע׳אזי וראשי השלטון. הספידוהו הרב ששון כדורי והסופר מוראד מיכאל. אחרי ההספד עלה הרב יוסף חיים שרים על הבמה וקרא בקול גבוה ומבכה את תפילת־הסליחות "אנשי אמונה אבדו", שתורגמה לערבית על־ידי המנוח הסופר עזרא חדד. "השכבה" זאת עשתה רושם אדיר על כל הנוכחים ובייחוד על המוסלימים וראשי השלטון שנוכחו שם, עד כי יורש העצר הזמין אח״כ לביתו את ר״ח שרים, הודה לו על כך והבטיח לו עזרה אם יזדקק לכך [7].

7 פרטים על כך ראה בעיתון "אל־את׳א אלוטני", מיום 10 בספטמבר 1933, עמ׳ 2.

דרוש הספד
פי קודש לכבירי
מחר ביום ג׳ יז שבט התר״ץ יום השלשים
לפטירת אדובי וידידי כבוד הרב הגדול
ח״ר עזרא ראובן דנגור נ״ע
זיע״א
אספיד את כבודו בבית הכנסת הגדולה .
לואת בקשתי מהק׳ק להיות נוכחים במקום
הנ׳ בשעה ׳ בבוקר כדי לחלוק
את הכבוד האחרון להרב המנוח. ויהי רצון
שזכותו יגן עליכם אכי״ר :
יוסף חיים שרים
שליח
כולל ירושלים

הודעה על "דרוש-הספד" שהספיד רי״ח שרים את
הרב עזרא ראובן דנגור זצ״ל
בבית-הכנסת הגדול בבגדאד ביום יג שבט תר״ץ (1930)

הסופר והמשורר ראובן בר־אמון, שהשתתף בהלווייה הגדולה שנערכה לפייצל בבגדאד, תיאר אותה כך [8]:

"תיכף לאחר שנתקבלה הידיעה על מות המלך פייצל, התארגנה הקהילה היהודית בבגדאד, אספו כמה נשים יהודיות עניות תמורת כסף, תפרו להן שמלות שחורות ארוכות שלבשו אותן ביום בו הייתה צריכה להתקיים ההלווייה. הם הכינו מספר

8 תיאור זה נמצא במכתב אשר שלח אלי והתיר לי לפרסמו. בזה אני מודה לו על כך.

רב של תלמידי בתי ספר, ובייחוד ילדי "מדרש תלמוד־תורה". לתלמידים תפרו סרט שחור על דש בגדיהם ונתנו בידם נרות דלוקים. הם נשאו כרזות־אבל עם כל מיני כתובות בערבית ובעברית. קהל רב התמקם מבעוד מועד ברחוב הראשי "שארע אל־רשיד". בראש המלווים הלכו ראשי הקהילה היהודית יחד עם הרב יוסף שרים שנמצא בבגדאד בימים ההם. אחריהם התהלכו הנשים לבושות השחורים כשהן מיבבות, בוכות ואומרות: פייצל מת, מת אבי האומה, מת המלך הטוב אביו של ע'אזי, הן שרו שירי־קינה. אחריהן הלכו תלמידי בתי הספר היהודיים ואחריהם יתר הקהל. המשטרה וכוחות הביטחון דאגו לצרף את משתתפי תהלוכת־האבל אל תוך התהלוכה הכללית. כאשר זזה התהלוכה בכיוון ארמון המלך, נשמעו צעקות וזעקות שמילאו את החלל. השתתפו בה רבבות אנשים, ראשי שבטים מכל קצות הממלכה, ממוני המחוזות, ראשי השבטים הכורדיים ורבים אחרים מכל שכבות העם.

בהגיע תהלוכת־האבל לרחבת המסגד המפורסם הידוע בשם "ג'אמע חיידר כ'אנה", מול בית־הספר התיכון של היהודים "שמש", נעצרה הקבוצה הגדולה של היהודים. הובא שולחן, שמו עליו כיסא ועליו הועמד הרב יוסף חיים שרים. עשרות בחורים יהודים החזיקו בכיסא ההוא והרי"ח שרים הרים את קולו האדיר ואמר במנגינה נוגה ומרה: "אנשי אמונה אבדו ...". התהלוכה נעצרה וכולם נשאו את עיניהם לעבר הרב והוא המשיך בקולו המבכה "גבורים לעמוד בפרץ ...". רבים מן המש־ תתפים נשאו את קולם בבכי ובצווחות, ואח"כ דממה נפלה על כולם. המאזינים שאלו אחד את השני: מיהו מספיד זה? התשובה הייתה: זהו חכם מן אל־קודס (ירושלים). הוא נעשה הבולט שבהלוויה. קרנם של היהודים עלתה בהרבה ורבים ציינו את נאמנותם של היהודים למלכם. השמועה הגיעה לאוזני יורש העצר ע'אזי. למחרת רי"ח שרים צורף למשלחת היהודית שהלכה לנחם את המלך ע'אזי. בהגיעם לארמון המלך קיבל אותם בכבוד גדול. את רי"ח שרים הושיב על ידו והודה לו על ההספד. מספרים, שכאשר שאלו המלך ע'אזי: במה אוכל לגמול לך על כך, השיב לו הרב: שאלתי ובקשתי שתשים לב על בני עמי נתיניך הנאמנים, כי היום אתה האבא והם בניך. המלך ענה בחיוב.

כאמור, שליחותו הראשונה של רי"ח שרים הייתה בשנת תרמ"ב (1882) לעיר קושטא. מאז ועד סיוון תרצ"ד (1934), במשך חמישים ושתיים שנים, נסע לארצות רבות מטעם כוללים ומוסדות שונים: ועד עדת הספרדים בירושלים (כמה פעמים), ייסוד בית־כנסת בשכונת "נחלת שבעה" מחוץ לחומת העיר ירושלים (פעמיים, בשנים תרמ"ב, תר"ך — 1882, 1890), ישיבת המקובלים "בית־אל" בירושלים (שלוש פעמים), כוללות העיר חברון (כמה פעמים), טבריה וצפת (פעם אחת לבגדאד). בזמן מלחמת העולם הראשונה שהה בבגדאד כעשר שנים רצופות! ואין זה מן הדברים הקלים, שהרי עליו היה להזניח את אשתו ואת בניו במשך תקופות ממו־ שכות למען עמו וארצו. בכל חודש שלח לאשתו סכומים קטנים של כסף ממה שקיבל עבור שליחותו ועליה היה לדאוג בעצמה לכלכלת בני ביתה וטיפול בבניה ובנותיה בתנאים הקשים של הימים ההם. נוסף לכך מצב התקשורת של הימים ההם היה קשה מאוד. רק לעיתים רחוקות בני ביתו זכו לקבל ממנו מכתבים ולהתבשר על מצב בריאותו.

בימים ההם הדרכים היו משובשות. הנסיעות מעיר לעיר ומארץ לארץ היו כרוכות

יוסף חיים שרים
מנהל ישיבת ובית הכנסת
„מגן אברהם"
מחנה יהודה
בעהק ירושלים תובב"א

בעזה"י. ירושלים

צעקה גדולה ומרה ו

יום שבת כ"ג שבת זו תרצו אחר קריאת התורה עליתי דרוש ומספד מר בבית הכנסת הנ"ל וכו' כי לא יכול יוסף להתאפק על זאת השמועה מחלה ונורא, בלתי גרזמא ותנועה כי רפו כל ידים, וכשלו כל הברכים והמון העם צועקים בקול בכי מר לאל אשר כמים מה היום מיומים שקול נהי בעיר ציון זו ירושלים, על הלקח חסדת עינני כל ישראל הרבנית המפורסמת במעלה ושעולות צדקותיה

ברחה שמה נודע בשערים המצוינים בהלכה,

ארי ושבוי שהלכה לבית עולמה יום שהוכפל בכי שוב והלך מאתנו כל שוב מי יתן ראשי מים ועיני מקור דמעה על זאת אבכה יום לשנה בכי תמרורים כי הרבנית ברחה ורווחה יגן עדנה בעלמא דקדוש ונשמתה היא בגנזי החיים עם כל הנ מות השהורות צדקניות וחסדניות- זכותה יגן בעדנו, והיא תתחנן לפני שוכן רומה על כל חובבי לבה וכל מבוקשתה שיחיו וישכו בנחמת ירושלים ובנינה ותנוחמו מן ה מים אמן.

המשתתף בצערכם יוסף חיים
שרים

הודעה מרי"ח שרים על מות הגבירה פרחה אשת סלימאן בן דוד ששון ז"ל,
שנפטרה בלונדון יט בטבת תרצ"ו (14 ינואר 1936)

בסכנות ממשיות הן בגלל מצב התחבורה הקשה והן בגלל שוד וגזל בדרכים, וביחוד לגבי זקנים באים בימים. באמצע המאה התשע־עשרה נהוג היה בירושלים שכל שליח שיצא לדרך רחוקה, בייחוד לארצות המזרח התיכון שדרכיהן בחזקת סכנה, נתן גט לאשתו, שלא תישאר עגונה אם ימות בדרך; וכאשר חזר לשלום נשא אותה בחזרה, לפיכך הכוהנים לא יכלו למלא תפקיד קשה זה משום שאסור להם לשאת גרושה ולא יוכלו להחזיר את נשותיהם[9]. בסוף המאה התשע־עשרה נפסק מנהג זה ונשי השליחים השלימו עם סבלם לכבוד הארץ הקדושה.

9 על מנהג זה סיפר הרב יוסף חיים שרים לחוקר אברהם יערי, ראה ספרו שלוחי א"י, ירושלים תשי"א, עמ' 16.

יוסף חיים שרים
מנהל ישיבת ובית הכנסת
„מגן אברהם"
מחנה יהודה
בעה"ק ירושלים תובב"א

בעזה"י. ירושלים

מר חסון שעת הַדְּחָק כל צרה ויגון

כבוד אֲיֶלֶת השחר אימא רחל !

מי יתן רגע: מיס ועיני תקוד דמעה . כלך בדאשות ש"ץ התמרורי חעני . של גדלל בשמועה רעה . תחלה ונועה .
על בעל נעוריך להבית כלולותייך מכתם לדוד

אהה לכי רני ולא לי על גדלל כשריך . אני ואתי מרורי הלדתי אשר פצתה פיך לקחת נר ישראל . תלחכי שכ"ם
נגר יכיון על מו"ת מגן דוד

גברת נכבדה אימא רחל . יפ על אכבה נקי של קהֲה של גודל צעריך . צער נפשך בכל כוכ"ם של מות דוד
אימא רחל נפלאים טוכותיה ומעשיה והקשיבי כוכה ונכבה על בעל נעוריך פאר הדור והדרו בספד לדוד
לן יאות לן יפות למספד על הוד דור אבי העזרה לעתות בצרה לתת לכל שואל לבוש לעזרתן אם לל או מלונלל . על
זאת בתעתדים תבכה נפש עפֵה . ש"ש . יורדי מיס של זו שואל מזרש בתלוכה מלכי בית דוד

דוד פאר הדור היה ועדה לתי נטשתה ועשה הפלן . שאתה ופלן תרטיקה . התפתופפים בשוקי חוץ פני דוד .

אנא ה' המרחם נמנהם לכל לב רני . הגן יגחם לפ"ת רחל של בעל נעוריך ושל בית דוד

נחמו נחמו עמי יאמר בעל הרחמים אמן

מכתב תנחומים אשר שלח רי"ח שרים בחשון תש"ח לרחל אשת סיר דוד בן אליהו עזרא
(בחר) מכלכותה, (23 באוגוסט 1947)

ג. הארצות שביקר בהן

אין בידינו פרטים מלאים על כל מסעיו, שליחויותיו ופעולותיו של ר״ח שרים במשך למעלה מיובל שנים; אך לאור התעודות והמיסמכים המתפרסמים בספר זה מתקבלת תמונה זאת:

נשלח לארץ	בתאריך	מטעם מוסדות אלו:
א. בגדאד ובצרה	תר״ן (1890)	בית־הכנסת נחלת שבעה בירושלים
	תרנ״ה (1895)	ועד עדת הספרדים בירושלים
	תר״ס (1900)	כולל חברון
	תרע״ה—תרע״ו (1915—1916)	ועד עדת הספרדים בירושלים
	תרע״ז—תרפ״ו (1917—1926)	ועד עדת הספרדים בירושלים
	[בהפסקות קצרות]	וישיבת ״בית־אל״ בירושלים
	אלול תרפ״ח—אב תרצ״ב (1928—1932)	ועד עדת הספרדים בירושלים
	תמוז תרצ״ג (1933)	ועד עדת הספרדים בירושלים
	סיוון תרצ״ד (1934)	ועד עדת הספרדים בירושלים
ב. כורדיסתאן	תרס״ב (1902)	ועד עדת הספרדים בירושלים
	תרע״ב — אב תרע״ה (1912—1915)	וישיבת ״בית־אל״ בירושלים
	תרפ״ז (1927)	ועד עדת הספרדים בירושלים
	תר״ץ — אב תרצ״ב (1930—1932)	ועד עדת הספרדים בירושלים
	תרצ״ג (1933)	ועד עדת הספרדים בירושלים
ג. סוריה (ארם־צובה)	תרע״ב (1912)	ועד עדת הספרדים בירושלים
ד. פרס	תר״ס (1900)	כולל חברון
	תרס״ה (1905)	ועד עדת הספרדים בירושלים
ה. קושטא	תרמ״ב (1882)	ועד עדת הספרדים בירושלים
ו. גורג׳יסתאן	תרנ״ו (1896)	ועד עדת הספרדים בירושלים

ז. הודו והמזרח הרחוק	תר"ס (1900)	כולל חברון
	תר"ף (1920)	ועד עדת הספרדים בירושלים
	תרפ"ב 1922)	ועד עדת הספרדים בירושלים
	תרפ"ט—תר"ץ (1930—1929)	ועד עדת הספרדים בירושלים
	תרצ"ג (1933)	ועד עדת הספרדים בירושלים

ב"קול קורא לאחינו בית ישראל", שהתפרסם בעיתון "חבצלת" שהופיע בירושלים בשנת תר"ן (1890) [1] נאמר:

היות כי הרחיב ה' את גבול הארץ, ורבו עולים מחו"ל לקודש עד כי רבו הדיורים חוץ לחומת עיקו"ת [2] ירושלם תובב"א גבול הנקרא נחלת שבעה יכב"ץ [3], והחזקנו אומץ ליסד בית־הכנסת גדול, הוצרכנו לשלוח שליח על זה ה"ה [4] מעל[ת] הר' הכולל כמוהר"ר יוסף חיים שרים יצ"ו, ובקשתנו שטוחה למען יעמדו לימינו, ובנ"ד [5] מצוה רבה וזכרונם לפני ה' תמיד (לפ"ק) ושכמ"ה. הלכ"ד [6] גבאי ומיסדי ק"ק [7] הנז' ולהיות אמו"ץ ח"ש [8].

הצעיר שמואל קמחי
הצעיר נסים הל[ו]י יצ"ו
הצעיר יצחק רפאל יצחקי

בשנת תרנ"ו (1896), בעת ביקורו בעיר כוטאיס אשר בגורג'יסתאן, חיבר שיר בשבח קהילה יהודית זאת המתחיל: "יחידי עם סגולה מחזיקי לומדי תורה", על־פי בקשתם חיבר להם שיר שני לכבוד ניקולאי השני מלך רוסיה ליום הכתרתו [9].

בשנת תר"ס (1900) נסע ר"י חיים שרים להודו מטעם כוללות העיר חברון. הוא ביקר בבומביי ובכלכותה והתקבל בכבוד גדול. בבמובי התאכסן ב"בית גדול (אשר הקדיש הצדיק הרחמן דוד ששון ... לכבוד שליחי ארבע ארצות הקודש) ורחב ידים גנות ופרדסים מארבע פנות הבית ומקור מים חיים ובצדה בית הכנסת בנוי לתלפיות, ובבוא שליח כולל מארבע ארצות הקודש מחבבים אותו כגלגל עיניהם, ועושים לו הזמנות אלה מפה ואלה מפה בחיבה גדולה". גדולי הגבירים והנכבדים

1 "חבצלת", שנה כ, גל' 5, כח במרחשוון תר"ן (22 נובמבר 1889, עמ' לו.
2 = עיר קודשינו ותפארתנו.
3 = יכון בצדק.
4 = הלא הוא.
5 = ובנידון דידן.
6 = ושכרם כפול מן השמים הלא כה דברי.
7 = קהל קדוש.
8 = אמת וצדק חתמנו שמינו.
9 שני השירים מתפרסמים להלן, בפרק רביעי.

סייעו בידיו ותרמו לקהילת יהודי חברון בעין־יפה. על כך הוא מספר במכתב־תודה להם אשר פרסם בעיתון "מגיד מישרים" שהופיע בימים ההם בכלכותה בליתוגראפיה, שנה יא, גל׳ 21, ח באדר ב תר״ס (8 מארס 1900)[10]. שם כתב העורך הרב שלמה בן עאבד תווינה[11] (בערבית־בבלית) כי בשבת שעברה דרש בבית הכנסת "מגן דוד" בכלכותה "שד״ר נהוג[12] דעיה״ק בתי אבות העולם היא חברון ת״ו ה״ה מע[לת] הרב הכולל נעים זמירות ישראל כמהר״ר **יוסף חיים שרים** הי״ו ... דרוש נאה ומשובח בפלפול עמוק ומסודר היטב במשך כשעתיים ... כל הנוכחים נהנו מאוד ... ובקש מהקהל שיבואו גם לדרוש שלו בשבת [פרשת] ויקרא ויהנו כהנה וכהנה ...". שם נתפרסמה גם מודעה בשם "דרשוני וחיו", שבה נאמר כי השליח הנ״ל ידרוש בשבת י באדר ב תר״ס בבית הכנסת "בית אל" בכלכותה וכל הקהל מוזמנים לשמוע אותו.

בעיתון "מגיד מישרים" הנ״ל (שנה יא, גל׳ 22, טו אדר ב תר״ס, עמ׳ 1) פרסם ר׳ יוסף חיים שרים הודעה בערבית, שבה פנייה לקהילות היהודיות אשר בערי סינגפור, רנגון, הונג־קונג ושנגהאי שיתנדבו "לעיה״ק בתי אבות העולם היא חברון למען העניים עבור הוצאות חטי דפסחא והכולל שנמצאים בצער גדול ומצפים לעזרת הקב״ה ועזרתכם במצווה זאת והשם יתברך יאריך ימיכם בטוב ותזכו לשנים רבות ואת חג המצות תחוגו בדיצות".

שם, בגליון מס׳ 23, מיום כא באדר ב תר״ס (22 מארס 1900) פירסם בעמוד ראשון "תודה וברכה", שבה נאמר "הגם שעדיין תקון הנדבות לא יצאת לפועל ירחם ה׳ מעמקי לבבי הנני מגיש תודה וברכה וברכות התורה יחולו על כל שרי ויחידי ק״ק **כמבי** יע״א, ועל כל שרי ויחידי סגולה דק״ק **כלכתה** יע״א, וק״ק **רנגון** יע״א, וק״ק **סנגפור** יע״א, וק״ק **פילאן** יע״א, וק״ק **הנכאן** יע״א, וק״ק **שנגהאי** יע״א ברכה כפולה ומכופלת להם ולכל בני ביתם, תזכו לשנים רבות הבנים והאבות ואת חג המצות יחוגו בדיצות יחד יחיו ברוב הונים ותפארת בנים אמן. המעתיר שד״ר נהוג דעיה״ק חברון היא עיר בתי אבות העולם זיע״א[13]. הצעיר יוסף חיים שרים הי״ו".

בגליון שאחריו (מס׳ 24, כח אדר ב תר״ס — 29 מארס 1900) נתפרסמה רשימה של 27 תורמים מכלכתה שתרמו 61 רופיות ו־12 עאנה לקהילת יהודי חברון ע״י ר׳ יוסף חיים שרים באמצעות הגבאי אברהם שלום יוסף חיים.

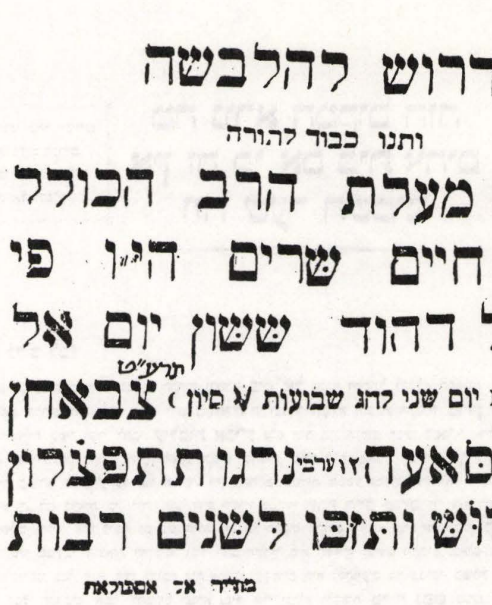
באלול תרפ״ב (1922), בעת היותו בהודו, נתן פסק־דין לחברת "עושה חסד"

10 מכתב זה מתפרסם להלן, בפרק שלישי, מקור מס׳ א.

11 היה גדול הרבנים הבבלים בהודו, בעל בית־דפוס שבו הדפיס את עיתונו הנ״ל וחיבר ספרים רבים, ראה עליו אברהם יערי, הדפוס העברי בארצות המזרח, חלק ב, ירושלים ת״ש, עמ׳ 15—16.

12 יהודי "ארבע ארצות" שלחו שליחים קבועים לחו״ל שביקרו בזמנים קבועים מראש. אלה נקראו בשם "שד״רים נהוגים", באים בקביעות כפי המנהג הקבוע, בניגוד לשליחים שביקרו רק פעם אחת באופן יוצא מן הכלל וקיבלו תרומה מיוחץ למיכסה הקבועה שנמסרה ל״שליח הנהוג״.

13 = זכותו יגן עלינו אמן.

דרוש להלבשה

ותנו כבוד לתורה

ידרוש מעלת הרב הכולל
יוסף חיים שרים הי"ו פי
אסכול דהוד ששון יום אל
כמים (יום שני לחג שבועות תרע"ט בציון) צבאחן
פי אל סאעה זעירה נרגו תתפצלון
לל דרוש ותזכו לשנים רבות

מודיד אי: אסבטלאות

הזמנה ל"דרוש להלבשה" שדרש רי"ח שרים בבגדאד ביום שני של חג השבועות תרע"ט (1919), לרגל חלוקת בגדים להלבשה עבור בני העניים שב"מדרש תלמוד-תורה", במעמד תורמי הבגדים וראשי ונכבדי העדה

בכלכותה בעניין קבורת מתים בארונות ממין מיוחד, פסק־דין זה פורסם בספר תקון החיים (כלכותה 1926, עמ' 23).

בשנת תרע"ו (1916) ביקר רי"ח שרים בבגדאד ושהה בה "זמן מה". כעבור שנה אחת הוא חזר וביקר שם בשנת תרע"ז (1917) מטעם כוללות שני מוסדות: ועד העדה הספרדית וישיבת המקובלים "בית אל" בירושלים. בקול־קורא בשם "מה נורא המקום הזה אין זה כי אם בית אלהים וזה שער השמים" נאמר: [14]

"נדיב לב! תפלתנו קבע למען חייהו במקום הקדוש והנורא **בית אל** [15] מקום המסוגל לקבלת התפלות וזה שער השמים. הנה ידוע קדושת המקום הקדוש הזה אשר תמיד יהגו בו תורת ה' ובזוהר הקדוש וחכמת הקבלה ברזין עלאין דברים העומדים ברומו של עולם והתפלות עפ"י הסוד לחבר עולמות אבי"ע ע"פ [16] סדר

14 קול־קורא זה נמצא באוסף דפים בודדים אשר בבית הספרים הלאומי והאוניברסיטאי בירושלים, מס' L1591. צילום ממנו נמצא בספר זה בעמ' 38.

15 על ישיבה זאת ראה א' בן־יעקב, ירושלים בין החומות, ירושלים תשל"ז, עמ' 62.

16 = אצילות בריאה יצירה עשייה על־פי.

ברשיון רבני קהל חסידים
כוללות בקום הקדוש
שלוה כולל נהוג דק"ק
בית אל יכב"ן

מה נורא המקום הזה
אין זה כי אם בית אלהים
וזה שער השמים

הוא הרב השד"ר במוהר"ר
יוסף חיים שרים היו"
לקבץ קופות ונדרים ונדבות
לכוללות **בית א'** יכב"ן.

נדיב לב!

השלטנו קבע לשון הייחו בשקום הקדוש והנורא **בית אל** שקום השסוגל לקבלת תחפלות וחז שער השמים. הנה ידוע קדושת השקום הקדוש הזה אשר תמיד יהנו בו תורת ה' ובזוהר הקדוש וחבשת הקבלה **ברזין עלאין** דברים העשרים ברוסו של עולם והתפלות בעפי השוד לחבר **עולמות אבי"ע** ע"ש סדר סרן הקדוש רבינו **האר"י** זיל וסרן הקדוש **מהרח"ו** זיל ולילה כיום יאירו בעסק התורה ותיקון חצות הקמים בחצות ממש ת"ח מאנין תבירין דקודשא בריך הוא וזקנים יאירו ויזהירו בעסק התורה **כזוהר הרקיע** עד אור הבוקר. והן עתה כי צנורות השפע נפסקו ואין לאל ידינו לרוסם ולנהל השקום הקדוש הזה בכל הציורך. לכן בראות כי ידידנו מע' הרב השדיר כמוהר"ר **יוסף חיים שרים** היו"ו הוא הולך שליח בולל לכוללות הנזכל דעיה"ק ירושלים, הלינו פניו ללכת גם בשליחותנו זה של השקום הקדוש והנורא „בית אלי לקבץ **קופות ונדרים ונדבות** בכלת נשלח אתר לפזר סמון על הוצאות הדרכים. וביד הרב השדיר היו להחליף נבאים ולקבוץ נבאים כפי ראות עיניו בפשרים. ולבן נא נבור לקום לעזיתנו בכל תבא סידו לרוסם בית אלקינו ועץ חיים היא לסחזיקים בה בנרבה בפולה ברבות השובה ולפבור ניד הרב השד"ר כל בפץ הקדשים אשר להשקום הנורא „בית אל" יכב"ן ולעשות **פדיון נפש** בנתוב פשנים קדמוניות ואשריהם ישראל סנהג אבותיהם בידיהם ובשבר זאת אורך ימים ושנות חיים ביסיבו ובשפאלו עושר וכבוד וביסיו תושע יאודה וישראל, ועל דבר אבת וצדק באנו על החתום בה' אייר שנת בעתר"ח בא סיכן **עזר"ת** אבותינו לברכה והודה ברוב עוז ושלום.

מסעור כהן הי"ו	יצחק נאנין	שמוֹל בחבוט	אברהם נאנין	שלום הדאיה	יצחק פיירירא	צבי אשכנזי
(הרב החסיד וראש המקובלים בשקום „בית אל" יכב"ן)	הי"ו	הי"ו	הי"ו	הי"ו	הי"ו	הי"ו

קול קורא מטעם חכמי ישיבת המקובלים „בית-אל" בירושלים, לתמיכה בשליח רי"ח שרים האוסף כספים למענם ולמען כולל ירושלים — ח אייר תרע"ז (1917)

מרן הקדוש רבינו האר"י ז"ל ומרן הקדוש מהרח"ו ז"ל. ולילה כיום יאירו בעסק התורה ותיקון חצות הקמים בחצות ממש תלמידי חכמים מאנין תבירין קודשא בריך הוא וזקנים יאירו ויזהירו בעסק התורה כזוהר הרקיע עד אור הבוקר. והן עתה כי צנורות השפע נפסקו ואין לאל ידינו לרומם ולנהל המקום הקדוש הזה ככל הצורך. לכן בראות כי ידידנו מע[לת] הרב השד"ר כמוהר"ר יוסף חיים שרים הי"ו הוא

הולך שליח כולל נהוג לכוללות הגדול דעיה"ק ירושלים, חלינו פניו ללכת גם בשליחותנו זה של המקום הקדוש והנורא "בית אל" לקבץ קופות ונדרים ונדבות מבלתי נשלח אחר לפזר ממון על הוצאות הדרכים. וביד הרב השד"ר הי"ו להחליף גבאים ולקבוע גבאים כפי ראות עיניו במשרים. ולכן נא גבור לקום לעזרתנו ככל הבא מידו לרומם בית אלקינו ועץ חיים היא למחזיקים בה בנדבה כפולה ברכות הטיבוה ולמסור ביד הרב השד"ר כל כסף הקדושים אשר להמקום הנורא "בית אל" יכב"ץ ולעשות **פדיון נפש** כנהוג משנים קדמוניות ואשריהם ישראל מנהג אבותיהם בידיהם ובשכר זאת אורך ימים ושנות חיים בימינו ובשמאלו עושר וכבוד ובימיו תושע יאודה וישראל. ועל דבר זה אמת וצדק באנו על החתום בח' אייר שנת בעתר"ה בא סימן **עזר"ת** אבותינו לברכה ותודה ברוב עוז ושלום.

מסעוד כהן (חדד) הי"ו
(הרב החסיד וראש המקובלים בק"ק בית אל יכב"ץ. מקום החותם)
יצחק גאגין הי"ו
שמואל בחבוט הי"ו
אברהם גאגין הי"ו
שלום הדאיה הי"ו
יצחק פירירא הי"ו
צבי אשכנזי הי"ו
(חותם אמת מגזברי ומנהלי קהל חסידים שבירושלים תוב"ב)
(חותם כוללות חסידים "בית אל" בירושלים)

בביקורו זה ובביקורים אחרים אחרי־כן התאכסן ריי"ח שרים במשך כמה שבועות בבית הרב יעקב אהרן ב"ר משה ז"ל [אבי מחבר ספר זה] [17]. כאן התרועע עם חתנו של בעל־הבית הרב יצחק נסים (אח"כ עלה לארץ־ישראל ונתמנה לראש"ל)[18] שהייתה לו השפעה גדולה על חכמי ונכבדי הקהילה היהודית שם. ר' יצחק נסים ז"ל הגיש לשליח־ירושלים זה עזרה גדולה שהרימה את קרנו בעיני יהודי בבל, שניהם חיבבו זה את זה עד ימיהם האחרונים.

בשנת תרע"ח (1918), כאשר התפטר ר' ירוחם ב"ר נסים אלישר מתפקידו כ"חכם־באשי" של יהודי בגדאד [19] פנו כמה מחכמיה אל ריי"ח שרים והציעו לו תפקיד רם זה, אך הוא סרב לכך [20].

17 ראה עליו א' בן־יעקב, יהודי בבל בארץ־ישראל, ירושלים תש"ם, עמ' 356.
18 על תולדותיו ראה שם, עמ' 358—361.
19 ראה עליו א' בן־יעקב, יהודי בבל מסוף תקופת הגאונים עד ימינו, ירושלים תשכ"ה, עמ' קעב.
20 לפי מכתבו של ריי"ח שרים אל הרב יצחק נסים מיום ר"ח אדר שני תרע"ח. מכתב זה מתפרסם להלן בפרק ג, מקור מס' כ. בשנת תרע"ז (1917) פנה ריי"ח שרים בשאלה אל ר' יצחק נסים, אם מותר לעבור לפני האומר קדיש, תשובת הרב נתפרסמה בספרו **יין הטוב**, ירושלים תש"ז (שם תשל"ט), או"ח, סי' כט.

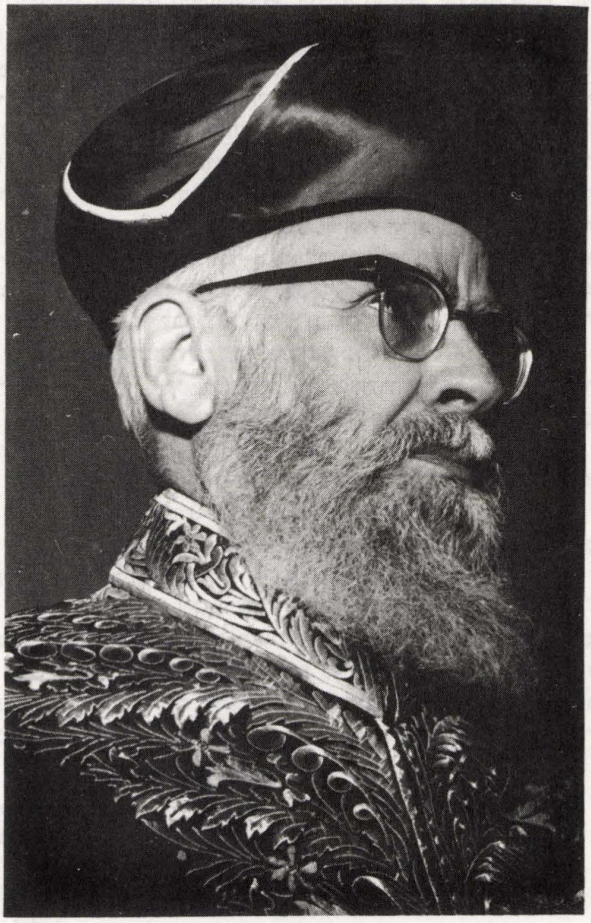
הרב יעקב אהרן ב״ר משה זצ״ל
תרמ״ב—תשל״ה (1882—1975)

ריי״ח שרים ביקר בעיר מוצל שבכורדיסתאן מספר פעמים לפני מלחמת העולם הראשונה[21]. בשנת תרס״ב (1902) הוא אישר את ה״גילוי־דעת״ שפירסם הרב אהרן ב״ר דוד ברזאני, רבה של העיר מוצל, וכתב:[22]

אנא זעירא הבא אחורי תרעא בשולי היריעה אין מן הצורך להעיד על מה שכתוב בתורה ספרין פתיחו על שורש משפחת הרב המו׳ כמוהר״א ברזאני יצ״ו על דגלו באותות ויראה המעיין הלא בספרתם וביאודה ועוד לקרא באתי על החתום כי הוא הדיין על כל אשר יאמר כי הוא זה ועל שמאל ימין וכו׳. ועל כל הדבר אשר יבא אהרן אל הקדש צדקו דבריו וכל המהרהר אחריו וכו׳ ודי בהערה זו לכל יודעי דת ודין להיות אמת וצדק. והנני חותם בברכה והיה זה שלום.

הצעיר שלוחא דרבנן ירושלם עיר הקודש תובב״א וק״ק בית אל הצבי יוסף חיים שרים הי״ו.

21 ראה עזרא לניאדו, יהודי מוצל, טירת־כרמל תשמ״א, עמ׳ 343 (עם תמונתו).
22 כ״י ששון מס׳ 876—U (אהל דוד, חלק ב, עמ׳ 1055. פורסם על־ידי א׳ בן־יעקב, קהילות יהודי כורדיסתאן, ירושלים תשכ״א, עמ׳ 209.

הראש"ל ר' יצחק ניסים זצ"ל
תרנ"ו—תשמ"א (1895—1981)

מלחמת־העולם הראשונה פגעה קשה בר"י שרים. היא ניתקה אותו מביתו ומבני משפחתו. היא שיבשה את כל תוכניותיו ואוסף הכספים למען ירושלים עיר־הקודש. ב"דין וחשבון"[23] שכתב באותו זמן נאמר: "אוי ואבוי נחרב העולם וברוך שאמר

23 צילום חלק מדו"ח זה נמצא בספר זה בעמ' 43.

והיה העולם והעיירות שסבבתי עד היום הם בצע"ג [24] ובמוצא ת"ב [25] נתחדש ת"ב אחר ש' ותרעד [26] הארץ ומוסרי הרים נרגשו חלו ונזדעזעו וגדלה המהומה ונסתם כל חזון ונתקלקלו הדרכים והצעקה רבה בנשים ואנשים עוללים וינקי שדיים צעקו בנים ולא ענם האב וקול התורה צועקת במרה ור"ן לא הט"א זר"ק ח"ש [27] רעבים גם צמאים נפשם בהם תתעטף זה צועק אוי לבי, וזה צועק אוי בני, זאת אומרת אוי בעלי וז"א [28] אוי דודי ואוי אחי ידידי, זה רודה וזה מרדה הלוך ילך ובכה הכה ופצוע על הקודקוד ועל החזה, זה מושכים אותו לתלות וזה מושכים אותו לטבוח, זה בצר זה במאסר, אוי לעינים שכן ראו. נשארתי מדחי אל דחי, בוכה ומבכה על עם ה' צבאות כי בורחים בהרים יחפים וערומים כי אין להם פדיון נפשם, למה הרעותה לעם הזה למה זה שלחתני ובשליחות הלזה נמכרו כל חפצי יקר שהיה לי בבית וגם 2 גומירו של בית יוסף ונשארתי נקי ובר ולא נשאר כי אם לתת לאשר לא שלחוני. איך שיהיה ישבתי בכרכוך עד סוף מנחם [אב] תרע"ה ונסענו במסירת נפש ע"ד הכפרים והגענו לבבל עם המשרת, גם שם ישבנו גם בכינו שנים במספר וה' ירחם על עמו ולה' הישועה על עמך ברכתיך סלה".

בהמשך דבריו כתב: "סך שלח לי הרה"ג הע"ה מבבל בהיותי חולה בכרכוך רח"ל [29] ... נתקבץ בבבל בהיותי במשך זמן מה ... מיד הגבאי אבות ובנים טבת תרע"ו".

בהיות ר"ח שרים בכורדיסתאן, שבה יש סכנת־דרכים, הוא מינה "שליח דשליח", שיאסוף למענו את התרומות. במכתב מאת חכמי העיר כוי־סנג'ק [30] אל אנשי פישדאר [31] ומרגא [32] נאמר: "שר צבאות — למופת ולאות — להולכים בתמים — וימינם מלאה חסד ורחמים, אחינו — אנשי גאולתנו ק"ק פישדאר וק"ק מרגה: אותותינו אלו יעידון יגידון על מכ"ד [33] ציר אמונים ברוך מבנים — ה"ה הר' משה בכה"ר שלמה אשר נתמנה שליח מאת ידידו הר' יוסף חיים שד"ר ירושת"ו הי"ו לקבץ לו הנידר והנידב לשם עיה"ק ולתת לו נדבה הגונה וכו'. ובבואו פה קבלנו אותו בכבוד גדול ומסרנו בידו קופת מגן דוד וקופת רחל אמנו ... ועשינו לו נדבה הגונה ככל שלוחי ארה"ק ת"ו. לכן בבואו אצלכם תקבלו אותו בכבוד גדול ובאכ־

24 = בצער גדול.
25 = תשעה באב
26 רמז למלחמת העולם הראשונה שפרצה בשנת תרע"ד (1914).
27 = ורועה נאמן לא הטה אוזן זרע קודש חגרו שקים.
28 = וזה אומר.
29 = רחמנא ליצלן.
30 על קהילה יהודית זאת ראה א' בן־יעקב, שם, עמ' 101—103. הרב משה ב"ר אברהם חרירי מכוי־סנג'ק, כתב לפני שנת תר"ע (1910): "ושמעתי מידידי נהירו דעייניין, נעים זמירות הר' יוסף חיים שרים נר"ו, שאמר: לא תמצא בכל התורה כולה אותיות גט סמוכות אלא מרוחקות, כן על־ידי גט שנותן האיש לאשתו ירחקנה ממנו ותהיה נפרדת, לכן נקרא גט" (בספרו ויבחר משה, שכתבו בעית כוי־סנג'ק בשנת סתר"י [תר"ע], בגדאד תר"ץ, דף לט ע"א).
31 על קהילה יהודית ראה שם, עמ' 116.
32 על קהילה יהודית זאת ראה שם, עמ' 146—147.
33 = מוביל כתב דנא.

עמוד מדו"ח כספי שרשם רי"ח שרים על הכספים שאסף בשנים תרע"ה—תרע"ו (1915—1916)) למען ועד עדת הספרדים בירושלים

סניא נאה כי שלוחו של אדם כמותו[34]. ותמסרו בידו קופת מגן דוד וקופת רחל אמנו. ואם אין לכם הקופות הנז' תשל[ח]ו ההטבה בנדבה הגונה ביותר, וכן אם יש לכם קופות נשים לשם ירושת"ו גם זאת תמסרו בידו ותכתבו לנו סך הקופות וסך הנדבה שתמסרו לידו כדי להודיע לשולחו דבר ולקיים והייתם נקיים מה' ומישראל"[35].

34 ברכות לד ע"ב.

35 את המכתב הזה פרסם הד"ר ו' י' פישל, במאמרו "אגרות כורדיסתאן", "סיני", שנה ד, כרך ז, ת"ש—תש"א, עמ' קסז—קעו. הציטוט בעמ' קעג, מכתב מס' 9.

הפעולה החשובה ביותר שעשה שליח זה במסעיו המרובים הייתה השגת הקדש של 37 חנויות בעיר כנג'ין, היא כאנאקין שבעיראק, שבה נמצאו בזמנו כ־700 יהודים והתנהלה בה פעילות ציונית רחבה[36]. הקדש זה הכניס לוועד עדת הספרדים בירושלים סכומים גדולים הרבה יותר מאשר במגביות אחרות[37].

JACOB MEÏR
GRAND RABBIN DE LA PALESTINE, RICHON LEZION
& PRÉSIDENT DU CONSEIL RABBINIQUE
JÉRUSALEM (Palestine)

יעקב מאיר
ראש הרבנים באריץ־ישראל, ראשון לציון ונשיא הרבנות הראשית
ירושלים (ארץ־ישראל)

Jérusalem, le ירושלם, לדר תרפ"ח

קבלה מהראש"ל ר' יעקב מאיר אל ריי"ח שרים על קבלת סך 900 רופיות
מהקדש כנג'ין — אדר תרפ"ח (1928)

36 על קהילה יהודית זאת ראה א' בן־יעקב, יהודי בבל מסוף תקופת הגאונים עד ימינו, ירושלים תשכ"ה, עמ' שיז.

37 הקדש זה נזכר בכמה תעודות המתפרסמות להלן במקורות. ראיתי אישור מאדר תרפ"ח (1928) בכתב וחתימת ידו של הראש"ל ר' יעקב מאיר, שבו נאמר: "קבלתי מידי ידידנו הרב השד"ר המפורסם ריי"ח שרים יצ"ו סך תשעה מאות רופיות מהקדש כ'נג'ין הנקראת כ'נקין הנעשית על ידי המושלחים באמצעות ידידנו היקר כבוד סי' שאול יונה הי"ו בהשתדלות נמרצה מידידנו היקר כבוד ס' ציון יעקב ח' אברהם הי"ו הנגבו על ידו מהקדש הנז' וברכות שמים ממעל יחולו על כל עוזר ותומך עניי ואביוני ירושלם ושכרם כפול מן השמים". במכתב אחר אל סי' ציון יעקב אברהם הנ"ל, מאת ועד עדת הספרדים בירושלים (בלי תאריך וחתימה) בענין ההקדש הנ"ל נאמר "ורב ברכות להסופר כבוד נסים אברהם ששון הי"ו".

תמונת מאור הגולה הגאון האדיר רשכבה"ג בעל המחבר ספר **בן איש חי** וכו',
המפורסם בספריו היקרים בנסתר ובנגלה המקובל האלקי, אדמו"ר ועט"ר כקש"ת

כמוהר"ר **יוסף חיים** זצוק"ל

בכמוהר"ר **אליהו** בכמוהר"ר **משה חיים** זצוק"ל

נולד בבג'דאד כ"ו אב התקצ"ד, ומלא את מקום אבותיו הקדושים ז"ל חמשים שנה,
מי"ג אלול התרי"ט עד י"ג אלול התרס"ט, ועלה בקדושה השמימה

י"ג אלול התרס"ט זיע"א

צולם בשנת כת"ר **בגיל עשרים ושש לחייו**

ד. פעולותיו למען קופות "מגן דוד" בבגדאד ובכורדיסתאן

עוד לפני מלחמת העולם הראשונה, בהיות ריי"ח שרים בבגדאד במשך תקופה ממושכת יצר קשרים טובים עם גדול רבני בבל הרב יוסף חיים (נפטר בשנת תרס"ט—1909). דבר זה הוסיף לו כבוד ויקר וזכה ליחס חיובי מצד כל שכבות העם. במכתבים אשר שלח הרב יוסף חיים לר"י שרים בשנים תרס"ז—תרס"ח (1907—1908) כינהו בתואריי־כבוד: "רב נהוראי ורב רחומאי, מעלת הרב הכולל, אור הגולל, שד"ר רב תנ"א כמהר"ר יוסף חיים שרים נר"ו יאיר ויזרח אכי"ר"; וכן: "נחמד לשמים ואהוב לבריות וכו'". במכתבים אלה[1] הוא דן על המחלוקת שהתעוררה בימים ההם מסביב לקופות "מגן דוד". ואלה פרטי מחלוקת זאת[2]:

במאה התשע־עשרה נקבעו קופות של צדקה בכל בתי הכנסת אשר בבגדאד, בצרה, מוצל וערים אחרות בעיראק ובכורדיסתאן. קופות אלה נקבעו מטעמי רבני "ארבע ארצות" (ירושלים, חברון, צפת וטבריה). הם נשאו שמות שונים: ר' מאיר בעל־הנס, ר' שמעון בר יוחאי, מגן־דוד, מגן־אברהם, כותל־המערבי, רחל־אמנו, אבות־העולם, מגן־אבות, שמעון הצדיק, ויברך־דוד, משגב לדך, בית־תבשיל, ישיבת עץ־חיים, ישיבת בית־אל, ישיבת חסד־אל וכדומה. גבאים מיוחדים שנקראו בשם "גבאי ארבע ארצות" נתמנו בכל מקום ומקום וטיפלו באיסוף כספים לקופות אלה.

בשנת תרנ"ט (1899) רוב העולים החדשים התגוררו בירושלים. היישוב הירו־שלמי גדל במידה גדולה והגיע ליותר משליש של כל היהודים שהתגוררו בשאר שלוש הערים. רבני ירושלים נוכחו לדעת כי קופות שאר הערים המעיטו את הכנסות קופות ירושלים, משום כך הם קבעו קופה מיוחדת לירושלים בשם "מגן דוד". שליח ירושלים הרב יוסף חיים שרים קבע קופה זאת בכל ערי המזרח. רבני ירושלים כתבו "הסכמה", שלפיה אסור להשיג גבול כוללות עניי ירושלים שום כולל ומפעל, לא מארץ־ישראל ולא מחוצה לה. בכל בתי הכנסיות צריך לקבוע קופת "מגן דוד" בלבד ולא שום קופה אחרת. עבור עניי יתר הערים אפשר למנות "גבאים" בכל עיר ועיר שיאספו כספים למענם אך לא "קופות" שיגרמו להמעטת ההכנסות לעניי ירושלים הרבים.

בימים ההם, נמצא בבגדאד שליח־ירושלים הרב יוסף חיים שרים. הוא קיבל מכתב מתאריך יג בתשרי תר"ס (1899) מאת כולל הספרדים בירושלים שבו ביקשוהו לפעול בהתאם להג"ל, לבל יפגעו בהכנסות המגיעות לירושלים "המ־

1 מכתבים אלה היו לנגד עיני הסופר והחוקר משה דוד גאון (שם, עמ' 682—683). הרב יוסף חיים סייע לר"י שרים לקבל שלושה ספרי־תורה אשר תיקיהם מצופים בכסף וזהב כדי להעבירם לירושלים (ראה להלן, פרק ג, מקור מס' ז).

2 פרטים מפורטים על מחלוקת זאת כתבתי בספרי יהודי בבל בארץ־ישראל, ירושלים תש"ם, עמ' 493—502. כאן נמסור עליה בקיצור.

אסור השגת גבול ידוע

הסכמת רבני וגאוני עולם דבל ישיג גבול עניי ירושלם שום כולל ומפעל לא מא״הק ולא מחוצה לארץ:

ישראל ישרים הנה קדמת לכם הידיעה מה שכתבו וגזרו רבני עיר הקודש ירושלים תובב״א ובראשם מעי הרה״ג הגאון המפורסם **ראשון לציון אביר יעקב** נר״ו על קיום קופת **ירושלם מגן דוד** הנתיסדה בכל הצעירות ע״י הרב השד״ר כמוהר״ר **יוסף חיים ישרים** נר״ו ואלה דברי קדשם בקצור בכתבם הנדפס פעם ושתים (תכלית הכתבם הלאשון) קול ומיכל הי קורא לעזרה לכל תביאו לנה בהיכל הלדקה הקדושה הזאת הכוללת לעי״הק ירושלם דווקא לבל **ישיג גבולה** שום כולל ומפעל יהיה מי שיהיה לקבוע הוא עוד קופה וכו׳ · (ובמכתבם השני הכיפסם בשבט תרס״ב כתוב לאמר) ומה מאד נבהלנו משמוע כי יש שלוחים אשר יזידו לעבור על אלות דרבנן קשישאי וחותלים חתירות לקבוע עוד קופות למען הלל לעדי הקופה הקדושה הזאת ירושלם מגן דוד וכו׳ וכו׳ כי על כן **בכה ירושלם הקדושה** מכל האלות שלאת באוכלסין קדישין של הלדידי חכמים העי״הק בתוכה **ובכה תורתינו הקדושה ובכה שכינת עוזנו** שלא זזה **מכותל המערבי** אף אמרי הרבנן הכנו נחרים בלא **גזרא דאוריתא** כי חלילה וחלילה לעבור על אלות פס״ד הזו הנעשה בהסכמת רבני הדור ותכיניו כי הדבר נוגע לנפשות בני **היכלא דמלכא וגואלם חזק ה׳ צבאות שמו השוכן בציון והבוחר בירושלם** וכל אשר לא ישמע לקולינו **ינהום באחריתו** אך בטוחים אנחנו כי שארית ישראל **לא יעשו עולה** ובציון תצא תורה ודבר ה׳ מירושלם וכו׳ ועל הכל **אל תהיו נפתים חלילה לשום אדם** המבעילים למנוח אז תמועו לו״ה ויאמר הכהן וישלח לכם עזרתו מקודש ומציון יסעדכם ובכל אשר תפנו תשכילו ותצליחו ותאריכו ימים ושנות חיים בעושר וכל טוב ותזכו לראות בשוב ה׳ שיבת ציון המעתירים בעד כל אחינו הנגולה עתרת החיים והשלום

הצעיר	הצעיר	הצעיר	הצעיר	הצעיר	הצב״י	הצעיר	הצעיר
יעקב שאול אלישר	מנחם ס״ט	יעקב מאיר	יצחק הכהן	משה נבון	מרדכי ישראל	גבריאל שבתי	יוסף ב״ס בורלא
ס״ט	הכהן ס״ט	ס״יו	ס״ט	ס״ט	ס״ט	ס״ט	ס״ט

ראשון לציון וראש הרבנים בא״הק (מקום החותם)

ורבני סועד בעיה״ק ירושלם תובב״א (מקום החותם הועד)

ראב״ד (מק״ס החותם)

אלה דברי הרב הגדול הגאון המפורסם רבין חסידא דרופתיקא דאורייתא רי״ח טוב נר״ו:

אחרי ראותי את תוקף הסכמת מעלת רבני וגאוני עיה״ק ירושלם תובב״א גם אנכי הנני מסכים על דבר הקופה הנקראת בשם ירושלים **מגן דוד לבל ירים איש את ידו** לקבוע קופה אחרת עם הקופה הזו הן לצורך עניי הע״ר הן לצורך עניי עיר אחרת הכים עם השתים וקופה זו היו תהיה **אחת היא לאימה ירושלם עיר קדשינו ותפארתינו** וכאשר הסכימו רבני וגאוני עיה״ק ירושלים תובב״א הנז״ל וצ״ל דבר אמת ולדק באתי על החתום בקדל **זאת חקת התורה** בש״א המוה שנת מתן בא״מהר יכפה לף כ״ד

כ״ד הצעיר יוסף חיים מ״ל אליהו מ״ל משה חיים יל״ו

אלה דברי פי צדיק מעלת הרב המופלא נודע למשגב חכם באשי בגדאד וסביבותיה:

עיני ראו מה שכתבו מעי הרבנים וגאונים הקישי הדור עליונים למעלה וגאוני בית דין הצדק יע״א על אודות קופת ירושלים מגן דוד **לבל ישיג גבולה שום כולל ומפעל** יהיה מי שיהיה כי **דיני נפשות** הנו כאן **לא תעמוד על דם רעך ואין לזוז מההסכמה זו** כי עניי ירושלים ר צ ו אלמנות כנידע **ואסור השגת גבול ידוע** ולהיות האמת באתי על החתום בש״א המוה בקדל **זאת הקת התורה** שנת יושב בסת״ר שומע לכו״ יע״ו

הצעיר יצחק אברהם שלמה יל״ו

ראו גם זה הסכמת מעלת הרבנים המופלאים דיינים המצויינים יושבי על מדין פה בגדאד יע״א:

נחנא בי דינא דפה עיה״י בגל יע״א ראה ראינו מה שכתבו רבני עליון גאונים למעלה הבי״א על אודות קופת **ירושלם מגן דוד** הנתיסדה בכל עיר על יד ידידינו מעי הרב השד״ר כמוהר״ר **יוסף חיים שרים** הי״ו לכבוד אביוני בת ציון כי עניים רבו אלמנות ועלמו מקבל הבאים בכל יום ממזרח וממערב **הכל מעלין דירושלם לכן הננו מסכימים כרבנן קמאי שאין רשות לשום כולל ומפעל** יהיה מי שיהיה לקבוע עוד קופה **ואסור להשיג גבול · וכל העובר על דברינו ינהום באחריתו** כאשר הסכימו רבני וגאוני עיה״ק ירושלים ולהיות האמת באנו על החתום בקדל **זאת חקת התורה** בש״א המוה שנת יושב ב׳סת״ר ולסגלא סימנים די בסעבם זו: ו׳ה׳ י׳ה׳ זה שלום

הצעיר יחזקאל	הצעיר עזרא	הצעיר משה חיים
משה הלוי	לאלא אהם	שלמה דוד
ע״ן	יל״ו	יל״ו

הסכמות רבני ירושלים ובגדאד למען קופת "מגן דוד" הנגבית על-ידי שד"ר-ירושלים רי"ח שרים — שנת תרס"ב (1902)

קודשת מכל הארצות ומרובה באוכלוסיה" וכי "שום שליח לא יוכל לשלוח יד בהמוכן לזכותינו מימי עולם ומשנים קדמוניות" [3].

בשנת תרס"ב (1902) פרסמו רבני ירושלים "הסכמה" ברוח זאת. "הסכמה" זאת חזרה ופורסמה בתמוז תרס"ב בצורת מודעה תחת הכותרת "אסור השגת גבול ידוע" [4]. אליהם הצטרפו גדולי רבני בגדאד:

הרב יוסף חיים כתב: "... גם אנכי הנני מסכים על דבר הקופה הנקראת ירושלים מגן־דוד לבל ירים איש את ידו לקבוע קופה אחרת עם הקופה הנז', הן לצורך עניי העיר הן לצורך עניי עיר אחרת, תהיה מה שתהיה. וקופה זאת תהיה אחת היא לאימה ירושלים עיר קדשנו ותפארתנו ...".

הרב יצחק אברהם, ה"חכם באשי" של בגדאד, כתב: "ואין לזוז מהסכמה זו כי עניי ירושלים רבו מלמנות ... ואסור השגת גבול ידוע ...".

אל הנ"ל הצטרפו דייני בגדאד: הרב יחזקאל משה הלוי, הרב עזרא צאלח אדם והרב משה חיים שלמה דוד, שכתבו: "הננו מסכימים כרבנן קדמאי שאין רשות לשום כולל ומפעל, יהיה מי שיהיה, לקבוע עוד קופה ואסור להשיג גבול וכל העובר על דבריהם ינהום באחריתו ..." [5].

לשם חיזוק ה"הסכמה" הנ"ל וקיומה הלכה למעשה פירסמו רבני ירושלים בשנת תרס"ג ספר "שמרו משפט ועשו צדקה (16 עמ') ובו כתבו:

"בהיות שלוחנו (הרב יוסף חיים שרים) בעוב"י בבל רבתי [6] ויתנה צערנו לפני הרה"ג ב"ד הצדק אשר שם, והם בראותם כי צדק בדבריו, וכי כל עניי ערביסתן ועניי עירם אך ירושלים יעלו, כדרך כל אחינו שבגולה, תיקנו כי בכל בתי כנסיות יקבע קופה לירושת"ו דוקא בשם מגן דוד יב"ק, אשר פריה יהיה קודש הלולים לירושת"ו ויגזרו כי לא יוכלו להשיג גבולה שאר אה"ק ת"ו לקבוע בבהכ"נ קופה אחרת בצדה, ורק גבאיהם יקבצו כנהוג שם עד כה. ויחלו אחינו שבגולה להכיר חובתם לאמם העזובה בת ציון העלובה. אבל בהגיע שליח טבת"ו [7] אליהם אשר לא ידעו שקט, השיג גבול קופתנו, ויקבע אצלה קו' רמב"ה [8] המושכת לב ההמון (לבד מה שמקבץ הגבאי שלהם בכל עז) ובאותו רגע ובאותו שבוע נראה ההבדל הרב; ותחת כי בכל שבוע היה נקבץ בקופתנו בעיר קטנה כשני פראנק, נקבץ רק

3 לפי פינקס מס' 3 בועד העדה הספרדית בירושלים, במכתבים מס' 314—315. ראה אברהם חיים, "פנקס כוללות הספרדים בירושלים כמקור לתולדות העדה הספרדית בשלהי התקופה העותמאנית", "דברי הקונגרס העולמי הששי למדעי היהדות" (טו—כא במנ"א תשל"ג, כרך ב, ירושלים תשל"ו עמ' 353—358. נעתק ב"במערכה", שנה טז, גל' 6 (188), ערב ר"ה תשל"ז (24 ספטמבר 1976), עמ' 26—27; שם, גל' 7 (189), תשרי תשל"ז (8 אוקטובר 1976), עמ' 20.

4 נמצאת בבית הספרים הלאומי והאוניברסיטאי בירושלים, בין דפים בודדים מס' L560. נדפסה גם בקונטרס "כנוגה צדקה", חלק א, ירושלים תרצ"ג, עמ' מב—מה. חתמו עלייה הרבנים: יעקב שאול אלישר, מנחם הכהן, יעקב מאיר, יצחק הכהן, משה נבון, מרדכי ישראל, גבריאל שבתי ויוסף נסים בורלא.

5 שם, שם.

6 בגדאד.

7 = טבריה תבנה ותיכונן.

8 = קופת ר' מאיר בעל הנס.

כעשרה סנטים בלי גוזמא, עד כי נתביש הגבאי ועזב משרתו. ובהחילנו אנו וחו"ר בבל להעמיד גזרת הב"ד הנז' לא יכולנו להתנגד בכח רב כראוי לבלי חלל שם שמים.

ובעיר נינוה שלא רצו לנטות מגזרת הב"ד הגדול שבבבל ולא הניחו לשלוחם לקבוע קופתם והתחזקו בזה הק"ק ואחד מנכבדי העיר אבי גבאינו יצ"ו שלחו לו מטבת"ו כתב מרירי ע"י הרב הכולל דשם כמהר"א [9] ברזאני יצ"ו ובתוכו פסת קלף מושחר ומאחריו ומכל צדדיו, ונקרא בשם "פתקא דנפלה מן שמיא על טהרת מצבת גדול אדוננו רמב"ה זיע"א כו' לובשת שחורים ומתעטפת שחורים מכרזת ואומרת וכו' ובצרוף קוב"ה ושכינתיה וכו', מופרש ומובדל וכו' וכל אלות התורה וכו' וכל החרמות והנדויים וכו' יחולו עליו ועל זרעו להכחידם מן הארץ ונקדש שמי בכבודי". ע"כ [10] לשון ה"פתקא הנז'" בקיצור, כי לא לכבוד להביא כל דבריהם תוך מכתבנו ... על כן באנו ... לערוך קול קורא אל רבני הגולה בשם "שמרו משפט ועשו צדקה".

על "קול קורא זה" [11] משליש א של חודש סיון תרס"ג חתמו רבני ירושלים: הראש"ל ר' יעקב שאול אלישר, יעקב שמעון מאטלון, וידאל ב' חנוך אנג'יל, בכור אהרן אלנקוה, שמואל נסים וראב"ד עדת המערביים ר' מנחם בטיטו. אליהם הצטרפו רבני חברון ובראשם ר' חיים חזקיהו מדיני בעל "שדי חמד", רבני "בית דין דקהלות אשכנזים חסידים בירושלים" [12] ורבים אחרים.

רבני צפת וטבריה, שדעתם לא היתה נוחה מהספר "שמרו משפט ועשו צדקה" של רבני ירושלים, פירסמו בראש־חודש אייר תרס"ד חוברת נגדית בשם "בצדקה תכונני רחקי מעשק", שבה כתבו בין השאר:

"ומ"ש להוכיח ממעשה הרב הגדול כמה"ר יוסף חיים הי"ו וב"ד בבבל יע"א אדרבא משם ראיה והילך לשון המכתב אשר שלח לנו הרב הכולל כמהר"ר אברהם נסים (חיים) דנגור הי"ו בכ"ט תשרי תרס"ג: הנה תכף לקבלה [13] הלכתי אצל הרב ריי"ח טוב למע' בדה"צ יכב"ץ ודבריהם בפיהם אמת כי מעולם לא כתבו להסיר

9 = כבוד מורנו הרב אליהו.

10 = עד כאן.

11 קול קורא זה נדפס בתחילה על שני דפים גדולים בצורת מודעה גדולה (נמצא בבית הספרים הלאומי והאוניברסיטאי בירושלים, דף בודד מס' L1561). אח"כ חזר ונדפס בספר "שמרו משפט ועשו צדקה" הנ"ל, ירושלים תרס"ג, עמ' [11]—16. בו נאמר בין יתר הדברים: "בכל עת שבאנו לעשות תיקונים מיוחדים במקצוע זה (ויחד עם זה לחלץ את ארצנו הק' מהתחרות המגונה של רבוי השלוחים היוצאים בהמון מערי הקדש ומה שזה בונה זה סותר, ואיש את שם רעהו ינאץ ושם אה"ק מתחלל). וכפעם בפעם בהתעוררנו ליסד סדרים במעשה הצדקה בקופות אה"ק, תמיד עמדו לנו חו"ר טבריה למכשול בהחזיקם בכל עז בדרך שכבשו הם לעצמם, וכמו שיעיד על זה גם כבוד הרה"ג הגאון הגדול דרופתיקא דאורייתא המפורי' וכו' כקש"ת מוה"ר יוסף חיים יצ"ו ראש רבני כבל רבתי העי"א אשר גם הוא הסכים על ידינו בנוגע לתקנת קופות ערי ערביסתאן וחו"ר טבריה פזרו מכשולים ע"י מעשים...".

12 חתומים עליו הרבנים: ליפמאן דוד במוהר"י יוסף יהודה בר"ד הלוי ואברהם ב"ר דוד הכהן (מקום החותם).

13 הכוונה למכתבים של רבני טבריה לרבני בגדאד מיום יג באלול תרס"ב.

הקופות הקבועות ח״ו כי מי שלח ידו במשיח ה׳ ונקה ולהד״מ [14]. רק כתבו שמכאן ולהבא לא יקבעו קופות מחדש למפעלו׳ אחרים חוץ מקופות ירושת״ו הנקראת מגן דוד שעשו מחדש, וגם עיני ראו ולא זר שכתבו ונתנו כן ביד חכם יוסף שרים הי״ו ולכן לבם נכון בטוח כי שום איש לא יהין להסיר הקופה של רמב״ה זיע״א וכו׳ ולא לגגוע בה כו״ע [15], ודוקא היא לטבת״ו וכו׳. אלה דבריו, ובאופן זה ג״כ שלח לנו דילוג־רב הרב הגדול ריי״ח טוב הי״ר הלא הוא כמוס עמנו״ [16].

באייר תרס״ד הדפיסו רבני צפת וטבריה ספר נוסף בשם ״משפט וצדק״ (קעט עמ׳) שהכיל ״הסכמות״ ו״קבלות״ אשר קהילות רבות קיבלו על עצמן לתמוך בידי עניי שתי ערים אלו. באותו חודש הם הדפיסו ספר נוסף בשם ״יצב גבולות״ (פג עמ׳) שבו כונסו ״הסכמות״ קהילות רבות לשמור אימונים ל״ארבע ארצות״, מבלי להפלות לרעה עיר איזו שהיא [17].

ב״הסכמת חכמי רבני ויחידי ומנהלי וגבירי ונדיבי עי״ת אשור (= מוצל) יע״א בש׳ התרס״ג״ נאמר:

״להיות שמזה זמן לא כביר בא למח״ק שד״ר נהוג מעיה״ק ירושת״ו ח״ר יוסף שרים הי״ו וקבע קופה חדשה הנקראת בשם מגן דוד לעיה״ק ירושת״ו ואיזה יחידי קהל קו׳ קבלו אותה וכתבו חתמו הסכמה שאין לקבוע עוד קופות אחרות זולתה וחו״ר שאר ארצות הק׳ ערערו עליה יען שהיא משגת גבול שאר הקופות אשר נתייסדו מימות אבותינו וכנראה שחו״ר שאר אה״ק חשבו שהסכמתנו הלזו היא על הקופות הראשונות אשר נתייסדו קודם הקופה החדשה הנז׳, אשר ע״כ מהודעין

14 = ולא היו דברים מעולם.

15 = כלל ועיקר.

16 ״בצדקה תכונני רחקי מעשק״, עמ׳ ז—ח. מרבני ונכבדי טבריה חתומים על קול קורא זה מחודש כסליו תרס״ד: אהרן אלחדיף, דוד אסודרי, שלמה רחמים אבואלעפיה, יאודה רבוח, יאודה טולידאנו, מכלוף הכהן, חיים אלחדיף, דוד עבו, ברוך טולידאנו, שלמה ן׳ סאמון, שמואל קיקי, דוד ריינה, אברהם חיים מערבי, יוסף גיגי, אברהם ן׳ עטר, אליאו חיים אבואלעפייא, חנן אלחדיף, מאיר ניניו, מרדכי קרסינטי, משה הכהן דוויך, אליעזר מנצור סתהון, יעקב שאלתיאל ניניו, עזרא חיים הלוי, אליהו אדהאן, אברהם עבאדי (חותם הועד הכללי). מחכמי ונכבדי צפת חתומים: משה מאמאן, ישועה וועיש, ישמעאל הכהן, אברהם חיים שבאבו, ציון הכהן, יצחק מרדכי עבו, אהרן מאמאן, שלום שישו, אליהו רחמים ענתיבי, יצחק הלוי, יעקב יוסף אפיריאט, חיים מנשה סתהון (חותמות: בית־דין הצדק, הת׳ האלקי רשב״י ור״א בנו, הועד הכללי). מכתבו של אברהם ניסים חיים דנגור מבגדאד הנ״ל נדפס גם בספר ״יצב גבולות״, אייר תרס״ד, עמ׳ סט—ע.

17 שם בהקדמתו של ר׳ חיים אלחדיף נאמר: ״זה דרכם של **אחב״י** היושבים בחו״ל . . . ושולחים ביד רמ״ה (= ר׳ מאיר בעל הנס) אל מקום כבודו, כל איש אשר ידברנו לבו בכל נפשו ובכל מאודו . . . ובשנת התרל״ב שימה היתה בלב חו״ר ירושלים ת״ו לפרוש רשת ובאו בארש׳ת, כי גם להם משפט הירושה. ובקשו לעשות חדשה. וחו״ר עיה״ק טבת״ו באו במלחמתה של תורה ויהי מאז החרישו ולא ענו עוד ויהי להם לתפארת מודים דרבנן היינו שבחייהו . . . ועתה נתעוררו בעלי מזימות מחכמי ירושלים ויבקשו לערוך מלחמות. ויפתו בפיהם למוריהם שרפי קדש הילולים . . . וידפסו קונ׳ שמרו משפט בו חרבותם הריקו, באו בצעקות והשמיעו צווחות, לטרוף מן הלקוחות, ויחלקום ביעקב ויפיצום בישראל היושבים בחו״ל . . .״.

אנחנא בפירוש שההסכמה הנז׳ דוקא על קופות או מפעל אשר יתחדש מחדש אם תהיה הסכמתנו הנז׳ כפי הדין אשר דין תוה״ק יסכים עמנו מלעשות עוד צדקה אחרת.

אכן מצד הקופות הקודמים אשר נתייסדו מימות אבותינו ואבות אבותינו, כגון קופת רמב״ה זיע״א וקופת רשב״י וקופת אבות העולם זיע״א וכל קופה אשר נת־ייסדה קודם קופת מגן דוד החדשה הנז׳ — חלילה לנו למנוע ולנגוע בהם אפי׳ בקוצה של יו״ד כי כל הנוגע בהם לרעה ח״ו כאילו נוגע בבבת עינו; וכל שד״ר ושד״ר מערי הקו׳ הנז׳ תובב״א היכולת בידו לעשות אופנים להנאת קופתו כדי להרבות הכנסתה כפי אשר יראה בעיניו ולקבוע הקופה השייכא לו בבתי הכנסיות יען כי בה תלויים חיי חו״ר ועניי אה״ק תובב״א כל אחד לפי עירו. ובכן מודים אנחנו יחידי סגולה דק״ק אשור יע״א שמעתה ומעכשיו קבלנו עלינו ועל זרענו את כל הנזכר לעיל כי מקרא מלא הוא: לא תשיג גבול עולם אשר גבלו ראשונים. וחפץ ה׳ בידינו יצלח ולראות אמת וצדק חתמנו שמותינו פה **אשור** יע״א ביום ח״י לחודש חשון כאן שנה כי תעשה הטוב והיש״ר בעינ״י ה׳ אלק״ך ברב עז ושלום״ [18]. ל״הסכמה״ זאת הצטרפו גם רבני ונכבדי קהילות ארויל (בשליש א לחודש ניסן תרס״ג) [19], וכארכוך (בשליש א לחודש אייר תרס״ג) [20].

בראש־חודש סיוון תרס״ג (1903), רבני ונכבדי כארכוך שלחו מכתב אל רבני טבריה ובו כתבו בין השאר: ״ועל אשר קבלנו קופה החדשה הנקראת בשם ״מגן דוד״ לעיה״ק ירושת״ו ועשינו הסכמה שלא לקבוע עוד בבתי כנסיות קופה אחרת זולתה ... איך נדחה הקופות הקודמות כגון קופת רמב״ה ורשב״י זיע״א ואבות העולם אשר בהם תלוי חיי כמה אלפי נפשות אשר יסדום אבותינו ואבות אבותינו לישוב שאר ארה״ק יוב״ב לכל עיר ועיר בפני עצמה למען חייה ... מחשבתנו בהסכמה הנז׳ אשר עשינו שלא תקבע קופה אחרת בבתי כנסיות זולת קופת מגן

18 התפרסמה בספר ״יצב גבולות״, אייר תרס״ד, עמ׳ נה—נז. על הסכמה זאת חתמו: מוסא יום־טוב יעקב גבאי, יחייא רחמים, אהרן חיים יצחק, יחזקאל אהרן חייו יצחק, יצחק אהרן שושי, דהוד שלום אסלימאן, ראובן שלמה עבדאלה, שוחט מתא מכלוף בראזני (צ״ל: ברזאני), שלם אסלימאן ורחמים עבדאלה ששון.

19 שם, עמ׳ נז—נח. חתמו עליה: נתנאל ח׳ יצחק, נוריאל ח׳ אליהו, נחום יאושע, גבאי בית הכנסת דניאל אליה, גבאי קופת ר׳ מאיר בעל־הנס דניאל ראובן, מרדכי אליהו, גבאי ק״ק ארויל עבדאלה ראובן, בנימין חנוכה, אליהו יאודה, פנחס אליהו, גבאי קופת רשב״י ישראל עבדאלה עמרם, עבדאלה צאלח סלימאן, שלום ח׳ מרדכי, ששון דרויש, פנחס ששון מתתיה, יוסף אליהו, ראש החברה קדישא אהרן אליעזר, אליהו נחום, ששון ח״ר נתנאל ח׳ יצחק, ומיכאל חנוכה נתן.

20 שם, עמ׳ נח—ס. חתמו עליה: יעקב ח׳ עבדאלה ח״ר יצחק, דוד נחום יצחק מרדכי, יוסף רחמים ח׳ אברהם ח׳ אליהו ח׳ יצחק, אפרים צאלח אפרים, יוסף מאיר אהרן, אברהם חיים אברהם, שלמה ששון מאיר, מוכטאר העיר עבד לעזר יחייא שבתי, אברהם ברוך עבדאלה, אהרן מנשה עבדאלה, מאיר יוסף מאיר אהרן, אליהו יאודה אלישע, ששון יוסף מאיר, מאיר עבדאלה משה מזה, מרדכי רחמים סלימאן, יצחק חי מנשה, שבתאי אליהו שבתאי רחמים, נחום אברהם גבריאל, אליהו חי ח׳ אברהם ח׳ אליהו ח״ר יצחק, מנשה מרדכי פנחס ואליהו שבתאי אליהו רחמים.

דוד החדשה שיהיו נכללים בהסכמה הנז׳ גם קו׳ רמב״ה וקו׳ רשב״י וקו׳ אבות העו[לם] אשר מקובלים עלינו מאבותינו ואבות אבותינו ; דהיינו קו׳ רמב״ה לעיה״ק טבריא ת״ו, קו׳ רשב״י לעה״ק צפת ת״ו וקו׳ אבות העו[לם] לחברון ת״ו, חלילה לנו שנכניס עצמנו וכוונתינו במחשבה זרה כזו, כי אם היתה מחשבתנו בהסכמה הנז׳ על קופות חדשות שאין להם יסוד מימי אבותינו ויתחדשו מחדש. ולהיות שידענו שמע[לת] הרב השד״ר עיה״ק טבת״ו כמהר״י (יעקב) ן׳ סאמון הי״ו יאיר אל עבר פנינו לעירינו כרכוך יע״א ... אמרנו נחכה עד בואו אלינו ובידו נמסור כתב תעודה אשר בה נודיע שחלילה לנו שהסכמתנו הנז׳ היא מדברת על הקופות הקדושות הנז׳ הקודמות. וכל בתר איפכא שהקופות הנז׳ של שד״ר מאחת מערי הקו׳ הנז׳ יכול לעשות בקופה השייכא לו באופן שיראה בעיניו לטובת קופתו והנאתה כי בהם תלו היום ישוב שאר ארצות הקו[דש] הנז׳ ...״ [21].

גם קהילת יהודי סלימאניה שבכורדיסתאן העיראקית הצטרפו להסכמות הנ״ל. וב״הודאה״ אשר מסרו לשד״ר טבריה ר׳ יעקב ן׳ סאמון בר״ח תמוז תרס״ג כתבו:

״מודים אנחנו יחידי סגולה ק״ק סלימאנייה יע״א הודאה גשו״ק שבכאן עירינו אין לנו שום קופה לשום מקום מאחת ארבע אה״ק יוב״ב קבועה בבית הכנסת ודוקא שד״ר גדול אדונינו ורב כח התה״ק רמב״ה זיע״א הוא אשר זכה ראשונה וקבע קופת אדונינו רמב״ה זיע״א לעיה״ק טבריא ת״ו בבית־הכנסת של עירנו איסלי־מאנייה ונתקבלה אצלנו בשמחה ובטוב לבב. ומבארים אנחנו הגם שזכתה ראשונה עיה״ק טבריא ת״ו וקבעה השייכה לה, דהיינו קופת רמב״ה זיע״א, וקבלנו אותה בשמחה כנז׳ עכ״ז לא ימנעו ח״ו שאר אה״ק מלקבוע הקופה השייכה לכל א׳ מערי הק׳ יוב״ב בבהכנ״ס שלנו. וכל אחת מערי הק׳ כשתרצה תקבע הקופה השייכת לה בבהכ״ס שלנו ואנחנו מקבלים אותה בשמחה וטוב לבב כאשר קבלנו כבר ונקבעה בבהכנ״ס שלנו קופת אדונינו רמב״ה זיע״א לעיה״ק טבריא ת״ו דוקא. לפי שקופות ארבע אה״ק יוב״ב מקובלים עלינו מאבותינו ואבות אבותינו אשר קבלו אותם עליהם ועל זרעם אחריהם לקיום וישוב ולמחיית ארבע ארצות הקו׳ יוב״ב לכל אחת ואחת מהם כאשר נכון לה למחיתה, ואנו מבני בניהם. ומקרא מלא הוא: לא תשיג גבול עולם אשר גבלו ראשונים וחפץ ה׳ בידינו יצלח״ [22].

בשנת תרס״ח (1908) חזרה ונתחזקה הסכמת רבני ירושלים הנ״ל בפעם השלי־שית ע״י דייני בגדאד בצורת ״אזהרה חמורה״ שנשלחה לעיירות והכפרים שבמחוז בבל, וזה נוסחה:

״אנחנו בית דין הצדק דעוב״י בגדאד הבאים עה״ח הננו להעיר אזן לכם יושבי

21 שם, עמ׳ ס—סב. על מכתב זה חתמו יעקב ח׳ אברהם ח״ר יצחק, דוד נחום יצחק מרדכי ויוסף רחמים ח׳ אברהם ח׳ אליהו ח״ר יצחק.

22 שם, עמ׳ ע—עב. ״הודאה״ זאת מוכתרת: ״אשרי שומרי משפט עושי צדקה בכל עת״. חתמו עליה: חכם העיר ר׳ סלימאן ח׳ יוסף רחמים ח׳ אברהם, עזרא רחמים עובדיה גבריאל עובדיה, אברהם נוריאל, מרדכי נסים יחזקאל יונה, ברוך דניאל, משה שמואל, סמנא נסים יחזקאל, פנחס גבריאל, צאלח משה, משה יוסף מזה, זכריה יאודה, מנשה יחזקאל יונה, באבא מיכאל יאיר, שלום יחזקאל יצחק, שלמה יחזקאל יוסף, עזרא יאיר, אהרן אליהו, המוכתאר מנשה משה ושלמה יוסף.

הכרזה גדולה

הסכמת מע' הרבנים המופלאים דיינים המצויינים יושבי על מד"ן פה בגדאד יע"א

אנחנו בית דין הצדק דערבי בגדאד הבאים עה"ח הננו להעיר אזן לכם יושבי ע"ת יע"א שתמיד יהיה בזכרונכם מה שכתבתם והתמתם בחתימת ידיכם על קבירת קופות בנין דוד בכותל בתי כנסיות לשם ירושלים דווקא והסכמתם בעירוף קודשא בריך הוא ועל דעת המקום ברוך הוא ועל דעת הקהל הקדוש הי"ו שאין רשות לקבוע קופה בכל בבית הכנסת לא לצורך עניי העיר ולא לצורך שום כולל יהיה מי שיהיה שכבר זכו עניי ירוש"תו וכל הפוצה פה או מערער על הסכמה הנדולה שעשיתם דבריו בטלים ולא יעשו רושם כלל ואין רו"ח ג"המ ' ופעתה גם אנחנו הננו מחזיקים הסכמתינו עוד הפעם ומסכימים עמכם שאין רשות לקבוע קופה בכותל בתי כנסיות וכיוצא לא לצורך עניי העיר ולא לשום כולל ובפעל יהיה מי שיהיה וידוע **איסור פורץ גדר ואסור לשנות ודא גזרה דאוריית'א ואיסור השגרת גבול ידוע** ובטח שארית ישראל לא יעשו עולה ועל דבר אמת וצדק באנו על החתום שנת לא **תר"סח** ברוב עוז ושלום

יחזקי משה הכה"ר עזרא צעח אדם יצ"ו משה חיים שלמה דור יצ"ו

דברי פי קדוש מעלת הגאון האדיר כמה"ר יוסף חיים חד איהו הי"ו

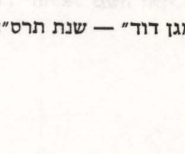
הנה ידעתם הסכמת רבני ירושלים עה קבירת הקופות שאין רשות לשום שליח כולל ומפעל לקבוע קופה בכותל בית הכנסת כלל ואפילו לצורך עניי העיר אסור לפרוץ גדר שכבר זכו עניי ירושלם והנה עתה חזרו הרבנים לחזק ההסכמה בכל תוקף וכן הנני מסכים על דבר קופות מגן דוד לבל יהיה איש את ידו לקבוע קופה כלל בכותל בתי כנסיות לא לצורך עניי העיר לא לצורך שום כולל ומפעל יהיה מה שיהיה וקופה זו תהיה אחת היא לארשת ירושלים עיר קדשינו ותפארתינו כאשר הסכימו מעדת הרבנים בית דין הצדק הע"א בצירוף מע' רבני ירושלים העי"א ואין לזוז מהסכמה זו וזאת חקת התורה ועל דבר אמת וצדק באתי על החתום אייר הר"סח ושכמ"ה

הצעיר יוסף חיים ח"ר איהו
ח"ר משה חיים הי"ו

הסכמת מעלת הרב הגדול חכם באשי דעו"בי בגדאד מגן דור יהיה בעזרו

עליונים למעלה חכמי ורבני דייני דנהר דעה דפה עו"בי בגדאד יע"א הטיבו אשר דברו כי ידוע לכם הסכמת רבני ירוש"תו ורבני כבר בצירוף הסכמת הר"הג צדיק יסוד עולם רב"ח כמוה"ר **יוסף חיים ח"ר איהו הי"ו** על אודות קופות ירושלים מגן דוד שלא לעשות השנת נבוך הילדה ושלא לקבוע קופה כלל בכותל בית הכנסת לא לעניי העיר ולא לשום שליח כולל ומפעל יהי מי שיהיה וחוב קדוש רובץ עליכם לקיים חתימת ידכם אשר חתמתם וקבלתם עליכם ע"ם כל הדורות בצירוף קודשא בריך הוא ושכינתיה שלא לקבוע עוד קופה כלל בכותל בתי כנסיות ובגרום הצער לעניי ואביוני בת ציון העטובה זו ירושלים כי ענייה רבו מלמנות ועצמו מספר וכמה ת"ח צנועים מאנין בחיריך דקודשא בריך הוא עטופים ברעב ותורתם אומנותם כי מציון תצא הורה ודבר ה' מירושלים כי היא בית חיינו מקום בית מקדשנו והיא מרכז לשכינת עזנו שלא זזה שכינה מכותל מערבי לכן הנני גוזר כרבנן קמאי בכח תורתנו הקדושה ובכח שכינת עזנו ובכח ירושלים עיר הקודש חמקודשת מכל הארצות שאין רשות לשום נברא לקבוע קופות בכותל בית הכנסת לא לעניי העיר ולא לשום שליח כולל ומפעל כלל שכבר זכו עניי ירוש"תו ' ועל דבר אמת וצדק באתי על החתום נא"ה דו"ש

הצב"י דוד פאנו
ס"ט

הסכמות רבני בגדאד על קופת "מגן דוד" — שנת תרס"ח (1908)

עי״ת ... יע״א שתמיד יהיה בזכרונכם מה שכתבתם וחתמתם בחתימת ידכם על קביעת קופות מגן דוד בכותל בתי כנסיות לשם ירושלים דווקא, והסכמתם בצרוף קודשא ברוך הוא ועל דעת המקום ברוך הוא ועל דעת הקהל הקדוש הי״ו שאין רשות לקבוע קופה כלל בבית הכנסת לא לצורך עניי העיר ולא לצורך שום כולל יהיה מי שיהיה שכבר זכו עניי ירושת״ו. וכל הפוצה פה או מערער על הסכמה הגדולה שעשיתם דבריו בטלים ולא יעשו רושם כלל ואין רו״ח נחה״מ. ומעתה גם אנחנו הגנו מחזקים הסכמתינו עוד הפעם ומסכימים עמכם שאין רשות לקבוע קופה בכותל בתי כנסיות וכיוצא, לא לצורך עניי העיר ולא לשום כולל ומפעל יהיה מי שיהיה. וידוע איסור פורץ גדר ואסור לשנות ודא גזרה דאורייתא ואיסור השגת גבול ידוע ובטח שארית ישראל לא יעשו עולה ועל דבר אמת וצדק באנו על החתום שנת לא תרס״ח ברוב עוז ושלום״ [23].

על מכתב אזהרה זה באה הסכמת הגאון ר׳ יוסף חיים מבגדאד, שכתב: ״הנה ידעתם הסכמת רבני ירושלים על קביעת הקופות שאין רשות לשום שליח כולל ומפעל לקבוע קופה בכותל בית הכנסת כלל ואפילו לצורך עניי העיר אסור לפרץ גדר שכבר זכו עניי ירושלים, והנה עתה חזרו הרבנים לחזק ההסכמה בכל תוקף. לכן הנני מסכים על דבר קופות מגן דוד וכו׳ לבל ירים איש את ידו לקבוע קופה כלל בכותל בתי כנסיות, לא לצורך עניים ולא לצורך שום כולל ומפעל, יהיה מה שיהיה, וקופה זו תהיה אחת היא לא״י ירושלים עיר קדשינו ותפארתנו כאשר הסכימו מעלת הרבנים בית דין הצדק העי״א בצירוף מע׳ רבני ירושלים היע״א ואין לזוז מהסכמה זו וזאת חקת התורה ועל דבר אמת וצדק באתי על החתום אייר תרס״ה [24].

אף ר׳ דוד פאפו, החכם־באשי של בגדאד, הסכים על הנ״ל וכתב:

״עליונים למעלה חכמי ורבני דייני דניהר דעה דפה עוב״י בגדאד יע״א הטיבו אשר דברו, כי ידוע לכם הסכמת רבני ירושת״ו ורבני בבל בצירוף הסכמת הרה״ג הגדול צדיק יסוד עולם רבין חסידאי כמוהר״ר יוסף חיים ח״ר אליהו הי״ו על אודות קופות ירושלים מגן דוד, שלא לעשות השגת גבול חלילה ושלא לקבוע קופה כלל בכתל בית הכנסת, לא לעניי העיר ולא לשום שליח כולל ומפעל, יהיה מי שיהיה. וחוב קדוש רובץ עליכם לקיים חתימת ידכם אשר חתמתם וקבלתם עליכם עד סוף כל הדורות בצירוף קודשא בריך הוא ושכינתיה שלא לקבוע עוד קופה כלל בכותל בתי כנסיות ולגרום הפסד לעניי ואביוני בת ציון העלובה, זו ירושלים, כי ענייה רבו מלמנות ועצמו מספר וכמה ת״ח צנועים מאנין תבירין דקדושא בריך הוא עטופים ברעב ותורתם אומנותם, כי מציון תצא תורה ודבר ה׳ מירושלים, כי הוא בית חיינו מקום בית מקודשנו והיא מרכז לשכינת עוזנו שלא זזה שכינה מכותל מערבי. לכן הנני גוזר כרבנן קמאי בכח תורתנו הקדושה וברכת שכינה עוזנו וברכת ירושלים עיר הקדש המקודשת מכל הארצות שאין רשות לשום נברא לקבוע קופות בכותל בית הכנסת לא לעניי העיר ולא לשום שליח כולל ומפעל כלל שכבר זכו עניי

23 נדפסה בקונטריס ״כנגה צדקה״, חלק א, ירושלים תרצ״ג, עמ׳ מו—מז. על ״אזהרה״ זאת חתמו הרבנים: יחזקאל משה הלוי, עזרא צאלח אדם ומשה חיים שלמה דוד.

24 שם, עמ׳ מז.

ירושת"ו. ועל דבר אמת וצדק באתי על החתום נא"ה דור"ש הצב"י דוד פאפו ס"ט (מקום החותם)" [25].

בשליש א של חודש סיוון תרע"ז (1917) הסכימו רבני בגדאד על קופות "ויברך דוד":

"בהיות שאיך הרב הכולל כמוהר"ר יוסף חיים שרים הי"ו שד"ר דעיה"ק ירושלים ת"ו משנת התרנ"ט עשה קופות בשביל ירושלים בשם קופות מגן דוד וקבע אותם בכותלי בתי כנסיות וקבל הסכמה מרבני בגדאד עם בדה"צ ובראשם הרב הגאון האדיר כמהר"ר יוסף חיים ח"ר אליהו זצוק"ל, שאין רשות לשום אדם לקבוע עוד קופה לאיזה מפעל שיהיה, בין לשאר ארץ־ישראל ובין לעניי עירנו בגדאד, הן לקבוע בכותל הן מבחוץ, ואחר כך בשנת תרס"ב עשו הסכמה שנית בגזירה דאורייתא בכל תוקף וכו' שלא להוסיף שום קופה על הנז"ל, ובעה"ח חו"ר ירושלים עם הרב הגאון ראשון־לציון יש"א ברכה זצ"ל ואח"כ בא עה"ח עוד הפעם הרה"ג ריי"ח טוב זצ"ל עם חכם־באשי ובדה"ץ דפה. והן עתה להיות נחסרו הכנסות הקופות הנז"ל קמו והתקינו קופת "ויברך דוד" שכל א' מישראל יניח ג' פרוטות כשיאמר "ואתה מושל בכל" כמ"ש רבינו האר"י זצוק"ל ובסוף השבוע כל אחד יתן איסר או ב' איסרים ליד הגבאי תמורתן וכל מה שיתקבץ מקופת הנז' הרי הם של ירושלים ואין לשום אדם זכות בהם. ולכן אנו ב"ד יכב"ץ הח"מ מודיעים ומסכימים בכל תוקף על פי הסכמות הנז"ל שאין כל מה שיתקבץ מקופת "ויברך דוד" הנז' זכו בהם חו"ר ירושת"ו הכל כאשר לכל ואין רשות לשום חכם או שליח או גבאי או מנהיג לערער על דבר הזה ולפצות פה ולצפצף כי מי יבא אחר המלך את אשר כבר עשוהו. גם אין לקבוע שום קופה לא בכותל ולא מבחוץ כלל ועיקר, וכל המערער ע"ז דבריו בטלים, וכל הסברות וההסכמות שהם נגד הסכמתנו זאת בטלים ומבוטלים, ודא ההסכמה חוקה חקוקה לדורות, דור אחר דור, עד ביאת גואל צדק בב"א. ולראיית האמו"ץ כתבנו וח"ש אנן ב"ד דח"ל והיה זה בש"א לחודש סיון שנת הת"ר ושבעה ושבעים ליצירה והכל שריר ובריר וזהיר ונהיר וקיים" [26].

רבני בגדאד חזרו ופירסמו בשליש א של חודש סיוון תרע"ז הסכמה זאת:

"בהיות ידוע לכל על הסכמות הקבועות בבתי כנסיות על אודות קופת ירושלים מגן דוד; ועלו רבני בבל הי"ו ובראשם הרה"ג הגאון האדיר זר"ק בנש"ק כמוהר"ר יוסף חיים ח"ר אליהו זיע"א בצירוף רבני עיה"ק ירושלים תו"ב והסכימו בכל תוקף בהסכמה הנדפסת שנת תרס"ב ותרס"ח בגזרת התורה וכו' שאין רשות לשום שד"ר מארבע אה"ק לקבוע איזה קופה לא בכותל וכיוצא לשום מפעל, יהיה מה

25 שם, עמ' מח—מט. שלוש ההסכמות הנ"ל, של רבני בגדאד, הרב יוסף חיים והרב דוד פאפו, נדפסו על דף בודד בשם "הכרזה גדולה" והופצו בכל בתי הכנסיות.

26 שם, עמ' מט—נ. על הסכמה זאת חתמו הרבנים: משה חיים שלמה דוד, יחזקאל עזרא אליה ועזרא אדם. בתמוז תרע"ז היא אושרה גם ע"י הרב יעקב ב"ר יוסף חיים (שם, עמ' נא). כ"י ששון מס' 587—C2 מכיל מכתב משד"ר ירושלים ר' יוסף חיים שרים אל הרב עזרא דנגור בבגדאד מראש־חודש חשוון תר"ע (1909) בעניין קופות א"י שיקבע השד"ר הנ"ל בבגדאד ובעמארה (צילום ממכתב זה נמצא ב"מכון בן־צבי" בירושלים, תיק 14, סי' ד).

שיהיה, ואפילו לעניי עירנו זו בבל. והן עתה כי קופות הנז' נדלדלה הכנסתם מכח קורות הזמן, מן שמייא נסתייעא מילתא ותיקנו קופת "ויברך דוד" על ידי גבאי קודש נאמנים לחלק לכל אחד ג' פרוטות בכל יום, וכשאומר והעושר והכבוד מלפניך וכו' אז יחזיר שלוש פרוטות הנז' ליד המקבץ כי זו היא סגולה נפלאה, ובזה הצלחה לאדם בכל מעשה ידיו כמו שכתב רבנו האר"י ז"ל זיע"א, וכל אדם יתן ביד הגבאי המקבל בכל יום ששי עשרים פרוטות שהם שני גרוש ולפחות יתן גרוש אחד. וכל מה שקיבצו הגבאים הי"ו מזה ימסרו הכל ביד מע' הרב השד"ר שליח כולל ירו־שלים תו"ב. ומעתה אנו בית דין הצדק הבאים עה"ח בהסכמות הנ"ל מאז וקדם, ואין לשום אדם לא חלק ולא זכות ורק הכל הוא לכולל הספרדים דעיר הקדש ירו־שלים תו"ב. ומעתה אנן בית דין הצדק הבאים עה"ח בהסכמות הנ"ל מאז וקדם, גם חזרנו לחזק דברי ההסכמה בכל תוקף ע"פ הסכמות הנ"ל שאין רשות לשום גבאי או שליח בין מארץ־ישראל ובין מחו"ל ובין מעניי עיר זו או אחרת או שום מפעל יהיה מה שיהיה לערער על זה אפילו לפצות פה כלל ועיקר, כי מי יעמוד נגד הרבנים האדירים הנז', וגם אין לקבוע שום קופה לא בכותל ולא מבחוץ ולא בשום אופן שיהיה, וכל המערער על זה דבריו בטלים ומבוטלים, וזאת ההסכמה חוקה חקוקה לדורות עד ביאת הגואל במהרה בימינו אמן" [27].

ביום כא בסיוון תרע"ז פנתה חברת "עוזרי דלים" בבגדאד אל בית־הדין שם וביקשום כי יתירו להם לקבל את הכנסות קופות "ויברך דוד" עבור עניי העיר. בתשובתם מיום כט בסיוון תרע"ז הם ענו בשלילה גמורה [28].

ה. הייחסים בין ריי"ח שרים וועד עדת הספרדים בירושלים

בסוף שנת תרפ"ח (1928) יצא ריי"ח שרים לערביסטאן [1]. בראשית שנת תרפ"ט (1928) בהיותו בבגדאד פנה אליו ועד עדת הספרדים בירושלים וביקש ממנו שישלח אליו את הכספים שאסף בשליחות זאת ומתי יש בדעתו לחזור לארץ־ישראל. ביום יח בטבת תרפ"ט הוא ענה במכתב ארוך, שבו סקר בקצרה את פעולותיו כשד"ר, החל מראשית שליחויותיו בשנת תרמ"ב (1882) ועד אותו יום. בגלל חשיבותו המיוחדת של מכתב זה נפרסם אותו כאן ככתבו וכלשונו: [2]

27 שם, עמ' נב—נג. על הסכמה זאת חתמו שלושת הרבנים הנ"ל, ונוספו עליהם הרבנים: יצחק אברהם שלמה (מי שהיה חכם באשי"), עזרא יחזקאל כהן, עזרא ראובן דנגור, ששון כ'צ'ורי יחזקאל עזרא ורפאל יצחק חיים.

28 מכתבם בערבית התפרסם שם, עמ' נד—נה. חתמו עליו חברי בית־הדין: משה חיים שלמה דוד, יחזקאל עזרא אליה ועזרא בן אדם. אליהם הצטרף גם הרב יעקב ב"ר יוסף חיים.

1 במכתב מיום י בשבט תרפ"ט (1929) כתב ועד עדת הספרדים בירושלים אל האדון ימין מוראד בבגדאד, כי הריי"ח שרים יצא לפני שישה חודשים לארצות ערביסטאן ועדיין לא קבלו ממנו כל הודעה. מכאן שנסע בסוף תרפ"ח.

2 כ"י מכתב זה נמצא בארכיון ועד עדת הספרדים בירושלים והם הרשו לי לפרסמו.

Permission granted by the Government of Bengal vide G.O. No. 4334 dated the 28th April 1927.

CALCUTTA POLICE OFFICE.

The 10th May 1927

EXEMPTION CERTIFICATE AND PERMIT TO TRAVEL. No. 275.

To

ALL WHOM IT MAY CONCERN.

Mr. Hakham Yusuf Hayim Shurene

of ~~69, Metcalfe Street.~~

has been treated as a Palestinian subject in Calcutta.

He leaves Calcutta for Singapore

by the S.S. " Kut Sang "

on/or about the 15th May 1927.

Place from where arrived Baghdad

Place of destination Singapore

Object of pursuit on a mission

He has been exempted from holding a passport under section 4 of the Defence of India (Passport) Rules.

Description.

Age - 70 years

Height - 5'-1"

Complexion - fair

Hair - Grey

Eyes - Brown

Profession - Hakham(priest)

Signature of the holder.

Photograph.

Deputy Commissioner of Police, Calcutta,
for Competent Authority.

P. O. Press—4,000—3-8-1921

צילום הדרכון שקיבל השליח ריי"ח שרים במשרד המשטרה בכלכותה
כדי לנסוע לסינגאפור. שנת תרפ"ז (10 מאי 1927)

ב״ה, חי טבת תרפ״ט.

מעלת רבני ונכבדי ועד העדה ובראשם הרב הישר יש״א ברכה יצ״ו [3] ומשנהו האדון הסגן רביד הזהב על צווארו מגזע היחס יצ״ו ה׳ עליהם יחיו.

רבנים ואדונים נכבדים.

קבלתי כתבם על שלוח כספים דווקא על ידם ושואלים כמה עלה הסך ומתי אני חוזר. לזאת אשיב כי פה נתעכבתי ולא עשיתי מאומה, כי השיבו לי כי זה לא זמן רב שבא השד״ר הרה״ג ח״ר ח׳ **שבתי** [4] יצ״ו[5], ועוד שהוא זמן בחירות. ונסעתי לכנג״ין ומסיבה שהם נכרים תקיפים עשיתי לפקיד עפ״י הממשלה ושמו **ציון יעקב** הי״ו ולקחתי מההקדש הנז׳ אלף ושלש מאות וחמשים רופיות שעולים מאה לירה ואחד בערך. ובפנקס מקובץ בערך שני אלפים ושבע מאות ותשעים ושמונה רופיות אשר בס״ה עולה 4148 רופיות שלחתי מהם ששים לירא מסך כנג״ין לת״ת ומאה לחלק והשאר בדעתי היה לא לשלוח להם עתה עד שיהיה סך הגון לחטי **דפסחא**. ובראותי כתבם הנני שולח ג״ך של מאה וארבעים לירא והששים הנז׳ יקחו מהרה״ג מהר״י הלוי [6] יצ״ו, הרי הגיע חלקם ב מאות לירא. וחלק הנז׳ יעלה בס״ה בערך 4012 רופיות והשאר הוצאות בפנקס.

ובכתב שואלים מתי אני חוזר, מובן מעתונ׳יהם שמדת הדין מתוחה מאז וקדם שהחשבון מסובך. האמי[נו] שאין יודעים ערכי עד שיבא אחר במקומי. מי יתן מותי מחיי שמצצו את דמי ב׳ עו״ד ותמיד שאני זוכר קורע בגדי. זה לי משנת תרמ״ב [7]. זאת אומרת כי ששה וארבעים שנה שאני נודד. תחלה שלח אותי נ״י **שמואל קמחי** ז״ל [8] לקושטא עבור בהכ״ס של נחלת שבעה [9] בחתימת מלך ירושלים בעהמ״ח לב מרפא זיע״א [10]. אח״כ שלשת פעמים לכוללות בית אל [11], ופ״א לכו׳ חברת״ו [12]. ובזמן אדון כל הארץ הגאון ראש״ל יש״א ברכה [13] זיע״א [14] אשר באמת

3 הכוונה להראש״ל ר׳ יעקב מאיר ולא להרב יש״א [יעקב שאול אלישר] ברכה, שנפטר כח תמוז תרס״ו (1906).

4 ר׳ חזקיה שבתי, ראה להלן, עמ׳ 66, הערה 53.

5 = ישמרו צורו ויחייהו.

6 ר׳ יוסף מרדכי ב״ר אשר הלוי מגדולי רבני ועסקני הספרדים בירושלים, ראה עליו מ׳ ד׳ גאון, יהודי המזרח בא״י, חלק ב, ירושלים תרצ״ח, עמ׳ 326—327.

7 מכאן שנסיעתו הראשונה כשליח לקושטא הייתה בשנת תרמ״ב (1882).

8 היה מטובי הרבנים והעסקנים בקושטא. בשנת תר״ך (1860) עלה לירושלים ונתמנה לפרנס על הציבור ופקיד כוללות העיר. היה מראשי המסייעים לכל נצרך, עיין עליו מ׳ ד׳ גאון, שם, עמ׳ 629.

9 גם בשנת תר״ן (1890) אסף כספים עבור בית־כנסת זה, ראה לעיל, עמ׳ 35.

10 ר׳ רפאל מאיר ב״ר יהודה פאניז׳יל, המכונה מרפ״א, בעל הספר ״לב מרפא״, ירושלים תרמ״ז. ראה עליו מ׳ ד׳ גאון, שם, עמ׳ 533—534.

11 מהם פעם אמת שנסע לבגדאד בשנת תרע״ז (1917).

12 = חברון תיבנה ותיכונן. בשנת תר״ס (1900) נסע להודו מטעם כולל חברון, ראה לעיל, עמ׳ 35—36.

13 הכוונה להראש״ל ר׳ יעקב שאול אלישר. ראה עליו מ׳ ד׳ גאון, שם, עמ׳ 62—68. נתן אפרתי, ״משפחת אלישר בתוככי ירושלים״, ירושלים תשל״ה, עמ׳ 45—115.

14 = זכותו יגן עלינו אמן.

היה מחבב אותי. עוד הפעם בזמן המלחמה[15] אשר ישבתי כעשר שנים בבגדאד גם עשיתי שליחותי אשר נסבכתי בה בחשבון ובנ[י]תיים כתבו מטבת"ו לפה ועשיתי שליחות לכוללות הנז' וכן לצפת"ו[16]. ובהיות כי אז נתייקרו הס"ת ב"ד ידות עסקתי בזה כי מתי אעשה לביתי ושולחים לערי הודו באמצעות סי' א"ח[17] הלאלי הי"ו. וב[י]נתיים עסקתי שני שנים ויותר בהקדש כנג"ן[18] עד שהשגתי 37 ניירות מהטאפו והבאתים בידי אשר בזה הזמן תתקרב מסילת הברזל להההוא כפר ויתייקר ערך ההקדש הנז'. וזה ההקדש שוה כל השלוחיות שהוא קרן קיימת כי בכל זמן יתייקר יותר ההקדש ההוא. ועוד ישבו ב' הקדשות לתקן בערי הודו אשר אין זולת יכול להשיגו והנסיון יוכיח והדרך פתוח. ובהתבוננני בכל אלה אשתגע על ההתקפות והרדיפות — אלו יראו מהישיבה ובהכנ"ס שהתחלתי לעשות. כמה טרח הרה"ג ח"ר ח' שבתי[19] יצ"ו בעוברו לערי הודו ועכ"ן[20] לא הסכימו לדעתו ושלחו הכספים ע"י הרה"ג ראשל"ן[21] לעשות ישיבה ובהכנ"ס הנז' על ידי וכבר הזמנתי גם את הספרי תורות ופרוכיות להמוסד ההוא, ולא רציתי לחזור אמרתי שאשיג סך הגון לפסח, כי המצב גרוע למאוד על השגת כספים. וכבודם רודפים אחרי אין זה תקון לעדה. א"כ[22] עסקתי כל שש וארבעים שנה גולה בסכנות ובש ... וכמה נקמות בגופי היה צריך שאהיה עשיר. בהיותי בבלה עסקתי בשלש שלוחיות הנז' ובס"ת כאמור. וכמה עוזרים היה לי שנתית וחדשית חלוק הישיבה בכל חכמי בבל חלוק חדשי מתמכי דלים חברת בבל האדון בסאן[23] מנהל בה"ס של חברת כי"ח אשר עתה בירושלים עשה לי כסף חדשי בהיותי אז פה. א"כ בשנים הללו ובמשך הזמן עשיתי אך מיגיע כפי ובחזרתי רדפו אחרי ונתנו עיניהם ביגיע כפי בכל השנים ולקחו חתימת ידי בתום לבבי כי לא עשקתי שום אדם רק יגיע כפי הנז'. מדוע לא קראו אותי לדין, אני לא איש אלם ולא איש בלא ציית דינא כי באצבע קטנה תעשו אותי כעפרא דארעא ומעולם לא התנגדתי לשום אדם, מי עשה כהקדש הלזה מכל השד"רים. ואפי' העו"ד שנתפשרתי עמו פה שיעמוד על הקדש הנז' להוציאו לאורה ושכרו ב' אלף רופיות. ובהתפללו פה עמי בימים נוראים מחל שכ"ט[24] ועבד עמי הוא והאדון י' בסאן הנז' ותשאלו מפיו. הנהו מנהל האסכול אצליכם. מי הביא כמה ס"ת למוסדות לישיבת חסד לאברהם וב"ש בעיר, ג' ס"ת למחנה יאודה ג' לאנשי פרס ס"ת כולו כסף מצופה זהב לימין משה ס"ת אחד לבהכנ"ס של שמה"ץ[25]

15 מלחמת העולם הראשונה.
16 מכאן שהיה גם שליח טבריה וצפת.
17 = אברהם חיים.
18 ראה לעיל עמ' 44.
19 ראה לעיל, עמ' 58, הערה 4.
20 = ועם כל זה.
21 ראשון־לציון [הרב יעקב מאיר].
22 = אם כן.
23 יצחק בן משה שלמה בסאן, מנהל ביה"ס אליאנס בבגדאד. ראה עליו דוד תדהר, אנציקלופדיה לחלוצי היישוב ובוניו, חלק ד, עמ' 1627—1628 ; א' בן־יעקב, יהודי בבל מסוף תקופת הגאונים עד ימינו, עמ' רלד, רצד.
24 = שכר טרחתו.
25 = שמעון הצדיק.

זיע״א לבהכנ״ס של מנסטירלים בעיר למשגב לדך להדוקטור אדלמן לבה״ח [26] מרפא עינים [27]. וכל הבאים מאלו העיירות לבקור א״י אין מתאכסנים כ״א [28] בביתי ומשום כבוד כוללות הספרדי׳ אני וב״ב [29] נטפלים אליהם ותמיד ביתי פתוח על זה והכל משום כבוד הכלל כי היה בפיהם תמיד לומר בירושלים אפי׳ מים לשתות אין נותנים ובטלתי זה הפזמון מפיהם, כל העיירות מתפלאים על הנהגתי, מי האיש אשר כתב עלי אי נעימות. אפי׳ שכתבו על החצר הנקנית עבור הישיבה ובהכנ״ס, אדרבה היא חזרה וכתבה שרצונה להרים קרן הגון לדורות ע״י מנהלי העדה כדי שלא תתבטל ותמיד תהיה קיימת ורק שאהיה ש״ץ [30] ומשגיח ושתהיה סמוך לביתי [31], כן כתבה כמה פעמים. וגם בהיותי בכלכתא בקשה ממני כאמור ככתבים שבידי עתה. א״כ מדוע נתנו עיניהם ביגיע כפי מכל השנים הללו אין זה כי אם דיני נפשות. אני טרחתי כל אותם השנים וכל השלוחיות הנז׳ ואיך לא היה נמצא בידי יגיעותי ועמלי ועכ״ז הכל הלך אחר הטפול והנני עתה בע״ח [32] יותר ממה ששוה הבית, כי אחרי כל היגיעה עשיתי לי בית והוא ממושכן לבד מה שאני חייב להחברה. הבט ימין וראה הרה״ג חר״ת [33] שבתי יצ״ו. בשליחות שהלך וחלקו בחצי בנהלו בתים ועליות כ״י וכ״י [34]. ואני כשש וארבעים שנה שהבאתי יגיעתי בידי אחר כל התלאות הנני מוקף בחובות יותר ממה ששוה. והם רודפים אחרי. ואפי׳ הרה״ג הלוי [35] לא נהנה ממני ורק השגיח על בני ביתי על שם אהבת קרובו הרב הרם ... ב הלוי ז״ל שהוא היה אז משגיח על בני ביתי. את הדין הזה אני מניח לפני כסא תפארתם וכל מה שתדונו עלי אני מקבל עפ״י חתימת ידי בזה והנני מסור בידכם ורק שיעיינו היטב בכל האמור והנני מוכן לדון לפניכם. הטו כלפי חסד, ראו כי במשך כל השנים הנז׳ השגתי לי בית ואני בע״ח והנני בן שמונים שנה פחות ד׳ חדשים אל תהיה סבה להרוג אותי וטפי כי הנני מוקף בכמה נפשות כולם עניים מבית ומחוץ וצערי ומכאובי גדול ואין אדם נתפס על צערו, כי העניות מעבירתו עד״ק [36]. אני איני רע להכולל ואם תרצו לשלוח שליח אחר תשלחו כי מה אני ומה כחי ופרנסתי תמיד נעה וגם נדודה, וזה ידוע כי מי שמנהל עדה ובתור פריזידינט ונשיא מטה כלפי חסד ומקרב את הרחוקים אפי׳ שגמלוהו רעה ח״ו כי זה הוא הפאר והתפארת לש״ט [37] ולתהלה, כי הי׳ הנשיא ברגע אחד יכול לאבד אלף כמוני,

26 = לבית־החולים.
27 על ספרי התורה שהביא מבגדאד לא״י ראה להלן בפרק שלישי, מקור מס׳ ז.
28 = כי אם
29 = ובני ביתי.
30 = שליח־ציבור חזן).
31 לפי בקשת התורמת הגב׳ בואיתה אשת יוסף אהרן שלום יחיא גבאי קבע את בית הכנסת והישיבה ״מגן אברהם״ בבית בנו יום־טוב, שהוא סמוך לביתו. על בית־כנסת זה ראה להלן, בעמ׳ 83.
32 = בעל חוב.
33 צ״ל ח״ר ח. שבתי. כך נזכר לעיל.
34 = כן ירבה וכן יפרוץ.
35 הכוונה להרב יוסף הלוי הנ״ל.
36 = על דעת קונו.
37 = לשם טוב.

מכתב מרי"ח שרים אל ראשי ונכבדי ועד העדה הספרדית בירושלים

יח טבת תרפ"ט (31 דצמבר 1928)

ולנצח יתוש כמוני אינו פאר כי מה אני ומה בית אבי ולכן הנני חוזר ומתחנן בדמע׳ למול כסא תורתם יחד עם כל סובבים הודו והדרו כי יטו כלפי חסד ואל יחריבו את ביתי למאכלת אשר יגענו בו מברותי עד היום. ולעת זקנתי אל ישפכו דם נקיים ודם זקנת הבית העלובה [38] אשר תמיד הייתה אלמנת חיות דם טף ועולל התלויים בי וגם חתני (בנו של הרב יצחק שרים ז״ל) תלויים בי הוא וכל עולליו ובני תלויים בו שמנה נפשות ועכרו הזמן ונודד ללחם ואיין. ואני הדל זהו מצבי והריני חוזר לומר שאני מניח בדע׳ עיוות הדין זה לפני כס״ת [39] והנני מסכים לכל אשר יאמרו כי הוא זה כטוהר לבבם הטוב והישר. וזכרו יזכור את התנא הקדוש מ״ז זיע״א [40] וגם מ״א הרה״ג [41] רבי אבהו מאור התמ״א [42] זיע״א שהיו מחבבים אותי ובטח כי יתמלא לבבם חמלה וחנינה זכין לאש״ב [43] ואין חבין לו אב״פ [44] והנני מוכן על כל גזרתכם. והנה צווארי לפניכם והסכין בידכם ויאמרו לי תכף שאחזור אני חוזר והכל כרצונם ומהרה״ג הס״ר [45]

בכבוד רב

יוסף חיים שרים

למרות דבריו הנוגעים עד הלב שבמכתב זה, ועד עדת הספרדים בירושלים בימים ההם לא שעה לבקשתו ובעיתון ״דאר היום״ מיום כג באייר תר״ץ (1930) פנה ב״מודעה״ ״אל ראשי הקהילות הקדושות בעוב״י [46] סוריא, ארם־נהריים, הודו וסין״, שבה נאמר כי רי״ח שרים ״יצא לפני שנים אחדות לחו״ל ואין אנו יודעים עליו כלום וגם מגודל הכסף שקבץ לטובת עניי ירושלים ת״ו. על כן, הננו פונים בזה אל אחינו הנדיבים בכל אתר ואתר, באזהרה, שלא ימסרו ביד השד״ר ר׳ יוסף חיים שרים עוד כספם, ובבקשה, להואיל להודיענו על מקום המצאו״.

על ״הודעה״ מעליבה זאת הגיב בחריפות יום־טוב שרים, בנו של רי״ח שרים, וב״תשובה״ לועד עדת הספרדים שהתפרסמה ב״דאר היום״ מיום כד באייר תר״ץ (למחרת הופעת ה״הודעה״ הנ״ל), כתב: ״מי כמוכם יודעים את האמת, כי מיום שנסע מר אבי הי״ו באלול תרפ״ח עד ניסן תרפ״ט כבר הספיק מר אבי שי׳ לשלוח לכם 300 לי״ש משלוחותו, ורק אח״כ לרגלי מחלתו המסוכנת כחמישה ירחים, ונוספו על זה הסכסוכים המטרידים שקמו ביניכם ובין אחינו הבבלים פה, היו ידי אבי אסורות מלעשות דבר. גם בא בעוה״ר [47] ענין הפרעות באה״ק [48] וההסתות שזה כל־כך השפיע לרעה על כל ארם נהריים והסביבה, עד כי מוכרח היה אבי

38 הכוונה לאשתו שמחה.
39 = כסא תורתו.
40 = מור זקיני זכותו יגן עלינו אמן.
41 = מור אבי הרב הגאון.
42 = התורת משה אמת.
43 = לאבינו שבשמים.
44 = אלא בפניו.
45 = ומהרב־הגאון הסליחה רבה.
46 = בעיר ואם בישראל.
47 = בעוונותינו הרבים.
48 = בארצנו הקדושה.

הרב יעקב מאיר בן שמונים שנה

ז׳ אדר תרט״ז — ז׳ אדר תרצ״ו

Rabbi Jacob Meir on his eightieth birthday

7th Adar 5616—7th Adar 5696.

להתחבא ולהתחפש בבגדים אחרים למען לא יהיה ניכר בחוצות להמון הערבים שם בתור שליח מאה״ק, וכידוע לכם דבר אזהרה הנמרצת של אחינו בעיר זאכו שנתפרסמה לפני איזה זמן בדאר היום, מפני זה היה מוכרח לעזוב מקרוב לגמרי את ארם־נהריים ... וכאשר שאלתי היום את כבוד רבינו הראשי הראש״ל הגאון הג׳ מוה״ר יעקב מאיר שליט״א פשר הפלא הזה השיב לי כי המודעה הנז׳ נתפרסמה בלי ידיעתו ובלי שאלת פיו ...״.

כעבור חודשיים פירסם רי״ח שרים ״מכתב גלוי לועד הספרדים״, שבו תקף בחריפות את הפרסום הבלתי־מוצדק נגדו. במכתב זה שהתפרסם בתחילה ב״דאר היום״ מיום כט בתמוז תר״ץ (25 ביולי 1930) ואח״כ הופיע על דף בודד בשם ״הונאה גלויה ועלובה״ (דפוס א. ל. כהנא, בגודל 35×42 ס״מ) וחולק ברבים, יש פרטים נוספים רבים על פעולותיו כשליח, על הצלחותיו המרובות ועל הקיפוחים שקופח על־ידי שולחיו. בגלל חשיבות פרטים אלה נעתיק אותו כאן ככתבו וכלשונו:

א. נ.

ב״דואר היום״ של חדש אייר שנה זו פרסמתם הודעה לכל ראשי קהלות סוריה וארם נהרים והודו וסין (שכחתם לכתוב גם פרס) שבה אתם מודיעים כי הנכם מפטרים אותי משליחות ועד הספרדים.

בשורה זו שמחתני הרבה וברכתי ברוך שפטרני משליחות זו.

אתם חברי ועד העדה הספרדית צריכים לדעת שהשלוחיות בטלו מעצמן והאנשים המעטים שעוד נותנים דבר מה לשדר״ים — הריהם נותנים את נדבתם רק מפני רחמנות על השליחים בראותם אותם כיצד הם באים לעיירות בתוך סכנת דרכים וענויי נפש ממש. והנדבות שהם מנדבים אינן מספיקות בימים האלה אפילו להוצאת הדרך ולפרנסת בני משפחתו של השליח.

בבואי להודו בחודש ניסן שנה זו מצאתי בה שלוחים לעשרות מצד מוסדות שונים ומפעלים שונים, ו״משרבו בטלו״ — אומר הפתגם, גם קצת הקופות שהיו קבועות שם — בטלו, וביגיעה רבה וקושי גדול עלה בידי לקבץ את דמי הנדבה המועטת כידוע לכם מסכום הקופות שנשלח לכם בשנה זו, שנת תר״ץ, הודו ע״י הפקיד הנז׳.

בנוגע לסוריה — יודעים אתם כי משנת תרע״ב ואילך לא עברתי בסוריה ומאז ועד עתה שלחתם בשנה זו שד״ר שלא הביא לכם אפילו פרוטה קטנה למרות שהשד״ר השיג את גבולי במתכוון.

במודעה הנז׳ כתוב עוד שאתם אינכם יודעים מאומה עלי. ואתם מבקשים מתושבי הערים ההן שיודיעו לכם את המקום שבו אני נמצא וכו׳.

מתפלא אנכי על תמימותכם זו בשעה שאתם כותבים שאינכם יודעים את מקומי, וכי נסעתי למעבר הרי החושך או לחלח וחבור כי לא תדעו את מקום המצאי? והרי עוד בשנה החולפת ידעתם את מקומי וכתבתם הרבה מכתבים לכל היהודים שבערים ההן ותבזוני ותחרפוני ותעליבוני, עד שהאיש הנכבד שאליו שלחתם מכתב בזיונות כזה, ענה לכם כי לא נאה ולא יאה לאנשים המכבדים את עצמם, לכתוב בסגנון שפל כזה.

האמנם לא ידעתם שעד סוף אדר תר״ץ הייתי גולה, נע ונד מרוב מחלותי בבבל

ומקורות הזמן, כמו שראה בעיניו מר משה אלקלעי בבואו בבלה בחודש אדר הנ"ז ? ובמקום **מכתב תודה** מצדכם על כל הטורח שאני טורח ועל מאתים הלירה שטרלינג ששלחתי לכם — שלמתם לי בבזיונות ובחרופים וגדופים. ולמרות העלבונות האלה שלחתי לכם עוד מאה לירות וגם על זה כתבתם בעתון "הארץ" מה שכתבתם.

אח"כ הודעתי בכבוד לכם כי נסעתי לכנג'ין וגביתי סך מאה לירה ע"י כמה סניפים ועוזרים[49]. אך אתם. תחת תודה על סכום זה שלחתם לשאול מאנשים פרטיים כמה מחירו של ההקדש של 37 חנויות וכאן אני שואל: ההוציא הועד הספרדי בירושלים על ההקדש הזה אפילו פרוטה קטנה להשיגו ? או האם ידעתם אפילו איזו ידיעה שהיא עליו, אם לא אני הוא שעבדתי ויגעתי ועמלתי להוציא את הענין לפועל. והרי אני הוא שהודעתי לכם את שם המקדיש. וא"כ למה כל השאלות מהרב של בבל ומאנשים אחרים אם לא היתה המטרה פשוט כדי להעליבני ?

אני נסעתי בשליחות העדה הספרדית עשרה ימים לפני ראש השנה תרפ"ט, ולפני בחירות ועד העדה הספרדית הנוכחי, ורק הספקתם לשבת על כסאותיכם וכבר התחלתם לבזות אותי בעתונים ולדרוש כסף, כאלו שלח אותי הועד לגבות את הכסף שלו שמופקד בבנקים שלו.

אתם כותבים עוד במודעה הנז' "הכסף שקבץ לטובת ירושלים — 248".

מהו המספר הזה ? מילימים או גרושים או רופיות או לירות ? ומי קבל אחרי נסיעתי מידי עט"ר הרה"ג[50] גאון ירושלים וראשון לציון סך **מאה ואחת ותשעים לירות** אם לא הועד הספרדי ? כסף שהוא מחלבי ודמי מהקדש כ'נג'ין ? ומי קבל סך הגי"ק[51] של מאה וארבעים לירות, שהיה כתוב על שם הנשיא, אם לא אתם ? ואח"כ מי קבל עוד ששים לירות, ואח"כ ע"י עט"ר גאון ירושלים ראש"ל עוד מאה לירות אם לא אתם ? ואיך איפוא אתם כותבים במודעה שלכם 248 סתם, למען לא ידע הקורא. מה פירושו של מספר זה ?

כשחזרתי בחודש חשון תרפ"ח משליחותי נסדר החשבון בבית ועדכם, וחלק הכולל עלה לערך אלף לירות. ומדוע זה לא הודעתם בעתון כי קבלתם את הסכום הזה מידי וידעתם רק לכתוב שתאחזו נגדי באמצעים חוקיים וההוצאות עלי ?

ואעפ"י שבני השיב לכם, הכרחתם אותי להרים כשופר קולי, לבל יחשבו קוראי העתון כי נכונו דבריכם.

ראשונה, בחזרתי, באתם עמי בעקיפין ולקחתם מידי את ניירות הטאבו — 37 מסמכים מהקדש כנג'ין, שעליהם שפכתי את חלבי ודמי. הבטחתם להחזירם לי עד שתשתוו עמי ועד היום לא ראיתים מכם, למרות שהם יקרים לי מאד כי שנים על שנים טרחתי כדי להשיגם; ופה אני מוכרח להודות קבל עם למר בסאן מנהל ביה"ס של האליאנס בירושלם שהיה אז מנהל ביה"ס כי"ח בבגדאד ועזר לי הרבה בהעברת ההקדש הזה לשם ירושלים.

ומדוע לא הבאתם בחשבון את **חמש מאות הרופיות** שנמסרו לידי האדון יעקב משה בפקודת העו"ד יוסף אלייאס, כדי שיסלק ידיו מהקדש, באמרו שהוא יורש וכו' ?

49 = על הקדש כנג'ין ראה לעיל, עמ' 44.
50 = עטרת ראשינו הרב הגדול
51 = הגושפנקת ידי קדשו ; או : גלילות ידי קדשו.

מדוע העלמתם עין מסך שני אלפים רופיות שהתפשרתי עם העו״ד הנז׳ כדי שיטפל בענין זה ויעזרני להוציא מהטאבו את 37 המסמכים השייכים להקדש כנג״ין, ובהתפללו עמי בימים הנוראים, מחל לי מרצונו הטוב על שכר טרחו ואני בתום לבב מחלתים והעברתים לכולל הספרדי בירושלם מרצוני הטוב ?

מדוע לקחו ממני חתימת ידי בחשך ואפלה והצנע ובעקיפין, ואני חתמתי לפי תומי, ואח״כ הוכרחתי למסור מודעה כי חתימתי היתה באונס ושלא בדעת ורק מפני שרצו לקפח את פרנסתי ולשלוח במקומי את חתנו של הרה״ג אלישר ז״ל, הרב רחמים מיוחס [52] ? ועל זה פזרו את החשבון והכסף לנתחים באמרם: זה אינו נחשב וזה אינו נחשב.

ועפ״י פקודת הרב מיוחס הנז׳ מסרתי לפי תומי את הפנקס לידו ורשם לצדו כל ההכנסות: ״זה אינו נחשב וזה אינו בא בחשבון״. ובאומדנות של הבל ושנאה הודיעו שחכם שרים חייב, המצאתם בפנקסי חשבונותי אפילו סכום פעוט שנדב מי שהוא לטובת הכולל ואני לא רשמתיו בחשבונותי ?

כלום כבודי ושמי נעשות הפקר בעיניכם כי תכתבו בכל יום בעתונים נגדי ותבזוני ותעליבוני, רק מפני שאנכי נמצא רחוק מכם ואין לי האפשרות לענות לכם ולטפח את כל עלילותיכם על פניכם ?

הנהגתי ידועה ב״ה לכל, ושמי הטוב מפורסם בכל המקומות האלה ואין אני מצפה לכבוד מצדכם, להיפך, ע״י העלבותיכם ובזיונותיכם גדל כבודי עוד יותר בכל ערי ארם נהרים, ובהיות הרה״ג חזקיה שבתי [53] בכל המקומות האלה כתב לרבנים שאלו היתה הנהגתם של כל השדר״ים כהנהגתו של הרב שרים, כי עתה לא היה מצבו של כולל הספרדים כמו שהוא היום.

האמנם לא מצאתם שעה טובה יותר מוכשרת לפרסם את הודעתכם בעתון אלא בזמן כזה שכל תושבי ארם נהרים קצים בחייהם ואינם רוצים לדעת מאומה מעניני א״י.

הראיתם את התשובה שקבלתם על המכתב שבו שאלתם עלי ?

אתם כותבים: ״שרים נסתבך בחשבונותיו״. איזו הסתבכות היתה כאן, הרי כל מה שקבלתם עד היום הריהו פועל ידי. מה היה שכרי על כנג״ין ? האם עזרתם אותי אפילו במכתב אחד ? מדוע אינכם מפרסמים בעתונים את כל סכומי הכסף שקבלתם ממני ? מדוע אינכם מוכיחים בראיות ומספרים שהסתבכתי בחשבונותי ?

הראו נא לי מאיזה שליח קבלתם סכומים גדולים ששלחתי לכם אני ? והרי כל זה נעשה ונקבץ ע״י עמלי ויגיע כפי, והרי כל זה הוא פרי התאמצותי ועבודתי.

נע ונד אני בגלות משנת תרמ״ב עד היום הזה. זאת אומרת זה ארבעים ושבע שנה. ועד היום מלא אני חובות מכף רגל ועד ראש. הראו נא לי את השדות שקניתי, או את הפרדסים והכרמים שנטעתי, או התכשיטים שרכשתי ?

52 על רחמים ב״ר שלמה יצחק מיוחס ראה א׳ בן־יעקב, ירושלים בין החומות, ירושלים תשל״ז, עמ׳ 208—212. הוא נשא לאישה את מרת שמחה בת הראש״ל ר׳ חיים משה אלישר.

53 מגדולי רבני ירושלים, שהיה שליח־ירושלים לכמה ארצות. הוא בעל הספר דברי חזקיהו, ירושלים תרצ״ה—תשי״ב. ראה עליו מ׳ ד׳ גאון, שם, עמ׳ 661—662.

ומה הטובות שעשיתם אתם, חברי הועד לכולל הספרדים, חוץ מבזיונות ועלבונות בעתונות לרבנים ולחכמי העדה ?

דעו נא שמעט הכסף המגיע כעת לירושלם מחוץ לארץ — מגיע רק מפני כבודו של הרה"ג הגאון ראש"ל הרב יעקב מאיר.

כתבתם מכתבים ותלגרמים בשביל חטי דפסחא. מה קבלתם ? שלחתם שליח לערי המערב בלי חתימת הראש"ל — האם לא שאלו משם מפי הראש"ל מדוע אין חתימתו על מכתבי שליחותו של השליח ?

ומדוע בטלתם הקומפרומיסו אתי ? מדוע לא הדפסתם בעתונים את סכומי כל הכספים שקבלתם על ידי ? מדוע העלמתם את המכתבים ששלח מבבל הרה"ג יעקב בהרה"ג המקובל כמוהר"ר רי"ח טוב זיע"א [54] ושבהם הודיע שכל הכספים שנתקבצו הם רק בעזר ה' ובהשתדלותי הנמרצה ? מדוע העלימו את המכתב הארוך שכתב הרה"ג הנז' ז"ל כי הסך שקבלו מרב"ל נ"ע שעלו אז בסך 128 לירה וחצי ונשלחו ע"י לקהיר משום שלא היתה אז דרך ישרה לירושלים — ולא באו עמי בחשבון ?

מדוע לא באתם אתי בחשבון על־סך של מאתים הלירה שנשלחו מבצרה על ידי והקבלה על שמי ואתם לקחתם ממני גם את הקבלה הנז' ?

מדוע לא באתם אתי בחשבון על הרופיות שנשלחו מ"עמרה" בסך 105 לירות ואיזה גרושים ?

מדוע לא באתם אתי בחשבון על סך 200 לירות שנתקבצו לשם התלמידי חכמים ואז נתחלקו כאמור, עוד 100 לירות מראובן סלימן לת"ח ולא רציתם לקבלם בהכנסה בתואנה, שאת כל הסך הזה אני חייב לכם, ושאני אגבה אותם חזרה מן התלמידי חכמים שזכו בהם מן השמים ?

מדוע העלמתם ממני את הסך 88 לירות עותמניות שנשלחו לכם מאורפה אחרי שכתבתי אני עשרות מכתבים דרך ארם נהרים ודרך חלב ?

מדוע לא באתם אתי בחשבון על סך שני אלפים רופיות מהאדון משה יוסף גבריאל שרצה להקדישם לבית הכנסת בעירו וטרחתי שנתים־ימים והשגתי לו ע"ז פסק דין מרבני בבל והבאתי עמי את הפסק דין ומכתב בידו ואתם לקחתם מידי את הגירות הנ"ז ולא נתתם לי את החלק המגיע לי מחשבון זה ?

מדוע לקחתם את הקופות של כלכתא בהיותי סמוך לה בהודו, והגבאי לא רצה לשלחן באמרו כי תקנת הקהלה היא למסרן בידי השד"ר בזמנו, ואתם כתבתם לגבאי שאתם דחוקים מאד עבור חטי דפסחא ובבוא השד"ר תתנו לו חלקו, ואתם לא נתתם לי את המגיע לי וגם את המכתב שהבאתי עמי משם לקחתם מידי ?

מעיר זאכו שלחתי 30 לירות עותמניות, ומבבל שלחתי ע"י מר יצחק חוגי סך 28 לירות אנגליות, וגם מזה לא נתתם לי את חלקי בתואנה שאלה לא כתובים בפנקסכם.

בימי המאורעות קבלתם מכלכותא עוד שני אלפים רופיות ועד היום לא קבל השולח מכם קבלה על הסכום הנז'.

54 הכוונה להרב יעקב בן הרב יוסף חיים מבגדאד שנולד בשנת תרי"ד (1854) ונפטר יב בחשוון תרפ"א (1920). ראה עליו א' בן־יעקב, יהודי בבל מסוף תקופת הגאונים עד ימינו, עמ' ר. הוא היה ממכבדי הרי"ח שרים וראיתי מכתבים ממנו ששיבח אותו.

זכרו את ה' מרחוק וירושלם תעלה על לבבכם

את חג המצות תשמור

רודף צדקה וחסד ימצא חיים צדקה וכבוד

קריאה נמרצה!

לכל אחינו ואחיותינו, אנשי סגולתנו, רבינו, נדיבינו, שועינו וחוזינו הנכבדים, אנשי־צדק וחדפי־חסד בכל אתר ואתר, ה' עליהם יופיע ושם להם שלום וברכה.

הנ המצות עומד אהיו כהלנו ובידינו אין מאימה להספקת קמחא דפסחא לעניו עדת הספרדים ובנותיה וכעשרת אלפי נפשות ויותר יושבים להות רעבים גם צמאים. הם ישרם וילדיהם בליל התקדש הנ דחפסח, בעת שכל בני ישראל יסבו בבהיהם בששון ובשמחה.

ואנה אנו באים לעזרה? אלף ומאתים פונד הדושים לנו למשרה דחיל וקיפתנו קופת העדה, דלה וחוקה, פתם!

חוסו נא, חוסו ומהרו עזרתכם יד ציר אנשים הרב השדיר המפורסם כהיר יוסף חיים שרים יציו חיים כי צר לנו באה. איש בכם אל יסגע טלבבו לעזרה איתו ואחיותיו שבירושלם למען יוכלו גם הם לחוג את חג המצות ברנה ובשמחת הנפש, ובשכר זאת יזכה ה' את כלנו לעלות לציון ברנה ולאגלו בן הזכהים ובן הפסחים אשר יניע דמם לרצון על קיר מזבח חדש בציון הבנ"א.

צוט תחנין קוו!

אלא נימוע אביואבנא ואביואחנא בולהבנא לשריפה. אסיאדנא ואשראפנה אביאוורשנא. אהל־אלדחמה. אצואב אלחסנאת ואלאם־צ'אל. אלד' פ' כל בחל, רבנא ינעם עליהום פ' אלכ"ר וצחה וסלאמה אמין.

עיד אלפ'טיר ואנקף ורא באבנא. ווידינא אקצאר, לם נקדר נכפ' מצה אלא פוקרא נימעיית אספרדים ואבאעדא ועשרת אלף נפש ווד (נפ"י) ראיחין באיתחן באלינע פ' עיד אלקדוש פ' וקרת אלד' נימוע ישראל קאעדין בפרח וסחור עלא שלחנות מאחדהום אחדי פליאמין מן כיטע כיר אלכ'אלק צוטהאנדי.

ואלא מין ומן פ'ין נשלב נחן אלפאעדה? מבלנ' אלף ומיתין פאוון ילזמונא לנכפ'י מצה ללפוקרא ואלצנדוק פ'אדי! אשפ'קו חנו. אוחמו ואעג'לו פ' מפאעדהטום ליד ציר אמונים הרב השדיר המפורסם כהיר יוסף חיים שרים יציו חיים אלוחק קציר, ולא ואחד מנכום יסתנע מן אפשאל אלכיר לאכ'וואנהו אלד' פאכנין בעיר הקדש. לחתא יקדרו כד אלף הטמה יסאון אליד בריאחה ופרח. וצאחב אלכ'יראת דוא יוחאפ' לכום מוגב הכנאתכום וחתוום'קן להטלעון אלא דר ציון ברנה, ואכלון מן הזבחים ומן הפסחים אשר יניע דמם לרצון על קיר מזבח חדש בציון בב"א.

APPEAL!

Reverend Rabbis and generous brothers and sisters.

Seeing that the feast of Passover is approaching and having nothing in our hands to support the poor of our community, the Sepharadic and Oriental Jews, we beg to call on you for your support in helping us to carry out our duty towards our needy bretheren.

The poor of our community exceed more than **ten thousand souls,** who expect help during the Passover season, and if such help is not forthcoming, many of our poor brethren will pass the feast in hunger while their compatriots will pass their ... comfort and enjoyment. To save this situation, we are in need of at least ONE THOUSAND TWO HUNDRED POUNDS in order to supply only the very needy w.. Matzot. At present our cash box is ENTIRELY EMPTY and our only hope lies in the never failing and generous help of our bretheren in the diaspora.

We do not doubt that no one of you will avoid from assisting his bretheren in Jerusalem and giving the opportunity to his poorer compatriots to pass the feast at least without hunger.

All donations will be kindly paid to our messenger Rabbi Joseph Haim Chrem.

We close with the sincere hope that the Lord of Israel will reward you to your hearts content, and the hope that we will all see the reconstruction of the Temple in our days and with the Blessings of Zion.

Yours very sincerely.

Addr. Rabbi JACOB MEIR Chief Rabbi of Eretz-Israel
& Mr. JOSEPH ELYACHAR President of the Sepharadic Community
P.O.B. 77. Jerusalem (Palestine).

בעזרת התותמים בברכה ובמצפים לישועה מהירה

ראשון לציון וראש הרבנים לא"י.
(Chief Rabbi of Eretz Israel.)

~~ראשי~~ היועד ~~הכללי~~ לעדת הספרדים: ירושלים
(~~Presidents~~ of the Sepharadic Commounity.)

קריאה לעזרה בשלוש שפות (עברית ערבית ואנגלית) לתמוך בחג הפסח בעניי ירושלים באמצעות השד"ר ריי"ח שרים. חתומים: הראש"ל ר' יעקב מאיר ור' יוסף מ' חלוי; ר' יוסף אלישר ס"ט ור' רפאל י' הכהן שאקו ס"ט — מטעם ועד העדת הספרדים בירושלים

יעקב מאיר
ראש הרבנים בארץ־ישראל
ראשל, ונשיא הרבנות הראשית
בעה"ק ירושלם ת"ו
JACOB MEIR
Chief Rabbi of Erez Israel
Rishon Lezion and President of the
Rabbinical Council Jerusalem.

זכרו מרחוק את ה'
וירושלים תעלה על לבבכם

ועד עדת הספרדים
בירושלם
Council of the Sepharadic Community
JERUSALEM.
P. O. B. 77 ת. ד.
Phone No. 913 תלפון מס.

General Notice

From the Rabbis and Gaonim of the Holy City and from the General Sepharadic Community of Jerusalem

To our Brethren, sons of Israel, of Babylone, Iraq and Surroundings,

Peace be with thou.

DEAR BRETHREN!

We hereby beg to bring to your notice that our dear and beloved friend the **VERY REVEREND Rabbi JOSEPH HAIM SCHREM** is the Official, special, general delegate of the Sepharadic Community of the Holy City of Jerusalem and as such, it is imperative that all monies of the Koupot, Shekalim and Nedarim intended for the Kollelot of Jerusalem and originating from all the Communities of our Bretheren of Babylone, Kurdistan, India and their surroundings as fixed by our above delegate, the Rev. **Joseph Haim Schrem**, be kept in their integrality until his next visit which he has been good enough to accept to make at our sepecial request.

You are, in the meantime, kindly requested and your attention is particularly drawn to the fact that no body has the right to hand these monies over to no one else, whoever he may be, except to our above named delegaten and we hereby warn you by special and great waring as wanted by our Sacred Law to execute our request and see that monies belonging to the Kollelot of Jerusalem be not given to other delegate or delegates but handed over only into the hands of the Very Rev. Rabbi Joseph Haim Schrem who is the sole General Delegate of the Great Sepharadic Community of Jerusalem which includes and centralises all the Oriental Communities of the Holy City and which cares to assist in kind, **IN MATZOTH OR OTHERWISE FIFTEEN THOUSAND** poor and desparate persons.

Now, Dear Brethren, Gabbayim of the Kouppot Hekdesh, you are hereby kindly requested to follow the custom of your fathers and fore-fathers, our Saints, who always came into the assistance of the poors of Jerusalem and always were on the alert to care for the situation of those of their brethren who dwelled in Zion during the latest centuries.

We entertain full hopes that with this zehout, the Almighty God of Zion will come to your assiatance and send you His Blessings from His Tirone and bestow on you a long and peaceful life full of tranquillity in order to assist in the coming of the Mashiah in the course of our early days and in the reconstruction of Jerusalem, the Holy City. AMEN!

הודעה גלויה

מאת רבני וגאוני עיה"ק ומכיללות עדת הספרדים
בירושלם ת"ו

לאחינו בני ישראל אשר בכל ערי הודו, בבל, ארם נהרים (עיראק) והסביבה

ה' עליהם יחוו.

אחים יקרים!

הננו מתכבדים להודיעכם בזה, כי ידידנו מעיה"ק ה ש ד"ר כמוהר"ר יוסף חיים שרים שליט"א הוא שד"ר כוללות עדת הספרדים מעיה"ק ירושלם ת"ו, ומתוך הוותו שדר כלילי ועיקרי, הברהו הוא שכספי הקופות והשקלים, הנדרים והנדבות, הנועדים לכוללות ירושלם ת"ו בכל עדות אחינו אשר בבבל יגיא ואפיתך, אשר קבע אותן שליחתנו הרי"ק כמוהר"ר יוסף חיים שרים הי"ו, וכל קופות הנדרים השייכים לכוללות עדת הספרדים ישמרו בשלמות עד מועד בקורו הקרוב, שכבר מינינו אותו לכוללות זו והוא נענה לבקשתנו, בינתים אין רשות לשום איש לכסור כספים לשום שלידת כלל ועיקר, יהיה מי שיהיה. אנו מזהירים אתכם אזהרה גדולה וחמורה בכל אזהרות דאורייתא ודרבנן בכח תורתנו הקדושה לבל ימסרו כספי כוללות ירושלם לשדר אחר או אחרים אלא בידי שד"נו הרה"ג כמוהר"ר יוסף חיים שרים שליט"א. דוקא.

הרה"ג ר"ח שרים, הוא שליח כולל לעדת הספרדים הגדולה בירושלים ת"ו, המרכזת בתוכה את כל עדות המזרח בעה"ק ת"ו והמטפלת ומושיטה עזרה הנוגעה בכפף ובמצות וכו' וכו' לחמשה עשר אלף נפשות עניים ואומללים.

וכן גבאי קופות הקודש, אחים יקרים, מתבקשים אתם בזה, לדמשך את מנהג אבותיכם ואבות-אבותיכם לקדושים אשר באיין הפה, שתמיד באו לעזרה עניי עיה"ק ירושלם ת"ו, ולבם היה עד למצבם העגום של מחוגני עפרות ציון בדורות האחרונים. אנו תקוה, שאלקי ציון יהיה בעזרתכם, וישלח לכם את ברכתו מקודש, ובזכות זה תזכו לחיי נחת, ולראות בבוא גאולת ישראל במהרה ביומינו, ובבנין ירושלם עיה"ק תיו, אמן.

ראשון לציון וראש הרבנים לאי"
העבי"
יעקב מאיר
ס"ט

נשיאות ועד עדת הספרדים בירושלם ת"ו
סגן הנשיא: דוד אבולעפיה (ערד)
הגשיא: משה וילירו (שופט)

קול-קורא מטעם הראש"ל ר' יעקב מאיר וועד עדת הספרדים בירושלים
על שליחותו של ריש"ח שרים לערי הודו, בבל והסביבה

בימי הרעש בא״י נמצאתי בערי הודו. בחזרתי לא״י, וכשקבלתי תלגרם מהכולל, הודעתי את הדבר בכל המקומות וגם מה שנתקבל מהמקומות ההם בהשתדלותי העלמתם ממני.

כל זה הוא חוץ מכל הכספים ששלחתי עפ״י הקבלות על שמי, וגם את הקבלות הללו לקחתם ממני בחוזק, והכל שמור עד היום אצלכם.

לכן פרסמו נא, את חשבון כל הספים שקבלתם ממני ושהגיעו לכם ע״י ובאמצעותי ובהשתדלותי, ואז יראה הקהל וישפוט מי הוא האיש שהסתבך בחשבונותי.

יוסף חיים שרים

כעבור זמן נתפשרו שני הצדדים וב״שטר פיטורין״ שקיבל ריי״ח שרים ביום ו במנחם־אב תרצ״ב (8 אוגוסט 1932) מאת ועד עדת הספרדים בירושלים נאמר כי ריי״ח שרים נסע מטעמו ״למדינות ערביסטאן, קורדיסטאן, עיראק וכו׳ ועתה חזר אלינו ומסר לידינו את פנקסי החשבונות: ספר הכנסה מנדבות ותרומות אשר קבץ מאחינו במדינות הנ״ל לטובת כוללות עדתנו, וספר הוצאה מההוצאות שעשה במשך השליחות הזאת ... נסדרו כל החשבונות בינינו עד היום״.

בראשית שנת תרצ״ג (1933) נקרא הרב יוסף חיים שרים שוב־פעם לצאת בשלי־חות ועד עדת הספרדים בירושלים לערי ״סוריא וסביבותיה, ערי בבל ארם נהרים עיראק וסביבותיהן, ערי הודו והודו־סין״[55]. הוטל עליו לטפל במיוחד[56] בריב שהתגלע בין ״ועד עדת הבבלים״ ו״ועד עדת הספרדים״ בירושלים, שבגללו נפסקו כל התרומות ל״ועד עדת הספרדים״ וכספים אלו הועברו ל״ועד עדת הבבלים״ מטעמי הפלייה. גם כספי הקדש כנג״ין לא הגיעו לידי ״ועד עדת הספרדים״[57]. ומעשה שהיה כך היה:

בשנת תר״ץ (1930) ״ועד עדת הבבלים״ בירושלים האשים את ״ועד עדת הספ־רדים״, שלמרות שהם מקבלים הכנסות גדולות מקופות ״מגן דוד״ שנקבעו בבגדאד ואגפיה, אין הם עוזרים במדה הדרושה לעניי הבבלים כאן. כתוצאה מזה נפרדה העדה הבבלית מוועד עדת הספרדים בירושלים. הבבלים כתבו לבגדאד להעביר לרשותם את כל הכנסות קופת ״מגן דוד״ שנאספים שם. רבני בגדאד נענו לפנייה זאת והוציאו פסק־דין זה:

״מהודעין אנן הועד הרוחני דעוב״י בגדאד יע״א[58] אודות **ועד עדת הבבלים** אשר בירושלים ת״ו כי כל מה שכתבנו לועד הספרדים באמצעות הרה״ג רבי יעקב מאיר שליט״א להתפשר עמהם בסך מה לכל חדש כדי לפרנס את ענייהם, לא הועיל כלום, אשר על כן הסכמנו שכל הכנסות והקדשות הבבליים, דהיינו העיראקיין, שהן לעיה״ק ירושלים ת״ו היא לה״ועד עדת הבבלים״ הנזכר ולראיה באנו על החתום

55 לפי ״שטר תנאים״, שמתפרסם להלן בפרק שלישי, מקור מס׳ יח.

56 ראה אברהם חיים, ״היחסים בין ההנהגה הספרדית בירושלים לבין קהילות יהודיות במזרח התיכון, בין שתי מלחמות עולם״, קובץ ״שבט ועם״, סדרה שניה ג(ח), ניסן תשל״ח (אפריל 1978), עמ׳ 68—86.

57 על סיכסוכים אלה כתבתי באריכות בספרי ״יהודי בבל בארץ־ישראל״, ירושלים תשמ״א, עמ׳ 493—502.

58 = דעיר ואם בישראל בגדאד יגן עליה אלהים.

ביום ג׳ בש״ק טו״ב לחודש סיון שנת התרצ״א ליצירה״ [59].

בהגיע פסק־דין זה לירושלים פנה הראש״ל ר׳ יעקב מאיר אל הרב יצחק נסים מירושלים וביקשו שיחווה את דעתו ההלכתית על הפסק הנ״ל. הלה פירסם בשנת תרצ״ג (1933) פסק־דין נגדי שבו סתר את החלטת רבני בגדאד. על פסק דינו של הרב יצחק נסים הסכימו רבני ״ארבע ארצות״ וכמה רבנים מחוץ־לארץ [60]. גם רי״ח שרים נשלח לבגדאד כדי לפעול למען ביטול החלטה זאת שפגעה קשה בהכנסות ״ועד עדת הספרדים״. פסק־הדין הנ״ל פעל את פעולתו ולאחר משא־ומתן רבני בגדאד חזרו בהם והמשיכו לשלוח את כספי קופת ״ויברך דוד״ לשליחי העדה הספרדית בירושלים עד אשר התחילה התעמולה נגד הציונות והקשר נפסק.

הרי״ח שרים נשאר בבגדאד גם בשנת תרצ״ד (1934). ביום א בטבת תרצ״ד (19 בדצמבר 1933) קיבל מנשיא ועד עדת הספרדים בירושלים מכתב שבו נאמר:

״לאחר דרישת שלומו הטוב, הננו להביע בזה את שמחתנו וקורת רוחנו על הידיעות אשר מסר לנו במכתביו האחרונים וכן במכתבו המפורט אל כב׳ הרב הראשי שהואיל להמציאו לנו לעיון, שבהם נאמר שת״ל עלה בידו להביא סדר ידוע בכל הנוגע להקדשות של הת״ת בכנג׳ין ובבגדאד, וכי יש תקוה שהכל ישוב על כנו כבתחילה. אנו בטוחים כי הודות למרצו והשתדלותו בדבר, יוכל בזמן הקרוב ביותר להתחיל לגבות מכספי הקופות והנדרים, ויעביר אלינו איזה סכום כסף ישא״ק. לנוכח החובות המרובים הרובצים עלינו כנטל כבד, הננו אחוזי חרדה, כי בינתים גם חדש ניסן מתקרב, ועל הועד יהיה להשיג מקורות כספיים להספקת מצות, בעת שההכנסה דלה מאד, וכל תקוותינו לקבל במשך הזמן כספים מעוב״י בבל נכזבו. לכן הרגיעונו הידיעות הטובות שבהתאמצותו הצליח לסדר את הענינים שם ואי״ה יתחיל מעתה בלי כל מפריע לנהוג שליחותו בהצלחה, ובמהרה יבשרנו ע״ד המשכת פעולתו בשאר ערי עיראק, וכן על נסיעתו הקרובה להודו, שבה הננו תולים תקוות רבות.

בנוגע לבקשתו להמציא לו את הגליון שבו חתמו אחדים מרבני בבל והם: בן ציון מרדכי חזן; בן ציון לוי, עבדיה ח׳ אליהו, מרדכי חי סופר, סלימאן אליהו, וכן הרשימות של מקבלי המצות מן העניים והרבנים הבבלים הננו שולחים לו היום רצוף לזה. כן צרפנו בזה העתק אחד של פסק הדין אשר נתן בזמנו משרד הרבנות הראשית בירושלים, המוכיח כי כוללות עדתנו הזמינה בכל הכבוד הראוי את ועד הבבלים לדין תורה והוא סרב להופיע. אשר לקונטרס א׳ הננו שולחים לו היום חבילה ובה 20 העתקות ממנו, ונקוה שבקרוב מאד יצטרף לעוד מספר מסוים ומיד נשלח לו לפי הדרישה. בנוגע לשני, הוא נגמר בכללו וכבר שלחנו למע״כ העתק אחד ממנו ורק שבשבוע האחרון צורפו אליו עוד שנים שלשה עמודים מהסכמות

59 נדפס בדו״ח ״ועד עדת הבבלים״ בירושלים משנת תרצ״א. חתמו עליו רבני הוועד הרוחני בבגדאד: סלמאן חוגי עבודי, רפאל יצחק חיים, יהושע משה יחזקאל, שלמה משה שאול לנייאדו, נסים כ׳צ׳ורי, ששון עזרא סחייק (חותמת ב״ד הצדק יכב״ץ דעוב״י בגדאד). בשם הוועד הגשמי חתמו: יצחק שלמה דוד וזקן הרבנים מ״מ ה״חכם־באשי״ ר׳ אברהם אצלאן יהודה.

60 פסק דינו של הרב יצחק נסים וההסכמות עליו נתפרסמו בשני החלקים של הקונטרס כנגד צדקה, ירושלים תרצ״ג—תרצ״ד.

אחרות ור׳ יצחק נסים חשב לטוב להדפיס גם אותן. לכן אחרנו להוציאו ומקוים כי עוד בשבוע הזה יהיה גם קונטרס ב׳ גמור ונשלח לו עשרות העתקות למען יפיצן בין חו״ר בבל וראשי ונשיאי העדה שם.

במכתבנו הקודם, הודענו למע״כ, ע״ד החלטת הועד להטיל על אחד מחבריו לנסוע לבבל בכדי לעזור לכב׳ בעבודתו. ואולם בהתחשב עם העובדה שנבחר דוקא החותם מטה למלא תפקיד זה, ועבודתי הפרטיות לא הרשוני לצאת מירושלים לזמן ממושך, הגם שהועד עמד על כך בכל תקף, בראותו בנסיעה זו תועלת כפולה, נבצר ממני למלא את בקשתו מהטעם הנ״ל. תוך כדי גם הידיעות של כב׳ שהענינים הולכים ומסתדרים חזקו את עמדתי, שיש לדחות את הנסיעה. לכן הננו לאמץ את מע״כ בעבודתו ונאחל לו בריאות טובה למען יוכל להמשיך את הפעולה הקשה אשר קבל על עצמו, ואנו מצדנו נעזר לו בכל אשר נוכל.

יחד עם זה נבקשו, לאשר לנו בכתב ובלי אחור את קבלת החמר הרצוף למכתבנו זה וכן את תכן המכתב הנוכחי. חמר זה לדעתנו יוכל לשמש בידו הוכחה כי אין ועד עדתנו מקפח חלילה את זכות הבבלים הפונים אלינו ואם ימצא צורך נהיה נכונים לציין כמה שמות של עניים בבלים הנהנים מקופת עדתנו מדי חדש בחדשו בקביעות מחוץ לתמיכות מקריות. רצוף לזה מכתב של ועד הבבלים הנוגעים להאשה האלמנה גרג״יה מנשה משעל בבלית, אשר הופנתה אלינו ע״י ועד הבבלים ואנו קבענו לה תמיכה חדשית, למען תחיה היא ויתומיה.

אשר לבקשתו שהועד יכיר בעבודתו למותר להעיר שאנו מעריכים את התאמצותו הקשורה עם כל פעולת השליחות בכלל. ואולם בנוגע לדרישה לקבוע לו משכרת חדשית וכו׳, אנו מאשרים את תכן מכתבנו אליו מתאריך י׳ חשון שבו הודענו בפירוש שאין הועד יכל להסכים להצעתו בהיות והדבר אינו נהוג בכוללות עדתנו. אנו עומדים על קיום שטר ההתקשרות ביניגו, שעל פיו שומה על כב׳ לנהוג את השליחות ככל שאר השליחים ומצדנו נהיה נכונים להושיט לו את כל העזרה הנדרשת, אך לנטות מהדרך המקובלת בעדתנו זאת לא נוכל בשום פנים״.

בסיוון תרצ״ד (1934), בהיות ריי״ח שרים בגיל שמונים ושלוש שנים, הוא הפסיק את שליחויותיו. הוא נימנה בין חכמי ויחידי ישיבת ״מזל־צומח״, שנוסדה בירושלים על־ידו בשנת תרמ״ג (1883) על־ידי הגביר אליהו בן דוד יוסף עזרא בחר ואשתו מזל־טוב [61]. הוא נפטר ו בטבת תש״ט (7 ינואר 1949) [62].

ביום טז בטבת תשל״ז (16 בינואר 1977) נערך מטעם עיריית ירושלים טקס פתיחת רחוב על שמו של ר׳ יוסף חיים שרים ב״רמת שרת״, בנוכחות בני משפחתו ואנשי ציבור שונים.

61 ראה א׳ בן־יעקב, יהודי בבל בארץ־ישראל, ירושלים תש״ם, עמ׳ 478. כ״י אליהו אלישר מירושלים מס׳ 145 מכיל אישור מחכמי ויחידי ישיבת ״מזל צומח״ שקיבלו סכום של 101 לי״ש ו־5 שילינג מאת הגביר, השר והטפסר דוד עזרא מכלכותה עבור הספקת הישיבה לשנת 1921. על אישור זה מתאריך ש״א אייר תרפ״ב חתומים הרבנים: דוד פאפו, שלום מני, רחמים שלמה מיוחס, בן־ציון חזן, מרדכי מיוחס, מרדכי חיים דניאל סופר, חר״ש יחזקאל, שמעון שלמה יחזקאל, יוסף מ׳ הלוי חתם בשם יוסף חיים שרים (ראה אברהם חיים, תעודות מן האוסף של אליהו אלישר, ירושלים 1971, עמ׳ 77).

62 ציונו: ״בית לאבינו, רב פעלים, ריי״ח שרים, יוסף חיים שרים בן נעמה שצוה בעת מסירת נפשו בידך אפקיד רוחי בעת אישן ואעירה, נ״ע ו טבת תש״ט. תנצב״ה״.

ו. אשתו וצאצאיו

שמחה (אלגרה) אשת ר' יוסף חיים שרים התפרסמה כאשת־חייל. למרות שנשארה בודדה במשך זמן ממושך, לרגל נסיעות בעלה לחו"ל, היא השלימה עם מצב זה, טיפלה במסירות בבניה ובנותיה ואף סייעה לכמה נצרכים במעט הכסף אשר קיבלה מבעלה מדי חודש בחודשו. המנוח משה אטיאס ז"ל, מזכיר הוועד הלאומי לארץ־ישראל ומנהל המחלקה החינוך ולתרבות של עיריית ירושלים, הרבה לספר בשבחה, על אומץ ליבה ועזרתה לזולת, הוא עצמו שהה בביתה בהיותו נער קטן שבא מסלוניקי ובעל נתינות יוונית. הוא התחנך בבית־המדרש למורים העברי בירושלים. בזמן במלחמת העולם הראשונה, בהיותו כבן שש עשרה שנים,נערך חיפוש בביתה כדי לגלות ולהגלות את כל הנתינים הזרים; אך היא הצליחה להחביאו בעליית הגג של ביתה, ידעה איך לדבר עם החיילים התורכים שחיפשוהו ועל־ידי־כך הצילה אותו מסכנת גירוש מן הארץ. היא נפטרה טז במנחם אב תרצ"ה (1935) [1]. ביום שבת כה במנחם־אב תרצ"ה הספידה בבית־הכנסת "מגן אברהם" בירושלים המנוח שלמה צאלח, מנהל בית־הספר "כרם הילדים" בבגדאד, שנזדמן באותה שנה בירושלים, והיה מידידי בעלה בעת היותו בבגדאד.

"אל סוכת פלאים"

הד"ר נתן שלם ביקר בביתה של הגב' שמחה אשת רי"ח שרים בחג הסוכות תרפ"ט (1929) יחד עם עוד ידידים וראה את סוכתה היפה והמקושטת להפליא. במאמר גדול בשם "אל סוכת פלאים" שפירסם ב"הארץ" מיום כב תשרי תר"ץ (24 אוקטובר 1929) כתב בין השאר: "בית הגב' ש[מחה] מכונס בלב שכונה יהודית המונית; וכדי לפלס נתיב לשם, צריכים היינו לעבור תחילה דרך סימטאות עקל־תוניות צרות ומעופשות! אולם משנכנסנו לשער החצר הרחבה ולפנינו ניצבה סוכת הפלאים הגדולה ככבודה בת מלך פנימה — רוח לנו.

— ברוכים הבאים! תפדאלו! בבקשה! — יצאה לקראתנו בעלת הבית ופנתה אלינו בשפה סורסית, אשר חציה עברית וחציה ערבית.

— מועדים לשמחה! ענינו אנו בענות חן, ואגב אני קורץ לח. לפקוח עינים ולהתבונן.

בשער הסוכה הססגוני עמדה הגב' ש. בתלבשתה הגורג'י מרובה הצבעים אף היא נדמתה לילדת פנת פלאים זו אשר בשם "סוכה" תכונה. והסוכה רחבת ידים, ארבע פעמים ארבע על ארבע, מלאה וגדושה עד אפס מקום. הכתלים מן המסד ועד הטפחות, לרבות התקרה והפתחים, מכוסים ומרופדים ברמ"ח פירות ובשס"ה צעצועים וענינים הרבה. ולא נותר מקום אפילו לגרגיר חיטה מיותר, כדברי בעלת

1 ציונה: "ו"י אב תרצ"ב, נפ' שמחה שרים אשת רי"ח שרים נ"ע".

הבית גופא, אשר בראותה את התפעלותינו קרנו פניה והיא נשמה בשלות השקט, באומרה: ראו מעשה ידי להתפאר.

מה מאוד חפצנו לסור מיד אל הכתלים ולהתבונן בקישוטים, אבל הנימוס דרש להתאפק, לשבת תחילה על כסא, לטעון מן המגדנות והפירות אשר הוגשו ביד רחבה, לשוחח שיחה בעלמא, ורק אחרי ככלות הכל, לקום ולהוציא לפועל את מטרת בקורנו המיוחד הזה.

— נתחיל מן הכניסה — הצעתי אנכי — ומכאן נפנה ימינה ונלך סחור סחור ונשוב אל הנקודה שממנה יצאנו.

בעלת־הבית לא התנגדה, קמה ממושבה, ישרה את שמלתה, קנחה יפה את גרונה ואפה במטפחת צבעונית והתנצלה בפנינו:

הרבנית שמחה אשת רי״ח שרים ז״ל

— צר לי מאוד שלא יכולתי לקשט את סוכתי השנה כבשנים כתקונן, אבל בכל זאת, בעזרת השם יתברך, השגתי דבר מה. והנה עיניכם הרואות. פה על מסך הפתח תלויה תמונה נאה מעשה אבי־בני (״בעלי״ — לשם נימוס) ! אלו הם פסוקי התורה הקדושה שכתבם בעט סופר, לפי 25 שנים בדיוק.

התראי— פניתי אל ח. שטרם הספיקה להתאזרח בארץ ולהבין רוח בני המזרח — פיסות ניר אלו הנושאות עליהן את הפסוקים ״ברוך אתה בבואך וברוך אתה בצאתך״, או ״יברכך ה׳ מציון״ וכל כיוצא בזה, הן בעיני בעלת הבית כתמונה ממש. כאן תמצאי סגנון שמי מזרחי טפוסי. יתכן שהשפעת הערבים כאן היא גדולה, כי הרי גם הם מקשטים את בתיהם ואת כתלי חנויותיהם ב״תמונות״ כגון אלו. לידידי צריך למנותן לשבח בגלל המקוריות אשר בהן. והלואי והיו באים לכאן בני בצלאל ושאר ציירים נושאי האמנות העברית בארץ. והיו מלקטים כמה מוטיבים

כתובתה של הרבנית שמחה אשת רי״ח שרים ז״ל
יד מנחם-אב תרל״ד (1874)

לתמונותיהם, מאשר לרעות בשדות אומנים נכרים, אשר רוח המזרח כמה פעמים זרה להם.

— אם תשאו עיניכם אל הסכך, תראו בין כפות התמרים ועלי קני הסוף פירות הארץ למיניהם השונים. הנה ממעל לראשכם תלויה צלוחית שמן זית זך לסגולת "שמן החיים", שהשם יאריך ימינו בטוב ויאיר את אורח חיינו. בת עשרים שנה צלוחית זאת. וזכורתני את היום שמלאתיה, כאילו תמול שלשום היה הדבר — ובדברה זאת, אנחה כבדה נפלטה ממעמקי חזה הרחב. — והנה כיסון החיטה התלוי על יד הצלוחית, בן י"ג שנה הוא וסגולתו לשנת ברכה ושפע; פכית הדבש — לשנה מתוקה וערבה, — והיא כבת כ"ב שנים. והרימון, הרי יודעים אתם, סגולתו להאריך ימים כמספר הגרעינים אשר בתוכו.

— תסלחי לי — נכנסתי לתוך דבריה — ומה הבקבוקית החכלילית הזאת המלאה למחצה?

— המתן לי זעיר — ענתה בבת צחוק — דומני שנולדת בלי מילדת. למה תאיץ כך, גם שעתה של הבקבוקית תגיע. טוב, יהי כדבריך. נעבור לבקבוקית שלך, מלאה היא יין־שמורים עתיק, כיין המשומר ממש, אם זכרוני לא יטעני כבן שלשים שנה הוא יין זה. אם לשלשה ילדים הייתי באותם הימים, ומני אז ועד היום הצטמק והופחת.

— ומה סגולתו?

— לבריאות וחוסן. הביטו נא, במדה שיין זה הולך ומתישן, בה במדה ייף כחו ויגבר תקפו ואף מתיקותו תלך ותרבה, והלואי רבון העולמים, נזכה גם אנו לחיי אושר כאלו. סגולת החבושים התלויים מסביב לבקבוקית היין, היא לשנת ירק ורעננות; והענבים, אם רק תחלום עליהם, בדוק ומנוסה לך ששנתך תהיה שנת ברכה והצלחה. ואשר לאבטיחים, לתפוחים לעגבניות לפלפלים, לחצילים, וכו' וכו', כל אחד וסגולתו אתו. זקני עליו השלום לימדני בימי נעורי ועתה בעוונותינו הרבים, מחמת מצוקות הזמן שכחתי הכל; — ואנחה ממושכה התפרצה שוב מקרב חזה המפותח.

— ומה זה? — שאלה ח. בהצביעה על אילו שלפוחיות נפוחות, שקופות למחצה, אשר שפופרת לא מאורכת ביותר נשתלשלה מצואר כל אחת מהן.

— זפקי תרנגולים המה, זפקי התרנגולים ווושמיהם, וסגולה בדוקה ומנוסה היא כנגד מלאך המות, לא עלינו ולא על בני ישראל. וגלוסקאות אלו שעל ידם, כמו כן העוגות וככרות הלחם, סימן טוב למזונות ולפרנסה ברווח, אמן, כן יהי רצון.

— אמן! — עניינו גם אנו. ופתאם עמדנו שנינו תוהים ומשמימים: הנה גם תפוחי זהב אינם חסרים כאן, הרי לא עונת תפוחי־הזהב עתה ואיך הגיעו לידה?

— אתם תמהים על תפוחי הזהב, ומדוע לא תשאלוני על שאר הפירות שעונת בשולם חלפה מכבר, עליכם לדעת, נערים, שהקדוש ברוך הוא עוזר בידי עושי רצונו, אם טרחת לקדושת החג, לא שוא טרחתך, האלהים ימלא חפצך. והנה גם התאנים, התמרים, הזיתים ודומיהם, תליתים לשם פירות הארץ, ואילו השגתי עוד, כי אז הוספתי והוספתי כהנה וכהנה עד בלי די.

— כפתור ופרח! — ובלבי חשבתי: הרי לכם אידיאליסטית אוריגינאלית הנחבאת אל הכלים.

— עכשיו נעבור אל התמונות — פנתה אלינו — פה על יד דלת זאת תראו תמונות דומות לזו שבפתח הכניסה, ושם תמונת דג מעשה ידי בני השוהה עתה בבואינוס איריס.

— האמנם, דג הוא זה ? — שאלתי בתמהון, וח. כמעט שנפלה ארצה מרוב צחוק. הגישה שפתיה אל אזני ולחשה: "זהו דג שתעה מאחת הפלאניטות" ואולם הוספתי ושאלתי: — היכן הסנפירים, הזנב, הראש ? לא. זה לא יתכן, ציור פוטוריסטי זה אינו דג.

— על מה תצחקו ? — רגזה עלינו בעלת הבית, כרוגז אם על בנים שובבים — זהו ציורו הראשון של בני בהיותו עדיין עול ימים, אני נוהגת לטמון הכל, אם תכנסו אתי החדרה אראה לכם כהנה וכהנה, ארגזים מלאים. — והנה פניה השלוים והגסים הביעו כעין הבעת זלזול לדור החדש קל הדעת ופורק כל עול — ושרשרת ניר צבעונית זו — המשיכה בכל זאת את תאורה — היא מימי חתונתי. אז היה הכל בזול; בקבק אחד בלבד משיג היית חמשה גליונות ניר צבעונין גדול, והיה מספיק לך לרפד את כל סכך הסוכה בשרשראות, ועתה בעוונותינו הרבים החיים מאמירים מיום ליום.

— לשם איזו סגולה נירות כסף השקולודה הללו המפוזרים זעיר פה וזעיר פה בכל שטח כתלי הסוכה ? — פנתה ח. אל הגברת ש., ובפנותה גם אלי אמרה: — הרי לך "רוקוקו" ירושלמי מיוחד במינו.

— בדיוק איני יודעת, אולם דומני שזקני עליו השלום באר לנו פעם, שזוהי סגולה בדוקה לפריה ורביה ויאירו עיני בנינו כזוהר כוכבי־הרקיע.

ח. פרצה בצחוק, ורומזת לי להסתכל בתמונה הפוכה, בעלת הבית הרגישה בדבר והתנצלה לאמר: כהו עיניה בימים האחרונים ואתנו הסליחה. ובינתים היא ממשיכה את תאור עצמי בית נכאתה המפליא:

— הנה חותמות הממשלה העותומנית הרוממה, העשויים רקמת משי ופשתן. בתי בכירתי ארגתם לפני נישואיה, ובני ישמרהו האל, צייר שני אריות אלו הנושאים ספרי תורה פתוחים, פה עקדת יצחק, ופה אדם וחוה והנחש, ולמעלה מהם תמונת האדם מימי צאתו מרחם אמו עד עת הפקידו רוחו בידי האלהים. "ברוך אתה בבואך" זה צייר בני בהיותו בן עשר שנים, וכאן יהושע ובני ישראל תוקעים בשופרות חומות יריחו.

— וכאן ? — נכנסתי שוב לתוך דבריה — מה קרה כאן ? מי תלוי על מי, המן על העץ או העץ על המן ? הרי כאן מחצית שעור קומתו של המן מגיעה לראש העץ ?

הזקנה נשארה מסתכלת בתמונת הפסטל רבת הצבעים, מתבוננת ובאה במבוכה: ובאמת מי תלוי על מי ? אף כי בלבה פנימה לעגה למשפטי הקשה, כי הרי לא יתכן שהעץ יהיה תלוי על המן.

— ומה זה ? שאלה ח. בהראותה על מפת דרום אמריקה כשהיא הפוכה.

— זה — גמגמה הזקנה — הרי אתם מיטיבים לדעת ממני: זה פריז, בגדד, ניו־יורק, כלכותא. "חרטה" זו באה לי בירושה מתלמיד אחד שהתאכסן אצלי לפני עשר שנים, ובלכתו, שכחה, והנה שמורה עדיין בביתי.

— מה מרובים ומשונים פנסי הניר הצבעוניים התלויים על הסכך !

— עשרים ושמונה בדיוק — עונה ח. — איזה שד הביאם הנה, ואיזה צורות מוזרות? יפנים, הודים, סיניים, פרסים ואירופים, מהיכן לה כל אלו?

ובעלת הבית עונה:

— עליך לדעת, בתי, שאבי־בני, יאריך השם ימיו, הוא שליח ירושלים, ובחזרתו משילוחיו, מבגדד, מהודו, ומפרס, הרי הוא מביא תמיד אתו מפלאי הארצות ההן.

— טאאיב! — פניתי אל בעלת הבית בערבית — האם אין עוד מה להראות?

— יש ויש. בתוך הבית פנימה טמונים שלושה ארגזים מלאים. בעוונותינו הרבים השנה אפסו כוחותי ולא יכולתי לשים לראוה הכל. הנה עיניכם הרואות גם פרוכות אחדות תליתי כאן, מרבדים ושטיחים אחדים ומטפחות צבעוניות אלו ותו לא. מטלית גדולה זו היא מעשה ידי בתי הצעירה, אוי לאמה, כמה טפלתי בה בנערותה, כמה פנקתיה, כבת מלך ממש, ועכשיו צא וראה ברחה לאמריקה יחד עם אחיה ואחיותיה — ושוב אנחה גדולה פרצה ממעמקי לבה.

הרבנית שמחה אשת ר״ח שרים. מימינה ומשמאלה, שני בניה: יהודה ויום־טוב. מאחוריה שתי בנותיה: חנה, יעל ובעלה אברהם טוויל; מלכה בת חנה

— עתה נוכל לשבת! —אמרתי — בעזרת האל האיקספוזיציה נגמרה אם ירצה השם בשנה הבאה וכל בניה יהיו כאן, הגברת ש. תראה לנו סוכה מפליאה וחביבה מזו.

— אמן! מי יתן ויקוימו דבריך, אח, כמה רציתי לראותם זה שנתים ימים שאיני מקבלת מהם שום מכתב, לא מהם ולא מאביהם, אוי לאם שהגיעה לכך ... וכרגע נכנסה החדרה והביאה לנו שוב מגדנות חדשים. מלאה את כיסינו סוכריות ופירות:

— "תאכלו בבית ותזכרו את הגברת ש." — אמרה לנו באנחה קלה — "ואל תשכחו לבוא לבקרני לפרקים".

לחצנו את ידה בחביבות יתרה והלכנו לדרכנו.

— נו, ח. מה דעתך, הכדאי היה לבוא?

— הנני המומת רשמים. איזו סוכת פלאים וזרה היא סוכה זו! איזו אשה אפינית היא זאת! ברי לי שאילו קבלה חנוך אירופי מסודר, וגדלה במקום תרבות, הרי יכלה לנהל באופן מוצלח למדי בתי נכאות רבים וגדולים. היא יכולה להיות חכמת־עתיקות מצוינת. איזו קונסרבאטיביות! הרהי סמל המשמרים!

— חבל שאין מי שיאסוף את החומר הזה ההולך ויורד לטמיון, חבל שהטפוסים הללו הולכים ונעלמים. ירושלים העתיקה הולכת ומטשטשת, הדור הצעיר בעט כמעט כולו בהוריו. אלה הם המוהיקנים האחרונים לתרבות העממית המזרחית לשעבר. ואשר לאשה הזאת הרי בלי ספק שהיא סמל המשמרים. סוכתה אינה אלא תערוכה מלאה כרמון. תערוכה זרה ומוזרה שקשה לקבוע את זמנה ואת מקומה. זוהי תיבת נוח ממש, הגיעי בעצמך, כמה לילות שמה כימים עד כלותה את מלאכתה זו, ממוצאי ראש השנה שהחלה בעבודה, ומני אז ועד היום, אפשר היה למצאה בכל השווקים ובכל החנויות לרכש את מבחר הפירות ויתר המוצגים היקרים. רוח קדושת החג פעם בקרבה ויביאנה עד הלום. ואתן, נשי הדור החדש, התוכלנה להתפאר במרצכן מיורשות אמהות אלו? חוששני ...

בניו וצאצאיו

לר"י שרים היו שלושה בנים ושתי בנות: שלום, חנה [2], יעל [3], יהודה [4] ויום־טוב. בנו בכורו שלום נולד בטבת תרל"ח (1878) ונפטר כג שבט תרנ"ה (1895),

2 חנה נפטרה בבואינוס־איירס ביום שישי יז בכסלו תרצ"ב ונקברה ביום ראשון יט בכסלו תרצ"ב. בעלה אליהו ששון היה מכונה "עיני מחלוואני" והיה מייצר חלווה. היא ילדה לו שישה בנים: שלום (סלומון), שמעון (סימון), דוד, אברהם, יוסף ובנימין; וארבע בנות: מלכה, רבקה, לאה (לולו), ורחל.

3 יעל נפטרה בניו־יורק יד בסיוון תש"ך (9 יוני 1960). בעלה אברהם בן עזרא עלי (טוויל) נפטר בניו־יורק לפניה, ביום יא תמוז תרצ"ד (1934). נולדו להם שישה בנים ובת אחת: עזרא (נפטר יא תמוז תשכ"ב — 11 אוגוסט 1962), נפתלי, יצחק, אהרן, משה, דוד ושרה.

4 ליהודה שרים ואשתו מזל לבית חסון נולדו שני בנים וחמש בנות: משה, יהושע; מרגלית אשת אהרן בן רפאל שרים, רחל אשת חיים גבאי, פנינה אשת יעקב מוסן לוי, ליאונורה (נלי) אשת אלטר גרטנר ושולמית אשת עובדיה עובד. למרגלית בת יהודה שרים היו ארבעה בנים: רפאל, חיים, שלמה ועמנואל; ושלוש בנות: רות אשת אברהם ביטמן, אסתר אשת שמעון מושל, יהודית אשת משה רייך.

בעת שאביו היה בשליחות בחו״ל [5]. אביו התאבל עליו ימים רבים וכתב: ״בהיותי בשליחותייה דר״ק חו״ר בית־אל עברתי ע״ד במבאי. ויהי בלילה בבית מלוני, ותדד שינת עיני, וארא והנה נשאתי קינה על שפתים לא אחת ולא שתיים. ויחלום יוסף חלום, וימהר יוסף כי נכמרו רחמיו אל בנו ויבקש לבכות ויבא החדרה ויבך שמה על נוה השלום, בני בני למה עזבתני מר ודל ולבי חמרמר בחזון שלום, יום לשנה אשא קינה על גזרת יהלום, ואשא עיני וארא כי אין שלום, מה יופיו ומה הדרו בעל קומה ויפה עיניים טוב גבור וארך אפים נעים זמרה משמיע שלום. אוי לי שכך עלתה בימי, כי נפקד בני שלום ועזב בני הח״י שלום, תשכח ימיני אם אשכחך בני אבי שלום, מלאכי שלום יצאו לקראתך ובעדן אמרו לך יבא שלום כי עד שר שלום. תנצב״ה [6]. ביום יד בניסן תרפ״ג תרם לזיכרו ספר־תורה עם תיק מצופה חתיכות כסף שנמצא בבית הכנסת אשר בשכונת ״שמעון הצדיק״ [7].

ר״ח שרים חיבר קינה על מות חתנו **אברהם בן עזרא עלי** (טוויל) בעלה של בתו יעל. וזה תוכנה בכתב־ידו:

אוי כי ירד אש מן השמים והאלקים נסה את אברהם
וינוס וילך ההולה חוץ לזמנו וחוץ למקומו במטרה לאשר קבר אברהם
יומי ולילי לבכה וכף אל כף אכה כלנ נשבר ונכבה על אשר כרת את אברהם
אבד חסיד מן הארץ שוכח את ה׳ נמרץ עליך יבכו יועצי ארץ ויתמהו על אברהם
עיני עיני יורדה מים והנני לועק בקול מר מה היום מיומם אשר אמה קנתה את אברהם
מי יתן ראשי ועיני מקור למעה מחלה ונועה שופרק לבלי בקרבך טמונה יגון אברהם
קול יללה שמעתי ומפקד מר לביא לבי מסקוט ולב לקנוח על אשר קרה לאברהם
דמעת עשוקים בניך לושים למי נטפתי מעט הבלוק אשר חנן אלקים לאברהם
צעקת אשת נעוריך יעל אשת חבר המעפה על לוחיה בכי ומפקד על אברהם
אלילי לי אשר עלתה בימי כי נלקח ממני רב והולך ורב ויחומץ זה אברהם
הנה קבעתי בביה לדורות על ידידי נעים זמירות יחדלן
הקולות והכנורות ויעבור אחריהם מעל פני האדמה והוא לפני אל שוכן רומיה נהנה מזין השכינה
ויתפלל אברהם כשל כעס ונכל בני ביתו חין יחין הוא ודעות בשנים ויזכו לנחמי לין ויושלים

לחן החותם בשעש ע״ן בלעני יהושלים יעקב ח״ס שרים

5 על ציונו חרת האב: ״בני בכורי כחי וראשית אוני, והמר עליו כהמר על הבכור, הגל זה לב ימוגה! כי קובר הלום הבחור שלום בן ח״י שנה הארץ היתה לו חופה. אוי ירעימו הורים, וישבתו שרים רננה מביתם כי גו סף בנם תם, כ״ג שבט עלה נפשו **וב״א שמש״ו**, תנצב״ה״.

6 כ״י דברים אלה כתובים בידי ר״ח שרים ראיתי בידי נכדו מר נוריאל בן יום־טוב שרים מירושלים.

7 בידי נכדו הנ״ל ראיתי אישור לכך: ״תעודה מאחנו הח״מ איך מע[לת] הרב המופלא כמוה״ר יוסף שרים יצ״ו התנדב ס״ת עם תיק מצופה חתיכות כסף בבית הכנסת אשר ״בשמעון הצדיק״ לעי״ן בנו הנפטר במבחר ימיו שלום נ״ע. יה״ר שזכות המצוה הגדולה הזאת יגן עליו ועל כל אשר באהלו אהל ישרים וי״ל רנ״ו [ויזכה לשנים רבות נעימות וטובות] אמן, והיה זה ביום יו״ד לח׳ ניסן משנ׳ התרפ״ג ליצירה פעה״ק ירושלים ת״ו״. חתומים: הצבי יעקב מאיר ס״ט (מקום החותם) [וחתימה שנייה לא ברורה].

יום-טוב בן ריי"ח שרים
מאחוריו: כלתו גראציה (שולה) אשת יוסף שרים

יום־טוב בן ריי"ח שרים — נולד טו בשבט תרמ"ח (1888) ונפטר יא שבט תשל"ט (8 פברואר 1979). היה מבחירי בניו של ריי"ח שרים ודמות מפורסמת בירושלים[8]. בשנת תרע"ט (1917) נשא לאישה את יהודית ממשפחת פרץ שנפטרה ח באב תרצ"ד (20 יולי 1934) וילדה לו שני בנים ושלוש בנות: יוסף, מצליח, ברטה אשת

8 על תולדותיו ראה להלן בפרק שישי.

מימן לשמאל: בני יום-טוב שרים: רבקה, יהושע, דוד, מצליח, יוסף, אורה ובעלה אריה בורנשטין, שלום, נוריאל, סול אשת מצליח, למטה עומד הילד משה בן ברטה שרים

יצחק שרים, רבקה אשת משה אמיר ואורה אשת אריה בורנשטיין. לאחר מותה הוא נשא לאישה שניה את סופיה בת פרידה וכוכב הכהן[9], שנפטרה יח באדר ב תשל"ח (27 מארס 1978) וילדה לו ארבעה בנים: דוד, יהושע, שלום ונוריאל.

נוריאל בן יום־טוב שרים — נולד בירושלים כה בשבט ת"ש (4 פברואר 1940), התחנך בבית־הספר היסודי על־שם כי"ח ובבית־הספר התיכון המקצועי "אורט". הוא שרת בצה"ל (1958—1961). במשך כמה שנים עבד במסחר ובבנק הפועלים. החל משנת 1966 עובד במשרד החקלאות במחלקה למחירים ואספקה, כממונה על אספקה ושיווק תוצרת חקלאית בירושלים, יהודה ושומרון. ברשותו נמצא הארכיון של סבו ר"י שרים ז"ל, שממנו נלקחו תעודות חשובות המתפרסמות בספר זה, הוא גם קיבל על עצמו לפרסם ספר זה על חשבונו. (ראה להלן בפרק ה, זכרונותיו על סבו ז"ל).

ביום כד חשוון תשכ"ד (11 נובמבר 1963) נשא לאישה את הגב' מלכה בת שאול מזרחי, שילדה לו שלושה בנים: טובי (יום־טוב, על שם סבו, נולד 1964), ירון (נו' 1966) ועודד (נו' 1971).

9 אף היא נישאה לו אחרי פטירת בעלה, לאחר שנולדה להם בתם פרידה אשת יעקב יצחקי, שילדה לו שני בנים ובת אחת: אברהם, אהרן (רוני, נפטר בעת מילוי תפקידו בצה"ל), ואורה אשת נסים לוי.

ז. ייסוד בית־הכנסת וישיבת "מגן אברהם" ("עוד יוסף חי")

בשנת תרפ"ט (1929) ייסד ריי"ח שרים בית־כנסת וישיבה בשכונת "מחנה יהודה" בירושלים בשם "מגן אברהם" — לעילוי נשמת אברהם בן יוסף אהרון שלום יחיא גבאי ז"ל, שנולד בכלכיתה כב בסיון תרל"ח (1878) ונפטר בפריס כח באייר תרפ"ז (1927). את המוסד הזה הקדישה הגב' בואיתה בת עמאם, אימו של הנפטר הנ"ל, בשהפעתם ריי"ח שרים בעת שהותו בכלכותה בשליחות ירושלים. היא תרמה למטרה זאת 450 לי"ש וביקשה לקרוא קדיש ולערוך לימודים לזכר בנה הנ"ל.

מוסד זה נפתח ביום ראש־חודש אב תרפ"ט (7 ספטמבר 1929) על ידי המנוח יום־טוב ב"ר יוסף חיים שרים, שאביו הכריחו למסור את בית מגוריו להקדש זה ולעבור לגור במקום אחר. הוא נוהל והוחזק על־ידי ריי"ח שרים, בניו ונכדיו עד היום הזה. במשך הזמן נערכו בו שיפוצים רבים.

על לוח־שייש המתנוסס במוסד זה חקוק:

"ישיבת **מגן אברהם**, הישיבה ובה"כ הזה קנתה והקדישה הג[בירה] בואיתה גבאי למנוחת בנה המ[רוחם] אברהם יוסף אהרן שלום יחיא גבאי, נולד בכלכתה יום א כב סיון תרל"ח, נלב"ע בפריז יום ב' כח אייר תרפ"ז, תנצב"ה. והוא תחת השגחת ריי"ח שרים ובכ"ח יצ"ו לדור עולם".

יום טוב ויהודה בני ריי"ח שרים בבית הכנסת "עוד יוסף חי"

אחרי מות הרי"ח שרים, שונה שם מוסד זה ל"עוד יוסף חי" — על שם המייסד. על שער בית־כנסת זה תלוי שלט בנוסח זה:

"לזכרון עולם. בית כנסת עוד יוסף חי, נוסד ע"י השד"ר רי"ח שרים זצ"ל ובניו יהודה ויום־טוב שרים ז"ל".

בחותמת המוסד רשום: "ביהכ"נ "עוד יוסף חי", רחוב שד"ל 13, ירושלים, מיסודה של משפחת שרים".

חותמות של רי"ח שרים ובניו

פרק שלישי

המקורות על פעולותיו של הרב יוסף חיים שרים

אל תשליכני לעת זקנה
ככלות כחי אל תעזבני

יוסף חיים שרים.

א. תודת שליח־חברון ר׳ יוסף חיים שרים לקהילות יהודי בומבי וכלכותה [1]

שנת תר״ס (1900)

אר״ש [2] קדמא ברכתא לחברה קדישא בעי״ת ק״ק **בומבי** יע״א [3] אשר המה באגודה אחת ואחדות באהבה ואחוה, כולם אהובים כולם ברורים כולם נדיבים לכבוד עניי ארצות הקודש, ולהשד״ר־ם הבאים מקבלים אותם בסבר פנים יפות ויחנו במתיקה ושם ינוחו בבית גדול (אשר הקדיש הצדיק הרחמן **דוד ששון** [4] מנוחתו בכבוד לזכר העולם יהיה צדיק, לכבוד שלוחי ארבע ארצות הקודש) ורחב ידים גנות ופרדסים מארבע פינות הבית ומקור מים החיים ובצדה בית הכנסת בנוי לתלפיות ובבוא שליח כולל מארצות הקודש מקבלים אותו מגלגל עיניהם [5], ועושים לו הזמנות אלה מפה ואלה מפה בחיבה גדולה פרט למזומן, חזו מאי דקמן, ידיד נאמן, ראשון לכל מצוה ולכל דבר שבקדושה, בנדר ובנדבה, עבוד פרישא, משופרי שופרי טבי ותקילי כספא ודהבא, שש על המצות לעשותה בחדוה ובגילה, הוא הדרת מעלת השר והטפסר מנורת המאור פאר ותפארת לישראל כבוד סי׳ **יעקב אלייאו דוד ששון** [6] הי״ו ונ״ב [7] היקרה הרחמנית רודפת צדקה וחסד מנשים באוהל תבורך נדיבת לב סי׳ **רחל** יחיו לעד. אנא ה׳ הצילם מכל חלי ומחלה בזכות בית מדרשו של שם **בית יעקב** פדה ה׳ את יעקב אורך ימים ושנות חיים דשנים ורעננים הם וכל בני משפחתם וכל בני החברא קדישא וכל קהל קדוש תוך שרי ישראל.

מארץ העברים, אני אבוא לברך בפני קהל ועדה להגברת כבודה בת מלך פנימה, לובשת מעיל צדק וחמלה, פיה פר׳חה בחכמה [8] ותורת חסד על לשונה, רודפת אחר

1 פורסמה בעיתון ״מגיד מישרים״ שהופיע בכלכתה בליתוגראפיה, שנה יא, גל׳ 21, ח אדר תר״ס (8 מארס 1900).

2 על משקל ארץ.

3 = בעיר תהילת קהל קודש בומבי יגן עליה אלהים.

4 ראה עליו א׳ בן־יעקב, יהודי בבל מסוף תקופת הגאונים עד ימינו, ירושלים תשכ״ה (שם תשל״ט), עמ׳ קיד—קטו ; הנ״ל ״בית ששון״, ״המזרח״ (= ״הד המזרח״), ירושלים, שנה ב [צ״ל : א], גל׳ ז, כט אלול תש״ב (11 ספטמבר 1942), עמ׳ 6—7 ; הנ״ל, ״הרוטשילדים של המזרח״, ״אלמות״, מחזור א, חוב׳ א, אדר א תש״ו, עמ׳ 8—9. הוא בנה בביתו חדר מיוחד עבור שלוחי ארץ־ישראל שמגיעים לבומביי, וסיפק את כל צרכיהם. אחרי מותו בניו המשיכו בדרכו.

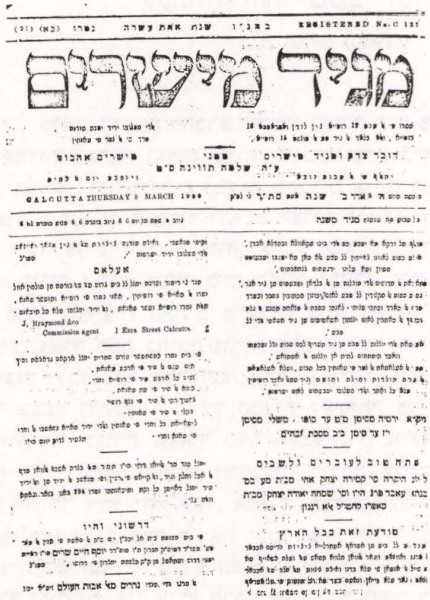
5 בעין־יפה. יהודי בבל נהגו לומר ״מן עֵיני״ (מתוך עיני), או ״מן בטן עיני״ (״מן בטן עיני״), והכוונה : ברצון רב.

6 סיר יעקב בן אליהו בן דוד ששון, היה מגדולי העשירים והנדיבים בבומבי ותרם הרבה למען א״י.

7 = ה׳ ישמרהו ויחייהו ונוות ביתו.

8 על פי ״פיה פתחה בחכמה״ (משלי לא, כו).

המצוות, סי׳ **פרחה** מב״ת[9], תחיה לעד היא וכל בני ביתה. וברכה כפולה לידידי בנה היקר, נטע שעשועים, יחי לעולם סי׳ **דוד סלימאן דוד ששון**[10] הי״ו כריח עולם, יזכה לחופת חתנים ברוב הונים ותפארת בנים תוך אלופי ישראל.

מגיד מישרים

CALCUTTA THURSDAY 8 MARCH 1900

עמוד אחד מהשבועון ״מגיד מישרים״ שהופיע בליתוגראפיה בכלכותה, ח אדר א תר״ס (8 מארס 1900), שבו פורסמה הודעה על הדרוש שדרש שד״ר חברון רי״ח שרים בבית-הכנסת ״בית-אל״ בכלכותה.

ארץ **כמבי** המהוללה, ואת העם היושב עליה, רינה יגילו על אות דגל נכבד אשר נתכבד בשם Honourble, מאת הממשלה יר״ה ה״ה[11] השר הנכבד פאר והדר מוקיר רבנן ביתו בית ועד לחכמים אכסניא של תורה, כבוד סי׳ **צאלח מאיר ששון** הי״ו ישמרהו האל כאישון בת עין יחד עם בנו היקר חכם לב **מאיר** עיני חכמים יזכה לחופה וראה בני בנים יחד עם אימא רחל מב״ת, האל ישמרם מכל צער ונזק יצילם עד גאל את ישראל.

ארץ טובה ורחבה **כלכתא** ואשא עתירתא וברכתא ושלא במזלא תליא מלתא להג׳ הרחמנית הדורשת תמיד על אביוני בת ציון, מחזקת כל יד דל ואביון, לובשת צדקה כשריון, כבוד סי׳ **מזל טוב אלייא דוד יוסף עזרה** מב״ת, עשתה לה לשם טוב

9 = מנשים באוהל תבורך. הכוונה לנדיבה פרחה אשת הגביר סלימאן בן דוד ששון. ראה עליה א׳ בן־יעקב, ״פרחה (פלורא) לבית ששון״, ״הבקר״, ג שבט תרצ״ז (15 ינואר 1937), עמ׳ 7.

10 ראה עליו א׳ בן־יעקב, ״ר׳ דוד ששון ז״ל״, ״הד המזרח״, שנה ד, גל׳ א, ה סיוון תש״ח (17 מאי 1945), עמ׳ 8—9.

11 = ירום הודה הלא הוא.

ותהלה **ישיבת מזל צומח**[12], תוך עיר ציון יהי לעזר ומגן לה ולכל בניה היקרים, דשנים ורעננים. פרט למזומן האי מאי דקמן הוד והדר הגדול מאחיו ידיד נאמן ורחמן כבוד סי' **דוד** יחי לנצח ותהי הכלה הכלולה הבאה אל ביתו לס"ט[13] ולמזל טוב במזל שמח ועולה. חיו יחיו רבות בשנים יחד בא[ה]בה עם האחים המבורכים כבוד סי' **אהרן** הי"ו וסי' **עזרה** הי"ו, בעזרם יהיה האל עד בא הגואל לישראל.

ארץ רבים שריה רחים ומוקיר רבנן, מעיל צדקה יעטה, לפני שמש ינון שמו, אלהא דמאיר יהיה בעזרו, חמדת לבבי כבוד סי' **אלייאו מאיר** עיני חכמים האל ינצריהו ויחייהו אורך ימים ושנות חיים כשני אלייאו המגן על ישראל.

דרך ארץ קדמה מחזקי ללומדי התורה תהי לו למגן וסתרה מעשה **נסים** עדיף, כל השומע **יצחק** לי אנא **הצליחה** נא **לששון** לבי ומשוש פארי הג'[14] המרומם סי' **נסים יצחק צאלח ששון** הי"ו, לו ולכל בני ביתו יחד יחיו תהלה וברכה במקהלות ישראל.

ארץ נתנה יבולה זו תפלה, אערוך שיחה לאל שוכן זבולה דליחיו חיים ארוכים טובים השניים, ראש הממשלה, גברא רבא ויקירא **כהן** בראש פי שנים, **אב הרחמים** יהיה עזרו, וירום מזלו כשמש שבעתיים **פני משה** יהיה רבנן כבוד סי' **רחמים מוסה הכהן** הי"ו **יחזק אל** אותם ברוב הונים ותפארת בנים חיים עד העולם, יחד עם בן גילו כבוד סי' **יחזקאל חיים גבאי** הי"ו יחיו עד בא הכהן וברך את ישראל.

ארץ ומלואה בפה מלא אברך ברכה כפולה להאי גברא רבא מוקיר רבנן רחמן ונאמן ידיד נפשי כבוד סי' **עוץ' רחמים סעיד עוזי'** הי"ו, אב הרחמים יהיה בעזרו יחי לעד הוא וכל בני ביתו והנה ברכתו איתו בכלל ישראל.

ארץ זבת חלב ודבש מתוק מנופת צופים ודבש רחים ומוקיר רבנן איהו גופיה צורבא מרבנן תמיד הזיל כסף וזהב מכיסו והונו להני שד"רי אב רחמן גבאי נאמן מע' הרב המובהק שמן תורת ידיד נפשי חיבת עין ועיני כמוהר"ר **משה יעקב די אבי עזיז** הי"ו יחי לעד לעולם עד בנין דביר ואולם ומצא כדי גאולתו ה' אלקיו איתו ובימיו תושע יאודה. ישראל.

האר"ש אזכור זכירה מעליא להאי גברא רבא דשפיר חזי ברכות אתה תחזה, יבורך הבית זה מפי גביא וחוזה. ביתו בית ועד לחכמים ונבונים ידידי כבוד סי' **אברהם יחזקאל חיים גבאי** הי"ו יחי לעד לעולם כריח יכון עולם עד פדה ד' את ישראל.

אר"ש שפתי בל אמנע ואלו פי מלא שירה כים, לאל אוכל להשיג השגחתו יתברך עלי כי בצאתי מהעירה במבי המהוללה יע"א מצאתי איש כלבבי לפרשת אלה מסעי נסעה ונלכה ונבא כלכתא עם איש שלומי, יראת ה' היא אוצרו, אוהב חכמים בכל לב ורעיון ידיד נפשי כבוד סי' **משה מרדכי אאליון**, יחי לעד ידו בצלחת והיא כפורחת ויצא שש ושמח ובא ומצא כדי גאולתו יבורך מפי עליון הוא וכל בני ביתו ובאו בנים לגבולם ובית זה עליון וכל בית ישראל.

12 על תרומותיה למען ארץ־ישראל ראה א' בן־יעקב, יהודי בבל בארץ־ישראל, ירושלים תר"ם, עמ' 44, 45, 91, 92, 262, 478.

13 = לסימן־טוב.

14 = הגביר.

שני עמודים מהשבועון "מגיד מישרים" שהופיע בכלכותה בליתוגראפיה, שנה יא, גל' 21, ח' אדר ב תר"ס (8 מארס 1900), עמ' 3—4 בהם התפרסמה תודת ריח"ם שרים לקהילות בומבי וכלכותה שתמכו בו.

REGISTERED No. C 122. בהנ"ו שנת אחת עשרה נמרו [כנ"ג] (23)

מגיד מישרים

סמרו פי' ג' קנס 12 רופיע נין לנדן ומפרסמים 18
משיע', ומל כנלמד ג' ניל מם ג' פיקסם 15 רופיע'.

דובר צדק ומניד מישרים מסני מישרים אהבוה
ע"ה שלמה תווינה ס"ט
ויקהל יי' ג' קבוע נובע ויעקבם יוס ג' למים

כ' נחם פיום ה' 21 אדר כ' שנת מחם כת"ר לי לפ"ק CALCUTTA THURSDAY 22 MARCH 1900

כ' קבוע מנעניע מניד משנה נויב ג' קסם כל יום 8 6 נויב בוקרם 8 6 פעם בוקרם 20 6

מו ג' כל וקל עת יסבא כם אלי ניגו מקוולע וכדלע מבדן,
לא ג' קנוס נלמוד לחיקון לל קבא ג"ג כלן עם יעגנו יסבאוסם
מעון ועם עליגו ינעשוס נעמתנוס,
כלקל את ג' מדוסים אלי מוללגם מן ג' כלדלן נסבאוסם מן ניר תגר,
נמי: בפוס ג' מקנידן לל קבא לחוסיגומן מכתוכן במבר ובפרד
מרג ג' כלכד ובכתי פלימי. לחמו בקבא ג' פלחה תקבא ג' נלא
וכלן ג' כתבנין לחוס ניללמן תנלמיוסם מן ניר תבחמי אלי לל
כבא,
פקלי את אלי ניללגם לל קבא מן ניר קבריך לבם פנוס נלל נסבאוסם
וכלכד קיפתוסם למים לן ניללגם ג' תמחלקת,
כפר ג' תנלחמקת ג' נפר אי ג'קתנין בכל פנוס, ונלא תנלחמקת
ג' פוס קולדות ומילה ומוסם וניר אמל כלכד לוסיגין
ולא כל ומכד ולאי מפלוגו יסבאוסם לחוס ישרפוס,

שמנ' יהוקל מכוסן ט' עד כוסן ט"ו. משלי מכוסן
כ"ו עד כוסן ל מכבת חולין

פר"ח טוב לעוברים ולשבים

יום א' פבוע ג' מצא הג' היקר כי' יחוקל חי שלמה
כצורי היו כאפר לחכודל לא רגוין

מודעת זאת בכל הארץ

ס בלדנם לל ביש מן לחפרלם תבחלנל לילוגוס ביוסם תבחלנ
מל לחוכם ולחולנם ונגאר לחולנם מלגם קבחם מל ובלם בלילוך למל
יהם ביאל ג' מלכלן כי מלל בדנו ולחלם לילוגוס מל מנכ מל לחבחלך
לחולנם ונגאר בלם ביילן ולחנם בעד מל ולל מנסוגו פי כל לחמלך
וקומבי מבלגוגו יהיד יפרפנם ".

המו"ל

תמר וחלק יחצל ענד הר' אליאו דרוז היו"

ג' מרנו מן יחידי סגולה קהל קדוש כנסיפר רגנין הנכאן
ושננהאי היו"ט מן מרף ג' נרבות אדי יתנדבו
לעיה"ק בתי אבות העולם היא חברון לכאבר ג' עניים
ובחית ג' כולל מדיון וצאיירין בעיר גדול ומסת־נין עלה
מכאנרת הקבי"ה ועלה מכאנרתכום ובזכות הל מציוה

השי"ת יאריך ימיכם בטוב ושנותיכם בנעימים
והזכו לשנים רבות ואת חג המצות תחוגו בריצות
פקיר יוקף חיים שרים פ"ו שד"ר נהוג דעה"ק חברון ת"ו

תודה וברכה

הנם שעדיין תקות הנדבות לא יצאת לפיעל ירחם ה'
מעמקי לנכי הגני סנים הודם
ונבקש כרכות סהולה ימולו על כל שרי וימדי ק"ק במבי יע"ג ועל
כל שרי וימדי כגולה דק"ק בלכתא יע"ג וק"ק רנגון
יע"ג וק"ק סנגפור יע"ג וק"ק פילאן
יע"ג וק"ק הנכאן יע"ג וק"ק שנגהאי
יע"ג כרכם כפולה ומפיקלת לכם ולנל
בני ביתם, תזכו לשנים רבות הבניס ובפנות ולחת
חג המצות יכונו כדילוק ימך ימיו
נרוב כוניס וחפלרת בניס תמן. הממחיר פרלי נהוג
• דפיק"ק הברון היא בתי סיר בתי אבות העולם ע"ג
פיקר יוקף חיים שרים פ"ו

זאוהתם דבר יום ביומו

יום ג' בשנת שבודם היום תן פיקדם אי חיסבת מיום אבל"ת כל
נשמת הת' בשנם נ"ם תקנ"ם מכנאנלת ומוגלת הרקים

עמוד מתוך השבועון "מגיד מישרים" שהופיע בכלכותה בליתוגראפיה, כא אדר ב תר"ס (22 מארס 1900), בו התפרסמה "תודה וברכה" לקהילות המזרח הרחוק, מאת שד"ר חברון ריי"ח שרים

ארץ ישראל מקודשת, אורח מברך ברכה כפולה, כל השומע **יצחק לי**, צחוק עשה לי אלקים ויחנו בחצרו״ת, ויקרא שם המקום ההוא מחנים. יתן לך ברכת אברהם לך ולזרעך ידידי כבוד סי׳ **יצחק פרנ׳ יחזקאל מרדכי** יצ״ו, יחי לעד הוא וכל בני ביתו, וראה בנים לבניך שלום על ישראל.

אר״ש טובה הנה ברך לקחתי, הברכה אחת היא לכל הקהל קדוש, יחד כולם יחיו ישישו וישמחו הם וכל אשר להם, ששון וחדוה בארמנותם בבנים ובני בנים דשנים ורעננים וימי הפורים בשמחה שמרו תזכו לשנים רבות, ועין בעין יראו בשוב ה׳ ציון, יגל יעקב ישמח ישראל.

אר״ש אשר לא מתוארה אינו אלא כלפי השואל: מי הביאך הלום, צא מן התיבה מינה ובה ערל שפתים מכתלי ביתי נכר שפחמי אנכי בצעריך ירושלים, כי מציון **תצא** תורה, ציון גימטרייא יוסף[15], כי אזלא מנאי ולא זכיתי לאורה לא מינה ולא מקצתה, אך זאת חובתי ואעשנה לכבוד רבני וגאוני עיה״ק **חברון** ת״ו אשר שלחוני והיכא דאיכא למדרש דרשיון תוך עם רב בישראל, ומה׳ מענה לשון.

15 ״ציון״ ו״יוסף״ בגימטריא: 156.

ב. תודת הרב יוסף חיים שרים לקהילת יהודי בגדאד [1]

בראשית המאה העשרים

אתייא חקה חקה, לך ה' הצדקה, את גדלך ואת ידך החזקה, קולי אל ה' אזעקה, בזכות ירושלם קרתא, ישביע נפש שוקקה, שמא ימצא גלוסקא, אתייא חוורא ואזיל סומקא, אתייא ג"ש [2] ומפקא מכל צרה וצוקה, פריו יתן בעתו, הנה שכרו איתו ולכל ילידי ביתו.

אתייא רדיפה רדיפה, לדלג על ההרים לקבץ כל כסף הקודשים אשר ירימו בני ישראל תרומה לאחינו זרע של קיימא אשר על פי האדמה, ומצא כדי גאולתו.

אתייא סגולה סגולה, אתם עם סגולה, למחזיק ולמעוז ארץ ישראל מקודשת בשלוש עשרה מדות שהתורה נדרשת, שומרי משמרת הקודש, בשם כל ישראל לשם ותהלה, צנה וסוחרה אמיתו.

אתייא טוב טוב לישראל, ואשרי חלקם ואכלו את חקם, קיימו וקבלו היאודים עליהם ועל זרעם, דור ודורשיו דור ומנהיגיו, ראשי עם קודש, עמו וצאן מרעיתו.

אתייא דורות דורות, לרצות בטובת הארץ ויושביה, והחזיקו בכנפיה שלוחי מצוה, יכול ושאינו יכול, כולם שוים לטובה, לחזק את בדק הבית עיר וקדיש, חמדה גנוזה דלא זזה שכינתא מכתל המערבי, וגם אימא רחל [3] מבכה על בניה: בני היכן אתם? צדיקים וחסידים שהם סגולה לעדתו.

אתייא קול קול, כל תפלות ישראל יחד באהבה כלולה, היא העולה אל עיר בת ציון העלובה, זאת תורת העולה, ערב ובוקר וצהורים, קול ה' על המים, ממטר השמים תשתה מים, זה בכדו וזה בחביתו, חביט ונפיק בתר זוזא, מימינו בכסף שתינו, על אלה עיני עיני יורדה מים, מקוצר רוח ומעבודה קשה ורוח זלעפות.

אתייא ראשית ראשית ראש מאמר, מה אדבר ומה אצטדק, לבי אינו אלא שרף על הבת ירושלם, נהפכו עליה שריה היו לה לאויבים. וידל ישראל, ועוד זה מדבר זה בא, כל הבאים מקרית חוצות ילכו במועצות, לדור בחוצות ירושלם לנוד שם, ושם ינוחו יגיעי כח, כל בצל קורתו.

אתייא קלקול קלקול מכל עבר ופינה, צערא דגופא במה אנן קיימין, מתענין

1 את הרשימה הזאת מצאתי בין כתביו אשר בידי נכדו נוריאל שרים בלי כל כותרת. נראה שהוא כתב אותה לפני שנת תרס"ט (1909), משום שהוא מזכיר בה שמות אישים שונים וביניהם את שם הרב יוסף חיים שנפטר בשנה הנ"ל מבלי לציין על־יד שמו את המלה "ז"ל" או זצ"ל". מכאן שנכתבה בחייו. ואולי נכתבה בשנת תר"ס (1900), שבה ביקר בהודו ובבבל, וברכה דומה כתב גם על קהילות יהודי בומביי וכלכותה (ראה לעיל, מקור מס' א, עמ' 87—92). סימני הפיסוק שברשימה זאת הם שלי.

2 = גזירה שוה.

3 הכוונה לרחל אמנו, לפי "רחל מבכה על בניה מאנה להנחם על בניה כי איננו" (ירמיה לא, יד).

ומשלימין מפני, בזרוע רמה ובשפטים, זה רודה וזה מרדה, שכר הבית והעלייה, רבת שבעה לה נפשינו הלעג השאננים, מינים ממינים שונים, דבר בעתו.

אתייא לחם לחם, הייתה לי דמעתי לחם, כי לא לחכמים צנועים לחם, כגון דא צריכה רבה, לתת כסף מוצא, בהדי הוצא, לחם לפי הטף, נפשם בהם תתעטף, להחיות לב נדכאים, רעבים גם צמאים, ולכסות בשר מערומיהם, בשר בניהם ובנו־תיהם, הוא וכל ילדי ביתו.

אתייא נתינה נתינה, כל שחב בשמירתו נתחייב לחוננו בהונו ואונו, לא נצרכה אלא להעדפה, בעיין יפה, החלש יאמר גבור אני, לסעוד הני ברכי דרבנן, ובצל שדי יתלונן, וה׳ אלקיו איתו.

אתייא סיני סיני, אל ההרים אשא עיני, ברשותא קא נחיתנא, מאת פאר ומופת גדול הדור, איש האלקים קדוש הוא, איש אשר המלך מלכו של עולם חפץ ביקרו, ריכה ובר ריכה, עטרת תפארת גולת הכותרת, צבי התורה והתעודה, רבן של כל בני הגולה, הרב הגדול מבצר עז ומגדול, המקובל האלהי חסין קדוש יאמר לו בהיכלו כולו, ראש הרבנים יוסף צדיק, יוסף [4] הוא השליט ביראת אלקים, באר מים חיים, הוא גלי עמיקתא ומסתרתא דמטמרן ליה גליין, ונהר יוצא מעדן, שאינו פוסק ממעיין המתגבר, תורה וגדולה במקום אחד ליה הניין, מחיי חיים יחיהו, חיים ארוכים, אורך ימים ושנות חיים. כשני אליהו, ישמריהו לו ולכל הנלוים איתו.

אתייא טוב טוב לשמים ולבריות, מנהל עדתו בחסד וברחמים, רועה צאן קדשים לכל אשר המה מבקשים, מע[לת] הרה״ג מזר״ק בנש״ק [5] כתר תורה וצניף מלוכה, עטרת תפארת, חכם באשי מגן דוד [6] יהיה בעזרהו, חיו יחייה עוד רבות בשנים הוא ובניו, ויהי סגולה לעדתו.

ואשימה עיני על האי מרגליתא טבא נברשתא דדהבא, דגול מרבבה, חכם לבב ורב חובב, לו זרוע עם גבורה, ידידי אשר כנפשי, הרב המופלא וכבוד ה׳ מלא כמוהר״ר **יצחק אברהם שלמה** [7], פחד יצחק יהיה בעזרו הוא ובניו איתו.

אתייא ראש ראש, ראש נשיא בית אב בית דין הגדול אב בית דין מקודש, עצום ורב, מופלא ומופלג בתורה, גאון עזנו, דיין סופר ושוקל, קדוש משבט לוי, כמוהר״ר **יחזקאל הלוי** [8] יחי[ה] עד בא לויים בדוכנם וישראל במעמדם, הוא וכל ילידי ביתו.

גדול הנאמר באברהם ראש הלבנון, לפני שמש ינון שמו, מטע ה׳ להתפאר, תפארת ישראל, ענותן כהלל, הרב הגאון מופלא ומופלג בתורה סבבא [!] דמשפטים ענותן

4 הכוונה לגדול רבני בבל הרב יוסף חיים. ראה לעיל, עמ׳ 46.

5 = הרב הגדול מזרע קודש בנן של קדושים.

6 אולי הכוונה ל״חכם־באשי״ ר׳ דוד פאפו, אשר שימש בתפקיד זה בבגדאד בשנים תרס״ו—תרע״א (1906—1911). ראה עליו א׳ בן־יעקב, יהודי בבל מסוף תקופת הגאונים עד ימינו, ירושלים תשכ״ה, עמ׳ קע.

7 הוא שימש ״חכם באשי״ בבגדאד בשנים תרנ״ג—תרס״ה (1893—1905). ראה עליו א׳ בן־יעקב, שם, עמ׳ קסט.

8 הכוונה לר׳ יחזקאל ב״ר משה הלוי מגדולי רבני ודייני בגדאד, שנפטר ז בכסלו תרע״ד (1913). ראה עליו א׳ בן־יעקב, שם, עמ׳ רה—רו.

כהילל כמוהר״ר **אברהם הלל**[9], אתה ה׳ תשמריהו, אורך ימים תשביעו, בבני[ם] ובני בנים, דשנים ורעננים, השומר ישמרהו לעדתו.

גדולה ענוה הנאמרה במשה איש אלקים, יפה אף נעים מזוקק שבעתיים, המעלות אשר לשלמה, דורש טוב לעמו, טעמו ונמוקו עמו, תיקר תפארת גדולתו, יראתו קודמת לחכמתו, מור דיינא דנחית לעומקא דדינא, גדול ומופלג בתורה כמוהר״ר **משה חיים שלמה**[10], יהיה ה׳ איתו, תרב גדולתו, ציצים ופרחים, אביר יעקב יהיה בעזרו.

ולשלישי אשר כנפשי, הן עוזר לי אדם המעלה, עצום ורב, אהוב לשמים, לנו לעינים, מופלא ומופלג בתורה, יראת ה׳ היא אוצרו, גדול אהובי כמוהר״ר **עזרא אדם**[11], חיו יהיה הוד רבות בשנים, עד בא אדם המעלה הגואל ומושיע.

אתייא תוך כדי דבור מעלת הרבנים, בעלי האי תלמודא, מדרש והגדה, כולם אהובים כולם ברורים, מבחר עצומים, כל אחד כפי כבודו וכפי מעלתו, ששון ושלוה בחילם, הון ועושר בביתם, ומאיתם הסליחה, כי גדלה אהבתם ואין הפנאי לערוך שיחם כפי כבודם, כי גדולה אהבה שמקלקלת את השורה, וסלח נא אנכי מבקש, ותפלתי קבע אחת ושש, אחת שה׳ יריק להם ברכה עד בלי די, ויתענגו על רוב שלום.

גדולה אהבה המרחפת תוך לבבי, על האי גברא רבא מחזיק ברכי דרבנן, בצל שדי יתלונן, ממכון שבתו בעיר המהוללה מנשסתר, ה׳ יחייהו, אורך ימים ישביעהו להשר והטפסר כבוד **עבדאל אליהו**[12], חיו יחיה כשני אליהו, וישמור לו בניו הנעי־מים, ותמיד נתבשר בשלומו ובשלום כל הסובבים אותו.

גדולה תשוקה החקוקה במורשי לבבי, על איזי וחביבי ומשוש פאירי, הדרי וזיוי, עזרי ומגיני מזיל זהב לחזק ברכי דרבנן, אהוב למעלה ונחמד למטה, כבודי ומרים ראשי אשר כנפשי, מאיר עיני חכמים השר והטפסר כבוד **מאיר אליהו**[13] והיו שנותיו כשני אליהו.

הנה מצאתי את שאהבה נפשי. חכם לבב ואמיץ כח, בנה לו בית הבחירה יתד ופינה מקדש קטן, ה״ה מע[לת] הרב המופלא זקן ונשוא זרע קודש כבוד **חז״ר יחזקאל שלמה דוד**[14], יחי לעד הוא ובניו.

9 הכוונה להרב אברהם ב״ר משה הלל, אשר שימש כ״חכם־באשי״ בבגדאד שלוש פעמים בסירוגין בשנים תרמ״ד (1884), תרמ״ו—תרמ״ט (1886—1889), תרע״א (1911). נפטר יז בטבת תר״ף בגיל מאה שנים. ראה עליו א׳ בן־יעקב, שם, עמ׳ קעא—קעב.

10 הכוונה להרב משה חיים ב״ר שלמה ב״ר דוד שמאש, אשר שימש כ״חכם־באשי״ בבגדאד בשנים תרע״ח—תרפ״ג. (1913—1923). עיין עליו א׳ בן־יעקב, שם, עמ׳ קעב.

11 הכוונה להרב עזרא ב״ר צאלח אדם, אשר שימש זמן רב כדיין בבגדאד ונפטר בשנת תרפ״ג (1923). ראה עליו א׳ בן־יעקב, שם, עמ׳ רו.

12 מגדולי הגבירים ונדיבים הבבלים. בשנת תרנ״ט (1899) נסע לרגל עסקיו לקושטא, ללונדון ולמנצ׳סטר. ראה עליו א׳ בן־יעקב, שם, עמ׳ קפה.

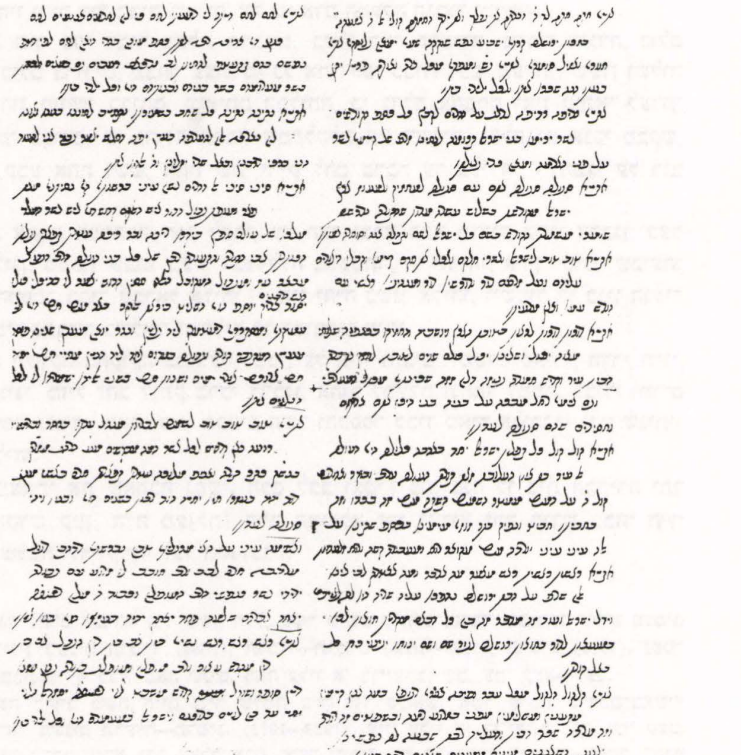
13 מאיר בן אליהו בן שלמה דוד, אחי הנ״ל. אף הוא מגדולי הגבירים והנדיבים בבבל. בנה שם בית־כנסת ובית חולים מפוארים. נפטר ערירי בבגדאד בשנת תר״ע (1910). ראה עליו א׳ בן־יעקב, שם, עמ׳ קפה—קפו.

14 הרב יחזקאל בן שלמה דוד היה מתלמידי הרב עבדאללה סומך. בשנת תרל״ג (1873) נסע להודו כרב ושוחט וב״ב באב תרמ״ה (1885) חזר לבגדאד בעושר רב ופיזר הרבה

ובכלל מבחר עצומים ברוך מבנים, ידידי השר והטפסר שאול ח״ר יחזקאל ברוך, צאתו ובואו, הוא וכל אחיו וכל ילידי ביתו.

יחד באהבה כלולה, ה׳ יחייהו וירפאהו, רפואת הנפש והגוף, להשר הטפסר רודף צדק ומחזיק כל בדק, כבוד סי׳ מנחם צאלח[15], יחי לעד הוא ובניו, וישמור צאתו ובואו, וה׳ אלקיו איתו.

לבי לבי על צערו של צדיק, ידידי אשר כנפשי, ה׳ ינחמהו ישמרהו ויחייהו, בבנים יעטרהו, לא ישמע עוד שוד ושבר בגבולו הלא הוא פאר לבבי הדרי וזיוי, כבוד

תודת ריי״ח שרים לקהילת יהודי בגדאד

מהונו למטרות צדקה. בתרס״ו (1906) בנה בבגדאד בית־כנסת שנקראה על שמו ״צלאת חכם יחזקאל״, נפטר בתרס״ט (1909). ראה עליו א׳ בן־יעקב, שם, עמ׳ קפו.

15 הכוונה לגביר מנחם בן צאלח מנחם דניאל, מגדולי העשירים והנדיבים בבגדאד, ונפטר שם בשנת תש״א (1940). ראה עליו א׳ בן־יעקב, שם, עמ׳ קפד.

המשך תודת ריי"ח שרים לקהילת יהודי בגדאד

סי' **עזרא בן דהוד**, השם יחייהו הוא ובניו ואחיו איתו ויזכה לבנים ובני בנים ובחופת חתנים כאשר נפשו אותה ממכון שבתו.

ניהדר אנפין לבעל אכסנייא, נאה ויאה, ידיד נפשי חיבת עין ימיני פאר לבבי כבוד סי' **שאול יוסף אליהו** יחי לעד, ואחיו חזרן במצות משה עניו, משכים ומעריב, ידיד נפשי כבוד סי' **משה יוסף אליהו**[16], יחד יחיו לעד הם וכל בני ביתם, כאשר ד' איתם, תרב גדולתם תוך עדתו.

ואשימה עיני למעלת הגבאים המופלגים, עוסקים לשם שמים, ראש המעלה גברא

16 כנראה שהגבירים שאול ומשה היו בני שיך יוסף אליהו מבגדאד, אשר בשנת תקנ"ו (1796) נתחבר שיר לכבודו ע"י הפיטן הבבלי ר' נסים בן צאלח יוסף מצליח (ראה א' בן־יעקב, שם, עמ' קכג).

רבה ויקירא, חכם לבב ורב חובב, כבוד ח״ר **יחזקאל** ח״ר **אהרן לביא לוי**[17], יחי לעד הוא ובניו, הון ועושר בביתו וצדקתו עומדת לעד, יחד באהבה כלולה, עם מעלת הגבאי הנאמן זרע מיומן יראת ה׳ היא אוצרו איזי וחביבי כבוד **ראובן יוסף אלייה שאול**[18], יחי לעד הוא ובניו, והחוט המשולש מזוקק שבעתיים, זהב פרויים, וכסף מזוקק גבאי קודש, מגן דוד יהיה עזרו ומגינו חכם לבבי, כבודי ומרים ראשי, כבוד סי׳ **שאול יונה**, יחי לעד הוא ואחיו ובניו איתו, הון ועושר בביתו, תרב גדולתו.

אחרן חביב, הן עוזר לי מטה ושלחן וכסא ומנורה, זכה וברה, ידידי אשר כנפשי מעלת סי׳ **אליה עבד אלעזיר** הי״ו, יחיו לעד יהי ביתו פתוח לרווחה, אורך ימים בימינו ובשמאלו עושר וכבוד.

כשמן הטוב הנני מברך מעמקי לבבי האחים המבורכים שרים ונכבדים, רודפי צדק, כבוד השר סי׳ **יוסף** ש״ט, יחי לעד הוא ואחיו, ידיד חמדת עיני ולבבי, השר כבוד **דהוד שם טוב**[19], מגן דוד יהיה בעזרו. הנה ברך לקחתי לכל הק״ק ה׳ עליהם יחיו עד בא שילה ויקבץ עדתו.

17 ר׳ יחזקאל ב״ר אהרן משה הלוי היה מנהל ״מדרש תלמוד תורה״ בבגדאד ועסקן־ציבור מובהק. הוא נקרא גם ״יחזקאל אל־ופיל״ (יחזקאל הבא־כוח). ראה עליו א׳ בן־יעקב, שם, עמ׳ רעב, רפה—רפו.

18 בשנת תרנ״ז (1897) היה חבר הנהלת ״חברת מייסדי בית־הרפואה״ בבגדאד שנוסדה בשנת תרמ״ד (1884). ראה א׳ בן־יעקב, שם, עמ׳ רעא.

19 שני האחים יוסף ודוד היו מנכבדי הגבירים והנדיבים בבגדאד. ראה עליהם א׳ בן־יעקב, שם, עמ׳ קפא—קפב.

ג. איגרת־שליחות של שליה ירושלים ר' יוסף חיים שרים לערי הודו והמזרח הרחוק [1]

ש"א כסליו תר"ף (1919)

בה"י, ביו"ו עמ"י עש"ר [2]

מודים אנחנו הח"מ [3] ועד הרבנים מכוללות לעדת הספרדים עיקו"ת [4] ירושלם ת"ו היות אמ"ו [5], איך בכח המב"י מכ"י עיה"ק הנז' [6] אנחנו מקנים ד"א [7] קרקע מאחוזת כו' הנז' למע' הרב המו' כמוהר"ר יוסף חיים שרים הי"ו ואגבן אנחנו ממנים אותו מורשה גו"ש ושד"ר [8] נהוג ללכת לערי הודו יע"א, אלה בני שם בומבאי יע"א ועי"ת כלכתא יע"א ועי"ת [9] עדן יע"א ועי"ת רנגון ומאנגאפור יע"א קוג'ין יע"א ג'ין [10] יע"א וכל המקומות הגלוים ומתייחסים אליהם לאסוף ולקבץ נדרים ונדבות קופות והקדשות וכל כסף הקדשים דשייכי לכו' עיקו"ת נז' הכל כאשר לכל יגיע לידי מע' הרב מר שד"ר לן יצ"ו הנז' [11], ועל ידו יגיע המ"ן [12] אל הקדש פנימה להחיות עם רב מחונני עפרות ציון. יה"ר [13] חפץ ה' בידו יצלח, ויבא נא הו"ד אלינו שש ושמח ומלא ברכת ה' בידים מלאות כל טוב לטובת ציון קרית מועדנו. ומו"מ [14] שמנו את ידי מע' הרב השד"ר יצ"ו הנז' כידינו, ופיו כפינו, ודבורו כדבורנו וכחו ככחנו, וקבלתו כקבלתנו וחתימתו כחתימתנו, והרשאתו אשר ירשה את אחרים בכח הרשאתנו זאת כהרשאתנו, וגבייתו כגבייתנו, באופן שכל מה שיעשה מע' הרב השד"ר הנז' יצ"ו עשוי ורצוי ומקובל עלינו כאלו נעשה ונגמר על ידינו ממש מבלי שנוכל לומר לו: לתקוני שדרנוך ולא לעוותי; אלא כך אנחנו אומרים לו: זיל דון זכי וסב לעצמך והנפק לגרמך ולחולקך, וכל מאי דמתעני לך מן דינה ומן פשרם על כו' עיקו"ת הנז' ליהדר, והכל דלא וכו' ודלא וכו' בבי' וכו' ובפי' וכו' לד' הרשב"א זלה"ה ותו"ח וכו' כתו"ח וכו' ולא יבו' וכו' ולא יפו'

1 כ"י מכון בן־צבי, מס' 1716.
2 = בעזרת השם יתברך, בשם ה' נעשה ונצליח עזרי מאת ה' עושה שמים וארץ.
3 = החתומים מטה.
4 = עיר קודשינו ותפארתינו.
5 = אמת וצדק.
6 = בכוח המסור בידינו מכל יחידי עיר הקודש הנזכרת.
7 = ד אמות.
8 = גמור ושלום ושליח דרבנן.
9 = יגן עליה אלהים ועיר תהילה.
10 סין.
11 = ישמרהו צורו ויחייהו הנזכר.
12 = המנחת־נדבה.
13 = יהי רצון.
14 = ומעתה ומעכשיו.

וכו' כל הנז"ל נו"ן בקגו"ש במדל"ב מ"ך כתחז"ל [15] שקנו אחרים מידינו לאשר ולקיים כל הנז"ל. ועד"א [16] וצדק ח"ש פעה"ק ירושת"ו בש"א [17] לח' כסלו מש' הת"ר ושמונים ליצי' והשו"ב [18] וקיים.

ע"ה [19] חיים משה אלישר, ראש הרבנים וראשון לציון (מקום החותם)
נאם אברהם פילוסוף הי"ו
הצעיר רפאל הכהן שאקו ס"ט
בן ציון אברהם קואינקה הי"ו ראב"ד (מקום החותם)
יוסף מ' הלוי ס"ט
ן' ציון פיזאנטי ס"ט
נא"ה [20] דוד פאפו, ראב"ד פעה"ק ירושלים (מקום החותם)

15 = בביטול וכו' ובפיסול וכו' לדעת הרב שלמה בן אדרת־אברהם זיכרונו לחיי העולם הבא וחומר וחוזק וכו' כחומר וחוזק וכו' ולא יבוטל וכו' ולא יפוסל וכו' וכל הנזכר לעיל נעשה ונגמר בקניין גמור ושלם במנא דכשר למקניא ביה מיד כולנו כתקנת חכמינו זכרונם לברכה.
16 = ועל דעת אמת.
17 = חתמנו שמנו פה עיר הקודש ירושלים תבנה ותיכונן בשליש א.
18 = והכל שריר ובריר וקיים.
19 = עבד ה'.
20 = נאום הצעיר.

בה׳

בינו עמי עשו

מודים אנחנו הח״מ ושר הרבנים מכוללות לעדת הספרדים עיקרית ירושלם תוב״א
בכח המכ׳ מכו שהק הנ׳ לנחנו מקנים לה קדקד מלחזקת כו׳ הנ׳ למע׳ כרב החו׳
כמורה׳ יוסף חיים שרים היו ואגדן לעשות ממנים לותו מורשה גוס ושלר עהנו ללכרת
לעדי הורו ישע׳ אל כנ׳ שם בומבאי ישע׳ שע׳ שיכלכתא ישע׳ שע׳ ערן שע׳
וישיתעגן וסאנגאפור ישע׳ קוגין שע׳ גין ישע׳ וכל המקומות הנלוים
ותתייחס׳ ב׳כ׳ס לחסוף ולקנן נדרים נדבות קופות
והקדשות וכל כספ הקדשים דס״כ לנו עיקרית ס׳ הכל
כאחר לכל יניע ליה מע הרב מר שלר לן יכו הנו. ועל ידו יניע למן ב הקדש
פנימה, להחיות עם רב מחונה שפרות עין יהר ה׳ כיהו יכלה, ויכח עו הול שלנו עם וסמר
ומלה כוכת ה׳ כיהם מלחות כל טוב לטוכת ליון קדית מושלנו. ומוֹמ שמנו אח יל מע הרב
השלר יכו הנה כיל נו. ופיו כפינו, ולכודו כלכודנו. וכחו ככחנו. וקבלתו כקבלתנו, וחתימ־ו
כחתימתנו. והרשתו לשר יהשב אח לחהים מכח הרשחנו אלת כהרשחתנו, וגכיתו כגכ־תנו
בלופן שכל מה פישעה מע הרב השלר הנו יכו עשוי ודכוי ומקובל עלינו כאלו נעשה ונגמר
על ידינו ממש מבלי שנוכל לומר לו לחקוב שדרוך ולא לעשותי אלא כך מנינו מומחים לו זל
ון זכי ובפ לעלחך ההנפק לגדחן ולחולקן. וכל מלי ממתעט לך מן ריעל ומן פשרה על נו עיקות
הנ׳ ליהר. והכל אלא ובו ולא ובו כבי ובו וכפי ובו לי הרשכה אלהה וחוק ובו כחוק ובו ולא יכו
ובו ולא יפו ובו כל הנזל כקנס כמלכ מלך שחזל שקנו לחהים מידינו לאחר ולקיים כל
הנזל. ועדלה ומלך פשהק ידושנו כנגה לה כפלו מס התר ושמוסם ליכי והנזוב וקיים

[illegible] יוסף חיים [illegible] [illegible] [illegible]

איגרת־שליחות של שד״ר ירושלים ר׳ יוסף חיים שרים לערי הודו, שנת תר״פ (1919) —
כ״י מכון בן־צבי מס׳ 1716 .

אוהב ה' שערי ציון מכל משכנות יעקב

איגרת מרבני הספרדים בירושלים אל קהילות יחודי חורו, לתרום כספים באמצעות חשד"ר

ר' יוסף חיים שרים, שנת תר"פ — כ"י מכון בן־צבי מס' 1716

ד. קול־קורא ליהודי הודו לתמוך בשליח־ירושלים ר׳ יוסף חיים שרים מאת ראשי ומנהלי כוללות עדת הספרדים בירושלים

בינ״ר עמ״י עש״ר [1].
זכרו מרחוק את ה׳ וירושלם תעלה על לבבכם [2].
אוהב ה׳ שערי ציון מכל משכנות יעקב [3].
זרעו לכם לצדקה וקצרו לפי־חסד [4].

יברכך האל עם בחר לו ישראל עם סגולתו, אנשי החסד והרחמים, הגבירים השרים הרמים נדיבי עמים, רודפי צדק, מחזיקי כל בדק, פרנסים, גזברים ממונים, נטעי נעמנים, וכל העוסקים עם הצבור לשם שמים חובבי ציון וירושלם וגובה להם כת״ר מע׳ [5] החכמים השלמים, מבחר עצמים, הרבנים המצויינים יושבי על מידין אשר אור להם בכל ערי הודו יע״א, יחד כולם יהי שלום בחילם השקט ובטח בכל גבולם, ולנצח ינון שמם, עד ביאת הגואל גם ברך יברכך ה׳ ממכון שבתו ישקיף בעין חמלתו על בת ציון העלובה, אשר בעד הררי עד תושיט לכם אמכם העזובה הנטושה מבניה את ידיה הרזות והצנומות, תבקש מאתכם חסד וחמלה תשלח את ברכותיה הנובעות מקרב לבה ותבקש בעדכם תמיד אלדי השמים חנינה ורחמים אל נא תקבלנה בעיניכם בקשותיה ותחנוניה, אנא הטו אזניכם ללקחה הרועף כמטר, ולאמרותיה הנוזלות כטל וכרביבים, קול בת ציון מדבר מתוך מכתבנו זה הערוך אליכם חובבי ציון ומוקירי ירושלים, קול אם הבנים אשר באהבה עזה וברחמים גדולים חלצה שד לבניה. ותניקם ימים ושנים. קול הארץ הקדושה והחביבה החמודה לכל באי עולם, ואף כי לנו בני ישראל אשר כל רגב מרגביה וכל גוש עפר מעפרותיה קדוש הוא לנו, כי דם קדוש וטהור נבלע אל קרבו, דם אבותינו הקדושים אשר לחמו בגבורה על כל שעל ושעל. קול עיר האלקים רבתי בגוים, שרתי במדינות, קריה עליזה כלילת יופי, משוש לכל הארץ בימים מקדם. ועתה אהה! שכוחה ושממה, ושאיה יוכת שעריה [6]. הנה מי זה יעצור כח לאטום אוזנו מקולות אלה. מי מאחינו בני ישראל המצויים באהבתם ובחבתם אל ארץ הקדושה ואל עמם ודתם, לא ילבש גיל וחדוה וקנאה ... דו, לזכר עיר הק׳ הזאת אשר נעים זמירות ישראל נאם עליה ברוח קדשו: אם אשכחך ירושלם תשכח ימיני, לזאת בלב בוטח ומלא תקות נעימות נבוא אליכם להודיעכם קושט דברי אמת מקצת צרותנו וגודל שברנו ואסוננו עד ישקיף וירא ד׳ מציון מכלל יופי הננו עורכים דברינו אלה אנחנו ראשי ומנהלי

1 = בשם יי נעשה ונצליח עזרי מעם יי עושה שמים וארץ.
2 ירמיה נא, נ.
3 תהלים פז, ב. שם ״אהב״ במקום ״אוהב״.
4 הושע י׳, יב. שם ״קצרו״ במקום ״וקצרו״.
5 = כבוד תורתם מעלת.
6 לפי ״ושאיה יכת־שער״ (ישעיה כב, יב).

כוללות עדת הספרדים העי"א [7] בעיר עז לנו עיקו"ת [8] ירושלם תובב"א [9] צאצאי העדה הקדומה אשר יסדה את ישוב בני ישראל באה"ק [10] אחרי חרבנה ותסבול רדיפות איומות מבני הארץ אשר הציקו לה אז מסביב. ותט שכמה לסבול, רק באהבתה לארץ הקדושה בכלל ולמקום בית מקדשנו החרב והשמם, הנצב כמו חי נגד עינינו בפרט ומעת החל הישוב להוציא פרח באה"ק, אהבת אה"ק החלה גם היא להנץ על תלמי לבב אחינו הנדיבים שבחו"ל, ויזכרו מרחוק את ה' וירושלם עלתה על לבבם, ובפעם בפעם יצא משולח העדה לקרית חוצות להביא התרומה אל הקדש פנימה, אשר לרגליו יפזרו בעפר כסף נדבות, אשר הקבעו מאז לטובת הישוב בציון עיר האלקים וכל הגה היוצא מפי משולח העדה היה להם כטל של תחיה, ודברו היה להם קדוש כדברי האורים, וזכר העיר הקדושה העיר בקרב לבב אחינו שבגולה, רעיונות מאליפות מרובבות ממקום **בית המקדש** אשר לא זזה השכינה **מכתל המערבי** וכל המקומות הקדושים אשר בארץ המה, מובן מאליו, כי מאושר היה האיש אשר זכה להשתלח בידעו אל נכון כי נכונו לו ימי אושר, והענק יעניקוהו מההון אשר חננם ה' במדה גדושה עד כי במה היה נחשב כל לחץ ומצוק העדה, לעומת שמחתה וגילה אחרי הוכיחה לדעת השתתפות אחב"י [11] שבגולה בצרתם הדואגים לטובתה, ותומכים בידה לחזק שבתה בקדש. אמנם ברבות הימים, ומה גם בימינו אלה אהה! קול נהי נשמע מציון וראה כי אזלת יד, והסב גלגל העדה אחורנית. מעבר מזה נתמלאה ירושלם פה לפה מאחינו העניים ואביונים, זקנים ותשושי כח, הבאים בהמון רב מארבע כנפות הארץ, ומעבר מזה שכבת קרח. החל להארג בלב אחינו היקרים שבחו"ל תחת אשר היה בוער בתנור באהבה עזה. לציון קרית מועדנו. ובגלל השני הפכים אלה, השברה עדת ישראל בירושלם ותחת אשר היה עליה לדאוג רק בעד בניה מיסדי הישוב רבצה עליה ג"כ חובה קדושה לדאוג גם בעד אלה הבאים אליה יום יום במספר רב ויבקשו עזרתם, אשר מזעקת שברם ימס כל לב ורפו כל ידים. המצב הרע הזה הולך וגדול מיום אל יום, עד כי בעתות כאל באו בני ציון עד המשבר, ולא נדע מה נעשה להושיע למעלה **מחמשה עשר אלף נפשות** ומאין יבא עזרנו, וביחוד עד כמה הקיפה הצעקה בעיה"ק ירושלם ת"ו בימי המצור והמשבר של ימי המלחמה האיומה על הרבנים ות"ח [12] עניים יתומים ואלמנות, מה שלא נשמע מעולם מצב כזה ואין לאל ידינו לחלצם מן המצר, והן לתמוך בידם בעת צרתם לבתי מעון, חטי דפסחא, בקור חולים, הכנסת כלה תמיכה לאורחים, תמיכה חדשית, גם להספיק בית גדול המסתופפים בו בארבע מאות ילדי צאן קדשים מרביתם יתומים ובני עניים ההוגים בתורת ה' במקום הקדוש הזה **בית תלמוד תורה** וישיבת **"תפארת ירושלם"** הכללי יב"ץ [13] אשר כשמה כן היא מעוז לדלים ואביונים, מוכים ומעונים זקנים וישישים מחסה לאלמנות לא נוחמות, ויתומים עזובים, מהם

7 = ה' עליהם יחיו אמן.
8 = עיר קדשנו ותפארתנו.
9 = תבנה ותיכונן במהרה בימינו אמן.
10 = בארצנו הקדושה.
11 = אחינו בית ישראל.
12 = ותלמידי חכמים.
13 = יכון בצדק.

ינתן להם בכל שבת ככרות לחם ותבשיל חם ובשר במכסת נפשותם. כי לולא המנה הדלה אשר יקבלו מקופה הקדושה הזאת, לא היו טועמים טעם בשר ותבשיל בכל ימי חלדם. ומהם יעורך להם שלחן בבית גדול המיוחד לזה להשיב את נפשם מדי שבת בשבתו, ולהיותר מכובדות ינתן להם תמיכה תמידית ועוד תמיכות שונות והוצאות רבות, אשר בלעדן לא תקום כל עדה בישראל. ובהכרח נאלצים אנחנו ללוות כסף ברבית להציל לקוחים למות כי מי הוא זה יוכל לעצור כח לעמוד מנגד נגעי כמה אלפי נפשות הגועים לעינינו וידינו פרושות השמימה, כי ישים עין לחמלה על בני עוני אלה לחלצם מן המיצר. ובדמע עין צועקים מכאב לב. הבט משמים וראה בטוב טעם, וכתוב יושר דברי אמת. כל דברינו אלה היוצאים מעמקי לבבנו, הצולל בים הדאגות בפשיטות, ולא בדרך גוזמא חלילה. אל נא תדמו אחים יקרים, כי אך למען עורר רגשי רוחם בלבבכם לקחנו לנו את המליצה לעזר ולהגדיל צרתנו על אחת שבע כמותו, חלילה לנו זאת, עוד לא הוגד לכם החצי מאסוננו ושברינו האיום והנורא. ומי הוא זה אשר חונן בלב בשר ושביב אהבת אה״ק עוד לא עוממה בקרבו ולא ידע את החוב הקדוש הרובץ עליו לחזק ולאמץ את סחי השלשלת אשר תאחדנו עם כל אחינו בני ישראל הנפוצים בארצות פזוריהם. ומה אנחנו מבקשים מכם אחינו היקרים! כי אם לחוס ולרחם על כמה אלפי נפשות נענות מאחיכם בני אמונתכם, הנמוגים תחת יד העוני והמחסור, ובפרט על אלה הנאנקים והנאנחים אלמנות סוערות יתומים עזובים עניים מוכים ומעונים זקנים ותשושי כח אשר לא יצליחו לכל עבודה. המקבלים מחייתם ותמיכתם מהקופה הקדושה קופת התמחוי הנז״ל. ואם חלילה אחינו מרחמינו יעמדו מנגד נגעם, ולא ישאו אתנו במשא העם הגדול הזה, מאין נוכל להחיותם ולהושיעם מרעתם? האנחנו הרינו את העם הזה? אם אנחנו ילדנוהו? [14] כמונו כמוכם אחראים על הדבר הזה, באשר אחים אנחנו, ובני אל חי כולנו, צר לנו מראות עד כמה גדלה צדקת האינם בני ברית שבקרית חוצות, אשר יפזרו כעפר כסף על אחיהם שבאה״ק. וע״כ מושבם איתן בארץ הק׳ ומתענגים על רוב שלום במשכנות מבטחים מנדבות אחיהם שבחו״ל. ואנחנו? אנחנו עם סגולה וגוי קדוש מה נחזה באחיכם אלה משוטטים בחוצות ומחבקים אשפתות ברעב בעירום ובחוסר כל? אף גם זאת עד כמה יגדל צערנו מראות בצרתם של התלמידי חכמים מאנין תבירין דקוב״ה [15] דעסקי באורייתא תדירא מתוך עוני ולחץ רב. האמינו אחינו היקרים! יצר לבבנו מאוד להדאיב את לבבכם בדברינו אלה היוצאים ממקור לבנו הנשבר והנדכה; אך מה נעשה, ההכרח יאלצנו להציב כמו חי לפניכם את מצבנו האיום, בראותינו עין בעין צרת הבת ירושלם מרוב העוני והמחסור הגדול השורר במדה בלתי מוגבלה, ומה גם בעתות כאל אשר הגיע תור לשלוח שד״ר נהוג למח״ת [16], וה׳ אנה לידינו ציר אמונים ברוך מבנים ה״ה מע׳ [17] הרב המו׳ וכבוד ה׳ מלא כמוהר״ר יוסף חיים שרים יצ״ו ונמלא את ידיו לבא עדיכם ולתאר לפניכם בצבעים אמיתיים את רוע מצב אלה

14 = לפי במדבר יא, יב.
15 = דקודשא בריך הוא.
16 = למחוז תורתכם.
17 = הלא הוא מעלת.

האומללים בכלל, ואת ענות קשי יום אלה הנדכאים הנתמכים מקו׳ התמחוי הנז׳. תקותנו כי כל איש אשר יקרא את דברינו אלה בשום לב, לא יוכל לעצור כח לעמוד מנגד נגעי אחיו אלה האומללים, ובמעט התבוננות יכיר וידע את חובתו לעמו לדתו ולארץ אבותיו, ואיש את רעהו יעזורו ולאחיו יאמר חזק, לעמוד לימין הרב מר שד״ר לן יצ״ו הנז׳, לעזרו ולתמכו בכל מדי דמיטב. ומלבד אשר הענק תעניקוהו מפרי צדקתכם ב״נדבה כפולה״ לפי הצרה גדולה, ולפי משך הזמן שעבר שלא דרך כף רגל שד״ר מאתנו למח״ת העי״א, עוד תפליאו חסדיכם לעזור על ידו לקבוע קופות בבתים או לבא על החתום בפנקס הזה בנדבת שנתית לטובת המפעל הקדוש והנאור **קופת התמחוי** יכב״ץ הנז׳ ולהגיעה דרך ישר ליד פו״מ [18] ומנהלי הקופה הק׳ הנז׳, ואבי יתומים ודיין אלמנות ישלם לכם כמפעלכם הטוב להאריך ימיכם בטוב, ירושלם תתן קולה, כי תשימו לבכם לחמלה עליה, לתת לה הקדימה על שאר ארצות הקדש באשר ידוע כי ארץ־ישראל מקודשת מכל הארצות ועוד היא מרובה באוכלוסיה. ובכן, אנא אחים יקרים! שוו נא נגד עיניכם מצב אחיכם אלה אביוני בת ציון אשר עיניהם תלויות תמיד לרחמי וחסדי אחיהם הרחמנים שבגולה העי״א. אם יחיום יחיו ואזרו נא כגבר חלציכם לצאת לישע ימין מע׳ הרב השד״ר הנז׳ יצ״ו, לתמכו ולסעדו בהונכם ואונכם בכל אשר תשיג ידיכם, באופן שיצא שש ושמח ומלא ברכת ה׳ מלפני כבודכם לטובת ציון קרית מועדנו היא בית חיינו, ולהחיות לב נדכאים נפשות לאלפים, ובחנו נא בזאת אשר לו הכסף ולו הזהב וראיתם וש לבכם כי ישלם ה׳ פעלכם, ותהי משכורתכם שלמה באורך ימים ושנות חיים טובים ומתוקנים, וצאצאיכם אתכם יבלו בטוב ימיהם, יחיו דגן ויפרחו כגפן, וכימי העץ יהיו ימיהם, וברכות אובדים תחולנה על ראשכם, כי בכל אשר תפנו תשכילו ותצליחו, בעושר וכבוד וכל טוב סלה, ותזכו לעשות אך טוב וחסד כל הימים. עד ביאת הגואל בב״א [19]. כעתירת החותמים בברכה ובלב מלא תקוה וברב עז ושלום. המעתי׳ בעדכם ובעד כל אחינו שבגולה כי ישובו בני לגבולם והשתחוו לה׳ בהר הק׳ בירושלם.

ע״ה חיים משה אלישר, ראש הרבנים וראשון לציון (מקום החותם)
נאם אברהם פילוסוף הי״ו
הצעיר רפאל [יהושע] הכהן שאקו ס״ט
בן ציון אברהם קואינקה הי״ו, ראב״ד (מקום החותם)
יוסף מ׳ הלוי ס״ט
ן׳ ציון פיזאנטי ס״ט
נא״ה דוד פאפו, ראב״ד פעה״ק ירושלם (מקום החותם) [20]

18 = פרנסי ומנהיגי.
19 = במהרה בימינו אמן.
20 כתב־יד מכון בן צבי מס׳ 1716.

Communauté Israélite

EPHARADITE

JERUSALEM Palestine

P. O B 77

ירושלם סיון תרפ"ה

לכבוד מעלת

בעי"ת

שלום וברכה!

מנורת הר ציון, ומתוכה: ירושלם, מקום בית המקדש וכתל המערבי. ובצל כלפי לחיים המחוננים בפרות לארץ הקדושה מכוללות שדתינו עדת הספרדים, הננו שולחים למעכ"ד דרישת שלום ירושלם ע"י שדרינו הרב המופלא מוהר"ר יוסף חיים ישרים נ"י לחבר בטוב לבו נושא ומכתת רגליו עד מחנה לעורר לבבות על מצב הלחים העניים היושבים בעיר הקודש ירושלם.

תקבר ידיעתנו זו מלמעלת כה לחתך לבותיהם ולרכיהם המרוכים של חס. זקנים. יתומים ולמנות ועניים בני עדתנו המצפים לחסדי זוניהם הנדיבים שבגולה.

חורבן המלחמה העולמית מורגש ביתר שאת בעדתנו מיתר שאר העדות בכל תפוצות הגולה מפני שמקורות הכנסותיה נחרבו כליל באירופא ורוסיא ותתלבלו הרבה מאד בשאר ארצות מפני ערב הכסף הידוע מאד.

מלבד זאת עם פתיחת שערי הארץ הקדושה רבים הם מאחינו הבורחים מארץ הל"מים ועולים לעיר הקודש בערום ובחוסר כל. רב מאד הצער וגדולה מאד הצחיות לעזרה בעתות כאלה.

בנלבנו זה הננו מבקשים ממעכ"ד לקבל את שדרנו בסבר פנים יפות ולעזרו ולתמוך בידו למען יוכל למלאת את התפקיד הקדוש הזה שקבל עליו.

תקותנו כי מעכ"ד יזכור כה להצליח את שדרנו בדרכו זאת ובזכות זאת כה לחלק: ציון — וירושלם ירים לו את הברכה ויזכה לח"ם חרוכים ועינו תחזינה את ירושלם הבנויה. לחמן.

ראש הרבנים וראשון — הנשיא — סוכן הרבנים — ראב"ד

DAVID PAPO
Président
de Beth-din
à Jerusalem

קול-קורא מטעם ועד עדת הספרדים בירושלים, לתמוך בשד"ר רי"ח שרים
האוסף כספים למען עניי ירושלים — סיון תרפ"ה (1925)

ה. מכתב חוזר לקהילות שונות מאת "ועד עדת הספרדים" בירושלים על שליחותו של ר' יוסף חיים שרים [1]

ועד עדת הספרדים בירושלם, א"י. ת.ד. 77
ירושלם, סיון התרפ"ה.

לכבוד מעלת ...[2]
שלום וברכה!

ממרום הר ציון ומתוככי ירושלם, מקום בית המקדש וכתל המערבי, ובשם אלפי אחים המחוננים עפרות ארץ הקדושה מכוללות עדתנו עדת הספרדים, הננו שולחים למע"כ [3] דרישת שלום ירושלים ע"י שדרנו הרב המופלא, מזר"ק [4] טהור כמוהר"ר יוסף חיים שרים יצ"ו אשר בטוב לבו נושא ומכתת רגליו עד מח"ק [5] לעורר לבבות על מצב האחים העניים היושבים בעיר הקודש ירושת"ו [6].

תקצר יריעתנו זו מלמנות בה אחת לאחת צרותיהם וצרכיהם המרובים של ת"ח [7], זקנים יתומים אלמנות ועניים בני עדתנו המצפים לחסדי אחיהם הנדיבים שבגולה.

חורבן המלחמה העולמית מורגשת ביתר שאת בעדתנו מיתר שאר העדות בכל תפוצות הגולה. מפני שמקורות הכנסותיה נחרבו כליל באירופה ורוסיא ונתדלדלו הרבה מאד בשאר ארצות מפני שער הכסף הירוד מאד.

מלבד זאת עם פתיחת שערי הארץ הקדושה רבים הם מאחינו הבורחים מארץ הדמים ועולים לעיר הקודש בערום ובחוסר כל, רב מאוד הצער וגדולה מאד הנחיצות לעזרה בעתות כאלה.

במצבנו זה הננו מבקשים ממע"כ [8] לקבל את שד"רנו בסבר פנים יפות ולעוזרו ולתמוך בידו למען יוכל למלאת את התפקיד הקדוש הזה שקבל עליו.

תקותנו כי מע"כ יאזור כח להצליח את שד"רנו בדרכו זאת ובזכות זאת ה' אלקי ציון וירושלם יריק לו את הברכה ויזכה לחיים ארוכים ועיניו תחזינה את ירו־שלם הבנויה אמן.

ראש הרבנים וראש"ל: הצב"י [9] יעקב מאיר ס"ט (מקום החותם)
הנשיא: ש. לופו.
סוכן הרבנים: הצב"י רפאל הכהן שאקו ס"ט.
ראב"ד: הצב"י דוד פאפו ס"ט (מקום החותם).

1 מכתב זה נמצא בארכיון ועד עדת הספרדים בירושלים.
2 כאן הוסיפו בכתב את שם הנדיב שאליו נשלח מכתב זה.
3 = למעלת כבודו.
4 = מזרע קודש.
5 = מחוז קדשו.
6 = ירושלים תבנה ותיכונן.
7 = תלמידי חכמים.
8 = ממעלת כבודו.
9 = הצעיר באלפי ישראל.

ו. מכתב־ידידות מהרב יוסף חיים שרים אל עזרא ורפאל ממשפחת סילוירא בארם־צובא

לא היו ימים טובים לישר׳ כט״ו באב וכו׳ (סוף מס׳ תענית).

שפעי שלמים כנחלים נטיו כגנות עלי נהר נהרי ואורי דנהרדעה. ידידים ידידים יצאו נצבים מארים ומזהירים כזוהר הרקיע עושים באהבה בגופם והונם, לילה כיום יאירו בעלי התורה משנתם קב ונקי רבנן סבוראי תורה וגדולה וכתר ש״ט [1] עולה שלשלת יוחסין ממשפחת רם מגיני אר״ץ [2] ואר״ם מבני עלייה ה״ה [3] הרבנים המופ־לגים מופלאים דרופתיקא דאורייתא, כל חד לפום חורפיה ותוקפיה דרבנן חסדאי ראש המעלה בנש״ק כקש״ת כמוה״ר [4] עזרא יצ״ו [5] ועל יד הקודש השני לו ידי״ן ועט״ר כקש״ת כמוהר״ר [6] רפאל לבית סילוירא [7] יצ״ו, יחד יחיו באהבה הן ועושן בביתם ואורך ימים ושנות חיים לעד לעלם כיר״א.

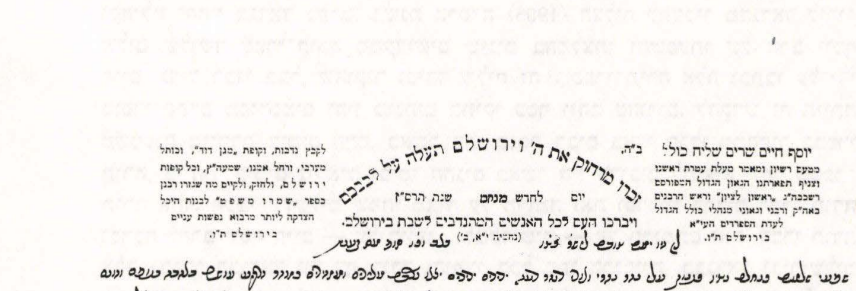
גדולים צדיקים יותר ממלאכי השרת (סנהדרין פ״א).

זאת הברכה בראשית מאמר הגדתי היום כי באתי בקידה על ברכים ובנפילת אפים כנאות וכיאה להוד והדר תפארת קדושתם. כי בעלותי על לבבי את יושר לבבם וגודל ענותנותם במסתרים תבכה נפשי (ירמיה י״ג; חגיגה ד״ה) על גודל חבתם ומי יתנני על כנפי נשרים לקבל תואר זיו הודם והדרם ותהיא זאת נחמתי בארץ נכרייה. כי נפשי יצאה בדברם, כי חולת אהבה אני, כי רחים לבאי רחימו דנפשין על תשוקת אהבתם והנני מאניני הדעת ולבי המלא רחמנות לדעת בשלום כל את אשר יאהב לבי וכן אמר יוסף כולהו איתנהו בי (פסחים פ״י) וגלוי וידוע לפני מ״ש וה״ע [8] כי בשלחי להם מכתב הוא לי אותו היום כמוצא שלל רב. לכן מאתם הסליחה כי לפעמים הנני בא בכותבת הגסה. אך מה אעשה גדולה תשובה כאן מאהבה, ומים רבים לא יוכלו לכבות את אהבה ונהרות לא ישטפוה, אהבה שאינה תלוייה בדבר, אך זאת חובתי לעשות לדעת בשלום רבני ושרי ישראל ושכמ״ה [9]. מצד הגאון אדמו״ר ועט״ר רשכבה״ג ריי״ח [10] טוב בבל הי״ו הנה הוא

1 = שם טוב.
2 = ארם צובא.
3 = בנן של קדושים כבוד קדושת תורתו כבוד מורנו הרב.
4 = כבוד מורנו הרב רבי.
5 = ישמרהו צורו וגואלו.
6 = ידיד נפשי ועטרת ראשי כבוד קדושת תורתו כבוד מורנו הרב רבי.
7 על משפחת סילוירא ראה מ׳ ד׳ גאון, יהודי המזרח בארץ־ישראל, חלק ב, ירושלים תרצ״ח, עמ׳ 482—483.
8 = מי שאמר והיה העולם.
9 = ושכרם כפול מן השמים.
10 = אדוננו מורנו ורבנו ועטרת ראשנו רבם של כל בני הגולה רבי יוסף חיים [מבגדאד]. ראה עליו א׳ בן־יעקב, יהודי בבל מסוף תקופת הגאונים עד ימינו, ירושלים תשכ״ה, עמ׳ קצ—ר; הנ״ל, הרב יוסף חיים, ירושלים תשל״ב (שם תשל״ז).

בקו הבריאה והנהו דשו"ט להדר"ג ובעהי"ת [11] בקרוב אתראה עמו פנים בפ' ואשיג ברכתו להדרת גאון עזכם. והנני מוכן על כל השרות אשר יזדמן ובה' מחסי בהגיעי לבבל אודיע לרו"מ מעלתם תרב גדולתם יהי' ה' אתם. מעתה רב ברכות ברכת הדיוט לכל אשר סובבים הודם והדרם ונאוה ותהלה לישרים

עבדכם יוסף חיים שרים ס"ט

יוסף חיים שרים שליח כולל כשעם רשון ומאחר מעלת עטרת ראשנו וצנוף תאוארתנו האון הגדול המפורסם בא"ק ורבני ואאוני מנהלי כולל הגדול לעדת הספרדים העי"א בירושלם תו"ב

בס"ה.
יברו מרחוק את ה' וירושלם העלה על לבבם
יום לחדש מנחם שנת הרס"ז
ויברכו העם לכל האנשים המתנדבים לשבת בירושלב.
(נחמיה יא, ב)

לקבץ נדבות, וקוצות "מגן דוד", ובזולז מערבי, וחלל אבנט, שמעתי"ן, וכל קטנות ירושלם, ולחזק, ולקיים מה שנזרו רבנן בספר "שערי ששש" לבנות הכל הצדקה ליותר מרכוא נשמות עניים בירושלם תו"ב.

מכתב מרי"ח שרים אל עזרא ורפאל לבית סילוירא

11 = להדר גאונכם ובעבודת הבורא יתברך.

ז. ספרי־תורה שהועברו מבגדאד לירושלים על־ידי שליח־ירושלים ר' יוסף חיים שרים

להרב יוסף חיים שרים הייתה השפעה גדולה מאוד על קהילות יהודי המזרח בכלל וקהילת יהודי בגדאד בפרט. בשנת תרס"ה (1905) הצליח להעביר מבגדאד לירושלים שלושה ספרי־תורה ממקדישים שונים בהמלצתו והשפעתו של הרב יוסף חיים, גדול רבני בבל, שהוקיר וכיבד שליח זה[1]. ספרי־תורה אלה נכתבו על־ידי סופרי־סת"ם מפורסמים והיו מונחים בתיקי כסף וזהב טהורים. להקדש זה הייתה משמעות מיוחדת בימים ההם, כאשר בתי כנסת רבים בא"י סבלו ממחסור בספרי תורה, בייחוד בימים נוראים ובימי החגים כאשר היו צריכים להוציא יותר מספר־תורה אחד. חכמי ירושלים שמחו מאוד על תרומה זאת ופרסמו ברבים דברי תודה וברכה להרב יוסף חיים — על סיועו; ולמקדישים — על תרומתם זאת. דברי תודה אלה נדפסו בבגדאד על דף בודד והופצו בכל בתי הכנסיות, בבגדאד ובירושלים גם יחד. הואיל והודעה זאת הייתה מכוונת בעיקר לקהילת יהודי בגדאד, כדי לעורר אותם להקדיש עוד ספרי־תורה ליהודי ארץ ישראל, נדפסו בהם כמה משפטים גם בערבית־בבלית. ואומנם פעולה זאת השיגה את מטרתה ובשנת תר"ע (1910) הצליח ר' יוסף חיים שרים להעביר מבגדאד לירושלים עוד חמישה ספרי־תורה, ואף לגביהם נתפרסם בבגדאד דף בודד שני שבו שמות המקדישים ואישור גבאי בתי הכנסת שאליהם הוכנסו ספרי תורה אלה.

הואיל ושני דפים בודדים אלה הם יקרי המציאות וערכם ככתבי־יד ממש, נפרסמם כאן ככתבם וכלשונם:

הכותרת של הדף הראשון:

"האד"י צורת אל שהאדה אלד"י ג'ת[2] מן רבני ירושלים להרב הגדול הגאון המפורסם רב"ח זר"ק בנש"ק כמוהר"ר[3] יוסף חיים ח"ר אליהו ח"ר משה חיים יצ"ו מן כצוץ ספרי תורות אלד"י תסלמו אלא יד מע'[4] הרב השד"ר כמהר"ר יוסף חיים שרים הי"ו".

ואלו שלושת ספרי־תורה שנתקבלו:

א.

אנחנו גבאי ומנהלי בית הכנסת הבאים מחוצה לארץ עניים מרודים והשתדלנו

1 ראה לעיל, עמ' 46.
2 תרגומו: זוהי צורת התעודה שבאה . . .
3 = רבין חסידא זרע קודש בנן של קודושים כבוד מורנו הרב רבי.
4 תרגומו: בנידון ספרי תורות אשר נמסרו לידי מעלת . . .

לעשות בית הכנסת בעזר אחינו שבחוצה לארץ העי"א [5] הגנו מודים באמת ואמונה שקבלנו ספר תורה אחד ותיק צרוף בציורי כסף אשר הוא **למנוחת הצדקת הכשרה מ' כזמה בת צאלח עזרא נ"ע תנצב"ה** [6] הנכתב בשנת תרס"א בעו"בי [7] בגדאד יע"א [8] בהשתדלות גבאי הנאמן רודף צדקה וחסד סי' צאלח מע' עיזר הי"א והובא על הקודש פנימה על יד מע' הרב השד"ר כמוהר"ר יוסף חיים שרים הי"ו. וקבלנו ספר תורה הנז' עפ"י התנאים, דהיינו להוציא אותו בשבת ויום טוב ולעשות מנוחה והשכבה להמרוחמת וגם בימים נוראים ומי שברך להרבנים המשתדלים הנז' ולעשות לו הגהה בכל ערב שבת פרשת השבוע כנהוג בעה"ק ירושלים ועוד תנאי מפורש שכל זמן שרואה הרב השד"ר הנז' שצריך להוציאו מבית הכנס הנז' ולהניחו במקום אחר הרשות בידו ויניח ספר תורה הנז' למקום שיחפוץ הרב השד"ר הנז' הי"ו. ועל הכל אנחנו מברכים תמיד לפני היכל ה' להעושים ומעשים עם תושבי עה"ק ירושלים ועל דבר אמת וצדק באנו על החתום פה עיר הקודש ירושלים אדר תרס"ה.

הצעיר סימן טוב בן המ' מרדכי אמין ס"ט (מקום החותם)
הצעיר רחמן בן ניסן ס"ט (מקום החותם)
הצעיר רפאל בן אהרן ס"ט (מקום החותם אגודת אוהבי ציון לק"ק פרסים)
הצעיר בנימין בן אהרן ס"ט (מקום חותם בית תלמוד תורה לתשב"ר [9] לעדה הנז')

ב.

אנכי הבא על החתום הנני מודה באמת ואמונה שקבלתי מיד מע' ה"ר הש"דר כמוה"רר יוסף חיים שרים הי"ו ספר תורה אחד ותיק צרוף בציורי כסף אשר הקדישו **אותו למנוחת לע"נ** [10] **הבחור מנשה ראובן יחזקאל עזרא אברהם דוד ישועה גבאי נ"ע תנצב"ה** בהשתדלות היקר כבוד יחזקאל יהודה ראובן יחי לעד. וספר תורה הנז' הנחנו אותו בבית הכנסת של יחידי ונכבדי ארם הנקראת חַלַב הדרים בירושלים ברחוב מחנה יאודה אשר אין להם כי אם ספר תורה אחד וזה שזכו בו יוציאו אותו בשבת קודש ויום טוב עפ"י התנאים הללו: תנאי הראשון כל זמן שרואה הר' הש"דר הנז' שצריך להוציאו מבית הכנסת דק"ק הנז' ולהניחו במקום אחר הרשות בידו, ועוד שבכל זמן שיוצא הספר לקרא בצבור צריך לעשות מנוחה והשכבה למנוחת הבחור הנז' נ"ע וכן בימים נוראים כנודע. ועוד תנאי שצריך להגיה ספר תורה הנז' יום אחד קודם שיוציאוהו לקרוא בצבור כנהוג. ועל הכל אנחנו מברכים תמיד לפני

5 = ה' עליהם יחיו אמן.
6 = מנוחתה עדן תהיה נשמתה צרורה בצרור החיים.
7 = בעיר ואם בישראל.
8 = יגן עליהם אלהים.
9 = לתינוקות של בית רבן.
10 = לעילוי נשמת.

ה׳ להעושים ולהמעשים עם תושבי עיה״ק ירושלים ולהיות אמו״ץ [11] באתי על החתום גבאי ומנהיג בהכנ״ס דק״ק הנז׳ [12]

הצ׳ יצחק בכמהר״י שרים ס״ט
(דיין בבדה״צ לעדת הספרדים בירושת״ו) [13]

ג.

אנחנו הבאים על החתום הננו מברכים בפה מלא להדרת מע׳ הרה״ג הגאון המפורסם דרופתיקא דאורייתא רבין חסידא זר״ק בנש״ק כמוה״רר יוסף חיים ח״ר אליהו ח״ר משה חיים יצ״ו ברכות שמים מעל יחולו עליו ועל כל הנלוים ועל כל סובבים הודו והדרו עמו ועדתו ואור תורתו זורחת ממקום שבתו בעוב״י בבל יע״א הי״ו יחיה הוד רבות בשנים על גורל חסדיו הנפלאים ואת אשר הפליא לעשות להיות להדר עזר לימין הרב השד״ר ח״ר יוסף חיים שרים הי״ו למסור בידו ספר תורה שהקדישה האשה הכשרה מ׳ טובה בת המ׳ אליהו יצחק נוריאל [14]. ברצונה הטוב מסרה אותו ביד הש״דר הנז׳ הי״ו להגיעו לפע״ק [15] ירושלים ולתת אותו במקום שמור וראוי והגון ברוב עם כפי ראות עיני מע׳ הרב הש״דר הנז׳ הי״ו. וכן עשה ונתן אותו לק״ק הדרים בימין משה השכונה הגדולה הקדושה והמ־פורסמת אשר נבנתה ע״י החברה מזכרת משה אשר בלונדון הבירה למזכרת השר סיר משה מונטיפיורי זצו״קל. והיא אצל שערי ירושלים [16] מקום העשוי בו משמרת למשמרת ודרים בו קרוב למאה ועשרים בעלי בתים, מלבד השכונות אשר סביבותיה אשר המה עתה כפלי כפלים בפ״י [17] (מלבד דירות אחב״י [18] האשכנזים אשר רבו כמו רבו בפ״י) ומהם תלמידי חכמים אשר תורתם אומנתם. והכל עפ״י התנאים דהיינו להוציא הספר תורה בצבור ביום טוב ובכל יום ר״ח ובימים נוראים. ולקרוא הפטרה לעל״נ המ [19] אליהו יצחק נוריאל נ״ע ולעשות לו השכבה מדי שבת ויום טוב. ולברך להמקדשת האשה הכשרה טובה תחיה לעד ולהעלות לזכרון לפני ה׳ תמיד שם טוב לכל עושה ומעשה. ונקוה כי תמיד יעשו עם עיר קדשנו ירושלים טוב וחסד ובימיהם תושע יאודה וישראל ועל דבר אמת וצדק שקבלנו הספר תורה

11 = אמת וצדק.
12 = בית הכנסת דקהל קדוש הנזכר.
13 ר׳ יצחק ב״ר יוסף שרים שנולד בארם־צובא בשנת תר״ך ונפטר בירושלים כא שבט תרס״ט. עיין עליו לעיל, עמ׳ 18.
14 על טובה ואחותה נועם ראה א׳ בן־יעקב, יהודי בבל מסוף תקופת הגאונים עד ימינו, ירושלים תשכ״ה, עמ׳ רצה; הנ״ל, יהודי בבל בתקופות האחרונות, ירושלים תש״ם, עמ׳ קכג, רמב.
15 = לפה עיר הקודש.
16 על שכונת ימין משה ראה א׳ בן־יעקב, ירושלים בין החומות, ירושלים תשל״ז, עמ׳ 21—28.
17 = בן פורת יוסף.
18 = אחינו בית ישראל.
19 = לעילוי נשמת המרוחם.

הנז׳ כלו כסף מזוקק והרמונים והקולמוס כלם כסף באנו על החתום פה עיר הקודש ירושלים דדהבא בש״א אד״ר [20] התרס״ה ליצירה ושכ״מה [21].

הצעיר שמואל מיוחס ס״ט — דיין בירושת״ו [22]
הצ׳ אליהו משה פאניז׳ל ס״ט — דיין בירושת״ו [23]
הצ׳ בן ציון אברהם קואינקה ס״ט — מו״ל המאסף [24]
הצעיר יצחק דאסה ס״ט — גבאי משגב לדך [25]
הצ׳ יצחק בן בינישתי ס״ט [26]
הצעיר משה מיוחס ס״ט

וזה נוסח הכתוב על תיק הספר כולו כסף:

תיק זה וספר תורה שבו עשתה אותו האשה טובה בת אליהו יצחק נוריאל שנת התרס״ג על מנת בכל מקום שירצו בעלי הספר תורה להוציאו ולהניחו למקומות אחרים הרשות בידם.

קבלתי הספר תורה הנז׳ מיד ידי״ן ואו״ע מע׳ [27] הרב ח״ר יוסף שרים יצ״ו לבית הכנסת הגדולה מחברת ימין משה וגם הרימונים והקלמוס ולראיה ח״ש פעה״ק ירושת״ו בא [28] אדר ראשון מש׳ זאת התרס״ה

הצעיר יצחק דאסה

אישור לקבלת שלושת ספרי־תורה הנ״ל:

נחנא בי דינא דחת״ל [29] ראה ראינו חתימת הרבנים דחתימין לעילא גבאי ומנהלי הק״ק שבחברת ימין משה יב״ץ [30] המעידים בגדלם שהגיע הס״ת הנ״ל לידם על

20 = בשליש א׳ אדר ראשון.
21 = ושכרם כפול מן השמים.
22 הוא ר׳ שמואל יום־טוב ב״ר משה מרדכי מיוחס. עיין עליו א׳ בן־יעקב, ירושלים בין החומות, ירושלים תשל״ז, עמ׳ 193—198.
3 הוא ר׳ אליהו משה ב״ר יהודה בכר ישראל פאניז׳ל שנולד בירושלים טו בשבט תר״י (1850) ונפטר שם כב טבת תרע״ט (1919). עיין עליו מ׳ ד׳ גאון, יהודי המזרח בא״י, חלק ב, עמ׳ 527—530.
24 הוא ר׳ בן־ציון שמואל וידאל רפאל בן אברהם קואינקה, עורך הירחון התורני ״המאסף״ שנולד בירושלים כא ניסן תרכ״ז ונפטר שם טז חשוון תרצ״ז (1936), עיין עליו גאון, שם, עמ׳ 608—614.
25 ר׳ יצחק בן יעקב דאסה שנולד בירושלים בשנת תרי״ז (1857) ונפטר שם כט אדר ב תרפ״א (1921).
26 נפטר ח סיון תרע״ח. ראה עליו גאון, שם, עמ׳ 168, הערה 1.
27 = ידיד נפשי ואור עיני מעלת.
28 = חתמנו שמנו פה עיר הקודש ירושלים תבנה ותיכונן בשליש א.
29 = דחתימין למטה.
30 = יכון בצדק.

ידי הרב השד״ר הנ״ל. ולמפורסמות אין צריך ראיה כי בפרסום גדול הובא אל היכל ה׳ וכו׳ ויכולה מצוה זו להגן על כל קהל קדוש בגדאד ועל המשתדלים במצוה. ועוד שני ספרי תורות הנ״ל ניתנו בבתי כנסיות הצריכים כתעודות שביד הרב הש״דר הי״ו ומדאתבריר לנא חת״ש בירושלים עיה״ק סיון תרס״ה ויציב וקים.

יעקב שמעון מטאלון ס״ט — ראש אב בית־דין (מקום החותם) [31]
הצ׳ יצחק בכמהר״י שרים ס״ט
הצ׳ אברהם פלוסוף הי״ו [32]

הכותרת של הדף השני:

״האדי צורת אל־שהאדה אלדי ג׳ת מן רבני ירושלים מן כ׳צוף ספרי תורות אלדי תסלמו אלא יד מע׳ [33] הרב השד״ר שליח כולל ירושלם כמהר״ר יוסף חיים שרים הי״ו״.

ואלה האישורים על קבלת חמשת ספרי התורה שנתקבלו בשנת תר״ע (1910).

ד.

מודים אנחנו הבאים על החתום גזברים הממונים על בית הכנסת הידוע ברחוב מחנה יאודה בירושלם, שאיך אמת וצדק מסר בידינו מע׳ הרב השד״ר ח״ר יוסף חיים שרים הי״ו שני ספרי תורות והנחנו אותם בבית הכנסת הנז׳ והספרי תורות הם כתיבת בגדאד על גויל והתיקים ג״כ [34] חדשים מזוקקים כסף. והספר תורה אחד הוא על שם המרוחם **שלמה מאמא** נ״ע וע״ש [35] בנו **מאיר** נ״ע מנוחתם בג״ע. עפ״י [36] התנאים לעשות מנוחה בשבתות וימים טובים ושלש רגלים וימים נוראים וללמוד ההפטרה בכל שנה לע״נ הנפטרים הנז׳ נ״ע. ולעשות הגהה הס״ת פעמים בכל שנה. ולעשות מי שבירך להיקר כבוד סי׳ **עזרא מאמא** ובניו הי״ו ולהיקר כבוד **אהרן שלמה מאמא** הי״ו ולברך להמשתדלים כבוד סי׳ **אברהם שלום שלמה אברהם** הי״ו ולכבוד היקר סי׳ **אברהם נוריאל** הי״ו יהי ה׳ עזרם ומגינם יחד כלם יהיו לעד בהצלחה וברכה מכל מעשה ידיהם הון ועושר בביתם, ושכרם כפול מן השמים.

31 ראב״ד לעדת הספרדים בירושלים, נפטר טו תשרי תרס״ט. עיין עליו גאון, שם, עמ׳ 303.

32 ר׳ אברהם ב״ר יעקב פילוסוף נולד בלאריסה שבתורכיה בחודש מנחם־אב תרכ״ד (1864). בתרכ״ו (1861) עלה עם הוריו לירושלים ונפטר שם. עיין עליו גאון, שם, עמ׳ 551—552.

33 תרגומו: זוהי צורת התעודה שבאה מרבני ירושלים בנידון ספרי תורות שנמסרו לידי מעלת . . .

34 =גם כן.

35 = ועל שם.

36 = בגן־עדן, על פי.

האדי צורת ע שהאדה אדי נת מן רבני ירושלים להרב הגדול הגאון המפורסם רב״ח זר״ק בנש״ק כמהר״ר יוסף חיים ת״ר אליהו ח״ר משה חיים יצ״ו מן כצוץ ספרי תורות אדי הסלמו אא יד מע׳ הרב השר״ר כמה״רר יוסף חיים שרים הי״ו ׳

אנחנו נבאי ומנהלי בית הכנסת הבאים מחוצה לארץ ע נים מרודים וחשתדלנו לעשות בית הכנסת בעזר אחינו שבחוצה לארץ העי״א הננו מודים באמת ואמונה שקבלנו ספר תורה אחד ותיק צורף בציורי כסף אשר הוא **למנוחת הצדקת הכשרה מ׳ זמה בת צאצ עזרא נ״ע תנצ״בה** הנכתב בשנת תרס״ה בעי״כ בנראד יע״א בהשתדלות **הנבאי הנאמן הישר** וחפר כבוד ס׳ צאצ סע עיור הי״ו והובא ע הקודש **פנימה** על יד מע׳ הרב השר״ר כמוה״רר יוסף חיים שרים הי״ו וקבלנו מידו ספר תורה הנ״ו ק״פ התנאים דהיינו להוציא אותו בשבת ויום טוב ועשות מנוחה והשכבה להמרוחמת וגם בימים נוראים ומי שברך להרבנים המשתדלים הנ״ו ולעשות לו הנחה בכל ערב שבת פרשת השבוע בנהוג בע״ה ירושלים ועוד הנאי מפורש שכל זמן שרוואה הרב השר״ר הנ״ו שצריך להוציאו טבית הכנסת הנ״ו ולהניחו במקום אחר הראשות בידו ויניח ספר תורה הנ״ו למקום שיחפוץ הרב השר״ר הנ״ו הי״ו ועל הכל אנחנו מברכים תמיד לפני היכל ה׳ להעושים ומעשים עם תושבי ע״ה ק ירושלים ועל דבר אמת וצדק באנו על החתום פה עיר הקודש ירושלים אדר תרס״ה

הצעיר סימן טוב בן המ׳ מרדכי אמין ס״ט	הצעיר רחמן בן נסין ס״ט
מקום החותם	מקום החותם
ה־צעיר רפאל בן אר־הן ס״ט	הצעיר בנימין בן אר־הן ס״ט
מקום חותם אגודת אוהבי ציון לק״ק פרסיס	מקום חותם בית תלמוד תורה ת״ש־ר לעד חנ״ו

אנכי הבא על החתום הנני מודה באמת ואמונה שקבלתי מיד סע׳ הר׳ השר״ר כמוה״רר יוסף חיים שרים הי״ו ספר תורה אחד ותיק צורף בציורי כסף אשר הקדישו אותו **למנוחת לע״נ הבחור מנשה ראובן יחזקאל עזרא אברהם דוד ישועה גבאי נ״ע רנצ״בה** בהשתדלות היקר כבוד יחזקאל יהודה ראובן נרני יחי לעד וספר תורה הנ״ו הנתנו אותו בבית הכנסת של יחידי ונכבדי ארם הנקראת חלב הדרים בירושלים ברחוב מחנה יאודה אשר אין להם כי אם ספר תורה אחד וזה שזכו בו יוציאו אותו בשבת קודש ויום טוב עפ״י התנאים הלכו תנאי הראשון כל זמן שרואה ר״ר השר״ר הנ״ו שצריך להוציאו טבית הכנס״ת ק״ק הנ״ו ולהניחו במקום אחר הראשות בידו ועוד שבכל זמן שיוצא הספר לקרא בצבור צריך לעשות מנוחה והשכבה למנוחת הכהור הנ״ו ע״ע וכן בימים נוראים כנודע ׳ ועוד תנאי שצ״ך להניח ספר תורה הנ״ו יום אחד קודם שיוציאוהו לקרוא בצבור כנהוג ׳ ועל הכל אנחנו מברכים תמיד לפני ה׳ להעושים ולהמעשים עם תושבי ע״ה ק ירושלים ולהניחו במקום אחר הראשות בידם ועל דבר אמת וצדק באנו על החתום פה עיר הקודש ירושלים בהכ״נס ק״ק הנ״ו

הצ׳ יצחק בכמהר׳ שרים ס״ט	
(ריין בברה״צ לעדת הספרדים בירושת״ו)	

נחנא בי רינא דח״ת ראה ראינו תחימת הרבנים דתחימון לעילא נבאי ומנהלי הק״ק שבחברת ימין משה יב״ן המעידים בנרדם שהנינו הס״ת הנ״ל בידם על ידי הרב השר״ר הנ״ל ׳ ולפפורסמות אין צריך ראיה כי בפרסום נידוי הוכא א הילכ ה׳ ובו ויכולה מצוה זו להנין על כל קהל קדוש בנראד ועד המשתדלים במצוה ׳ ועוד שני ספרי תורות הנ״ל ניתני בברה׳ כנסיות הצריכים כר־עזרות שבית הרב השר״ר היו ומראהבייר לינא חר״ש בירושלם עיה״ק סיון תרסה ויציב ויקם

יעקב שמעון מטאון ס״ט (ראש אב בית דין)	מקום החותם	הצ׳ יצחק בכמהר׳ שרים ס״ט
הצ׳ אברהם פלוסוף ר״ץ		

אנחנו הבאים על החתום הננו מברכים בפה מלא להרמת מע׳ הרה״ג הנאון המפורסם הרופאתיקא האווירא״א רבינו חסידא זר״ק בנש״ק כמוה״רר **יוסף חיים** מ״ר **אליהו** מ״ר **משה חיים** יצ״ו כרכות שמים מעל יחולו עליו ועל כל הנלוים ועל כל סובבים הודו והרנו עמו עדתו ואור תורתו זוהרתם מקומם שבחו בעי״כ **בבל** יע״א הי״ו יחיה הוד רבות בשנים על נוהל חסדיו **הנפלאים** ואת אשר הפציא **לעשות להודת** עור ליזין הרב השר״ר הר יוסף חיים שרים הי״ו ׳ למסור בידו ספר תורה שהקדישה האשה הכשרה מ׳ **טובה** בר״ח מ׳ יצחק נורי״ל ברצונה הטוב ספרה אותו ביד הש״ר הנ״ו הי״ו להניעו לפע״ק ירושלים ולתת אותו במקום שמור וראוי והנין ברוב עם כפי ראות עיני מע׳ הרב השר״ר הנ״ו הי״ו וכן עשה ונתן אותו לק״ק חדרים ביומין משה שכונה הגדולה הקדושה המפורסמת אשר נבנתה ע״י החברה **מזכרת משה** אשר **בלונדון** הכירה למזכרת סיר **משה מונטיפיורי** יצ״ל ׳ והוא **אצל שעדי** ירושלים מקום העשוי בו משמרת למשמרת ודרים בו קרוב למאה ועשרים בעלי בתים מלבד השכונות אשר סביבותיה אשר המה עתה בפלי בפלים בפ״י (מלבד דיורית אחב״ש האשכנזים אשר רבו כמו רבו בפ״י) ומהם תלמידי חכמים אשר תורתם אומנתם ׳ והכל עפ״י התנאים דהיינו להוציא הספר תורה בצבור ביום טוב ובכל יום ר״ח וביומים נוראים ׳ ולקרוא הפטרה לע״ע הכ״ מ יצחק נוריאל נ״ע ולעשות לו השכבה מדי שבת שבתו ׳ וזכרון להמקדשה האשה הכשרה טובה׳ תהיה לעד ולהעירה׳ להזכיר לפני ה׳ תמיד שם טוב לכל עושה ומעשה ׳ ונקוה כי תמיד יעשו עם עיר קדשנו ירושלים טוב וחסד וביומם תושע יאודה וישראל ועל דבר אמת וצדק שקבלנו הספר תורה הנ״ו כלו בכף מזוקק והרמונים והקולמוס כלם באנו על החתום פה עיר הקודש ירושלים דהכא בש״א אד״ר התר״סה ליצירה ושב״סה

הצ׳ שמואל מיוחס ס״ט	הצ׳ איהו משה פאנויל ס״ט	
ריין בירושת״ו	ריין בירושת״ו	
הצ׳ בן ציון אברהם קוינקה ס״ט (מו״ל המאסף)	הצעיר יצחק ראפה ס״ט נכאי משנב לרך	
הצ׳ יצחק בן ביניאמי ס״ט	הצעיר משה מיוחס ס״ט	

ו׳ סדכרים מסמוכים בסמקם שכיר פב״ר ותחם כו מיוסל״י ותחם סי״ו

נוסח הספר תורה שנסמר ביד הרה״מו כמוה״רר ר״ר יצחק ראפה הי״ו ביום יום יוד אדר א׳ וזה נוסח הכתוב על תיק הספר כלו בקף ׳ תיק זה וספר תורה שבו עשתה אותו האשה טובה בת איהו יצחק נוריא שנר״ר רחמ״נ על מנת בכל מקום שירצו בעלי הספר תורה לד־וציאו ולהניחו למקומות אחרים הרשות בידם

קבלת הספר תורה הנ״ו מיד ידיין ואו״ע טע ר״הב ח״ר יוסף חיים יצ״ו לבית הכנסת הנדוכה מהברת ימין משה ונם הריסונים והקלסום ולראיה ר״ש פע״ק ירושת״ו בש״א אדר ראשון מש׳ זאת התר״סה

הצ׳ יצחק ראפה ס״ט

פרסום מכתבי-תודה מרבני ירושלים אל קהילת יהודי בגדאד ובראשם הרב הרב יוסף חיים ב״ר אליהו ב״ר משה חיים, על עזרתם לשד״ר ירושלים ריי״ח שרים לקבל ספרי-תורה עבור בתי הכנסיות בירושלים — שנת תרס״ה (1905)

וגם **ספר תורה** השני הנחנו בבית הכנסת הנז׳ והוא יפה ומהודר באותיות גדולות וכסף מזוקק והוא על שם הנלב״ע [37] המרוחם **יוסף עבד אל נבי** למנוחת מע׳ **עבד אל נבי יוסף אברהם** נ״ע מנוחתו בג״ע. עפ״י התנאים לקרוא בו בשבתות וימים נוראים ושלש רגלים ולעשות מנוחה להמרוחם נ״ע בשבת ויום טוב ושלש רגלים וימים נוראים וללמוד ההפטרה לעלוי נשמת המרוחם נ״ע בכל שנה ולעשות הגהה פעמים בכל שנה לס״ת הנז׳.

ולעשות מי שבירך להזקן היקר כבוד סי׳ **יצחק עבד אל נבי** הי״ו ולמעלת היקר כבוד סי׳ **דוד שלום זכריה ובניו** היקרים הי״ו יחד יחיו בהצלחה וברכה בכל מעשה ידיהם ועל דבר אמת וצדק שהובאו שני ספרי תורות הנז׳ לבית הכנסת הנז׳ בשמחות וגיל. לזאת באנו על החתום בח׳ אדר ראשון שנת העת״ר לנו היום ובכל יום ווים בתפלתנו ברב עז ושלום:

הצעיר משה הררי ס״ט
הצעיר יעקב יוסף סתהון ס״ט
הצעיר עזרא יעקב מאיר ס״ט
הצעיר יוסף ישועה מנשה סתהון ס״ט
הצעיר שלמה רפאל סתהון ס״ט

ה.

מודים אנחנו גבאי ומנהלי **כנסת חצות** ותלמוד תורה קבע בכל לילה איך שמסר בידינו מע׳ הרב השד״ר כמוהר״ר **יוסף חיים שרים** הי״ו ספר תורה כתיבת בגדאד ע״ג [38] גויל ועמו תיק בציורי כסף והס״ת הוא כתוב שנת תרס״ב על שם המרוחם **משה יעקב שכר** נ״ע. עפ״י התנאים בכל ליל יום הכפורים יהיה הס״ת הנז׳ לספר כל נדרי ולהוציאו בציבור בכל ר״ח ובכל שמונת ימי חנכה ובימים טובים ולקרוא בציבור עוד מר״ח תמוז עד ט״ו לח׳ תמוז בכל שנה ולקרא ההפטרה בכל יום הפטירה ולעשות מנוחה בכל שבת ויום טוב וימים נוראים ולעשות הגהה הס״ת בכל שנה, ולעשות מי שבירך להיקר כבוד **יעקב שכר ובניו** הי״ו וה׳ עזרם ומגינם ועל דבר אמת וצדק באנו על החתום טוב שבט שנת עת״ר ברב עז ושלום פה עיה״ק ירושלים תובב״א.

הצעיר אברהם אליהו בן יקר הי״ו
הצעיר שבתי אברהם פיסו הי״ו
הצעיר משה יאודה קואינקה הי״ו
הצעיר אליהו שריזלי הי״ו
הצעיר שלמה אהרן אבוחיר [אלבוחיר ?] הי״ו

37 = הנפטר לבית עולמו.
38 = על גבי.

ו.

אנכי הבא על החתום הנני מעיד בזה כי קבלתי מיד הרב ריי"ח שרים הי"ו ספר תורה אחד שהוא ע"ש **אברהם ראובן שמאש** נ"ע להניחו בבית התפלה בבית מרפא לעיגים הנקראת **למען ציון בירושלים** ובתנאי שהש"ץ [39] יעשה מנוחה להנ"ע בשבת ויום טוב וימים נוראים בזמן שיוציאו הס"ת וללמוד ההפטרה לע"ן בכל שנה כנהוג. ולברך לידידנו המשתדל כבוד מע' הרב המופלא כמוהר"ר **משה צדקה וכניו** הי"ו יחיו לעד ועל דבר אמת וצדק באתי על החתום בט"ו לח' שבט שנת העת"ר והיה זה שלום.

מרדכי אדילמאן
מורשה חברת למען ציון

ז.

מודים אנחנו גבאי ומנהלי ישיבה הקדושה הנקראת **חסד לאברהם** יכב"ץ איך קבלנו מיד מע' הרב כמוהריי"ח שרים הי"ו ס"ת שהוא על שם נועם וטובה למנ' אמם **שמחה** אשת **אליהו נוריאל** נ"ע ועמו תיק מצויר בציורי כסף מלאכת בבל זו בגדאד וגם הרמונים והקולמוס כסף ע"מ בכל ר"ח ושבתות וימים טובים יעשו מנוחה **לשמחה** הנז' וללמוד ההפטרה לע"ן בכל שנה. ולברך להצלחת כבוד **מאיר יצחק נוריאל** יחי לעד ולראיה באנו על החתום ומסרנו ביד הרב **יוסף חיים שרים** הי"ו תעודה זו נאמנה ביום ר"ח אדר א' שנת העת"ר והיה זה שלום.

הצעיר חיים יוסף מהודאר ס"ט
הצעיר משה נבון ס"ט

ח.

מודים אנחנו הבאים עה"ח איך קבלנו מיד מעלת הרב **יוסף חיים שרים** הי"ו ספר תורה אחד ועמו תיק מצויר בציורי כסף ורמונים והקולמוס והוא מעוב"י בגדאד יע"א על שם האשה המרוחמת **פרח בת יעקב עזרא** נ"ע וכתוב משנת תרס"א והנחנו ספר תורה הנז' בבית הכנסת באב אלעמוד בביהכנ"ס המיוחדת ליחידי ק"ק הבאים מחלב הי"ו שהיא בהשגחת הגבאי המפורסם סי' **שלמה עלי הכהן** הי"ו עפ"י התנאים שהשליח ציבור יעשה מנוחה להאשה **פרח** הנז' בכל שבת וימים טובים וימים נוראים וללמוד ההפטרה ביום פטירתה ולעשות מנוחה. וגם קבלנו לברך להצלחת המשתדל כבודו מעלת הרב המופלא כמוהר"ר **עזרא ראובן** דנגור **וכניו** הי"ו. עוד קבלנו אנחנו הבאים עה"ח שאם ח"ו חלילה תתבטל הבהכנ"ס מחויבים אנחנו להחזיר הס"ת הנז' ליד מע' ידידנו הרב השד"ר **יוסף חיים** עד העולם הי"ו

39 = שהשליח־ציבור (= החזן).

ויניחנו למקום שיחפוץ ועל דבר אמת וצדק באנו עה״ח פה עיה״ק ירושלם לה׳ שבט ט״ו בו שנת העת״ר ונכון וקים.

הצעיר שלמה שריטי ס״ט
הצעיר שלמה בן יחייה ס״ט
הצעיר שלמה ן׳ יצחק טויל כהן ס״ט
הצעיר אליהו שריטי הכהן ס״ט
הצעיר אברהם זבידא ס״ט

אישור כללי לקבלת ספרי התורה מס׳ ד—ח (בדף השני) :

זאת מאתנו בית דין הצדק דפה עיה״ק ירושלם תובב״א דחת״ל ראה ראינו חתימות הגז׳ ומנהלי ק״ק הגז׳ על אודות ס״ת הגז׳ אשר הובאו על יד מע׳ הרב השד״ר כמוהר״ר יוסף חיים שרים הי״ו ובפרסום גדול הובאו אל היכל ה׳ ולמפורסמו׳ אין צריך ראיה ויכולה המצוה זו להגן על כל תושבי עוב״י בגדאד ועל כל הזוכים ומזכים זכות התורה וברכות שמים ממעל יחולו על כל העושים טוב וחסד ומדאתבריר לנא באנו על החתום בצערי ירושלם באדר ראשון שנת העת״ר ויציב ונכון וקיים.

הצעיר יוסף בן ונישטי ס״ט
הצעיר אברהם פילוסוף ס״ט
הצעיר יעקב דאנון ס״ט

(חותם בית־דין הצדק דק״ק
ספרדים הי״ו יכב״ץ דפעה״ק
ירושלים תובב״א)

ח. על הקדש הבית בשכונת עבאס אפנדי בבגדאד למען כולל הספרדים בירושלים

(תרגום מערבית)

אנו מעידים בזה שהבית הנמצא בשכונת עבאס אפנדי מספר 58/94 הוא הקדש מהרבה שנים לענייני צדקה לקהילה הספרדית הישראלית בירושלים הקדושה, הממונה להקדש הנזכר היה המנוח חכם משה ראובן צדקה, שהיה מקבל את שכר־הבית הנ"ל ומוציאו לפי תנאי ההקדש. היום הרב הירושלמי חכם יוסף שרים יקבל שכר־הבית הנ"ל כבא־כוח הקהילה הירושלמית הנזכרת. ועל זה באנו על החתום היום 15 במארס 1921.

חתומים: הצעיר עזרה עבדאללה יעקב יצ"ו
מאיר עזרא שאנאכה יצ"ו
אפרים צאלח דבי
הצעיר מאיר יצחק נוריאל שמאש ס"ט
יחזקאל צאלח דבי

نشهد ان الدار الواقعة في محلة عباس افندي المرقم ٥٨/٩٤ هي وقفاً من سنين عديدة لامور الخيرية لجماعة الاسرائيلية السفرديم في القدس الشريف والمتولي لوقف المذكور هو ان المتوفي حاخام موشي روبين صدقا الذي كان يستأني ايجار دار المذكور ويصرفه للمشروط له واليوم حاخام القدسي حاخام يوسف شريم يستأني الايجار لدار المذكور وكالةً عن جماعة القدسي المذكور وعليه اعطينا هذه الصورة تحريراً

ט. הכחשת עלילה על שליח־ירושלים ר׳ יוסף חיים שרים

בעיתון ״דאר היום״ מיום יז בסיוון תרפ״א פירסם אדם מסתתר בשם ״מקומי״ ידיעת־עלילה בצורת מכתב למערכת מבגדאד מיום יא באייר תרפ״א ובו נאמר כאילו שליח ירושלים הרב יוסף חיים שרים אוסף כספים בשם ״הציונים״ ומשתמש בכסף זה למטרות אחרות. הואיל ושליח־נאמן זה היה אהוב ונערץ בעיני יהודי בבל, נשלחו לעיתון זה שהופיע בירושלים שלושה מכתבי־הכחשה שהתפרסמו בו (שנה ד, גליון יז, ג חשוון תרפ״ב, עמ׳ 2) [1], במסגרת ״מכתבים למערכת״. ואלו הם:

מכתב ראשון

בגדאד, כ״ג אלול תרפ״א.

הר״ח יוסף חיים שרים שד״ר לכולל הספרדים בקש מהאגודה הציונית בארם־נהרים לגלות דעתה על אודות הדברים הנכתבים עליו בעתונכם גליון רכ״ד. ואחר המשא ומתן ראתה האגודה להודיע לכל שהיא מצדה אינה פונה אל אותם הדברים ואינה מתחשבת אתם כלל ועקר.

בכבוד רב ובברכת ציון
האגודה הציונית לארם־נהרים [2]

מכתב שני

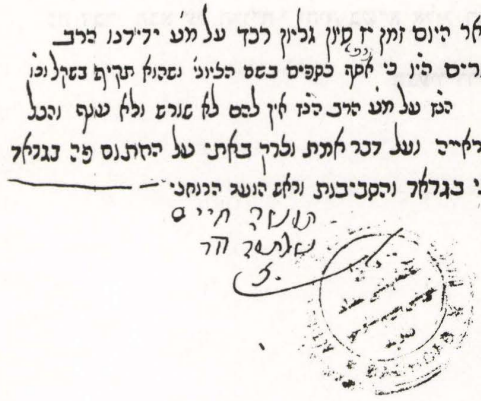
ב״דאר היום״, גליון רכד, מיום יז סיון תרפ״א, נתפרסמה כתבה נגד מעלת הרב השד״ר המפורסם כמוה״ר יוסף חיים שרים הי״ו, ומאשימו שהוא תקיף על השקל וכו׳ שתפסו אותו מאסף כספים בשם הציונים בסביבות.

כל הדברים האלה אין להם לא שורש ולא ענף, כי בכל בבל והסביבותיה גלוי וידוע להם שהוא מעוטר בשם שד״ר כולל ירושלם ואין צורך לו להתיחס לשם ציוני או מפעל אחר, כי די לו שהוא שד״ר דרבני וגאוני עיה״ק ירושת״ו הספרדים היו״, וטעם עכובו מכח הקדש כנג׳ין כנודע. וכל הסביבות דפה ידוע להם שיש אגודה ציונית בבבל, זו בגדאד, ואם יתנדבו דבר מה לא ימסרו לזולתה. ולא שהרב השד״ר ריי״ח שרים הנז׳ מקבל לפשוט יד חלילה במה שאין שייך לו. ודרכו להיטיב

1 ״הודעה גלויה״ של הכחשה על העלילה הנ״ל מאת ה״חכם־באשי של בגדאד הרב משה חיים שלמה דוד, ראיתי בפנקס כתב־יד מכון בן־צבי מס׳ 1716.

2 על אגודה ציונית זאת ראה אברהם בן־יעקב, יהודי בבל מסוף תקופת הגאונים עד ימינו, ירושלים תשכ״ה, עמ׳ רמג.

הודעה גלויה

"הודעה גלויה" מאת ה"חכם-באשי" של בגדאד הרב משה חיים שלמה דוד שמאש, נגד העלילה שהתפרסמה ב"דאר היום" נגד ריי"ח שרים — ח' אלול תרפ"א (1921)

ולא לקלקל ולא נגע כו"ע [3] בכסף ציוני, וכל מה שכתב על כל האמור החותם שמו "מקומי" — אינו נכון.

והנני דשו"ט ושכמ"ה [4].

ראש רבני בבל ואגפיה וראש הועד הרוחני
משה חיים שלמה דוד ס"ט [5]

מכתב שלישי

מערכת נכבדה.

הראו לי גליון רכ"ד של "דאר היום" היו"ל בירושלים תוב"ב [6], ושם ראיתי כתבה בחתימת "מקומי" שבה מאשים הכותב את הרב השד"ר ח"ר יוסף חיים שרים נ"י באסיפת כספים בשם הציונים וכו'.

באמת כל הדברים האלה אינם נכונים כי כל הכספים אשר קבץ הרב השד"ר הנ"ל עד עתה, כולם על פי קבלה שבה כתוב מפורש שהכספים הם לשם כוללות הספרדים בירושלם תוב"ב, כאשר עיני הקורא תחזינה משרים בשטר הקבלה הנז'.

3 = כלל ועיקר.
4 = דורש שלומו וטובתו ושכרו כפול מן השמים.
5 שמו המלא: ר' משה חיים ב"ר שלמה ב"ר דוד שמאש, היה חתנו של הרה"ג ר' יעקב ב"ר יוסף הרופא. עיין עליו א' בן־יעקב, שם, עמ' קעב.
6 = תיבנה ותיכונן במהרה.

אברהם בן־יעקב

הרב השדר הנז', בכל עת ובכל זמן, משתדל בכל מאמציו לאסוף כסף קדשים לטובת כוללות הנז'. ישלם ה' פעלו, בעד יגיעו וטרחו וכל העם עונים אחריו מקודש.

אי־לזאת אנא עבדא אומר שהוא נקי וטהור מכל אלו הנז"ל ויה"ר [7] שיעזור ה' על ידו בכל מידי ומיטב ובפרט לטובת ארצנו הקדושה.

כה דברי הבא על הכו"ח [8] והיה בש"א אלול רחמים תפא"ר [9] וברוב עוז ושלום.

הצעיר דוד ח"ר יעקב ח"ר יוסף חיים ס"ט [10]

7 = הנזכר לעיל ויהי רצון.
8 = הכותב וחותם.
9 תרפ"א (1921).
10 ראה עליו א' בן־יעקב, שם, עמ' ר.

י. "מכתב גלוי מרבנות הראשית בגדאד"

בחתימת: "הרב הראשי בבל ואגפיה עזרא ראובן דנגור ס"ט"
בעניין שליח־ירושלים הרב יוסף חיים שרים [1]

אל: "ראש רבני אה"ק ראשון לציון כקש"ת כמוהר"ר [2] **יעקב מאיר** שליט"א ומע' הרה"ג רבני העדה אשר לעדת הספרדים ה' עליהם יחיו לעד אכי"ר [3]".

אשי"ש טוב וכו' כתבי ההכרזה הגיעו ושלחתי להסביבה ללא הועיל באשר כתבתי לשעבר כי כ"ע [4] לא ידעי מאי אמור רבנן וכו'. ועתה בא אצלי זה האיש **משה יוסף** וכתבו בידו והן הם הדברים שכתב וכו' ובראותי דבריו נתעוררתי לכתוב שנית משכתבתי להדר"ג [5] קודם לזה ע"ע [6] משה הנז' בידיעתי נעשה זה הענין ועי' יגיעה במשך זמן רב שטרח השדר ריי"ח **שרים** על זה ואז בא על החתום הר"הג מאריה דאתרין **יעקב בהר"הג יוסף חיים** זל"הה.

וגם אני והשדר באנו על החתום בהסכמה כי הסך שתי אלפים רופיות תנתן להשד"ר הנז' לכוללות ירוש"תו וכו' ולא זו הדרך ישר כי אם בעמל ותלאה במרוצת מכתבים ויופי כח השדר הי"ו וצריך לתת חלק' באין או"ד [7], ואז השדר נסע ושלחנום למ"ע [8] כתר יחי לעו'.

לשעבר הודעתי לכבוד מע"כת [9] מהכספים שערערו עליהם ועד העדה שחשבום דרך ישר ולא באו חשבונה ולא יותן חלק להשדר מכספים הנז' הלאה, הנני חוזר וכותב הברור לי אחת לאחת ושעל ידי נכתבו הכתבים ובא בהם על החתום הר"הג ז"ל והכל היה בהשתדלות עמל ביגיעה שטרח השדר הנז' בעשר ידות לעיירות שלא היה אפשר ללכת אז וכתב וחזר וכתב ואין לך טורח גדול מזה.

ראשונה נשלחו בזמן החירום מפה בכל סך שבעה ועשרים לירא עוץ עי' הפוס' [10]

1 "מכתב גלוי" זה נדפס בלי שם ומקום דפוס, שם המדפיס ושנת ההדפסה; אך ידוע כי נדפס בבגדאד בדפוס הרב עזרא ראובן דנגור, אחרי שנת תרפ"ד. נדפס על צד אחד בגודל 32×45 ס"מ. הוא נמצא בין הדפים הבודדים אשר בבית הספרים הלאומי והאוניברסיטאי בירושלים, מס' L1749.

2 =כבוד קדושת תורתו כבוד מורנו הרב רבי.

3 = אמן כן יהי רצון.

4 = כולי עלמא.

5 = להדרת גאונו.

6 = על ענין.

7 = אומר ודברים.

8 = למעלת.

9 = מעלת כבוד תורתו.

10 פוסטא = דואר.

פחות שלשה עשר גרוש צג׳[11] על שם הרב החכם באשי נסים דנון[12] באמצעות א׳ מועד העיר דפה האדון חונ״י יצחק הי״ו כאשר גלוי בפנקס אשר לפני.

עוד השתדל השדר בעמרה[13] וכתבנו גם אנחנו מרוב הפצרות של השדר ומסיבת זמן המבולבל והדרך נשלחו ע״י הממשלה יר״ה. וזה היה בזמן שהוזלו הרופיות וכנראה שאז עלו בערך הפאוין[14] למעלה ממאה פאוין בחמש ושש פאוין מ״מ[15] ומובן שזה יגיע כפיו של השדר.

עוד על הסך אלף ושמונה מאות רופיות של כלכותא שנשלחו מפה לקאיירו ע״י האדון שוחט ושות׳, ועלו אז מ״מ בסך פאוין מאה ושמנה ועשרים וחצי, וכתבנו על זה שיתנו מהסך הנז׳ לערך עשרים רופיות לח׳ ציון החזן[16] ושיתחלקו עי׳ ג׳ ת״ח[17] ואחד מהם ח׳ ציון הנז׳, והנז׳ לא רצה לקבל עשרים רופיות הנז׳ והחזירם להרה״ג ראש״ל מאור החי״מא[18] זלה״ה, שכן הודיענו בכתבו אז, ועל זה חזר וכתב הרה״ג גאון יעקב ז״ל[19], שתהיה החלוקה בידיעת הרה״ג מוהר״ר יוסף מ׳ הלוי יצ״ו, ואז קם לו ח׳ ציון הנז׳ בטענה שסך כל הרופיות הנז׳ שייכים לו ולבני עירו, ואז כתבנו להרה״ג ראש״ל זלה״ה, לאמר שאם הוא כדברי ח׳ ציון הנז׳ ששייכים לו ולבני עירו, למה להם לשלחם מכלכתא לפה בבל, ואנחנו למה לנו לשלחם להרה״ג הנז׳ ז״ל, ורק הוא כמו שכתבנו אז ובא על החתום הרה״ג גאון יעקב ז״ל שהכל הוא בהשתדלות ועוצם יד הרב ריי״ח שרים ואז המכתב נשלח בידיעתי לירו־שלים, והס להזכיר ולומר על זה דרך ישר, כי אם בעמל ותלאה, והראיה לזה שעוד חזרה ושלחה אח״כ עוד שלש מאות רופיות על ידי השדר ככתוב בפנקסו שראתה עיני.

עוד על הארבעים פאוין של בצרה, עשר פעמים כתבנו למשה מרודי ובקושי גדול נשלחו לירושת״ו כי אז לא נודע מי הוא הח׳ באשי ונשלחו על שם גראן רבן סתם, וסוף סוף בא ידיעה להשדר שהגיעו ליד הר״הג ראב״ד ב״ץ[20] קואינקה יצ״ו ונמסרו אז להכולל וע״י כמה כתבים עד שנודע שהגיע סך הנז׳. א״כ[21] אפוא אין זה דרך ישר כ״א[22] דרך עמל ותלאה וצריך לתת חלקו.

11 ״גרוש צאג״, כלומר גרוש שלם, מטבע שהייתה נהוגה בבבל בזמן התורכים.

12 החכם־באשי נסים דנון שימש כרב ראשי בביירות, אזמיר וראש״ל בירושלים. נולד בירושלים בשנת תרל״ד (1874) ונפטר טו בשבט תר״ץ בעיר ספאקס, בהיותו שם בשליחות עדת המערבים בירושלים למערב הפנימי. עיין עליו מ׳ ד׳ גאון, יהודי המזרח בא״י, חלק ב, עמ׳ 213—214.

13 על קהילת יהודי עמארה ראה א׳ בן־יעקב, יהודי בבל מסוף תקופת הגאונים עד ימינו, ירושלים תשכ״ה, עמ׳ שלא—שלב; הנ״ל, יהודי בבל בתקופות האחרונות, ירושלים תש״ם, עמ׳ קלד—קלה.

14 = לירה.

15 = מעלה מטה, כלומר: בערך.

16 הכוונה להרב בן־ציון חזן, ראש ישיבת ״פורת יוסף״ בירושלים. ראה עליו א׳ בן־יעקב, יהודי בבל בארץ־ישראל, ירושלים תש״ם, עמ׳ 373—374.

17 = תלמידי חכמים.

18 = הרב חיים משה אלישר, שנולד בירושלים שבט תר״ה ונפטר בה ד שבט תרפ״ד, עיין עליו מ׳ ד׳ גאון, שם, עמ׳ 59—60.

19 הכוונה להרב יעקב ב״ר יוסף חיים הנ״ל.

20 = בן־ציון. 21 = אם כן. 22 = כי אם.

עוד קבלו מבצרה על ידינו שני מאות פאוין עפ״י הקבלה שהגיע לנו באמצעות הרה״ג גאון יעקב ז״ל מטעם שהשדר רי״ח שרים תמיד חלק כבוד להרה״ג ז״ל לחתום במכתבים ושהכתבים יבואו על שמו, כי השעה הייתה צריכה לכך, וגם על זה ערער וטען התוכן הגדול שסך הנז׳ לא הוא מבצרה, ואלו השני מאות לירות הם מנדבת מאריה דאתרין גאוז יעקב ז״ל, או שהסך הנז׳ קבל אותם הרב ממקום אחר. מי בעל שכל יצייר בדעתו דברים כאלה שהרב שלח מכיסו או ממקום אחר ולא שאל קבלה על סך הנז׳ על שם הנדיב ושהשני מאות פאוין של בצרה נשארו ביד השדר, היאומן כי יסופר לומר שהקבלה שהגיע לידינו ושלחנוה לבצרה על שם האדון יעקב חי הי״ו לא היא על סך הנז׳ ושסך הנז׳ הוא ממאריה דאתרין, או ממקום אחר, האם בסגנון כזה התנהגו עם השדר בקושי דברים ובאומדנות של הבל, על הדרת כבודם לדעת כי סך הנז׳ הוא בעמל וטורח השדר שרים, והאמת אגיד שהרב שרים חבל בעצמו, כי אמרנו לו: מה לך ולהכולל בזמן הבוגד, כל הנותנים כספים הוא מאהבתם אליך. מתי קבלו כספים מעמארה או בצרה או מאיש פשוט כזה משה יוסף גבריאל שנתן חצי ממונו או מבבל עצמה, וכן מאיש פשוט ראובן סלמאן שנתן מאה לירא, האם כתבו איזה כתב לאלו על הכספים, או האם כתבו להגברת רב״ל נ״ע איזה כתב וכיוצא, או האם ידעו ועד העדה מי הנותן ומי המקבל, אם לא מאהבת השדר והשתדלותו, ואפי׳ פה בבל השדר לא ישיג לו בעה״בי [23] ומקום ללון ורק מצטמק בדמו. ומכתב הנשלח מועד בבל להרב שרים הנהו מונח בבית ועדכם עין עליו ודון מינה וכו׳, ומה גם כי לדאבון לבב נתבטלו כל הכנסות ירוש״תו מכח מצודות הזמן כמו שכתבתי לשעבר. ובשליחות הקודמת נתנו לה״ר שרים מקו׳ [24] הקהל רופיות 800 עוד מהזולת לקמחא דפסחא רו׳ 1200 עוד רופי׳ 250 אשר לא כן עתה לא קבל רק ת״ק רופיות דווקא.

עוד כבר הודעתי לשעבר על הסך לירא מאה וארבעים המושלחים עם הכספים הם הובאו מקרית חוצות ערי הודו בהשתדלות הרה״ג גאון יעקב ז״ל שהם שייכים לבני ביתו של הרב שרים ועל ידי נכתבו המכתבים ונשלחו אז לב״ב [25] וגם שהיה בדעתו הרה״ג ז״ל להמציא לו סכום לקנות לו דירה בא״י וחבל כי הזמן בגד. ולא כמו שטען התוכן הגדול שסך הלזה שייך לאמצע, חלילה לא כן הוא, כי כמה ת״ח יש להם עוזרים ותומכים למחיתם, ולא מפני שיצא לשליחות יפסיד עוזריו וזכויותיו ומזונותיו.

עוד כבר כתבתי שהקדש כנג׳ין הוא בהשתדלות השדר (יעינו בכתבים של הרה״ג גאון יעקב ז״ל העלומים מהעין) ומה גם שהביא בידו ניירות הטאפו אשר על זה שפך חלבו ודמו כמה פעמים הלך וחזר וכמה ממון פזר לבד מחמש מאות רופיות שנתן בבת אחת ליעקב משה כדי שיסלק ידו מההקדש, ומלבד שבא בן עמאם על מה שהקדישה אמו לדון פה בממשלה ואח״כ נלב״ע [26], לבד מה שטרח העו״ד האדון יוסף אלייאם ושהיה שכ״ט מ״מ [27] בסך ב אלף רופיות כדי להוציא ניירות הטאפו

23 = בעל הבית.
24 = מקופת.
25 = לבני ביתו.
26 = נפטר לבית עולמו.
27 = שכר־טרחא מעלה מטה.

כ"ה

מעלת הייקר טוב ומטיב רודף צדק יחי לעד ויזכה לראות ירושלים בבנינה

ברכנוכם מבית ה' (תהלים מזמור קיח)

נעלן אן מעלת הרב המפורסם כמו"הרר **יוסף חיים שרים** הי"ו שליח כולל הגדול **לעדת הספרדים** הע"י רגע מעיר הקודש ירושלם ת"ו ומקצדהו יגמע נדבה מן ארבאב אל כיר ואל אחסאן לסוקרא ירושלים לאן מן אל מעלום בהדהי אל אייאם כתרה ישראל מן אטראף אל עאלם צארו יסאפרון לירושלים ופיהום רנאל ונסא פוקרא ועגזה וארמל ואייתאם אלינהום מחרומין מן כל נהת מעישה. פלהאדה נתאמל מן אכוואננה אל כראם אן יגאוובון למראנעת הש"דר ר"ח שרים וימדון ידהום בל סכאווה ול שפקה.

ומן כצין לקוסות אלתי מוונודה מן אייאם ל רבנים ל קדימין ילום ל מחאפצה עליהא.

ותם אן כל אחר אלדי יתברע באעאנה יאכד בהא וצל מן השר"ד הנז' ויימצי איצן פי ל דפתר אלי ביידהו.

והש"ית ישלח לכם ברכה והצלחה עושר חיים ושלום. וברכות התורה יחולו על הנודר והנודב פה עוב"י בגדאד שנת תפרו ותרבו ברוב עוז ושלום.

עזרא ראובן
דנגור ס"ט
וכיל ח' באשי בגדאד

פנייה מה"חכם-באשי" של בגדאד הרב עזרא ראובן דנגור אל בני הקהילה, לסייע לשד"ר ירושלים ריי"ח שרים — שנת תרפ"ו (1926)

ומאהבת השדר מחל וגמר עסק הניירות באהבה וברוב חיבה, וגם אני והאדון בסאן [28] שהיה פה עירינו כמה טרחנו ועזרנו על ידו כדי לקחת ניירות הטאפו בידו, שהשדר היה בונה להשיג הניירות, והאיש מכנג'ין היה סותר וכו', לכן הטוב טוב לחזור לפייס להרב שרים יותר ממה שצריך ולא יהיה פ"פ [29] ההמון לנעול דלתי החסד כמהו שכתב משה יוסף גבריאל. וזהו ריוח ויסוד להכנסת הכלל ואם לא יפייסו להשדר לא נכון הדבר כו"ע [30] את זה כתבתי מאהבת ארץ הקדושה והגני דשו"ט [31] ברוב עוז ושלום

הרב הראשי בבל ואגפיה
עזרא ראובן דנגור ס"ט

28 הכוונה ליצחק באסאן, מנהל בית"ס אליאנס בבגדאד.
29 = פוצה פה. 30 = כלל ועיקר. 31 = דורש שלומו וטובתו.

יא. איגרת מה"חכם־באשי" של בגדאד הרב עזרא ראובן דנגור אל הראש"ל ר' יעקב מאיר בשבח שליח־ירושלים ר' יוסף חיים שרים [1]

כה אדר תרפ"ו (1926)

משרד הרבנות הראשית בגדאד ...
כה תברכו אדר תרפ"ו.

מעלת הרה"ג עטרת צבי ראש רבני אה"ק ראש"ל כמוהר"ר [2] גאון יעקב מאיר ויזהיר לע"ל כיר"א [3].

ליקרת תפראתנו שר האלף!

כתבי קול קורא לפסחא הגיעו לנכון ונמסרו לידי"ן [4] הרב השד"ר ריי"ח שריב הי"ו, אך דא עקא כי פה הזמן מסוכסך שכמה ב"א [5] עמדו על משבר וכו' וה' ירחם על עמו ועדתו. ואולי קודם החג יסע השד"ר הנז' לחט"ול [6] לערי סביבות בבל. ולפי העת הוא השתדל בידיעתי לקחת מהזולת כספים לפי שעה ונשלחו לרו"ם מעכ"ת [7] נרו יחי לעד ואח"כ יפרע אותם.

והנה על אודות הר' ח' יעקב צורי ה"י הנשלח מאספיטאל משגב לדך שכתב לכבודו, שאני אמרתי לו שלא כתבתי לכבודו, לא צדק בזה ואני הוא שכתבתי לרו"מ מעכ"ת וחתימתי ידועה.

עוד כתב הר' הנז' למשולחיו שהרב ריי"ח שרים ה"י [8] אמר להח' הנז' שהוא מזויף וכו' כאשר ראיתי בכתב הנשלח להרב שרים ממעלת הגבאים היקרים ה"י של אספיטאל הנז' גם זה שקר בולט ולהד"ם [9]. עוד כתב הנז' בכתבו שהרב שרים ה"י ירד עמו למלחמה בפומבי וכו' ושהוא בעל תחבולות וכו' הלא יבוש ולא יכלם לכתוב כן על איש ידוע ומפורסם ורצוי לכל. ובפני בקש ממנו הח' הנז' לעשות שתוף מש"ל [10] עם ירושת"ו ולמנות גבאים. הרב שרים השיב כי אין אני רשאי לעשות מדעתי בשתוף כזה עד שאודיע לרבני ירושלם וכו' ודחק אותו בזה עד שכתב לרו"ם מעכ"ת מה שצריך כדי להרגיעו להר' הח' הנז', אך לא חלילה שנתפשר עמו בהחלט, שאם באמת נתפשר עמו למה לו להח' הנז' לכתוב עליו, אם מאחר שהרב שרים הסכים אין לו מה לכתוב מהכא להתם כי השד"ר הרשאה בידו להטיב לירושת"ו כפי ראות עיניו, מובן שגם בזה לא צדק. ועל מה שכתב בשער השיר

1 כתב־יד איגרת זאת נמצא בידי מר נוריאל בן יום־טוב שרים מירושלים, נכד ריי"ח שרים.
2 = ארצנו הקדושה ראשון לציון כבוד מורנו הרב רבי.
3 = לעד לעולם כן יהי רצון אמן.
4 = לידיד נפשי.
5 = בני אדם. 6 = לחיים טובים ולשלום. 7 = מעלת כבוד תורתו.
8 = ה' ישמרהו. 9 = ולא היו דברים מעולם. 10 = משגב לדך.

מכתבו של הרב עזרא ראובן דנגור מבגדאד, אל הראש"ל ר' יעקב מאיר
כה אדר תרפ"ו (1926)

שלו שבבבל יש חברת הכנסת ארוחים, לא יער ולא דובים. איך שיהיה חוץ מהרי"ח ה"י, מהשד"רים שעברו לא ראינו מהם כי אם בלבולים והרעשות בסביבות בבל כפי הכתבים שאני מקבל מכמה מקומות מהסביבה כנודע. ולכן הוכרחתי לשעבר לבקש מכתר תורתו לבל יבא עה"ח למי שיהיה כי זה הוא כבוד הרה"ג וכבוד סיעת מרחמוהי ומכבוד כתר תורתו הס"ר [11] באהי"ר וחי"ן ותזכו לשנים רבות.

בכבוד רב
עזרא ראובן דנגור ס"ט
(חותם מ"מ החכם באשי של בגדאד יע"א)

11 = הסליחה רבה.

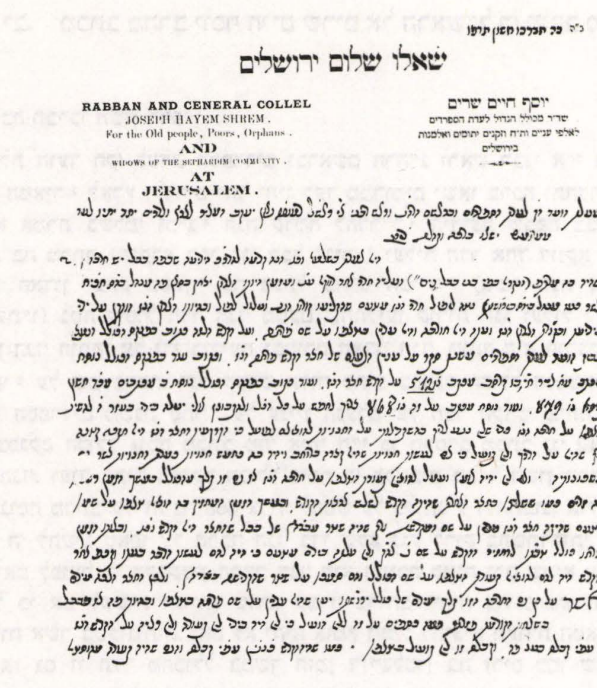
יב. מכתב מהרב יוסף חיים שרים אל הראש"ל ר' יעקב מאיר

ב"ה, כה תברכו חשון תרפ"ו

מעלת הועד הק' לעדת הספרדים ובראשם הרה"ג וראש רבני א"י ראש"ל גאון יעקב המאיר [1] לארץ ולדרים יחד יחיו לעד ממרומים ישאו ברכה ותהלה כיר"א [2].

היא אמרת בשלמ' וכ"ג [3] הנה קדמה להדר"כ [4] הידיעה שבפה בבל יש חרבה שהיה בה מרתף (הנקרא בפי בני בבל "נים") ועליה חדר אחד דווקא ע"ג [5] ומזמן היותו האדון יצחק בסאן [6] פה מנהל בה"ס חכי"ח [7] (אשר כעת מנהל ביה"ס בירושת"ו) נטה ליפול חדר הנז' מטעם שהתליעו קורות הגג ועלול לפול ובהיותו האדון הנז' הותקן על ידי בידיעת ובקורת האדון הנז'. ועתה היא חורבה והיא עדיין בטאפו [8] על שם פרחה. ועל הקדש הלזה כתוב בפנקס הכולל הנמצא בבית הועד לעדת הספרדים משנת סתר [9] על עניין הנעלם של חצר הקדש פרחה הנז'. וכתוב עוד בפנקס הכולל נוסח מכתב מח' אייר ח"י בו תרס"ב מכתב נו' 512 על הקדש חצר הנז'. ועוד כתוב בפנקס הכולל נוסח ב' מכתבים מכ"ד חשון תרפ"א נו' 879, ועוד נוסח מכתב על זה נו' 868 צריך לחפש על כל הנ"ל ולהתבונן אולי יעלה בידי בעזר ה' להשיג טאפו על חרבה הנז' כדי שלא נגע לריק בהשתדלותי על החנויות להוציאם לפועל כי הקרקעין החצר הנז' היא חתיכה קטנה ורק שהיא על הדרך ולא תועיל כי אם לעשות חנויות שהיא קצרה ברוחב ויהיה בה כחמש חנויות כמדת החנויות אשר בשכונותיה. ואם לא יהיה אומץ ועמל להוציא תעודת הטאפו על חרבה הנז' אז גם זו תלך מהכולל במשך הזמן ד[ישלטו] בה זרים כמו ששלטו בחצר האחרת שהיתה הקדש לשלש ארצות הקודש, ובמשך הזמן המחזיק בה הוציא טאפו על שמו מטעם שהיתה חצר הנז' עדיין על שם המקדשת ורק שהיה שטר מבדה"ץ [10] של בבל שהחצר היא הקדש וכו'. ובאותו הזמן טרחו כולל טבת"ו [11] להחזיר ההקדש על שם ג אה"ק [12], לא עלתה בידם מטעם כי היה להם לעשות הדבר בעתו ותכף

1 הכוונה להראש"ל ר' יעקב מאיר.
2 = כן יהי רצון אמן.
3 = בשלמא וכבוד גאונו.
4 = הדרת כבודו.
5 = על גבו.
6 ראה עליו א' בן יעקב, יהודי בבל מסוף תקופת הגאונים עד ימינו, ירושלים תשכ"ה, עמ' רלד, רצד.
7 = חברת כל ישראל חברים.
8 משרד ספרי האחוזה (טאבו).
9 תר"ס (1900).
10 = מבית דין הצדק.
11 טבריה תבנה ותיכונן.
12 = ארצות הקודש.

כ"ח תברכו חסון תרפ"ו

ישאלו שלום ירושלים

יוסף חיים שרים
שדר מכולל הגדול לעדת הספרדים
לאלמני עניים ויתומים ואלמנות
בירושלים

RABBAN AND CENERAL COLLEL
JOSEPH HAYEM SHREM.
For the Old people, Poors, Orphans.
AND
WIDOWS OF THE SEPHARDIM COMMUNITY.
AT
JERUSALEM.

ראשיתו של מכתב מאת ר"ח שרים אל הראש"ל ר' יעקב מאיר
כה חשון תרפ"ו (1925)

אחר ההקדש היה להם להוציא תעודת הטאפו על שם הכולל והם סמכו על שטר שהקדישה בבדה"ץ, ולכן החצר הלכה מידם. אשר על כן גם החרבה הזו' תלך מידם של כולל ירושת"ו, יען שהיא עדיין על שם פרחה בטאפו. ובהיותי פה אז בבבל בשליחות הקודמת פזרתי כמה כספים על זה ללא הועיל כי לא היה בידי לא תעודה ולא ראייה על הקדש הנז' ורק עפ"י קבלה בע ... פה וקבלה זו לא תועיל בטאפו, כמו שהיה הקדש כנג"ן עפ"י קבלה והגם שהיה תעודה מקוסטא ...[13].

13 מכתב זה נמצא בתיק השד"רים של ועד העדה הספרדית בירושלים, חסר הסוף.

יג. מכתב מראש רבני בגדאד ר' ששון כ'צ'ורי אל יו"ר "ועד עדת הספרדים" בירושלים, בעניין השליח ר' יוסף חיים שרים [1]

הרבנות הראשית בבגדאד

יב טבת התרפ"ט

לכבוד האדון היקר כבוד יו"ר ועד עדת הספרדים העי"א [2].

א. נ.,

הנני מתכבד להשיב ע"כ [3] מר"ח טבת השנתי.

הרב ריי"ח שרים הי"ו במשך שלשת חדשים היה פה מחכה להשיג נדבה הנהוגה ומסיבת בחירת ועד הגשמי לא פעל כלום, ובנתיים הכרח לנסוע לכפר כ'אנקין מסיבת ההקדש שעשה אשר ידוע לכל שטרח על זה במסירת נפש יותר משתי שנים פה בגדאד להשיג ניירות הטאבו. וזה ברור לכל שאם לא הרב שרים עיניו פקוחות על ההקדש אין ביכולת לשום אדם להשיג פקש"ן [4] בנקל ובפרט שהשוכרים הם נכרים וכו'. והרב הנז' יש לאל ידו בזה ובהכרח נסע ע"ז [5] והפקיד מורשה רשמי עפ"י חקי הממשלה יר"ה [6] ואח"כ חזר לפה ונסע לכפרים, והנני שולח לו כתבם באופן שיגיע לידו. והנני דשו"ט [7].

בכבוד רב

ששון כ'צ'ורי יחזקאל עזרא יצ"ו
מ"מ ראש הרבנים לק"ק בגדאד
(מקום החותם)

1 המכתב הזה נמצא בארכיון ועד העדה הספרדית בירושלים.
2 = ה' עליון יברך אותו.
3 = על כתב.
4 = פרוטה קטנה של נחושת.
5 = על זה.
6 = ירום הודה.
7 = דורש שלומו וטובתו.

ב"ה

1072

הרבנות הראשית
בבגדאד

The Chief Rabbi
of the Jewish Community
Baghdad

Telegraphic Address : RABBINATE - BAGHDAD
Telephone No. 200 Central

العنوان البرقي : حاخامخانة بغداد
رقم التلفون : ٢٠٠ سنترال

Baghdad, יב מרחשון התרפ"ט בגדאד

No. العدد

לכבוד החברון היקר כבוד יוסף ועד עדת הספרדים הי"ו

ח נ

הנני מתכבד להשיב על מכתבו מאת השנקי.

הנה רוח שרים היו בשעתו שלשלת תרגים היה פה שתפה להציע בדבה העזרה ושמיבת בחיבת ועד הנעזרו לא מעל פלוס, וכנקיים הברה לנמוס לבתי פחנקין שמיבת ההקדם שעשה לשמר ידוש לפל שארת על זה בשמידת נפש יוקף תשתקי שעשם פה בעלאלה להציע ניחוק המאבו וחר בנוף לפל שאם לא הוב שרים שיטו מקומות של ההקדם חין ביבולת לשוס לחם להציע בקשין בנקל והבחרא שהשופרים הם נפרים ופו והוב הכוחים על ידו בזה, והבחרה נפש עין והקיי שוחשה פשטי שלפי תקי השתשלה ידה ותחפ מחו לבחה ונפש לבחרים והנני אוחלת לו בקבס באופן שיוטב לידו, והנני השוחש

כבכוד וכב

[signature]

חיש נחש הנכבש לקק בגלאה

מכתב מאת הרב ששון כ"צ'רי, מ"מ ראש הרבנים בבגדאד, אל יו"ר ועד עדת הספרדים בירושלים — יב טבת תרפ"ט (25 דצמבר 1928)

יד. מכתב מרבני העיר מוצל אל הראש"ל ר' יעקב מאיר

ב"ה. טוב חשון תרפ"ז

מע' ראש הרבנים וראשון לציון הרב הגדול כקש"ת כמוהר"ר יעקב מאיר שיחי"ל כיר"א.

גאון ירושלים!

היא אמרת בשלמא וכדמ"ל מול כק"ת יחי"ל [1]. הן ידוע לרו"ם מעכ"ת [2] כי הרב השד"ר ריי"ח [3] שרים הוא מושלח מהרה"ג בתור שד"ר נהוג [4] וכו'. והן אמת שראני להחזיק בידו מצד עצמו וכ"ש [5] מצד הכולל וכו' ובבוא אלינו הרב הנז' בקיץ בקושי גדול עד שפסקנו עמו הברכה בסך אלף רופייא והתחילו לקבץ הנדבה ע"י מי ומי ועכ"ז [6] לא יוכלו לקבץ הנדבה כי הזמן עלול בשנוי הדעות ובחסרון כיס הקשה וכל עמה נאנחים מבקשים לחם לפי הטף. ובקשנו מהרב ריי"ח שרים שיטיב בחסדו ללכת לסביבות אשור. ובע"ה [7] יתברך בח' תשרי שהזמן מוכשר לזה נשתדל לקבץ סך הנז' וכן עשה והלך לחטו"ל [8]. ובנתיים בח' תשרי והנה באו לנו ד' שלוחים באמרם: כוללים אנחנו. ולזה הוכרחו הקהל להזמין לטובי העיר לדעת מה טיבם, וראינו פנקסיהם האחד היא **חברת ישיבה הכללית לעדת הספרדים**, וחתום בכוללות הרה"ג ראב"ד כמוה"ר דוד פאפו והרב הגדול בן ציון פיזאנטי ועוד. והשני כולל חברת ישיבה הכללית לעדת הספרדים **תורת אמת**, וחתום בה הרבנים הנז' וכו' והשם השד"ר **יעקב חיים שלום**, והשלישי שד"ר כולל ישיבת **מקור חיים** וחתום בה הרבנים הנז' וכו' ושמו **אליהו אהרן**. וכולל הרביעי הוא לשם תלמוד **תורה** ובידו פנקס יותר קטן ובו חתום הרה"ג הנז' וכו' ושמו **דוד אהרן** והוא פרסי, ובזה היה בלבול בעדתינו שלא יקבלו שום שד"ר יהיה מי שיהיה. ועדיין נדבת השד"ר ריי"ח שרים לא נגמרה כמו שקבצנו עמו. וזה לא זמן רב שעברו כמה שלוחים לא נהוגים כנודע ובלבול הקופות וכו'. ועתה בבוא אלו השלוחים ג"כ נהרס הבניין ומסיבה זו לא נשאר כבוד לשלוחים הנהוגים כי בכל העיירות הורגלו שבכל ג' או ד' שנים יבוא שד"ר כולל נהוג ויקבלוהו בספ"י [9] אשר לא כן עתה כי נהפוך הוא מסיבה זו. וגם הקופות כמעט

1 = כדת מה לעשות מול כבוד קדושת תורתו יחיה לעד.
2 = כבוד מעלת תורתו.
3 = רבי יוסף חיים.
4 שליח שהופיע בזמן המתאים כפי שנהוג באותו מקום.
5 = וכל שכן.
6 = ועם כל זה.
7 = ובעזרת השם.
8 = לחיים טובים ולשלום.
9 = בסבר פנים יפות.

שיתבטלו לגמרי והכל נהיה לעג וקלס וחילול ה׳ והתורה והכבוד רבני ישראל וכו׳. ולולי כי הרב ריי״ח שרים הוא איש ידוע לכל הא לאו הכי לא ידענו מה היה עולה בידו בזה הזמן ומהאי טעמא הגדבה נתקלקלה פה אשור והסביבה כי הדעות נשתנו מסיבת האנשים העולים לאה״ק[10] וחוזרים וכו׳ והזמן דחוק למאד מאד וההכרח יאלצנו להציע מול כס״ת ירו״ם מעכ״ת[11] אדון כל הארץ לכן באעה״ח ברוב עוז ושלום.

ה׳ סלמאן ח׳ אליהו ברזאני ס״ט (מקום החותם)
הצעיר יחייא רחמים ס״ט
הצעיר חאי הארון ששון הי״ו
אלייאו יוסף גבאי.

10 = לארצנו הקדושה.
11 = כסא תורתו ורום מעלת כבוד תורתו.
12 = באנו על החתום.

מכתב מרבני העיר מוצל אל הראש"ל ר' יעקב מאיר — יז חשוון תרפ"ז (1926)

ראשי קהילת יהודי מוצל בשנת תר"ץ (1930) יחד עם שני שליחי ארץ-ישראל: ר' יוסף חיים שרים ור' יהושע פלאצ'י.

יושבים (מימין לשמאל): **חי מריומה, השליח ר' יהושע פאלאצ'י, נחום יצחק הלוי, משה שמעון, אהרן חיו חמו, השליח יוסף חיים שרים, משה ראובן שובי, חכם יחיא חמו, עבד קפצ'ון, חכם סלימאן ב"ר אליהו ברזאני, צאלח עבדאל-נביא.**

עומדים (בשורה השנייה): משה חיו חמו, ברוך זאכויי, יחיא פריח, חכם דוד שלם, צמח שובי, רחמים אל-מוכתר, יחיא שמש, **יהודי מהעיירה דהוך.**

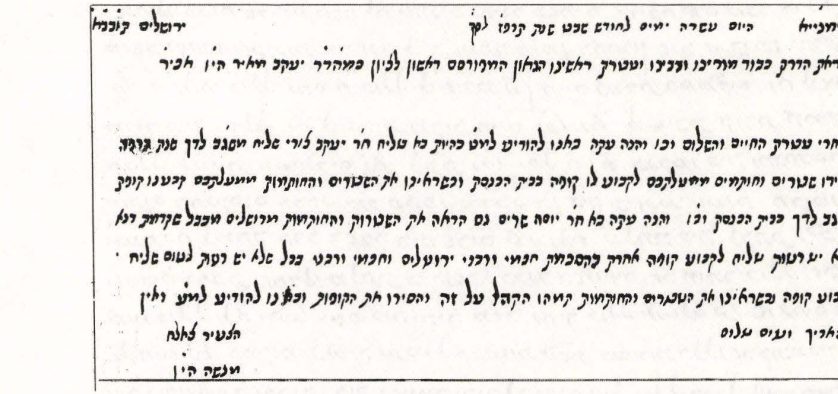
עומדים (בשורה השלישית): **שאול נג'ולה, חיים יוסף, נחום חיים, חכם חיים ברזאני, עבד-אללה אל-חלוצ'י, אסתא עבד, דוד ששון, חכם אליהו אל-זע'יר,** דוד סלמאן (מדהוך).

טו. מכתב מאת צאלח מנשה מסלימאנייא אל הראש"ל ר' יעקב מאיר [1]

סלימאנייא [2]. היום עשרה ימים לחודש שבט שנת תרפ"ז לפ"ק.

לקראת הדרת כבוד מורינו ורבינו ועטרת ראשינו הגאון המפורסם ראשון לציון כמהר"ר יעקב מאיר הי"ו אכי"ר [3].

ואחרי עטרת החיים והשלום וכו'. והנה עתה באנו להודיע למע' [4] בהיות בא שליח יעקב צורי שליח משגב לדך שנת תרפ"ה ובידו שטרים וחותמים ממעלתכם לקבוע לו קופה בבית הכנסת. וכשראינו את השטרים והחותמות ממעלתכם קבענו

מכתב מאת צאלח מנשה מסולימאניה אל הראש"ל ר' יעקב מאיר — י שבט תרפ"ז (1927)

קופת משגב לדך בבית הכנסת וכו'. והנה עתה בא ח"ר יוסף שרים גם הראה את השטרות והחותמות מירושלים מבבל שקדמת דנא שלא יש רשות שליח לקבוע קופה אחרת בהסכמת חכמי ורבני ירושלים וחכמי ורבני בבל שלא יש רשות לשום שליח לקבוע קופה. וכשראינו את השטרים והחותמות תמהו הקהל על זה והסירו את הקופות ובאנו להודיע למע' ואין להאריך ושים שלום.

הצעיר צאלח מנשה הי"ו

1 מכתב זה נמצא בארכיון ועד העדה הספרדית בירושלים.
2 על קהילה יהודית זאת ראה א' בן־יעקב, קהילות יהודי כורדיסתאן, ירושלים תשכ"א, עמ' 111—113.
3 = השם ישמרהו ויחייהו אמן כן יהי רצון.
4 = למעלתו.

מכתב מאת ר' שלום ח"ר שמעון מעיר דהוך שבכורדיסתאן העיראקית
אל הראש"ל ר' יעקב מאיר — חשוון תרפ"ז (1926)

טז. איגרת מהרב שלום ב״ר שמעון מעיר דהוך [1], אל הראש״ל ר׳ יעקב מאיר

חשוון תרפ״ז (1926)

ב״ה.

מעלת הרב הגדול ראשון לציון וראש הרבנים כמהר״ר יעקב מאיר יצ״ו ואתו הרב הנשיא לעדת הספרדים יחד יחיו לעד כיר״א.

שר האלף.

מכתבים על אודות שכירות הבתים וכו׳ הגיע לידינו להק״ק [2], אך פה עי״ת [3] דהוך יש בה כעשרים בעלי בתים, וכן עי״ת סנדור כעשרה בעלי בתים והשאר אין להם מה לאכול. ועכ״ז [4] בשנים העבריות כשהיו באים השד״רים של ד׳ ארהק״ו [5] בזמנם היו נותנים מה שיעלה בידם ומזה ח״י שנה מ״מ [6] שלא בא כולל ירושת״ו מסיבת סכנת הדרכים וכו׳. וכשבטלה הסכנה ונתתקנו הדרכים התחילו לבוא שד״רים אשר לא נהוגים: שער השמים. ישיבת ארם צובא. כולל מושב זקינים וזקינות. משגב לדך. ועתה בזמן האחרון שנה זו תרפ״ז נתראו עוד ד׳ שלוחי כולל, והם: א׳ כולל לישיבת עץ חיים לעדת הספרדים. וא׳ לישיבת מקור חיים הכללי. וא׳ לישיבת תורת אמת הכללי לעדת הספרדים. וא׳ לת״ת וכו׳. וכל אחד וא׳ פנקסו בידו ומכתבים וכו׳ וחתום בפנקסים הרה״ג דוד פאפו [7] והרה״ג בן ציון פיזנטי [8], ועוד חתימות. וכעת בא למח״ק [9] הרב השד״ר ריי״ח [10] שרים יצ״ו ולא עלתה בידו לקחת נדבה. ווו היא סיבת שחדלו מלתת כי הושפל כבוד השלוחים. זה אומר כולל, וזה אומר כולל, ולא

1 על חכם שלום שמעוני מדהוך ראה א׳ בן־יעקב, קהילות יהודי כורדיסתאן, מהדורה שנייה, ירושלים תש״ם, מילואים, עמ׳ 20—21.

2 = להקהל קדוש.

3 = עיר תהלה.

4 = ועם כל זה.

5 = ארצות הקודש.

6 = מעלה מטה.

7 על ר׳ דוד ב״ר שלמה פאפו ראה א׳ בן־יעקב, יהודי בבל מסוף תקופת הגאונים עד ימינו, ירושלים תשכ״ח, עמ׳ קע; מ׳ ד׳ גאון, יהודי המזרח בארץ־ישראל, חלק ב, עמ׳ 535—536. בסוף ימיו היה ראב״ד בית הדין לעדת הספרדים בירושלים ומ״מ במועצת הפלך תחת הרב משה פראנקו. נפטר כב בניסן תרפ״ז (1927).

8 הרב בן־ציון ב״ר יצחק חיים פיזאנטי היה חתנו של הרב דוד פאפו הנ״ל. נולד בירושלים בשנת תרל״ו (1876) ונפטר כאן ז בטבת תר״ץ (1930). אף הוא היה שד״ר לערי תוגרמא, הודו ואיטליה (ראה עליו לעיל, עמ׳ 100).

9 = למחוז קדשינו.

10 = רבי יוסף חיים.

ידענו סוף מה יהיה מזה, ואיך כולל ירושלם ת״ו שולחים כ״כ[11] שלוחים לאלו המקומות, בזה נתבטל הכנסות ירושת״ו בעיירות הללו. זה קובע קופה וזה קובע קופה וכהנא רבות בזיונות יהיה לבאים, ועל כולל הקהל לעדת הספרדים לתקן כדי ששלוחם אל יחזור ריקם. והנה פה הק״ק הסכימו הסכמה שלא ימסרו נדבה רק להשד״ר כולל של ד׳ ארהק״ו דווקא. ולמען דעת בעה״ח בחשון תרפ״ז ובכן ואתם שלום.

מנהל עי״ת דהוך
שלום ח״ר שמעון
(מקום חותמת)

11 = כל־כך.
12 = באנו על החתום.

יז. על תרומותיהם של יהודי בבל וכורדיסתאן ל"ועד עדת הספרדים" בירושלים

בשנת תרפ"ט (1929) [1]

בידי הרב יוסף חיים שרים נמצא פנקס "חשבון הכנסה לכולל עדת הספרדים בעיה"ק ירושלם", שבו אישורים בכתב ידיהם וחתימותיהם וחותמותיהם של גבאי כמה קהילות יהודיות בכורדיסתאן ובבבל, על תרומותיהם לטובת הוועד הנ"ל בשנת תרפ"ט (1929), באמצעות השליח ר"י שרים הנ"ל. מתוך פנקס זה ותעודות מסייעות אחרות מתקבלים הפרטים דלהלן:

שם העיר או הכפר	שמות הגבאים שאישרו את התרומה		סכום התרומה ברופיות
א. **כנג'ין (כאנאקין)**			2,097.50
1. מדמי שכירות החנויות	ציון יעקב ח' אברהם	1,350	
2. מנדבות הקהילה		255	
3. קופות רחל אמנו		307	
4. נדבות		214	
		2126	
פחות הוצאות על מתנת האתרוגים		28.5	
ב. **בבל**			2,225
1. נדבות הקהילה		830	
2. נדבות, קופות ושקלים		1,395	
ג. **קצר שיריין**	(קופות ונדבות)		263
	ציון יעקב יוסף, מנחם יעקב, ציון קובי		307
			10
	יעקב אברהם מאיר, אברהם יוסף פנחס		25
(מכפר שבו טו בתים)	אליהו שלמה חייא תווינא, שוע יחזקאל, יצחק שוע		60
			50
(מכפר שבו 25 בתים	רחמים אליעזר יום־טוב, דוד ח' אליהו ח' יעקב ברכאל סלמאן גבריאל		91

1 פנקס זה נמצא בידי נכדו מר נוריאל בן יום־טוב שרים.

שם העיר או הכפר	שמות הגבאים שאישרו את התרומה	סכום התרומה ברופיות
ד. **תורכת וכעכובה**	(נדבות)	125
ה. **שאמייה**	(נדבות וקופות)	141
ו. **חילי (חילה)** (כעשרים בתים)	דוד יחזקאל עזרא (12) נסים עבדאללה מעתוק (30) משה חוגי עבודי (10) כ'צ'ורי מאיר רחמים (72) ששון אברהם כרכוכלי (60) ועוד. בסך הכל נדבות וקופות	292
ז. **הנדייה**	אהרן מע' יצחק	76
ח. **מנדלי** (כעשרים בתים)	מאיר צאלח מע' מנחם דוד ציון ח' עבד לעזיר כרכוכלי יחזקאל עזרא ששון משה	120
ט. **סמאווא** 1. שקלים 4 2. קופות 29	יעקב יוסף מנשה יעקב יוסף שלמה דוד	33
י. **נאצרייא**	כ'צ'ורי אהרן יצחק חיים מע' ששון צאלח ברוך	315
יא. **בצרה**	(נדבות וקופות)	675 + 67
יב. **מחמרה עבראן**	(נדבות)	679.5
יג. **תלעת צאלח** (כעשרים בתים)	יוסף יעקב חי יחזקאל אברהם (חזן, שוחט ובודק)	47
יד. **עמארה** (כמאה בתים ויותר)	מנהל האסכול [אליאנס] יחזקאל נהאמא אפרים יוסף אפרים כהן עזרא ח' אברהם יוסף שוחט יוסף אברהם יוסף	665

עמוד מתוך פנקס החשבונות של ר״ח שרים על תרומותיהם של ק״ק עקר ומוצל
לוועד עדת הספרדים בירושלים — חשוון וכסלו תר״ץ (1929)

שם העיר או הכפר	שמות הגבאים שאישרו את התרומה	סכום התרומה ברופיות
טו. דוז כורמאטו	עבד אל נביא מאיר רחמאני סלימאן	105
טז. ארבל	יצחק עבדאללה יאושע נחום עזרא עבדאללה עזרא אליא יצחק עבדאללה ראובן ששון ח׳ נגנא ח״ר יצחק	790
יז. כרכוך	נחום משה יוסף	210
יח. כוי־סנג׳אק		190
יט. זאכו	משה נחום עבדאללה ... משה יצחק שמואל גבאי אפרים בן רחמים גבאי נחום ח״ר משה, שו״ב ומוהל (עם חותמת) רחמים ח׳ שלמה ח׳ אליהו ספתו בן אליא זקין יעקב שמואל יחיא רחמים זקין יעקב אליא נסים (חותמות חכם באשי בזאכו) יוסף עמרם הלוי שבתי בן ח׳ עלון ששון מאיר הלוי (עם חותמת)	622
כ. קאמשלו	משה אברהם (מקופות)	1,565.50 (120 לירה)
כא. עמאדיה	שבתי יוסף עבדו שלום עלוואן שמעון	324
כב. דהוך, סנדור ושנדוכה	שלום ח״ר שמעון אליהו שמעון ח׳ רחמים חיו ן׳ יאמין (מכתאר ק״ק) דוד סלמאן	210

עמוד מתוך פנקס החשבונות של ר"ח שרים, על תרומותיהם של ק"ק זאכו
יח תמוז תרפ"ט (1929)

שם העיר או הכפר	שמות הגבאים שאישרו את התרומה	סכום התרומה ברופיות
כג. עקר	דויד בן אליא צמח יוסף ששון עבדאללה זמירא אברהם זכריה מירו מנחם אליאו דוד ... הצעיר ששון	450
כד. מוצל	סלימאן ח׳ אלייאו יחיא רחמים אלייאו יוסף יאודא גבאי משה ח׳ אלייהו ברזאני ישראל עזרא ישראל חאי הרון ששון	570
כה. ק״ק (?)	משה יחזקאל מרודי יחזקאל יוסף צאלח יעקב חאי	6,754

עמוד מתוך פנקס החשבונות של ר"ח שרים, על תרומותיהם של ק"ק עמאדיה ודהוך
בכורדיסתאן העיראקית — שנת תרפ"ט (1929)

יח. "שטר תנאים" בין "ועד עדת הספרדים" בירושלים תובב"א [1] ובין השד"ר הרה"ג כמוהר"ר יוסף חיים שרים שליט"א

בס"ט [2] מודים אנו החו"מ ראשי ומנהיגי כוללות ועד עדת הספרדים בירושלם ת"ו, איך שבכח המסור לידינו מנינו שד"ר לשליחות סוריא וסביבותיה, ערי בבל ארם נהרים עיראק וסביבותיהן, ערי הודו והודו סין, את הרה"ג כמוהר"ר יוסף חיים שרים שליט"א בכדי לאסוף ולקבץ כל כסף הקדשים, נדרים, נדבות, קופות והקדשות השייכים לעיה"ק ירושלם ת"ו, ע"פ התנאים המבוארים להלן, העשויין בינינו בתנאי גוב"ר לפו"ד וכתחז"ל [3]:

א. נתחיב השד"ר הנז' בחגו"ש ובשעדו"ש [4] לשעבד גופו לדעת הראב"ד זלה"ה, לכתת רגליו וללכת הוא בעצמו לשליחות הנז' לא יאוחר מחדש תחי' חשון תרצ"ג ולעבוד במסירות בעשית תעמולה להתנדבות ואוסף כספים בערים ובכפרים של הארץ הנ"ל, לטובת כוללות עדתנו בעיה"ק ירושלם ת"ו.

ב. עליו להשתדל בכל עוז לקרב התועלת לטובת כוללנו דוקא ולא בעד שום ענין ומפעל אחר כלל ועיקר ועליו להשתדל לקבוע וליסד קופות ירושלם ת"ו בארצות הנז', ובעד שכר טרחו ועמלו ליסוד קופות חדשות יקבל עשרה למאה מהכנסות הקופות הללו במשך עשר שנים מיום הוסדן.

ג. עליו לסדר פנקסי חשבונות ערוכים כראוי מכל הכנסה והוצאה, ובהם יפרט הנדבות של כל עיר ועיר עם שמות המתנדבים וסכום נדבותיהם בחתימת ידם, ואפילו נתנו לו במתנה לעצמו ולבני ביתו בפירוש ואפילו מציאה בשוק בל"ג [5], הכל יבוא בחשבון לתת בו דין חלוקה כמו שיבואר להלן, ובגמר שליחותו חייב השד"ר למסור לידי ועד העדה הנ"ל פנקסי החשבונות משליחותו הנז' ופנקס ההרשאה ותלושי הקבלות בחתימת ידם של המתנדבים עם רשימה מפורטת מכל מה שעשה בקביעת הקופות והנדבות השנתיות וכו' בצרוף תעודות מראשי הקהלות על הקופות והנדבות שיסד וקבע ובחתימת ידיהם של ראש כל עיר ועיר בפנקס ההכנסה על כל מה שנאסף באותה העיר הכל כאשר לכל עליו יהיה למסור לידי ועד העדה הנ"ל.

ד. כאשר בעזה"י [6] תשיג ידו לעשות איזה הקדש שישאר ק"ק [7] לועד העדה הנז', משיגיע כסף ההקדש כלו לידי הועד יקבל השד"ר שכר טרחו עשרה למאה, ואם קרן ההקדש תשאר בחו"ל, וכוללות העדה הנז' בירושלים ת"ו תקבל רק את פירותיה, יקבל השד"ר שכר טרחו עשרה למאה מפירות ההקדש הזה במשך עשר שנים.

1 "שטר תנאים" בנוסח זה ניתן לכל שליח אשר נסע מטעם "ועד עדת הספרדים" בירושלים, זהו טופס מודפס בדפוס רפאל חיים כהן בירושלים. במקומות הריקים ציינו שם השליח, מועד נסיעתו ושכר הטרחה שנקבע לו.

2 = בסימן טוב. 3 = גד ובני ראובן לפום דינא וכתקנת חכמינו זכרונם לברכה.

4 = בחיוב גמור ושלם ובשעבוד גמור ושלם.

5 = בלי גבול. 6 = בעזרת ה' יתברך. 7 = קרן קיימת.

בית.

שטר תנאים

בין ועד עדת הספרדים בירושלם תובב"א

ובין השד"ר הרה"ג כפוהר"ר יוסף חיים שרים שליט"א

בס"ד. מידם אנו הח"מ ראשי ומנהגי בוללות ועד עדת הספרדים בירושלם ת"ו. איך שבכח המסור לידינו מצד שד"ר לשליחות סוריא וסביבותיה, ערי בבל אהם נהרים עיראק וסביבותיהן. ערי הודו והודו סין, את הרה"ג כפוהר"ר יוסף חיים שרים שליט"א=== בכדי לאסוף ולקבץ כל כסף הקדשים, נדרים, נדבות, קופת והקדשות השייכים לעיה"ק ירושלם תו"ו, ע"פ התנאים המבוארים להלן העשויים ביניהי בתנאי גמר ע"פ וכתחו"ל:

א. נתחיב השד"ר הנ"ז בחגיו"ש ובשעודו"ש לשעבד נפשו לדעת הראבד זלה"ה, לבתה רגלו ולברת הוא בעצמו לשליחות הנ"ז לא יאחר מחדש חשון תרצ"ג ========== ולעבור במסירות בעשית תעמולה להתנדבות ואיסוף כספים בעיים ובכפרים של הארץ הנ"ל, לטובת כוללות עדתנו בעה"ק ירושלם תו"ו.

ב. עליו להשתדל בכל עוז לקרב התיעלת לטובת כוללנו הוקא ולא בעד שום ענין ומפעל אחר בלל ועיקר ועליו להשתדל לקבוע וליסד קופות ירושלם תו"ו באיזורי הנ"ז, ובעד שבר טרחו ועמלו ליסוד קופות חדשות יקבל עשרה למאה מהכנסות הקופות הללו במשך עשר שנים מיום הוסדן.

ג. עליו לסדר פנקסי חשבונות עדיים כראוי מכל הכנסה והוצאה, וכדם ישדיל הנדבות של כל עיר ועיר עם שמות המתנדבים וסכום נדבותיהם בחתימת ידם, ואפילו נתנו לו במתנה לעצמי ולבני ביתי בפירוש ואפ"ל מציאה בשוק בס"ג. הכל יבוא בחשבון לתת בו דין חלוקה כמו שיבואר להלן, ובנמר שליחותו חייב השד"ר למסור לידי ועד הערה הנ"ל פנקסי החשבונות משליחותו הנ"ז ופנקס הדרשאה ורשלושי הקבלות בהתימת ידם של המתנדבים עם רשימה מפורטת מכל מה שעשה בקביעת הקיזות והנדבות השנתיות וכו' בציוף רעידות מראשי הקהלות על הקופות והנדבות שיסד וקבע ובחתימת ידיהם של ראש כל עיר ועיר בפנקס ההכנסה על כל מה שנאסף באותה העיר הכל באשר לכל עליו יהיה למסור לידי ועד הערה הנ"ל.

ד. כאשר בעה"י תשיג ידו לעשות איזה הקדש שישאר קק לועד הערה הנ"ז, בשיניע בסף ההקדש בלי לידי הוע"י יקבל השד"ר שבר טרחו עשרה למאה. ואם קרן ההקדש תשאר בהו"ל. וכוללות הערה הנ"ז בירושלם תו"ו תקבל רק את פירותיה. יקבל השד"ר שבר טרחו עשרה למאה מפירות ההקדש הזה במשך עשר שנים.

ה. אין לשד"ר שום חלק בכסף שלא יבוא מתוך קק ידו של השד"ר ישר לידי ועד הנ"ל.

ו. בעד נסיעתו למשך ימי שליחותו יקבל השד"ר מן האמצע סך עשרים (20) ==לאי.

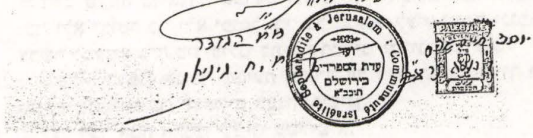
ז. על השד"ר לכתב עיף האדריסה של הועד לפחות אחת בכל שבועים ולהודיע לו בכל פעילותו ומהלך עבודתו וכל מה שאסף, ואת הכספים שהם חלק הועד ישלח בהמהאוות דאר או בנק, ישר ע"ש ועד הערה. בכל עת שיראה בידו סכום של עשרים לא"י מחלק הועד, ואילם יהא כרור כי מחלק כספי הועד לא יובל הרב השד"ר הנ"ז לעצב תחת ידו את פיזטה קטנה מפני איזה נמוק שהוא או תביעה איזו שהיא על הערה.

ח. הכסף שהשד"ר שולח אל הועד הוא חלק הועד.

ט. השד"ר מתחיב לשלוח אל הועד את האדריסאות של כל המתנדבים החשובים, מיסדות, אגודות וביוצא.

י. על השד"ר להשבע שבועת השותפים בנגר שליחותו בנרוג ובדש"ת.

יא. בכל מה שיתקבץ ע"י שליחותו של השד"ר הנ"ז יהיה סדר החלוקה כדלהלן: אחרי שינכו מן האמצע את הוצאות שהוציא השד"ר לשליחות זו כגון הוצאות נסיעה, אש"ל, הדפסה, דאר, מראה"מקומות וביוצא בזה אחוים לבוללות הערה הנשאר בכה: שים אחוזים (60%) ========== אחוים לבוללות הערה וזרבעים אחוזים (40%) === אחוים לשד"ר, ובתנאי שאם יתברר לועד כי השד"ר עבר בשליחותו ע"ז בעד מעיל אחד או בשביל עצמו, לא יקבל מהכנסות השליחות האת כי אם רק עשרה למאה במקום החלק הנ"ל. ויהי רצון יהפין ה' יעליח בידו אביר, והבל דלא וכו' ודלא וכו' בבישו וכו' ובפי וכו' לדעת הרשב"א זלה"ה ותו"ו וכו' בתרה יבי ולא יבי בר ולא יפו וכו', כל הנ"ל נון בקנוש במרל"ב מ"ק כתחו"ק, וגם נשבע השד"ר הנ"ז שח עד המכה ועד הור יס"ב כ"ו יהושתו ועיניה. לאשר ולקיים כל הנ"ל בלי מגרעת, וע"א חיש בש"א לחדש תמוז תשרחט שנת התרצ"ב ========== ליציה והבל שריך ובריר ואמת ויציב וגכון וקים.

"שטר תנאים" שנמסר על-ידי ועד עדת הספרדים בירושלים
לרי"ח שרים בתמוז תרצ"ב (1932)

ה. אין לשד"ר שום חלק בכסף שלא יבוא מתוך כף ידו של השד"ר ישר לידי הועד הנ"ל.

ו. בעד בבגדים למשך ימי שליחותו יקבל השד"ר מן האמצע סך עשרים (20) לא"י.

ז. על השד"ר לכתב ע"פ האדריסה של הועד לפחות אחת בכל שבועים ולהודיע לו מכל פעולותיו ומהלך עבודתו וכל מה שאסף, ואת הכספים שהם חלק הועד ישלח בהמחאות דאר או בנק, ישר ע"ש ועד העדה, בכל עת שיתאסף בידו סכום של עשרים לא"י מחלק הועד, ואולם יהא ברור כי מחלק כספי הועד לא יוכל הרב השד"ר הנז' לעכב תחת ידו אף פרוטה קטנה מפני איזה נמוק שהוא או תביעה איזו שהיא על העדה.

ח. הכסף שהשד"ר ישולח אל הועד הוא חלק הועד.

ט. השד"ר מתחיב לשלוח אל הועד את האדריסות של כל המתנדבים החשובים, מוסדות, אגודות וכיוצא.

י. על השד"ר להשבע שבועת השותפים בגמר שליחותו כנהוג וכדש"ת.

יא. מכל מה שיתקבץ ע"י שליחותו של השד"ר הנז' יהיה סדר החלוקה כדלהלן: אחרי שינכו מן האמצע את ההוצאות שהוציא השד"ר לשליחות זו כגון הוצאות נסיעה, אש"ל [8], הדפסה, דאר, מראה־מקומות וכיוצא בזה יחולק הנשאר ככה: ששים אחוזים (60%) אחוזים לכוללות העדה וארבעים אחוזים (40%) אחוזים לשד"ר, ובתנאי שאם יתברר לועד כי השד"ר עבד בשליחותו זו בעד מפעל אחר או בשביל עצמו, לא יקבל מהכנסות השליחות הזאת כי אם רק עשרה למאה במקום החלק הנ"ל, ויהיה רצון וחפץ ה' יצליח בידו אכי"ר [9]. והכל דלא וכו' ודלא וכו' בביטו' [10] וכו' ובפי' וכו' לדעת הרשב"א זלה"ה וחו"ח וכו' כחו"ח וכו' ולא יבו' כו' ולא יפו' וכו' כל הנ"ל נו"ן בקגו"ש במדל"ב מ"ק כתחז"ל [11], וגם נשבע השד"ר הנז' ש"ח ע"ד המב"ה ועוד הו"ר ופו"מ כו' ירושת"ו [12] ועניה, לאשר ולקיים כל הנז"ל בלי מגרעת, ועד"א ח"ש בש"א [13] לחדש תמוז דשנתנו שנת התרצ"ב ליצירה והכל שריר ובריר ואמת ויציב ונכון וקים.

היו"ר מ[איר] לאניאדו
מ"מ הגזבר מ. ח. גיניאו
יוסף חיים שרים
(חותם ועד עדת הספרדים בירושלים תובב"א)

8 = אכילה שינה לינה.
9 = אמן כן יהי רצון.
10 = בביטול.
11 = הרב שלמה בן אדרת־אברהם זכרונו לחיי העולם הבא וחומר וחוזר וכו' כחומר וחוזק וכו' ולא יבוטל כו' ולא יפוסל וכו' כל הנאמר לעיל נעשה ונגמר בקנין גמור ושלם במנא דכשר למקניא ביה מיד כולנו כתקנת חכמינו זכרונם לברכה.
12 = השליח דרבנן הנזכר שבועה חמורה על דעת המקום ברוך הוא ועל דעת חכמי ורבני ופרנסי ומנהיגי כו' ירושלים תבנה ותיכונן.
13 = ועל דבר אמת חתמנו שמינו בשליש א.

יט. יפוי־כח והצהרה מאת "ועד עדת הספרדים" בירושלים למינוי הרב יוסף חיים שרים שיגבה את כספי ההקדשות בערים שונות

אנו החותמים מטה, ראשי ומנהלי הועד לכוללות עדת הספרדים בירושלים, מצהירים בזה, כי יש לכוללות עדתנו בערי ארם נהרים, קורדיסטאן, פרס והודו, הקדשות ונכסי דלא ניידי המביאים פירות בקביעות מדי שנה בשנה, ואשר לשם גביתם נוהגים אנו לשלוח מדי פעם בפעם את הרה"ג יוסף חיים שרים הי"ו, המיופה כח מצדנו למלא את התפקיד הנ"ל.

לשם סדור הפעולה הנזכרת לעיל הננו ממנים גם עתה בתור בא כחנו ושליחנו הרשמי את הרה"ג יוסף חיים שרים הנ"ל, תושב ירושלים, ומיפים כחו בזה לדבר ולפעול בשמנו, וכן לגבות את פירות ההקדשות שהם משנים קדמוניות מנכסי דלא ניידי אשר לעדתנו במדינות הנ"ל.

יפוי כח זה כחו יפה מראשית שנת תרצ"ג עד לסוף שנת תרצ"ה, היינו נובמבר 1932 עד נובמבר 1935.

ולראיה באנו על החתום:

ראש"ל וראש רבני א"י:
בשם הועד הכללי לעדת הספרדים בירושלים

יו"ר הועד הפועל:

מ"מ הגזבר:

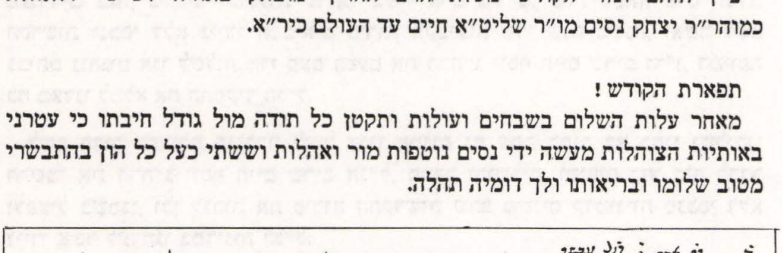
כ. מכתב מר"י שרים אל הרב יצחק נסים [1]

ב"ה, ר"ח אדר ש' קול מבש"ר [תרע"ח, 1918]

ציץ הזהב ונזר הקודש מעלת הרב החריף מובהק בתורה לש"ט [2] ולתהלה כמוהר"ר יצחק נסים מו"ר שליט"א חיים עד העולם כיר"א.

תפארת הקודש!

מאחר עלות השלום בשבחים ועולות ותקטן כל תודה מול גודל חיבתו כי עטרני באותיות הצוהלות מעשה ידי נסים נוטפות מור ואהלות וששתי כעל כל הון בהתבשרי מטוב שלומו ובריאותו ולך דומיה תהלה.

מכתב מרי"ח שרים אל הראש"ל ר' יצחק נסים זצ"ל — ר"ח אדר שני תרע"ח (1918)

נטע שעשועי את אשר קדשנו במצותיו ואונו לנסוע פן ואולי לא קדמה לי הידיעה כי רו"ח העיר הי"ו [3] עשו תעודה כי רצונם לעשות אותי מ"מ [4] הרב הראשי [5] וכבר באו על החתו', [6] ואני לא הפצתי בזה וה' ירחם.

מעתה כל חו"ר הישיבה הנה הגם דשו"ט [7] והנני מחבבו יותר מרוחי, ונפשי לך הומיה מחול ירבה להודיעני מקבלת מכתבי זה ושכמ"ה [8].

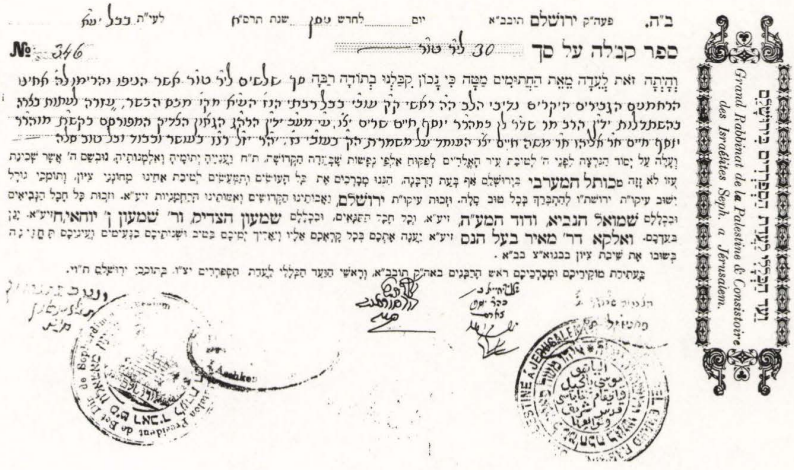
ידידו לנצח

י"ח שרים ס"ט

1 ראה לעיל, עמ' 39, 41. 2 = לשם טוב.
3 = רבני וחכמי העיר השם ישמרם ויחיים.
4 = ממלא מקום. 5 של בגדאד. 6 = החתום.
7 = דורשים שלומו וטובתו. 8 = ושכרו כפול מן השמים.

כא. קבלות שונות

א.

קבלה על סך 30 ליר[ה] טור[קית], לחודש ניסן שנת תרס"ח [1908], לעי"ת [1] בבל, מאת "ועד הכללי לעדת הספרדים בירושלים" . . .

"קבלנו בתודה סך שלושים לירי טורי אשר הניפו והרימו להי אחינו הרחמנים הגבירים היקרים נדיבי הלב ה"ה [2] ראשי ק"ק עוב"י בבל רבתי [4] הנז' מקו[פת] מכס הבשר [5], עזרה לעתות בצרה, בהשתדלות ידי"ן [6] הרב ח"ר שד"ר לן כמהר"ר

1 = לעיר תהילה.
2 = הלא הם.
3 = קהל קדוש עיר ואם בישראל.
4 בגדאד.
5 מס הגבילה = מס הבשר הכשר. על מס זה ראה א' בן־יעקב, יהודי בבל במסוף תקופת הגאונים עד ימינו, ירושלים תשכ"ה, עמ' רעז.
6 = ידיד נפשינו.

יוסף חיים שרים יצ״ו [7] ע״י מע״כ [8] ידי״ן הרה״ג הגאון הצדיק המפורסם כקש״ת מוהר״ר יוסף חיים ח״ר אליהו ח״ר משה חיים יצ״ו העומד על משמרת הק׳ בעוב״י נז׳. יה״ר יז״ל רנ״ו [10] בעושר וכבוד וכל טוב סלה ... לפקוח אלפי נפשות שבעדה הקדומה, ת״ח [11] וענייה יתומיה ואלמנותיה ...״.

חתומים: הצעיר אליהו משה פאניז׳יל ס״ט — מ״מ חכם־באשי ירושת״ו ואגפיה (מקום החותם); הצעיר יחייא בן כה״ר יוסף צארם ס״ט; הצעיר חיים דוד סורנאגה ס״ט — ראב״ד לעדת הספרדים בירושת״ו (מקום החותם); חותם כוללות ועד עדת הספרדים בעה״ק ירושלים תוב״א; חותם הסוכן יצחק אשכנזי בהגאון הג׳ ראש רבני ארה״ק ת״ו הר״ר אברהם אשכנזי זיע״א.

7 = ישמרהו צורו וגואלו.
8 = מעלת כבוד.
9 = כבוד קדושת תורתו מורינו הרב רבי.
10 = יזכה לשנים רבות נעימות וטובות.
11 = תלמידי חכמיה.

ב.

קבלה על סך 30 נאפוליון זהב מיום 6 רחמים [אלול] שנת תרס"א [1901], מאת "ועד הכללי לעדת הספרדים בירושלים ... קבלנו בתודה ... מיד הרבנים סי' אלישר חפץ יצ"ו המשלחים ע"י ידי"ן החה"ש כמה"ר משה ידיד הלוי יצ"ו, מחש[בון] קבוצת הרב השד"ר ח"ר יוסף שרים יצ"ו משליחות ערי ערביסתאן יע"א ... לפקוח אלפי נפשות שבעדה הקדושה וענייה יתומיה ואלמנותיה ...".

חתומים: הצעיר יעקב שאול אלישר ס"ט — חכם־באשי ירושת"ו ואגפיה (מקום החותם); מנחם ש"ט כהן — סוכן הועד לעדת הספרדים הי"ו בעה"ק ירושלם תובב"א; חותם כוללות ועד הספרדים בעה"ק ירושלם תוב"א; הצעיר גבריאל שבתי ס"ט; הצעיר יוסף נסים בורלא ס"ט — ראב"ד לעדת הספרדים בעה"ק ירושת"ו (מקום החותם).

ג.

שטר־קבלה על סך 417 לי"ש, מיום ז"ך [כז] לחדש מנחם יה"ל [1] שנת תר"פ [1920], מאת "כוללות עה"ק טבריא תובב"א", בית־הכנסת ובית־המדרש על קבר ר' מאיר בעל הנס.

"לאות אמת מאתנו החו"מ [2] כי קבלנו לנכון מאת מעלת הרה"ג המפורסם הדומ"ץ וכו' כקש"ת כמוהר"ר [3] יוסף מרדכי הלוי שיחל"א [4] סך ארבע מאות ושבעה עשר לירא אנגליז הבאים על ידו מאת מעלת הרב הגדול השד"ר רב חביבא המתעב"ק

1 = יהפכהו השם לשמחה.
2 = החתומים מטה.
3 = הדיין ומורה צדק וכו' כבוד קדושת תורתו כבוד מורנו הרב רבי.
4 = שיחיה לעד אמן.

וכו' דין הוא הד"ר כקש"ת כמהר"ר ריי"ח טוב שרים שיחל"א, בהשגחת מני"ר הרה"ג הגדול, מעוז ומגדול, ארי בן ארי, ח"ק [5] לישראל רבן חסידא כקש"ת כמוהר"ר גאון יעקב שליט"א [6] ר"מ ור"מ וחכם באשי בעי"ת בגדאד [7] המעטירה, שנתקבצו לקופתנו הקדושה ועלו ובאו לרצון אל הקדש פנימה להחיות נפשות עמילי תורה שומרי משמרת הקדש על הר ציון התנא הקדוש המאי"ר לארץ זיע"א [8] גם לרבות העניים והאביונים. ותיכף לנטילה ברכה ... והיתה לבאר שהסך הנזכר למעלה הוא תי"ז לירה אנגליז, הוא מלבד הסך מאה רופייא שנמסרו כבר ליד האדון משה סלימאן שמעון הי"ו ...".

חתומים: חותם ועד הכללי לעדת הספרדים בעה"ק טבריא תובב"א. שנת תרס"ט; הצב"י [9] יוסף חיים [ב"ר אליהו] ילוז ס"ט; יעקב חי זריהן (ס"ט — דיין ומורה צדק בעה"ק טבריא ת"ו (מקום החותם); הצב"י אהרן הכהן סקלי ס"ט בעה"ק טבריא; ע"ה [10] יאודה טולידאנו ס"ט — ראש הועד הכללי לעדת הספרדים בעיה"ק טבריא תובב"א (מקום החותם); חותם בית המדרש ובית הכנסת ר' מאיר בעל הנס זיע"א בעה"ק טבריא ת"ו, שנת תרס"א.

5 = חסידא קדישא.
6 = שיחיה לאורך ימים טובים אמן, הכוונה להרב יעקב בן הרב יוסף חיים מבגדאד.
7 הוא לא שימש כ"חכם־באשי" רשמי בבגדאד, אך נחשב לראש הרבנים בגלל למדנותו וייחוסו למשפחת "אלחכם". עיין עליו א' בן־יעקב, יהודי בבל מסוף תקופת הגאונים עד ימינו, ירושלים תשכ"ה, עמ' ר.
8 = זכותו יגן עלינו אמן.
9 = הצעיר באלפי ישראל.
10 = עבד ה'.

ד.

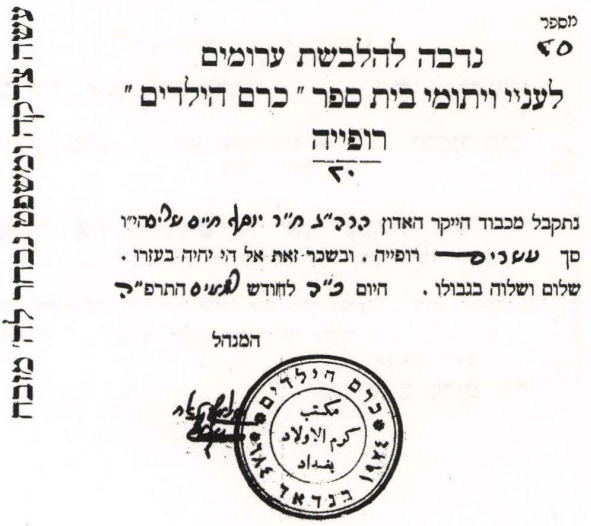

קבלה על סך 200 לי״ש, מיום ח לחודש טבת שנת תרפ״ח [1928], מאת ״ועד הכללי לעדת הספרדים בירושלים״ ...

״קבלנו בתודה רבה מאת שד״ר כולל עדתנו הרה״ג יוסף חיים שרים שליט״א סך שתי מאות לירות שטרלינג, שנאספו על ידו בהודו לטובת כוללנו בירושת״ו ... לפקוח אלפי נפשות שבעדה הקדושה ...״.

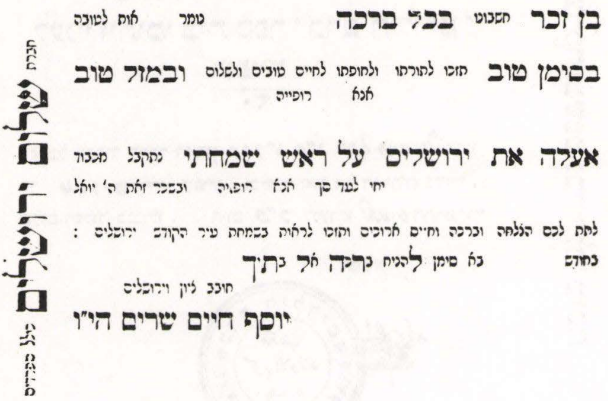
חתומים: הצב״י יעקב מאיר ס״ט — ראשון לציון וראש הרבנים בארץ ישראל (מקום החותם); יוסף מרדכי הלוי ס״ט — נשיא עדת הספרדים בירושלים (מקום החותם); הצב״י רפאל י[הושע] הכהן שאקו ס״ט; חותם ועד עדת הספרדים בירו־שלים תובב״א; חותם כוללות ועד הספרדים בעה״ק ירושלים תובב״א.

ה.

מספר
סה
נדבה להלבשת ערומים
לעניי ויתומי בית ספר " כרם הילדים "
רופייה
יה
נתקבל מכבוד הייקר האדון הגה"ג מ"ר יוסף מ"ס עליסה"ו
סך עשרים רופייה . ובשכר זאת אל הי יהיה בעזרו .
שלום ושלוה בגבולו . היום כ"ד לחודש תמוז התרפ"ה
המנהל
כרם הילדים
מכתב
כרם الاولاد
بغداد
בגדאד

קבלה משלמה צאלח שלמה [גבאי], מנהל בית־הספר "כרם הילדים" בבגדאד, על תרומתו של ר"ח שרים סך 20 רופייה למען הלבשת ערומים לעניי ויתומי בית־הספר הג"ל — כה אלול תרפ"ה (1925).

ו.

נוסח הקבלה שרי"ח שרים נתן בבגדאד לכל "אבי־הבן" שתרם למען חברת "שלום ירושלים" של כולל הספרדים, לרגל טקס ברית־מילה — שנת תרפ"ה (1925).

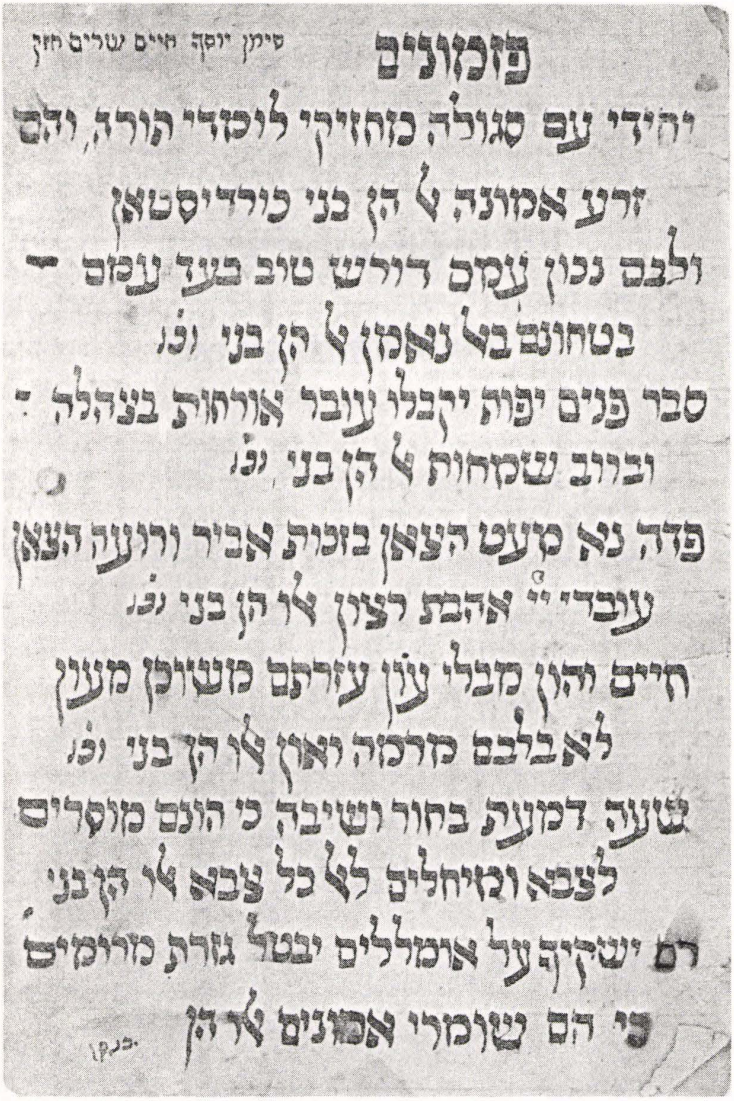

כרטיס ברכה לחגים מאת רי"ח שרים

פרק רביעי

שירים ופיוטים

מאת הרב יוסף חיים שרים ז"ל

אחד מפזמוניו של ר״ח שרים בכתב ידו

שירים ופיוטים מאת הרב יוסף חיים שרים

בשנת תרמ"ז (1887) ביקר הרב יוסף חיים שרים לראשונה בעיר סולימאניה אשר בכורדיסתאן, התאכסן במשך זמן ממושך בביתו של הרב עובדיה בן גבריאל דבי בר־אמון והתיידד עם משפחה אצילה זאת. ביקוריו אלה בבית הרב נעשו תדירות. מגעו עם הרב עובדיה, שהיה ראש קהילת יהודי סולימאניה, הקנו לו זכות מיוחדת. לאות הוקרה על כך הוא חיבר לכבודם ולכבוד קהילת יהודי כורדיסתאן כמה שירים ופיוטים המתפרסמים להלן. שבעה מתוך שירים ופיוטים אלה, שכתבם במו ידיו באותיות מרובעות, מסר כשי להרב משה ב"ר יוסף בן גבריאל דבי בר־אמון [1] (בן אחיו ובעל בתו ורדה [2] של הרב עובדיה הנ"ל).

הרב משה בר־אמון הנ"ל נולד בעיר סולימאניה יא בטבת תרל"ז (1877), עלה לארץ־ישראל, נפטר בקרית־טבעון ביום ד בתמוז תשל"ג (4 יולי 1973) ונקבר בירושלים בהר המנוחות אשר בגבעת שאול, בחלקת בית־העלמין אשר לעדה הכורדית.

בסך־הכל ידועים לנו תשעה שירים ופיוטים שחוברו על־ידי הרב יוסף חיים שרים. ואלו הם:

שיר מס׳ 1, שסימנו מש"ה — חובר לכבוד הרב משה בן יוסף בר־אמון ואביו יוסף ב"ר גבריאל בר־אמון.

שיר מס׳ 2, שסימנו: יו"ם־ט׳וב ח׳זק — חובר לכבוד יום־טוב בן עובדיה, שהיה רווק ("יזכה לחופה") ואחיו מרדכי שהיה נשוי ("יזכך האל לברית המילה").

רבי יום־טוב בר־אמון התפרסם כ"עילוי ועוד בחיי אביו ובחר לנשיא קהילת יהודי סולימאניה. היה חבר מועצת העיריה. היו לו קשרים טובים עם רבני ארץ־ישראל, ברלין ומקומות אחרים. עסק במסחר והיו לו קשרים טובים עם השלטונות. כל שלוחי ארץ־ישראל שהגיעו לסולימאניה התאכסנו בביתו, ובכללם גם הרב יוסף חיים שרים. בשנת תשי"א (1941) עלה לארץ־ישראל, הצטרף לישיבת "תומכי תורה" בשכונת זכרון־יוסף בירושלים והתפלל בבית־הכנסת "אהל רחל" של העדה הבבלית ברחוב דוד ילין. נפטר כאן ד תמוז תשכ"ו (4 יולי 1966) [3].

שיר מס׳ 3, שסימנו: ישעי"ה — חובר לכבוד אדם בשם זה (אולי ממשפחת בר־אמון), שהיה "דגול מרבבה" ו"גברא רבא אשר את נפשי אהבה באהבה ורוב חבה".

1 ראה עליו אברהם תוינה, גולים וגאולים — מוסף לאלבום, רמלה, תשמ"א, עמ׳ 43—54.
2 ראה עליה שם, עמ׳ 60.
3 ראה עליו שם, עמ׳ 52—53.

שיר מס׳ 4, שסימנו ר״ח ט׳וב [שרים] ח׳זק — חובר על הגאולה.

שיר מס׳ 5, שסימנו: אברה״ם — חובר לכבוד אדם בשם זה שהיה בן למשפחה מכובדת.

שיר מס׳ 6, שסימנו: ישרא״ל — חובר על הגלות והגאולה.

שיר מס׳ 7, שסימנו: מש״ה — חובר לכבוד הרב משה בן יוסף בר־אמון הנ״ל (נזכר בשיר מס׳ 1). ולא נמצא בכתב ידו; אך המשורר ראובן ב״ר משה בר־אמון, רשם אותו מפי אביו ואמו ומתפרסם כאן בעיבוד שלו.

שיר מס׳ 8, שסימנו: יוס״ף ח׳יים שרי״ם חז״ק — חובר בתחילה בשנת תרמ״ז (1887) לכבוד קהילת יהודי סולימאניה. כל בית מסתיים בפזמון החוזר: ״אלו הן בני כורדיסתאן״. בשנת תרנ״ו (1896), כאשר ביקר בגורג׳יסטאן, התאים אותו לבני קהילה יהודית זאת והחליף את סיום הבתים בפזמון החוזר: ״אלו הן בני גורג׳יסטאן״. כאשר ביקר בבבל התאים אותו לבני קהילה יהודית זאת והחליף את סיום הבתים בפזמון החוזר: ״אלו הן נדיבי בבל״. הוא נדפס בספר ״פזמונים לשבת״ [בגדאד] חש״מ, חש״ד, עמוד [5], בהשמטת שלושת הבתים האחרונים.

שיר מס׳ 9, שסימנו: ״אדון ניקולאי״ — חיבר לכבוד ניקולאי השני מלך רוסיה, לפי בקשת קהילת יהודי גורג׳יסטאן, בעת ששהה שם בשנת תרנ״ו (1896), יחד עם השיר הקודם מס׳ 8. שני שירים אלה נדפסו בספר ״שבחות לאל״, שירים מיוסדים מזקני ישראל משנים קדמוניות הנוהגים לאמרם בכל מחוז ערי גורג׳יסטאן יע״א במוצאי שבתות קודם ת״ע [תפילת־ערבית] בבתי כנסיות, ומתקבצים שמה בחורי חמד משמר מול משמר ... ירושלם, דפוס הרי״ד פרומקין, תרנ״ז [1897], עמ׳ [3]. בראש עמוד זה כתב המביא לבית הדפוס יעקב בן אברהם חננא: ״בהיות שידעתי טובא שבני גורג׳יסטאן חפצים בשירים הללו שיסד מעלת הר׳ כמוהר״ר יוסף חיים שרים הי״ו בעוברו במח״ת ע״כ העליתי אותם על מכבש הדפוס״. שני פיזמונים אלה נעשו ל״קדושים״ בעיניהם לא בגלל תוכנם אלא בעיקר בגלל מחברם שהיה נערץ ו״איש־קדוש״.

כתב־יד שבע השירים הראשונים הנ״ל נמצא היום בידי הסופר והמשורר ר׳ ראובן חיים בר־אמון (בנו של ר׳ משה ב״ר יוסף גבריאל בר־אמון הנ״ל ונכדו של ר׳ עובדיה בן גבריאל בר־אמון הנ״ל מצד אמו)[4]. הוא נולד בסולימאניה ביום כג בטבת תרע״ג (18 בינואר 1913). בפרוץ מרד השיך מחמוד אל־ברזינג׳י (בראזאני) בשנת תרע״ט (1919) נאלץ לברוח עם משפחתו מהעיר סולימאניה, עברו לגור בעיר בגדאד ושם התחנך ב״חדר״ נחום אשר ברובע היהודי יגיג׳ה, ב״מדרש תלמוד־תורה״ (1920), בבי״ס אליאנס (1923), ובבית הספר התיכון ״שמש״ (1928—

4 ראה עליו שם, עמ׳ 5—6.

1933). היה מפעילי התנועה הציונית שם, חבר קבוצות הנוער הציוני "אחיעבר", "שמש" ו"אחיאסף".

בעלותו לארץ־ישראל בשנת תרצ"ג (1933) מילא כאן תפקידים חינוכיים ותר־בותיים בהוראת הלשון העברית והערבית במספר בתי ספר בירושלים, שימש חייל בבריגאדה העברית במלחמת העולם השנייה, היה פקיד במטה הראשי של הצנזורה במזרח התיכון שמשכנה היה בירושלים, טיפל בהתנדבות בקליטת העלייה ואח"כ עבר לגור בחיפה כמורה מטעם משרד החינוך בבית הספר הערבי הראשון למיעוטים במדינת ישראל אז. הוא נבחר למזכיר "ארגון יוצאי עיראק" בחיפה והמחוז ומטעמו ומטעם מפלגת פועלי ארץ־ישראל נבחר כציר לקונגרס הספרדי השני שהתכנס בירושלים. הוא שימש כמזכיר הפועלים בטירת הכרמל. באחרונה הוא נמצא בגימ־לאות ומקדיש את כל זמנו לחיבור רשימות על יהודי סולימאניה ולכתיבת שירים יפים אשר בחלקם פורסמו בכתב־העת "התחדשות" של העדה הכורדית ובחוברות "גולים וגאולים" של הסופר והחוקר אברהם תווינה מרמלה.

באחד ממאמריו "קווים במהלך חיי"[5] כתב ר' ראובן חיים בר־אמון: "בבית אבי ובבית סבי, אבי אמי, הרב עובדיה בר־אמון זצ"ל, היו פתוחים לכל, ביחוד בפני רבנים ושד"רים מארץ־ישראל אשר פקדום מפקידה לפקידה בבואם לעיר סולימאניה. בין יתר הרבנים הנכבדים ידועי־שם אשר מצאו בבית סבי ואבי, ממש כמו ביתם שלהם, יען שתמיד נתקבלו בזרועות פתוחות, יש להזכיר את הרב יעקב מאיר, שהיה לאחר מכן לראשון לציון זצ"ל. כמו כן הרבנים אברהם נעים זצ"ל, כמו משה עמאר והרב יוסף חיים שרים זצ"ל".

לאות הוקרה לר"י שרים הוא עיבד, ליטש וסיגנן את שמונת השירים שלו הרא־שונים שנמצאים ברשותו ומסרם לי לפרסום בספר זה. להלן אני מפרסם שירים ופיוטים אלה בשתי הצורות: בתחילה כפי שיצאו מעיטו של המחבר ר"י שרים ואח"כ בעיבודו של ראובן חיים בר־אמון.

5 פורסם בכתב־העת "התחדשות", כרך ד, תשרי תשמ"א, עמ' 103—104, במאמר זה יש פרטים נוספים על תולדות חייו. שם, בעמ' 106 נמצאת תמונתו. תמונתו ותמונות אביו וסבו נמצאות ב"אלבום יהדות עירק — גולים וגאולים", מאת אברהם תוינה, רמלה תשמ"א, עמ' 133, 143, 144.

אברהם בן־יעקב

1

סימן משי"ה [בן יוסף בר־אמון] ח'זק

מלאכי הרחמים תושיעו
משמי מרומים
אל ישראל הענוים
בזכות שמך אשר הוא עליונים.

האל חי הוא הוא הגואל
יברך ליוסף בן גבריאל
את כל־טוב אשר נתן האל
לעולם ולישראל.

שדי הוא המאסף
ישמור הבחור משה יוסף
יזכה לחפה ולכסף
בזכות יעקב ויוסף

חזק ימלא לבו ודתו
ויעיר חמדתו
אל ישראל סגולתו
לעד ישירו זמרתו.

2

סימן : יי"ם ט'וב [בן עובדיה בר־אמון] ח'זק

ירומם צור אשר הוא גואל
לעם אשר בטח בדת יקותיאל
יברך את עובדיא בן גבריאל
ויוסיף לו חכמה כנביא דניאל.

מרדכי כחמה ברא
יזכך האל לברית־המילה
בחיי אביך עובדיא
ישלח לנו הגאולה.

ימין יי רוממה
ימין יי עשה חיל.

ימין יי רוממה
ימין יי עשה חיל.

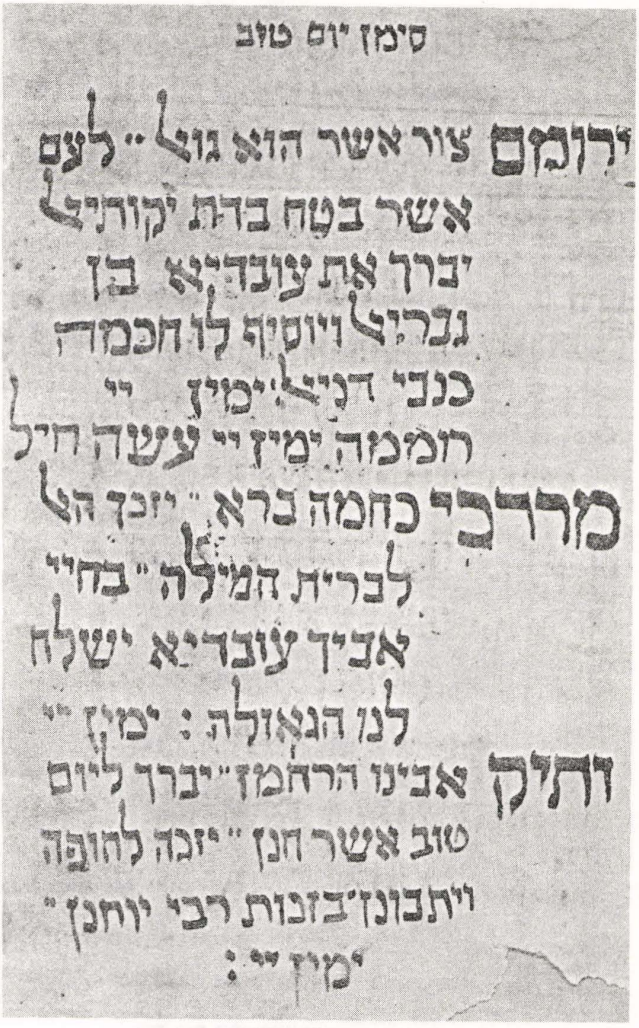
ותיק אבינו הרחמן
יברך ליום־טוב אשר חנן
יזכה לחפה ויתבונן
בזכות רבי יוחנן.

טוב ומטיב האל תמים
תברך הבנים הנעימים
יהיו דשנים ורעננים
בזכות אבות הגאונים.

ימין יי רוממה
ימין יי עשה חיל.

ימין יי רוממה
ימין יי עשה חיל.

חזק השב שכינתך
לירושלים עיר קדשיך
מקום מכון לשבתך
בזכות משה נביאך.

סימן יום טוב

ירומם צור אשר הוא גואל לעם
אשר בטח בדת יקותיאל
יברך את עובדיא בן
גבריאל ויוסף לו חכמה
כנגד דניאל ימין יי
רוממה ימין יי עשה חיל
מרדכי כחמה נרא יזכך הא
לברית המילה בחיי
אביך עובדיא ישלח
לנו הגאולה: ימין יי
וחלק אבינו הרחמן יברך ליום
טוב אשר חנן יזכה לחופה
ויתבונן בזכות רבי יוחנן
ימין יי:

אחד מפזמוניו של ריח שרים בכתב ידו

3

סימן : ישע״ה

יחיד אל דגול מרבבה
ויברך לגברא רבא
אשר את־נפשי אהבה
באהבה וברוב חבה.

עליון לרומם מזלו
והיא לעזרא לו
אוצרו הטוב יפתח לו
יזכה לאחרית טובה.

שדי הוא יברך אותו
וישמר בואו וצאתו
וכל העם יוצאים לקראתו
ויאמרו לו : ברוך הבא.

יה יברך כל חילו
שנות חיים יוסיפו לו
ויהיה שלום בגבולו
תהיה לאחרית טובה.

4

סימן : ר״ח ט״וב ח״זק

רחום עד מתי תשכח בניך
עדת סגולתך
עד מתי ?

חוס על עמך ונחלתך
עשה לכבוד שמך
עד מתי ?

יוצרי הבט בעוני עמך
המיחלים חסדך.
עד מתי ?

טוב מטיב למדני חקיך
קבץ שה פזוריך
עד מתי ?

חזק צוה את־ישועתך
ובנה בית מקדשך
עד מתי ?

5

סימן : אברה״ם

אם חכם לבך, בני
ישמח לבי גם אני
קח אמרי אתך, בני
שמר ואמר : הנני.

ראה בנים לבניך
יהיו סביב שלחנך
ישלח מלאך לפניך
נצב על־יד ימיניך.

ברכות אביך גברו
ברכת אברהם ויצחק ענו
כלם ואמרו
יקרא זרע ביצחק.

החכמה וגם המדע
נתונים לך כמרדע
את־אלהי אביך דע
כבניהו בן־יהוידע.

ממני פריך נמצא
כי מוצאי חיים מצא
כפורחת עלתה נצה
רב תבונה גדול עצה.

6

סימן : ישרא״ל

ימי חרפי אהבתני
עתה בבור נטשתני.
אנא חיש ושמחני
דודי כימות עניתני.

שכנת בזבול אויתה
תוך קהל עם זו קנית
טרם קראתי ענית
עתה ריקם שלחתני.
אנא חיש וכו׳.

אפפו עלי רב רעות
מאז נסעת מסעות
חמול צור מעוז ישועות
למה למפגע שמתני.
אנא חיש וכו׳.

רדה בי אויבי ומשל
לכל עם היית משל
מבור דלה דל ונחשל
אודך אל כי דליתני.
אנא חיש וכו׳.

לך אוחיל אם ארכו ימים
כי לא תזנח לעלמים
הן לי דברת נחומים
אמצא חן כי נחמתני.
אנא חיש וכו׳.

7

סימן : משי״ה

מה יפו פרי מגדיו,
כי טובים מיין דודיו ;
בזכות שלשת עבדיו,
נשוב לירושלים !

שם נקים סוכת שלמה,
בהתקבץ המון עמו ;
שוב יטענו בכרמו,
בתוך ירושלים !

הדר קדשו ישוב יזהיר,
על ראשינו כזהב אופי ;
ואז נפצח פינו בשיר !
שירי ירושלים.

8

סימן : יופ״ף ח׳יים שרי״ם חז״ק

יחידי עם סגלה
מחזיקי לומדי תורה
והם זרע אמונה.
אלו הן בני כורדיסטאן [2]

חיים והון מבלי עון
עזרתם משוכן מעון
לא בלבם מרמה ואון.
אלו הן וכו׳.

ולבם נכון עמם
דורשי טוב בעד עמם
בטחונם באל נאמן.
אלו הן וכו׳.

שעה דמעת בחור ושיבה
כי עצמם מוסרים לצבא
ומיחלים לאל כל צבא.
אלו הן וכו׳.

סבר פנים יפות
יקבלו עובר אורחות
בצהלה וברוב שמחות.
אלו הן וכו׳.

רם ישקיף על אומללים
בטל גזרת מרומים
כי הם שומרי אמונים.
אלו הן וכו׳.

פדה נא מעט הצאן
בזכות אביר ורועה הצאן
עובדי ה׳ אהבת רצון.
אלו הן וכו׳.

יכניסו לכל אורח
ואור אל להם זורח
עורכין לו שלחן מזבח.
אלו הן וכו׳.

2 נוסח ב : גורג׳יסטאן ; נוסח ג : נדיבי בבל. ראה לעיל, עמ׳ 166.

מאור הגנוז יאיר להם
יכניע קמים עליהם
ולא יבול עליהן
כי הם בני כורדיסתאן.

זכור לעם הנדחים
ירוצו למקדש כפרחים
ואז נעלה ריח ניחוחים.
יחד עם בני כורדיסתאן.

חמלת צדקם יזכור עליון
יבנה מהר אפריון
רוחמי לדל ואביון.
אלו הן וכו׳.

קול מרה ומהללה
בזמן ביאת הגאלה
לך ה׳ הגדלה.
נאמר עם בני כורדיסתאן.

9

פזמון לכבוד ניקולאי השני מלך רוסיה

מאת השד״ר ר׳ יוסף חיים שרים, בעי״ת כוטאיס ביום העטרה לאדונינו המלך יר״ה, בחודש סיון תרנ״ו

סימן : אדון ניקלאי

אדון הכל ברוך שמו
אשר ברא את עולמו
ירים כוכב מלכנו
נקלאי אלכסנדרוויג׳ אמפרטור.

קדוש ממכון שבתו
ירים דגלו ותפארתו
עם אחיו וליקיקנייאז
גיאורגי אלכסנדרוויג׳.

נחמד אהוב ונאמן
מלך חסד פודה ורחמן
רחמיו כל עת וזמן
נקלאי אלכסנדרוויג׳ אמפרטור.

לשוננו ישיר שירים
יחד זקנים ונערים
יחי המלך אדונינו
נקלאי אלכסנדרוויג׳ אמפרטור.

יאריך ימים על ממלכתו
תרב מאד גדלתו
עם הקיסרית מלכתו
אלכסנרא פאודורוונא.

אל עליון יעזרהו
בבנים וכל־טוב יברכהו
הוד והדר יעטרהו
למלך נקלאי אלכסנדרוויג׳ אמפרטור.

יה לו יהיה לסתרה
יאזרהו בעז וגבורה
בכתר מלכות ועטרה
למלך נקלאי אלכסנדרוויג׳ אמפרטור.

הראש"ל ר' בן-ציון מאיר חי עוזיאל, הרב חזקיה שבתי והרב יוסף חיים שרים

שירי הרב יוסף חיים שרים

בעיבודם מחדש על־ידי הסופר והמשורר ראובן בר־אמון

1

סימן : משי"ה ח'זק

מלאכי רום ורחמים,
הושיעו משמי מרומים ;
את ישראל מידי קמים,
בזכות שאין בלתו תמים.

האל שאין בלתו גואל,
ברך יוסף בן גבריאל,
הם לו שפע ברכות ואל ;
ברכת עולם וישראל.

שדי אתה הוא המאסף,
שמור הבחור משה יוסף ;
יזכה לחפה וכסף,
בזכות יעקב ויוסף.

חזק ירוה לבו, דתו,
והוא יעיר את חמדתו ;
אל ישראל סגלתו,
לעד ישירו זמרתו.

2

סימן : יו"ם ט'וב ח'זק

ירומם צור שהוא גואל,
העם בן דת יקותיאל ;
ברך עובדיה גבריאל,
יוסיף חכמה כדניאל.
ימין השם עושה חיל
ימין אדוני רוממה !

ותיק אבינו הרחמן,
יברך יום־טוב שחנן ;
יזכה לחפה יתבונן,
בזכות רבנו יוחנן.
ימין השם וכו'.

מרדכי ברה כחמה,
תזכה לברית־מילה תמימה ;
מידי אלהי הנשמה,
בזכות אבא לכרוב דמה.
ימין השם וכו'.

טוב ומטיב האל תמים,
ברך בני די נעימים;
דשנים גם רעננים,
בזכות אבות הגאונים.
ימין השם וכו׳.

חזק השב שכינתך,
לירושלים עיר קדשך,
מקום משכן כבודך,
בזכות משה נביאך.
ימין השם וכו׳.

3

סימן: ישע״ה

יחיד אל דגול מרבבה,
ברך את הגברא רבא;
שאותו נפשי אהבה,
בהערצה וברוב חבה.

עליון ירומם מזלו,
והוא יהיה לעזרה לו;
אוצרו הטוב יפתח לו,
יזכה לאחרית טובה.

שדי הוא יברך אותו,
וישמור בואו וצאתו;
כל העם יצא לקראתו,
ויאמר לו: ברוך הבא!

יה יברך את כל חילו
שנות חיים רבים יוסיף לו;
ויהיה שלום בגבולו,
תהיה אחריתו טובה.

4

סימן: רי״ח פ׳וב ח׳זק

רחום עד מתי תשכח בניך?
עדת סגלתך.
עד מתי?

חוס על עמך ונחלתך,
עשה לכבוד שמך.
עד מתי?

יוצרי הבט בעוני עמך,
המיחלים חסדך.
עד מתי?

טוב מטיב למדני חקיך,
קבץ שה פזוריך.
עד מתי?

חזק צוה את ישועותיך,
ובנה בית־מקדשך.
עד מתי?

5

סימן : אברה״ם

אם אמרי תקח בני,
ויחכם לבך, דיני !
או אז ישמח לבי אני ;
שמור ואמור : הנני !

ברכות אביך הן ענק,
גברו גם על ברכות יצחק,
ואברהם, אשר נזקק,
לזרע יצחק בו חשק.

ראה בנים לבניך,
יהיו סביב שלחנך,
ישלח מלאך לפניך,
נצב על יד ימינך.

החכמה וגם המדע,
שמו ידם על הצדע,
את אלהי אביך דע,
כבניהו בן יהוידע.

ממני פריך נמצא,
כל מוצאי חיים מצא,
כפורחת עלתה נצה,
רב תבונה גדול עצה.

6

סימן : ישרא״ל

ימי חרפי אהבתני,
עתה בבור נטשתני.
אנא חושה שמחני,
דודי כימות עניתני.

שכנת בזבול אוית,
תוך קהל עם זו קנית ;
טרם קראתי ענית,
עתה ריקם שלחתני.
אנא חושה וכו׳.

רדה בי אויבי ומשל,
לכל עם הייתי משל,
דלה מבור, דל ונחשל,
אודך יה כי דליתני.
אנא חושה וכו׳.

אפפו עלי די רעות,
מאז נסעת מסעות ;
חמול צור מעוז ישועות,
למה למפגע שמתני ?
אנא חושה וכו׳.

לך אוחיל ארכו ימים,
הן לא תזנח לעולמים ;
אז, לי דברת ניחומים,
אמצא חן כי, ניחמתני.
אנא חושה וכו׳.

8

פימן : יוסי׳ף חיים שרים חזק

יחידי עם סגלה,
מכניסים בהלולה ;
לומדי חורה בחמלה,
אלה בני כורדיסתאן.

ולבם נכון עמם,
דורשים טוב בעד עמם ;
לתורה מטים שכמם,
אלה בני כורדיסתאן.

סבר פנים די יפות,
רוב צהלה ושמחות,
מתקבל עובר ארחות,
אלה בני כורדיסתאן.

פדה נא מעט הצאן,
עובדי השם ברצון ;
הב להם מעט עלצון,
אחים דרי כורדיסתאן.

חיים עשר וגם הון,
עזרם משוכן מעון ;
אין בם כל מרמה ואון,
אלה בני כורדיסתאן.

שעה דמעת איש שיבה,
גם בן גם הון לצבא,
בטחונם באל צבא ;
אלה בני כורדיסתאן.

רם ישקיף על אומללים,
די בגזרת אוילים,
בזכות עוטי גדילים ;
אלה בני כורדיסתאן.

יקדמו פני אורח,
בשולחן ובמזבח,
אור־יה להם זורח ;
ליהדות כורדיסתאן.

מיקר אורו הגנוז,
יאיר להם ויפוז ;
מלך גבור ועזוז,
כי הם בני כורדיסתאן.

חומלים על דל ואביון,
צדקתם יזכור עליון ;
הבה לגזרות פדיון,
של יהודי כורדיסתאן.

זכור אחים נדחים,
למקדש ילכו פורחים,
נקריב ריחות ניחוחים,
יחד עם בני כורדיסתאן.

קולות זמרה ותהלה,
ישמעו עת הגאולה,
לך השם הגדולה
נאמר עם בני כורדיסתאן.

פרק חמישי

רשימות על הרב יוסף חיים שרים

א. סבי ר' יוסף חיים שרים ז"ל

מאת נוריאל בן יום־טוב שרים

זכורני בטרם מלאו לי תשע שנים, כאשר סבי ר' יוסף חיים שרים ע"ה ביקר בביתנו אשר בשכונת מחנה יהודה בירושלים, פרצה "התחרות" ביני לבין אחי, מי יזכה לתמוך ב"פפו" (כך נהגנו לכנותו) ולסייע בידו לעלות במדרגות אשר בביתנו אל הקומה השנייה אשר גרנו בה. כחץ מקשת רצתי לתמוך בו באהבה וביראת כבוד. ביקורו היה מאורע משמח ומכובד לכולנו, באתנחתא שבין מדרגה למדרגה קינן בי הרצון שהמדרגות לא יגיעו לקיצן ואזכה לתמוך בו יותר ויותר כדי להימצא בקרבתו.

הוא היה זקן מאוד והתהלך עם מקל מצופה כסף טהור. זקנו הארוך והלבן היה מרשים וירד על חזהו. הוא חבש מצנפת נאה, התעטף בגלימה הדורה וחגר חגורה רחבה מצופה בבד רקום חוטי זהב. עד עצם היום הזה יש לי יחס של כבוד וקדושה לבגדיו אלה הנמצאים אצלי, אני שומר עליהם מכל משמר.

בן עשר שנים בקירוב הייתי בעת הסתלקותו של סבי ז"ל מן העולם ועדיין אינני שוכח את מראה פניו המלאים הוד והדרת־קודש.

בכל ערב שבת נהגנו אנחנו הנכדים יחד עם הורינו היקרים, לגשת אליו ולברכו בברכת "שבת שלום". באותה שעה הוא הניח ידו על ראשינו ובירך כל אחד ואחד מן הנכדים ברכה מיוחדת במינה בצירוף כמה משפטים שהיו שגורים בפיו. לאחי שלום נהג לומר "אתה שלום וביתך שלום וכל אשר לך שלום".

הוא היה גר בשכונת מחנה יהודה, ברחוב נבון, סמוך לבית הכנסת שלנו "עוד יוסף חי". כאשר ביקרנוהו בביתו ראינוהו יושב בפנת החדר על ספסל מרופד כשרגליו משולבות בישיבה מזרחית ועליהם דרגש מצופה בבד. משקפי הזהב שלו ירדו על חוטמו ובידו אחז בעט עשוי מקני־סוף מחודד להפליא שטבל אותו בקסת הדיו שהיה על ידו ובו כתב חידושי תורה ודרשות. צורת הישיבה שלו, כאשר היה שקוע בעבודת הכתיבה, לא משה מזכרוני עד עצם היום הזה. כאשר נשמתו של סבי ז"ל עלתה למרומים הייתי עצוב ומדוכא, ופעמים רבות הסתכלתי על מודעת האבל הגדולה שהודבקה על לוח המודעות, לא האמנתי כיצד אוכל להתקיים בלעדיו, מבלי לראות את פניו המאירים ולא אקבל את ברכותיו המסורתיות. קשה היה לי לעכל זאת.

משנת תר"ץ 1930 אבי יום־טוב שרים ז"ל היה ממונה על ה"ביזור" אשר בשוק מחנה יהודה בירושלים והיה אחראי לאספקה שוטפת של תוצרת חקלאית לתושבי העיר בימים הקשים ההם. הוא גבה מן הערבים "אַרצ'יה", כלומר דמי שימוש בישיבה על אדמת השוק לשם שיווק הפירות והירקות, הוא דאג למסחר הוגן, סדר ונקיון. כתוצאה מזה ביתנו היה הומה מאנשים שונים. בהזדמנות זאת רבים פנו אל סבי כדי לקבל את ברכתו, הוא לא נמנע מלהעניק להם הנאה זאת.

מפי אבא ז״ל שמעתי כי הסבא נהג לפעמים לנסוע מעיר לעיר בעיראק ובארצות רבות אחרות על גבי חמורים או פרדות וכמה פעמים הוא נמצא בסכנות גדולות וניצול תודות למראהו המרשים והמטיל יראת־כבוד. הוא סבל מאוד מהחום הלוהט שבדרכים אלו; ופעם כאשר הציק לו החום, חתך אבטיח לשניים, הוריק את תוך שני החצאים וחבש בהם את ראשו לשם צינון.

מר חלפון, אחד הידידים שעבד בחנותו של אבי ז״ל, סיפר לי כי אשתו ילדה לו שני ילדים האחד בסוריה והשני בארץ, אך שניהם נפטרו זמן קצר לאחר צאתם לאויר העולם. פעם אחת הוא גולל מקרה מצער זה בפני סבי ז״ל ומייד הוא ענה לו בפסקנות: אשתך תלד בקרוב בן, ולכשייוולד הביאהו אלי. וכך היה. אשתו ילדה בן והביאו אל סבי, שבירך אותו ועשה לו שבע הקפות מסביב לתיבת בית־הכנסת שלו. הוא נתן קמיע לרך הנולד וקרא שמו נוריאל (היום אורי) ולחש באוזניו תפילה מיוחדת ואמר לו: לך לחיים טובים ולשלום, הקטן הזה גדול יהיה ואחריו יבואו עוד בנים ובנות. וכך היה.

מר אשר מועלם מירושלים סיפר לי, כי בהיותו תלמיד בית ספר בבגדאד ראה במו עיניו איך הסבא הספיד את המלך פייצל הראשון. הוא עמד על הבמה שבמרכז בגדאד וקרא בניגון מבכה את הפיוט ״אנשי אמונה אבדו״ מתוך תפילת הסליחות. קולו הערב והנעים עשה רושם אדיר על כל השומעים, יהודים ולא יהודים.

מפי אחד מבני משפחת הרב יוסף שלום, שהתגורר ליד ביה״כ ״מגן אברהם״, שמעתי שבערב מלחמת השחרור, כאשר הוחל בהפגזות, פנה סבא לרבי יוסף שלום ואמר לו: ביום שיש עליך לעזוב את ביתך עם ילדיך ועקור לשבת אצל אחד הבנים הנשואים או אצל קרובי המשפחה. כאשר בא אבי המשפחה וסיפר להם שהרב שרים הורה לו כך, בתחילה הם סירבו לציית לו אך בסופו של דבר עקרו רק לשבת והגה בליל שבת נחת פגז בחדר הילדים ורסיסים הועפו לכל עבר וכך ניצלו לפחות חלק מבני המשפחה שעלולים היו להיפגע.

מאמי היקרה סופיה שכונתה בשם ״שפיאה״ לבית כוכב שמעתי, שבצעירותה בהיותה בתורכיה שמעה מספר פעמים על בואו של הרי״ח שרים לבקר אצלם. היא אמרה לי שקשה לתאר את הכבוד והתהילה להם זכה הסבא בבואו לשם לקהילה היהודית ופגישותיו המרגשות עם גדולי הרבנים שם.

ברצוני לציין גם לטובה את דודי יהודה שרים ואשתו מזל לבית חסון ע״ה אשר בנסיונותי לדלות פרטים על דרכו של סבא סייעו רבות בידי, ובמיוחד דודתי מזל ע״ה אשר מעורה הייתה בחייו במיוחד מכיוון ששנים רבות היתה במחיצתה של הסבתא.

סבתא שמחה הייתה צדקת והרבתה לעזור לעניים, לאלמנות ויתומים ותרמה להם ממעט הכסף אשר קבלה למחייתה על ידי סבי ששהה זמן רב בחוץ לארץ לשליחויותיו.

מקטנותי זוכר אני שביתנו היה פתוח לרווחה לכל. אבא ז״ל היה מביא הביתה מכל טוב ואימא שהייתה עזר כנגדו הכינה מטעמים יוצאים מן הכלל. לא חלפה שבת ללא אורחים קרובים, או סתם ידידים ומכרים, אשר הסבו על שולחננו. בתוכנו שררה אהבת הזולת והרצון לסייע לכל אדם, לקרוב ולרחוק כאחד. הורי גידלו בביתנו שתי נערות קרובות־משפחה שבאו אלינו מתורכיה, טיפלו בהן ודאגו למח־

סורם גם לאחר נישואיהן. במות דודי אחי אמי יוסף כוכב ואשתו השאירו אחריהם שלושה ילדים יתומים בגילאי ארבע, חמש ושבע שנים. הורי קיבלו על עצמם לטפל ביתומים אלה עד ימיהם האחרונים. הם עשו זאת מתוך רגש חיבה ורחמנות. מספר הבנים, הבנות והצאצאים בביתנו הגיע לחמשה־עשר, אין זה מן הדברים הקלים והוא ראוי לציון מיוחד.

דמותו של סבי ז״ל ליוותה אותי ומלווה אותי עד עצם היום הזה. כל חיי לא אשכחהו, ובכדי להנציח את זכרו לעד קבלתי על עצמי להוציא לאור על חשבוני ספר זה. תודה מיוחדת גם לאשתי מלכה ולילדי שסייעו לי במשימה חשובה זאת.

נוריאל בן יום-טוב שרים
נכד ריי״ח שרים

פסח הוא לה׳

עידכום מבארך כל סנה ואנתו
סאלמין באל אפראח ובסרור

— ידידות נפשי ולבי אחריך הלך אהבת עולם זכרתי לך . —

זה היום עשה ה׳ נגילה ונשמחה הנני להגיש תודה
וברכה לו ולכל הסובבים הודו והדרו בברכת השנים
תזכו לשנים רבות וחג
המצות תחונו בריצות
והאר עזרם ומגינם עד בא "מגן דוד" בשמחה ובשירים:

הנעיל יוסף מייס
מייס

כרטיס ברכה לחג הפסח מאת ר״ח שרים

ב. הרב יוסף חיים שרים בסולימאניה שבכורדיסתאן

מאת הסופר והמשורר ראובן חיים בר־אמון

הרב יוסף חיים שרים, הופיע לראשונה וזרח ככוכב שביט בשמי ארץ הנהרים ובשמי כורדיסתאן הפרסית והעיראקית. הוא נחשב לאחד השדר״ים רבי השפעה שהטביעו את חותמם על גולת בבל ובמיוחד על גולת כורדיסתאן. מפי מורי ורבי, אבי הרב משה דבי בר־אמון זצ״ל, שמעתי כי ביקורו הראשון של הרב שרים בעיר סולימאניה היה בביתו של סבי אבי אמי, הרב עובדיה גבריאל דבי בר־אמון. אמר לי אבא: ״כאשר הייתי נער בן עשר שנים וחבשתי את שרפרף הלימודים בבית המדרש של המורה — ״איסתאל״ בפי יהודי כורדיסתאן, בשובי מהמדרש והנה גבר יפה תואר יושב לו וממתין לשובם של הגברים שהיו עסוקים בעסקיהם במסחר ברובע המוסלימי בשוק. אמי אמרה לי לגשת לאורח ולדבר עימו מטעמי נימוס. ניגשתי אל הרב ושוחחנו, אני ידעתי אז לדבר בלשון הקודש. זו הייתה פגישתי הראשונה עם הרב שרים, ומאז נקשרה נפשי בנפשו. הוא נעשה לי למורה, ולאחר מכן התיצבתי יחד איתו בפני הגאון הרב יוסף חיים זצו״קל מבגדאד; וזאת לאחר שהוסמכתי לשוחט והוכתרתי לרבנות בבגדד, בטרם מלאו לי עשרים שנה״. אבי נולד בעיר סולימאניה בשנת תרל״ז (1877). ביקורו של הרב שרים היה עשר שנים לאחר מכן, כלומר בשנת תרמ״ז (1887).

הרב שרים היה אורח רצוי בביתו של סבי הגביר ר׳ עובדיה שהיה נשיא העדה, בביתו התארחו כל מיני יהודים עוברי אורח והיה בית ועד לתלמידי חכמים. הרב שרים היה שונה משאר השד״רים שפקדו מפקידה לפקידה את העיר. ראשי העיר סולימאניה ופרנסיה נקטו בשיטה רוטציונית בקשר לשליחי ארץ־ישראל, ועצם הפניית השליחים או האורחים הוטל על הגבאי והשמש. רשימת הגבירים הייתה בידי הגבאי, וכאשר הופיע אורח, מייד נקבע מקומו והופנה בכבוד לבעל הבית וככה חוזר חלילה. מן הרגע הראשון שדרכה רגלו של הרב שרים על אדמת סולי־מאניה, מאן להתאכסן אצל בעל־בית אחר מלבד ביתו של רבי עובדיה. כתובתו הייתה בידו עוד בהיותו בארץ. הוא תבע בתוקף להיות אורחו הקבוע של הנשיא רבי עובדיה גבריאל בר־אמון, וכן היה. הרב עובדיה נתן הוראה מפורשת בנידון. וכאשר היה הרב שרים מגיע לעיר היה הולך בעצמו ישר לביתו של נשיא העדה רבי עובדיה, ללא צורך הפניית הגבאי או השמש. מייד לאחר הגיעו היה מתקבל באהבה ובכבוד הראויים לאורח רצוי ויקר. זה לא היה משנה במאומה באם היה עוד שליח או אורח כלשהו, וגם במקרים מיוחדים שרק זה עתה יצא שד״ר אחר מביתו של הגביר. הרב שרים היה בן־בית ובמרוצת השנים נהפך לאחד מבני המשפחה.

הרב שרים היה שופע חכמה, סימפטי, שנון, ממולח ובעל שכל חריף. התכונות האלו העניקו לו מעמד מיוחד. הוא חדר לליבם של יהודי העיר סולימאניה ונתקבל

בכבוד מלכים גם אצל שליטי העיר המוסלימים ה"שיכים", הם חבבוהו מאוד. היה בעל קסם אישי, דמות מופלאה, נעים הליכות ובעל חיוך שובה לב. היה בעל זקן ג'ינג'י אדמדם היורד על פי מידותיו. לבושו נאה, בראשו חבש במצנפת רקומה יפה. לבש חלוק (קומבאז) משי לבן ובו פסים שחורים, חגר חגורת משי פרחונית, התעטף בגלימה עשוייה צמר בצבע תכלת בהירה ומבוטנת בביטנת משי אדמדם. כל אלה נסכו עליו הוד והדר.

עצם הופעתו של הרב שרים בעיר סולימאניה בימים הקשים ההם חוללה ביהודי כורדיסתאן התרגשות עצומה. היא הדליקה בליבם אור ירוק, אור שסימן להם אות ומופת לגאולה. אצילותו וקסמו האישי שבו את ליבם והם נצודו ממש ברשת תכונותיו הססגוניות והנעלות. היה דברן בעל כוח דיבור עצום, היה חזן בחסד עליון, קולו הערב והנעים ובקיאותו במנגינות מזרחיות נעימות שירי ארץ־ישראל, שירי קודש שהשמיע באוזני שומעיו, קשרו אליו בקשר בל ינתק את כל בני הקהילה קטנים וגדולים. הוא האיר להם את חשכת הגלות. הוא נדד בארצות רבות במזרח הרחוק ובמזרח הקרוב. הדרכים בימים ההם היו בחזקת סכנה ממשית, זה היה בשלהי שלטונו של עבדול חמיד השולטן העותומני, שלטון שהלך ודעך, הלך והתפורר.

עוד סיפר לי אבי ז"ל, כי כאשר היה מגיע הרב שרים לעיר סולימאניה ימים אחדים לאחר תום החגים ובאמצע החודש חשוון, היה נתקע בעיר כל הסתו והחורף יחד, וזאת בגלל שתי סיבות עיקריות: הסיבה הראשונה מחמת ליסטים שודדי דרכים, כאשר לא נמצאו לו מלווים נאמנים ברי־סמכא. הסיבה השנייה בגלל החורף הקשה והשלגים שחסמו את כל הדרכים. הרב שרים היה מבלה את ימיו בבית סבי ואז היה יושב וכותב שירים. הרב שרים אהב מאוד את אבי והרביץ בו תורה. הוא גם שידך את אמי ורדה ז"ל (בתו של הגביר רבי עובדיה בר־אמון מארחו) עם אבי משה ז"ל, בנו של רבי יוסף בר־אמון, אחיו של בעל הבית ר' עובדיה, הוא גם הכניסם לחופה וערך להם שבע ברכות, את השירים שחיבר וכתב נתן שי לאבי, והם נשמרו אצלו. אני מצאתים בין דפי ספריו לאחר שהלך לעולמו בשנת תשל"ג (1973).

באוגוסט תרצ"ג (1933), כאשר ביקרתי בירושלים הלכתי ישר לביתו של הרי"ח שרים, הוא עצמו היה בבגדאד. אשתו שמחה מגורג'סתאן ושני בניו יהודה ויום־טוב קיבלו אותי בזרועות פתוחות. הרב הודיע להם לפני כן על בואי והוסיף: "חובות רבות אני חב לבני משפחה אצילה זאת ... בכל שבת אני מקבל מהוריו של בחור זה תרנגולת ממולאה, לחם, ביצים של חמין, בקבוק יין ובקבוק יין־שרף (ערק) ועוד". בבית הרבנית שמחה ישבתי שלושה חודשים רצופים. לאחר שלוש שנים זכיתי גם אני להיכנס לחופה ולקידושין על־ידי הרב יוסף חיים שרים, שערך אותו בירושלים בשנת תרצ"ז (1937).

ג. שכן טוב

ריי"ח שרים בעיני ילדי סימטת שד"ל בירושלים

מאת נסים יושע

בשכונת מחנה־יהודה בירושלים, באחת הסימטאות הצרות שבה, נמצא בית בן קומה אחת מוקף גדר ובו קבוע שער ברזל רב ממדים. זוהי סימטת שד"ל, שתחילתה במעלה מחנה־יהודה וסופה בשכונת מקור־ברוך. זהו ביתו של הרב יוסף חיים שרים ז"ל, שאיננו ככל הבתים. בחצר הפונה אל עבר הסימטה נמצאת גינה ססגונית, שבה גדלים פרחים ובשמים לברכה ולהנאה. קירותיו של בית זה מסויידים בצבע תכלת בהיר ונעים לעין המבליט את נקיונו ומוסיף לו אווירה של מיסתורין. מבעד לחצר ניצבת דירתו הקטנה של הרב שרים. על ידה נמצא בניין ארוך יותר אשר שימש בית־כנסת לבאי הסימטה הנ"ל ולמתפללים אחרים.

כשם שבית זה שונה מייתר הבתים של הסימטה, ובכל־זאת אין הוא פוגם בהרמוניה האדריכלית שלה, כך גם בעל־הבית שדר בו שונה הוא משאר דיירי הסימטה. כשם שהאיש קצר־קומה ולבוש בקפידה ובהידור, כך גם ביתו הנמוך שהוא בן קומה אחת קורן ניקיון והדר של צניעות. כשם שאווירה של מיסתורין שרוייה בין כותלי בית זה, כך גם הדייר שבו מקרין על רואיו יראה של כבוד.

ילדי השכונה, לא תמיד זוכים לפוגשו במעלה הסימטה המרוצפת במרצפות קטנות וחלקלקות. כאשר יצא ריי"ח שרים מפתח ביתו לצורך ענייניו הפרטיים והציבוריים, הוא התעטף בגלימת צורבא דרבנן שחכמי ירושלים הספרדים נהגו להתעטף בה. גלימתו השחורה והארוכה הייתה נושקת את המרצפות הבהירות שצבען חום־בהיר ושוליה התנופפו ברוח קלילה. בראשו חבש מצנפת של תלמיד־חכם, העשוייה מטרבוש אדום מגולל בדייקנות בסודר שחור של משי, זקנו הלבן והמלא הוסיף לו הוד והדר. עיניו הקטנות הפוזלות לכל עבר מביעות חכמה ודעת. חיוכו הנעים של חכם ואיש־ציבור זה הייתה מלווה בשפע של ברכות שהעניק לכל מי שפגש אותו ודיבר איתו. בלכתו ברחוב הוא עורר את תשומת־לב כל הנמצאים בסביבו. כולם נצמדו לקירות ופינו לו דרך באופן אינסטינקטיבי. ישיש הוא האיש, אך זקוף־קומה וקל־צעדים. דיירי הסימטה אינם יודעים הרבה על מפעליו הציבוריים הרבים. הם לא נהגו לחדור אל עולם הפרט של כל אחד, ואף לא בדקו ושאלו על אורח חייו, כולם היו עסוקים בענייני פרנסתם ובעסקיהם השונים.

סימטה זאת הייתה מאוכלסת במשפחות וותיקות וחדשות. ספרדים דוברי לאדינו מילאו את הסימטה בצלילֵיהם מימי הביניים, שיריהם ופיוטיהם עוררו הד רב, שפת האידיש נשמעה שם מפיהם של חסידים ממזרח אירופה שגרו בכמה חצרות ולהם ילדים ונערים בעלי תלתלי־פיאות. כאן גרו גם מוגרבים וותיקים שמשפחותיהם עלו

לירושלים עוד במאה התשע־עשרה. פה נמצאו יוצאי יאנינה שביוון ששמרו על ייחודם וכן גם עולים מבבל ומארצות אחרות. רובם ככולם היו שומרי מסורת. אומנם הם היו שונים זה מזה, אך כולם יחד היוו "קיבוץ גלויות" ססגוני בירושלים של שנות השלושים והארבעים. זו הייתה קבוצה מגובשת וחמימה.

רק לעיתים רחוקות נזדמן לנו, אנו ילדי השכונה, להתפלל בבית־הכנסת של הרב שרים; וכאשר נקלענו לשם, בעיקר לרגל אירוע של שמחה, כגון בטקס הנחת תפילין של אחד מילדי השכונה, לא סרו עינינו מדמותו האצילה של הרב שהיה שקוע במושבו הסמוך להיכל. כולו היה עטוף לבן, בטלית הגדולה ובבגדיו הבהירים. קולו היה נשמע בדומייה, אך דמותו שררה בכל עבר ופינה. חשנו כבוד כלפי אישיות דגולה זאת. לא העזנו להרים קולינו מעבר למידה הנחוצה. לא התרוצצנו בהלוך ושוב, כפי שעשינו בבתי־כנסת אחרים, לא זזנו ממקומינו מתחילת התפילה ועד סופה.

שיאה של החווייה שלנו הייתה ברכתו של הרב לאלה שניגשו אליו אחרי התפילה כדי לקבל את ברכתו החמה, לשמוע מפיו מלה יפה של אהבה ולזכות במבטו הטוב של איש ישיש קדוש ובעל־תורה זה. ידו הקטנה הנעימה והמלטפת נעה בזריזות מעל לראשינו, מראש אל ראש, מעשה ידי אומן עתיר ניסיון. ספק גדול אם ילדי השכונה ידעו דבר על פעולותיו הרבות, על שליחויותיו ומסעיו בארצות רבות למען עמו וארצו; אך בוודאי הם חשו שהם זכו לשהות רגעים ספורים במחיצתה של דמות נעלה מיוחדת במינה, שאינה ככל אחד. אלה הם מן הזיכרונות והחוויות הנעימים שאנו ילדי השכונה זוכרים היטב משנות ילדותינו.

פרק שישי

קורות חיי (זכרונות)

מאת יום־טוב ב״ר יוסף חיים שרים ז״ל

ירושלים במצור.
חלוקת מים בתור ובמשורה תחת פיקוחו של המנוח יום-טוב ב״ר יוסף חיים שרים
(משמאל לתמונה)

קורות חיי (זיכרונות)

נולדתי בשכונת בית־יוסף ביום טו בשבט תרמ"ח (1888). ליד השכונה שלנו היה כפר ערבי שנקרא "בית־סחור". ממול היה "כפר־סילוואד". קרוב מאוד אלינו גרו משפחות ערביות, שחיינו איתם כאחים. בשביל המוביל אלינו היה בית־החולים לעיניים. היו לנו שני בורות מיים, האחד בתחילת השכונה והשני בסופה. בשכונתנו לא היה תנור, כנהוג בימים ההם; ואימי ז"ל הייתה נוהגת ללוש את הבצק בבית והובילה אותו לעיר העתיקה כדי לאפותו. כך עשתה פעמיים בשבוע.

בשכונתנו היו כעשרה בתים שבהם התגוררו יהודים בלבד. בלכתנו להתפלל לבית־הכנסת היינו נאלצים לטפס על סולם. כל בני השכונה סבלו מאוד ממכת־הגניבות, אם כי בביתנו לא העיזו הגנבים להיכנס בגלל כבוד אימי, שכיבדו אותה וקראו לה בשם "סת שמחה" (גברת שמחה). הגנבים אמרו לה בערבית: ממך אנחנו מסתפקים בכוס קפה ונרגילה. בתי השכונה היו בנויים בשורה אחת והחלונות קשרו בין בית לבית. מטרת תיכנון זה היה כדי שהשכנים יוכלו להודיע אחד לשני על בואם של הגנבים. בתנאים כאלה חיינו זמן רב. לעיתים קרובות נהגנו ללכת לשכונת "ימין משה מונטיפיורי" כדי לבקר בגנו של החכם קולוראדו, שנהג לחלק לנו סוכריות.

את לימודנו התחלנו ב"תלמוד תורה" אשר בשכונה. כאשר חזרנו הביתה עברנו סמוך לקבר דוד המלך. שם נטפלו אלינו ילדים ערבים מושחתים שהתגרו בנו. אנחנו הצטיידנו במקלעות וניהלנו איתם "מלחמה". התייצבנו לפניהם כגיבורים בלי כל פחד ומורא.

לאחר זמן עברנו לגור בשכונת "מחנה־יהודה", מול בית־הכנסת "דגל־ראובן". אני ואחי יהודה המשכנו ללמוד ב"תלמוד־תורה" אשר בעיר העתיקה אצל חכם חיים קסוטו, חכם בן־ציון פרידיס וחכם יוסף הלוי, שאצלו למדנו גמרא. המורה לדקדוק היה אדון פרופיטה. כאשר אחד הילדים לא היה מוכן היטב לשיעור היו קושרים את רגליו ומכים אותו במכת ה"פלקות" בלי רחמנות. באותו זמן עברנו לגור בכמה דירות; אך את לימודינו המשכנו בעיר העתיקה. אימי נתנה לנו בכל יום שתי פרוסות־לחם טבולות בשמן־זית עם מלח. נוסף לכך נתנה לנו מטבע של חצי קבק, שקנינו בה משהו ב"חארת אל־יהוד" (שכונת היהודים). לאחר זמן עברתי ללמוד ב"בית המדרש" אצל הרב יוסף פראג, שלימד אותנו גמרא ושחיטה. למדנו גם מעט שפה אנגלית.

בגיל שלוש־עשרה שנים סיימתי את לימודי ב"בית־המדרש" והחלטתי לעסוק במסחר. בתחילה עבדתי אצל יהודה קפילי בשוק החדש, אח"כ עבדתי אצל סלים דיין ואצל טריגודה שהיה יבואן. הוא ייבא סחורות מתורכיה ואני ניהלתי לו את העסק.

כאשר גרנו בבניין ב"מחנה־יהודה" שעליו התנוסס "שעון השמש" המפורסם באו אלינו חיילים תורכים ולקחו את אחי יהודה לצבא. המנוח אבי ז"ל שילם סך 50 לירות תורכיות ושיחרר אותו מידיהם. באחד הימים בא אלינו המוכתר של "מחנה־

יהודה״ שנקרא בשם עזריה ואמר לאבי כי עומדים לקחת גם אותי לצבא התורכי באותה שעה החלטתי לנסוע לתקופה מסויימת לדרום אמריקה. כאשר הגעתי לנמל יפו עמד בתחנה קצין תורכי גבוה ששמו היה סעיד אפנדי והכיר את בני משפחתנו. הוא שאל אותי: מה מעשיך פה? עניתי לו: אני רוצה לראות את האונייה העומדת ליד החוף, איך היא נראית. הוא התיר לי להיכנס אליה בתנאי שאחזור. עליתי לאונייה — ולא חזרתי. באותו זמן לא היה צורך להצטייד בפספורט למטרה זאת. זו הייתה אונייה רוסית, מלוכלכת ומלאה ערבים, הקפיטן היה איטלקי, במטבח היה טבח ספרדי, הצלחתי להתיידד איתם. היו איתי גם חיים נגרון וטוקטלי ועוד שני יהודים מירושלים. כאשר נכנסתי לאונייה היו ברשותי שתי לירות זהב בלבד, כאשר האונייה החלה לזוז חברי נפלו למשכב, כי התא שלנו באונייה לא היה במקום טוב. נתתי לקפיטן שוחד והוא שנה את יחסו אלינו לטובה, החל לטפל בנו במסירות והעביר אותנו לתא טוב וגם קיבלנו אוכל טעים. תוך כדי נסיעה שאל אותי הקפיטן אם אני יודע את מלאכת הספרות. עניתי לו בחיוב וגם אמרתי לו שיש ברשותי מספריים. הוא ביקש ממני לספר את הערבים אשר באונייה. נסיתי את מזלי והצלחתי לספר את הערבים ואף לגבות מהם פַראנק עבור כל תספורת. הנסיעה ארכה שלושים ושבעה ימים. תוך הפלגה זאת הצלחתי לגבות מהם כמה לירות תורכיות.

הגענו לנמל בארגנטינה. משם נסעתי לבואינוס־איירס. שם בדקו כל אדם שהגיע אליהם אם חלילה יש לו דלקת־עיניים או מחלה אחרת. לאחר מאמץ הגעתי לשכונת היהודים, שם פגשתי את יעקב סיטון ואת חיים כודארי ושמחנו יחדיו על פגישה זאת. ביקרתי בבית קרובי משפחתנו שם ואחד מהם הציע לי לעבוד במניפקטורה. הייתי אחראי על מחלקת בדי המשי. בעזרתו נפגשתי עם כמה מהעדה החלבית שם. לאחר זמן עברתי לגור עם שניים מידידי בדירה חדשה. בכל יום אחד מאתנו בישל בתורנות. דירתי החדשה הייתה ממול למשטרת בואינוס־איירס. במשך הזמן הכרתי את הקומיסר בתחנת המשטרה ונודע לו שאני שולט בערבית, בספרדית ומעט אנגלית וצרפתית. מדי פעם בפעם הוא פנה אלי בבקשה לתרגם לו מכתבים בשפות אלו. לידינו גרה משפחה נפלאה, משפחת פרץ, שלהם הייתה בת יפהפיה בשם יהודית אשר נשאתי אותה לי לאישה בשנת תרע״ט (1919). את בננו הראשון קראתי בשם יוסף־ישראל שרים. בהיותו בגיל שמונה שנים הייתה תחרות־יופי והוא זכה במקום הראשון. גם אני הייתי גבר יפה ונאה ותמיד התהלכתי לבוש כהלכה ועם עניבה.

לאחר הנישואין עסקתי במכירת דברי־קונפקציה, בעיקר גרבי נשים אשר באותו זמן נחשבו ללוקסוס. אח״כ עסקתי בקניית ומכירת רהיטים עתיקים. כעבור תקופה קצרה עברתי לגור בשכונת ״פלורס״ (פרחים). תמיד התכתבתי עם אימי, כי אבי ז״ל היה בשליחות בארצות שונות ולא ידעתי היכן הוא נמצא.

כאשר פרצה מלחמת העולם הראשונה תושבי ארגנטינה נחלקו לשניים: חלק נטו לצד הגרמנים והיו מכנים אותם בשם ״ג׳רמניילו״ (Germanyelo) וחלק ניכר נטו אחרי מעצמות המערב וכונו בשם ״אליאדוכילו״ (Aliadojilo).

בשנת תרפ״א (1921) שמעתי שאימי לא חשה בטוב. החלטתי לחזור לארץ־ישראל ולראות מה שלומה. נסענו לריו־דה־ג׳נירו ומשם המשכנו עד העיר מרסיי שבה שהינו כחודש ימים. משם נסענו לאלכסנדריה שבה שהינו כשלושה ימים, וכן בפורט־סעיד, הגענו לשלום לירושלים ושמחנו לפגוש את אימא ואת יתר בני המש־

פחה. בהזדמנות זאת זכיתי לראות גם את אבי ז"ל שחזר ארצה מאחת השליחויות שלו. במשך זמן קצר עבדתי כעצמאי בטקסטיל. כעבור זמן נסעתי אני ואחי יהודה למכסיקו. הדבר כאב מאוד לאימא. שם נפגשנו עם אחותי יעל אשת אברהם טוויל. שכרתי בית מפואר בקולוניה רומא. אחותי עברה לגור איתנו יחד עם בני משפחתה, גיסי אברהם אמר לי שאנחנו צריכים להשתדל להביא ספר־תורה כדי להתפלל בציבור. קבענו את אחד החדרים לבית־כנסת. לאחר זמן רכשתי לי בית נפרד עם

סופיה אשת יום-טוב שרים

חנות למטה בשם "אל גוושו ארגנטינו". בהתחלה עבדתי עם אחי יהודה, בשנת תרפ"ג (1923) נפרדתי ממנו ופתחתי חנות לבד. ההצלחה האירה לי פנים נשארתי כאן עד שנת תרפ"ז (1927). היינו חברה של ירושלמים וותיקים ונהנינו מפגישות משותפות. בימי ראשון נהגנו לנסוע לשם טיולים. בתו של הנשיא אוברגון הייתה הקליינטית שלי וכמה פעמים סייעה לנו בעניינים שונים. בתרפ"ז החלטתי לחזור לארץ. כעבור שנתיים החלו מאורעות שנת תרפ"ט (1929).

בבואי לארץ עסקתי במסחר. באותו זמן מחיר פח נפט היה 5 גרוש בלבד. מחיר 30 ביצים — 5 גרוש, ארבע אוקיות בשר — 5 גרוש. שלושה רוטלים תפוזים — בגרוש אחד. וכן גם רוטל ענבים. חמישים ק"ג גבישי סוכר מחירם היה 17 גרושים, מי שהשתכר 3 עד 4 לירות לחודש חי כמלך.

כאשר חיפשתי מקור מחייה צץ בראשי רעיון חדש. בימים ההם בשכונת "מחנה־

יהודה" לא היה שוק ירקות ראוי לשמו. פניתי לממונה הבריטי בעיריית ירושלים והצעתי לו לסדר שוק ירקות נקי ומסודר כיאות, הוא קפץ על מציאה זאת. חכרתי מן העיריה את כל שטח שוק מחנה יהודה, כמו כן רכשתי גם שתי חנויות לעצמי וחכרתי עוד ארבע חנויות מאדון ווינברג ז"ל ואדון מנדל פרנקל ז"ל, דאגתי לאס־פקה שוטפת וסדירה של תוצרת חקלאית. כמה פעמים הייתי מגיע לירושלים כאשר הבריטים הכריזו על עוצר, אבל קשרי הטובים עם הקצינים הבריטים איפשרו זרימת התוצרת ליישוב הירושלמי. כל פעם שהגיעה שיירה של תוצרת חקלאית הייתה שמחה וששון בעיר. בשוק ה"ביזאר" שלי ב"מחנה־יהודה" באו ערביות רבות כדי למכור את תוצרתן וגביתי מהן את מס ה"ארצ'ייה" (מס ישיבה על הקרקע שאינה שלהן). ההובלה לירושלים הייתה כרוכה בסכנות גדולות. עשינו את הכל כדי להת־גבר על סכנות אלה. פעם אחת, כאשר נסעתי בדרך הגבורה הערבים ירו עלינו מכיוון לאטרון. ירדנו מן המכוניות והסתתרנו בוודאיות.

בתקופה שלא עבדתי בתפקיד הנ"ל פנו אלי מן הסוכנות היהודית לארץ־ישראל וביקשו ממני להתנדב לגבות "מס הגנתינו". אחרי־כן התנדבתי ל"משמר־העם". תוך כדי שרותי בתפקיד זה עלה בידי לתפוס מרגלת שחיפשו אותה בנירות. כאשר עמדתי ליד בית־מרקחת "מני" ב"מחנה־יהודה" ראיתי שנכנסה אישה אחת וביקשה לטלפן. היא דבר בשפה האנגלית ותוך כדי שיחתה השליכה מיידה חתיכות נייר, לאחר בדיקה קצרה הבינותי שיש כאן עסק עם מרגלת אשר ריגלה לטובת האנגלים. הכנסתי אותה לבית־המסחר שלי ב"מחנה־יהודה", נעלתי את החנות בפניה ובעזרת אחיו של עבוד לוי, אשר היה משכמו ומעלה, טלפנתי לכוחות הביטחון הישראליים והם באו ולקחו אותה למעצר.

עם פרוץ מלחמת השיחרור היה מחסור גדול במיים בירושלים. אני ואדון חורי היינו אחראים על כך ודאגנו לספק מיים לאיזור "מחנה־יהודה". באותו זמן הוחל בחלוקת תלושי־מנות עבור לחם, סוכר, שמן, מרגרינה, ביצים ומצרכים אחרים. האנגלים הרבו להטיל עוצר בלילות. פעם אירע שיצאתי למרפסת באחת מלילי העוצר ומצאתי אישה עומדת ליד בית־מרקחת "מני". אילו הבריטים היו רואים אותה היו יורים בה. מייד הלכתי אליה והבאתיה לביתנו. המסכנה החלה לבכות ואמרה לי שאין לה מה לאכול ובמה להאכיל את ילדיה, מלאתי סל מזון מכל טוב וליוויתי אותה לביתה.

פעמים רבות הצלחתי לחפות על אנשי המחתרת שלנו לבל יפלו בידי השלטונות. בשנת תרצ"ו (1936) אירע לי מקרה מיוחד. אחד הערבים, שהיה מידידי הטובים, גילה לי כי עומדים להכניס ליד ביתי בשוק "מחנה־יהודה" חמור טעון חומר־נפץ בלווי ילד. הודעתי על כך לקצין מזרחי, הוא רצה להציב שם שוטרים ואילו אני הצעתי לו לשים מארב אזרחי. וכך היה. כעבור זמן קצר תפשתי את הילד עם החמור והמיטען ומנעתי אסון כבד בלב השוק. על חומר־הנפץ הנ"ל פיזרו ענבים, המשטרה לקחה את הילד עם חומר־הנפץ ואילו החמור נמסר לדוד משה ("טיו־מושון", כך כינו אותו). תפקידו היה לטפל בבהמות שהגיעו לשוק עמוסי תוצרת תמורת תשלום.

ביתנו היה פתוח לרווחה לכל בני המשפחה. כמה מהם נשארו בביתנו זמן ממושך. רעייתי הייתה בעלת־בית למופת ודאגה לכולם במסירות ובנאמנות.

ביבליוגרפיה

בן־יעקב, אברהם — יהודי בבל מסוף תקופת הגאונים עד ימינו, ירושלים תשכ״ה; שם תשל״ט.

— יהודי בבל בארץ ישראל, ירושלים תש״ם.

— ״שלוחי א״י בבבל, בכורדיסתאן, בהודו ובסין״. ״ירושלים״, מחקרי ארץ־ישראל, כרך ב, ה, תשט״ו, עמ׳ רנז—רפו.

גאון, משה חיים דוד — יהודי המזרח בארץ־ישראל, ב חלקים, תרפ״ח—תרצ״ח.

חיים, אברהם — ״פנקס כוללות הספרדים בירושלים כמקור לתולדות העדה הספרדית בשלהי התקופה העותמאנית״, ״דברי הקונגרס העולמי הששי למדעי היהדות״ (טו—כא במנחם־אב תשל״ג), כרך ב, ירושלים תשל״ו, עמ׳ 353—358. נעתק ב״מערכה״, שנה טז, גל׳ 6 (188), ערב ר״ה תשל״ז (24 ספטמבר 1976), עמ׳ 26—27; שם, גל׳ 7 (189), תשרי תשל״ז (8 אוקטובר 1976), עמ׳ 20.

— ״היחסים בין ההנהגה הספרדית בירושלים לבין קהילות יהודיות במזרח התיכון, בין שתי מלחמות העולם״, קובץ ״שבט ועם״, סדרה שניה ג(ח), ניסן תשל״ח (אפריל 1978), עמ׳ 68—88.

יהושע, חזקיה ב״ר שבתי גבריאל — דברי חזקיהו, ירושלים תרצ״ה.

יערי, אברהם — שלוחי ארץ־ישראל, ירושלים תשי״א; שם תשל״ז.

— הדפוס העברי בארצות המזרח, ב חלקים, ירושלים תרצ״ז—ת״ש.

לניאדו, דוד ציון בן שלמה — לקדושים אשר באר״ץ, ירושלים תשי״ב; שם תש״ם (בעריכה חדשה עם הוספות ותמונות).

לניאדו, עזרא — יהודי מוצל, טירת־כרמל, תרמ״א.

ספר הזכרון לח״ר עזרא ראובן דנגור ז״ל, והוא אבל כבד ומספד תמרורים, בגדאד תרצ״א.

פראנקו, רחמים יוסף בן רפאל נסים — שערי רחמים, חלק ב, ירושלים תרס״ב.

שבתות לאל — שירים מיוסדים מזקני ישראל משנים קדמוניות לאמרם בכל מחוז ערי ג׳ורג׳יסטאן יע״א במוצאי שבתות, ירושלים תרנ״ז.

שן (= ד״ר נתן שלם) — ״אל סוכת פלאים [של הגב׳ שמחה אשת ר״י שרים ז״ל]. ״הארץ״, 24 אוקטובר 1929.

שרים, יוסף חיים — דרוש להספד ... למנוחת הנדיבה המפורסמת סי׳ לורה כדורי, [בגדאד תרע״ט].

שרים, יצחק ב״ר יוסף [הראשון] — באר יצחק, ליוורנו תרכ״ד.

— הדר עזר, אזמיר תרכ״ה.

— מוסר השכל, ארם־צובה תרל״ג

— לקוטים מפרדס, ג חלקים, ארם־צובה תר״ל—תרל״ג.

— פי הבאר, ירושלים תרס״ח.

שרים, יצחק ב״ר יוסף [השני] — חידושי מהרי״ץ, ירושלים תרפ״ח.

שרים, רחמים ב״ר דוד — שער הרחמים, ב חלקים, ירושלים תרפ״ו—תרפ״ח.
— שער דרך החיים, ירושלים תרצ״א.
— שער טעמי המצות, ירושלים תרצ״ג.
תדהר, דוד — אנציקלופדיה לחלוצי הישוב ובוניו, כרכים ו, יט.
תוינה, אברהם — גולים וגאולים — מוסף לאלבום יהדות עיראק, רמלה תשמ״א.
תקון החיים — הוצ׳ חברת ״עשה חסד״ בכלכותה, כלכותה 1926.

* חג המצות תחוגו בדיצות *

חיים טובים עושר וכבוד ושנות חיים

Happy Feast عيدكم مبارك *Bonne Fete.*

אברך מעמקי לבבי לכבודו ולכל סובבים הודו והדרו

ותזכו—לשנים—רבות

שנת
ברכה אל ביתך

כולל ירושלם
יוסף חיים שרים הי״ו

תזכו לשנים רבות

عيدكم مبارك

חיים טובים וארוכים הון עושר וכבוד ושנות חיים

ידידי אעטרהו בברכות מעמקי לבבי לכבודו ולכבוד סובבים הודו

וחג המצות תחוגו בדיצות

יוסף חיים שרים
הי״ו

שני כרטיסי-ברכה לחגים מאת רי״ח שרים

מפתחות

א. רשימת כתבי־יד
ב. מפתח שמות האישים
ג. מפתח שמות המקומות
ד. מפתח שמות העניינים

א. רשימת כתבי־יד

(א) ארכיון נוריאל בן יום־טוב שרים

1. כתובתה של הגב׳ שמחה אשת הרב יוסף חיים שרים משנת תרל״ד—1874 (עמ׳ 27, 75).
2. הודעת־אבל מרי״ח שרים על מות הגבירה פרחה אשת סלימאן בן דוד ששון ז״ל, שנפטרה בלונדון יט בטבת תרצ״ו (עמ׳ 32).
3. מכתב־תנחומים אשר שלח רי״ח שרים בחשוון תש״ח (1947) לרחל אשת סיר דוד בן אליהו עזרא מכלכותה, על מות בעלה (עמ׳ 33).
4. מכתב מרי״ח שרים אל הרב יצחק נסים מבגדאד, שנת תרע״ח—1918 (עמ׳ 39, 154).
5. עמוד מדו״ח כספי שרשם רי״ח שרים על הכספים שאסף בעיראק, בכורדיסתאן ובמקומות אחרים בשנים תרע״ה—תרע״ו (1915—1916), למען ״ועד עדת הספרדים״ בירושלים (עמ׳ 43).
6. קבלה מהרש״ל ר׳ יעקב מאיר אל רי״ח שרים על קבלת סך 900 רופיות מהקדש כנג׳ין בעיראק. אדר תרפ״ח—1928 (עמ׳ 44).
7. דרכונו של רי״ח שרים שקיבל במשרד המשטרה בכלכותה, כדי לנסוע לסינגאפור בשנת תרפ״ז — 10 מאי 1927 (עמ׳ 57).
8. קינה שחיבר ורשם רי״ח שרים על מות חתנו **אברהם בן עזרא עלי** (טוויל), שנפטר בניו־יורק בשנת תרצ״ד—1934 (עמ׳ 80).
9. הספד שחיבר רי״ח שרים על מות בנו **שלום** בשנת תרנ״ה—1895 (עמ׳ 80).
10. תעודה מאת הראש״ל ר׳ יעקב מאיר המאשרת כי רי״ח שרים התנדב ספר־תורה עם תיק מצופה כסף לבית־הכנסת בשכונת ״שמעון הצדיק״ בירושלים לזכר בנו **שלום** ז״ל (עמ׳ 80).
11. תודת רי״ח שרים לקהילת יהודי בגדאד — לפני שנת תרס״ט—1919 (עמ׳ 93—96).
12. תעודה בערבית על הקדש בשכונת עבאס אפנדי בבגדאד, למען ״ועד עדת הספרדים״ בירושלים (עמ׳ 121).
13. איגרת מה״חכם־באשי״ של בגדאד הרב עזרא ראובן דנגור, אל הראש״ל ר׳ יעקב מאיר, בשבח שליח־ירושלים רי״ח שרים, שנת תרפ״ו—1926 (עמ׳ 129—130).
14. פינקס ״חשבון הכנסה לכולל עדת הספרדים בעיה״ק ירושלים״, ובו אישורים בכתב ידיהם וחתימותיהם של גבאי כמה קהילות יהודיות בכורדיסתאן ובבבל בשנת תרפ״ט—1929 (עמ׳ 143—149).
15. שש קבלות רשמיות ממוסדות שונים על התרומות שהביא רי״ח שרים מבבל וממקומות אחרים (עמ׳ 155—162).

(ב) ארכיון "ועד העדה הספרדית" בירושלים

1. מכתב מראש רבני בגדאד הרב ששון כדורי, אל יו"ר "ועד עדת הספרדים" בירושלים, בעניין שליח־ירושלים ר"ח שרים, שנת תרפ"ט—1929 (עמ' 133—134).
2. מכתב מרבני העיר מוצל אל הראש"ל ר' יעקב מאיר, בעניין שליחי ארץ־ישראל למוצל, חשון תרפ"ז—1926 (עמ' 135—137).
3. מכתב מאת צאלח מנשה מעיר סולימאניה שבכורדיסתאן העיראקית, אל הראש"ל ר' יעקב מאיר, בעניין שליחי ארץ־ישראל לעירו הנ"ל, שנת תרפ"ז—1927 (עמ' 139).
4. פינקס כוללות "ועד עדת הספרדים" בירושלים, מס' 3 (עמ' 56).
5. מכתב מ"ועדת עדת הספרדים" בירושלים, אל ימין מוראד בבגדאד, י שבט תרפ"ט—1929 (עמ' 56).
6. מכתב מרי"ח שרים אל "ועדת עדת הספרדים בירושלים", יח טבת תרפ"ט — 31 דצמבר 1928 (עמ' 56—62).
7. חוזר לקהילות שונות מאת "ועד עדת הספרדים" בירושלים, על שליחותו של ר"ח שרים בשנת תרפ"ה—1925 (עמ' 108—109).
8. מכתב מרי"ח שרים אל הראש"ל ר' יעקב מאיר, חשון תרפ"ו—1925 (עמ' 131—132).

(ג) מכון בן־צבי

כתב־יד מס' 1716, שכולל:

1. איגרת־שליחות של ר"ח שרים לערי הודו והמזרח הרחוק מטעם "ועד עדת הספרדים" בירושלים, כסלו תר"ף—1919 (עמ' 99—107).
2. קול קורא ליהודי הודו לתמוך ברי"ח שרים, מאת ראשי ומנהלי כוללות עדת הספרדים בירושלים (104—107).
3. "הודעה גלויה", מאת ה"חכם־באשי" של בגדאד הרב משה חיים שלמה דוד [שמאש], שבה מכחיש עלילה נגד ר"ח שרים כאילו אסף כספים בשם ה"ציונים" (עמ' 122—123).

(ד) כ"י ששון

1. **כ"י מס' 876—U** — "גילוי דעת" מאת אהרן ב"ר דוד ברזאני ממוצל, שנת תרס"ב—1902 (עמ' 40).
2. **כ"י מס' 587—C_2** — מכתב משד"ר־ירושלים ר"ח שרים, אל הרב עזרא דנגור, ר"ח חשון תר"ע (1909), בעניין קופות א"י שקבע השליח הנ"ל בבגדאד ובעמארה (עמ' 55).

(ה) ארכיון אליהו אלישר ז"ל בירושלים

מס' 145 — אישור מחכמי ויחידי ישיבת "מזל צומח" שקיבל, כספים מהגביר סיר דוד עזרא מכלכותה, שנת תרפ"א—1921 (עמ' 72).

(ו) ספריית הרב עזרא ב"ר יצחק שרים ז"ל מירושלים

1. עמוד מכ"י ספר "הדר עזר", מאת הרב יצחק ב"ר יוסף שרים [הראשון] (עמ' 13, 15).
2. קובץ חידושי תורה, מאת הרב יצחק ב"ר יוסף שרים הנ"ל (עמ' 19).
3. כ"י "שמות הגיטין", מאת הרב יצחק ב"ר יוסף שרים [השני] (עמ' 19).

ב. מפתח שמות האישים

אאליון, משה מרדכי 89
אבוחיר (אלבוחיר ?), שלמה אהרן 118
אבואלעפיה, אליהו חיים 50
אבואלעפיה, שלמה רחמים 50
אבי־עזיז, משה יעקב 89
אבן־סאמון, יעקב 52
אבן־סאמון, שלמה 50
אבן־עזרא, אברהם 15
אבן־עטר, אברהם 50
אברהם (מסולימאניה) 166 171 177
אברהם אליהו בן יקר 118
אברהם בן חיים בן אברהם 51
אברהם בן יוסף פינחס 143
אברהם שלום יוסף חיים 36
אדהאן, אליהו 50
אדלמן, מרדכי 60 119
אדם, עזרא ב״ר צאלח 48 54—56 95
אהרן אליהו 52
אהרן חיים יצחק 51
אהרן מע׳ יצחק 144
אטיאס, משה 73
אלחדיף, אהרן 50
אלחדיף, חיים 50
אלחדיף, חנן 50
אליא, יצחק 146
אליה, דניאל 51
אליהו הנביא 22
אליהו, אל־זע׳יר 138
אליהו, יהודה 51
אליהו, יוסף 51
אליהו, מרדכי 51
אליהו, משה בן יוסף 97
אליהו, סלימאן 71
אליהו, פינחס 51
אליהו, שאול בן יוסף 96
אליהו אהרן 135
אליהו דוד 158
אליהו חי בן אברהם בן אליהו בן יצחק 51
אליהו בן יהודה בן אלישע 51
אליהו בן נחום 51
אליהו בן שבתי בן אליהו בן רחמים 51
אלייאס, יוסף 65 66 127
אליעזר, אהרן 51
אלישר, אהרן 51
אלישר, אליהו 72 201
אלישר, חיים משה 66 107 126
אלישר, יוסף 68
אלישר, הראש״ל יעקב שאול 18 48 49 55 58 157
אלישר, ירוחם 39
אלישר, שמחה בת חיים משה 66
אלישר חפץ 157
אלמוכתר, רחמים 138
אלנקוה, בכור אהרן 49
אלקלעי, משה 65
אלשיך, שלום בן יוסף הלוי 22
אמוזג, אברהם ששון 15
אמין, סימן־טוב ב״ר מרדכי 113
אמיר, רבקה אשת משה 82
אנג׳ל, וידאל ב׳ חנוך 19 49
אסודרי, דוד 50
אסלימאן, דהוד בן שלום 51
אסלימאן, שלם 51
אסתא עבד 138
אפריאט, יעקב בן יוסף 50
אפרים בן צאלח בן אפרים 51
אפרתי, נתן 58
אשכנזי, יצחק ב״ר אברהם 156
אשכנזי, צבי 39

באבא בן מיכאל בן יאיר 52
באסאן, יצחק בן משה שלמה 59 128 132
בורלא, יוסף נסים 19 48 157
בורנשטיין, אורה אשת אריה 82
בורנשטיין, אריה 82
בחבוט, שמואל 39
בטיטו, מנחם 49
ביטמן, רות אשת אברהם 79
בלום, שולמית 23
בן־בינשתי, יצחק 115
בן־ויגישטי, יוסף 120
בן־יעקב, אברהם 20 28 37 39 40 42 44 59 66—67 87—89 94—98 110 114 115

122—124 126 131 141 155 159 195
בן־יעקב, יעקב אהרן ב״ר משה 39 40
בר־אמון, ורדה בת עובדיה 165 166
בר־אמון, יום־טוב בן עובדיה 165 169 175
בר־אמון, יוסף ב״ר גבריאל 165 182
בר־אמון, מרדכי ב״ר עובדיה 165
בר־אמון, משה ב״ר יוסף ב״ר גבריאל
165 166 172 175 185 186
בר־אמון, עובדיה ב״ר גבריאל 165—167
185 186
בר־אמון, ראובן חיים ב״ר משה 30 166
167 175 185
ברזאני, אהרן ב״ר דוד 40
ברזאני, אליהו 49
ברזאני, חיים 138
ברזאני, שיך מחמוד 166
ברזאני, מכלוף 51
ברזאני, משה ב״ר אליהו 148
ברזאני, סלמאן ב״ר אליהו 136—138
ברכאל, דוד ב״ר אליהו ב״ר יעקב 143

גאגין, אברהם 39
גאגין, יצחק
גאון, משה דוד 18 20 23 27 58 66 110 115
126 195
גבאי, אברהם בן יוסף אהרן שלום יחיא 83
גבאי, אברהם בן יחזקאל בן חיים 89
גבאי, אליהו בן יוסף בן יהודה 148
גבאי, אפרים בן רחמים 146
גבאי, בואיתה אשת יוסף אהרן שלום יחיא
60 83
גבאי, יחזקאל בן חיים 89
גבאי, מוסא בן יום־טוב בן יעקב 51
גבאי, מנשה בן ראובן בן יחזקאל בן עזרא
אברהם דוד ישועה 43
גבאי, משה בן יצחק בן שמואל 146
גבאי, רחל אשת חיים 79
גבאי, שלמה בן צאלח בן שלמה 73 161
גבריאל, משה בן יוסף 67 127 128
גבריאל, נחום בן אברהם 51
גבריאל, פינחס 52
גיגי, יוסף 50 136
ג׳יניאו, מ׳ ח׳ 152
גרטנר, ליאונורה (נלי) אשת אלטר 79
גרשון, סימן 23

דאנון, יעקב 120
דאנון, נסים 126
דאסה, יצחק בן יעקב 115
דבי, אפרים בן צאלח 121
דבי, יחזקאל בן צאלח 121
דוד בן אהרן 135
דוד בן אליא 148
דוד בן יחזקאל בן עזרא 144
דוד ב״ר יעקב ב״ר יוסף חיים 124
דוד בן משה (טיר־מושון) 194
דוד בן נחום בן יצחק בן מרדכי 51 52
דוד בן סלמאן 146
דוויך, חיים בן שאול הכהן 21 23
דוויך, משה הכהן 50
דוויך, שאול בן עזרא הכהן 15
דיין, סלים 191
דנגור, אברהם נסים חיים 49 50
דנגור, עזרא ראובן 28 56 119 125 126
129—131 195
דניאל, ברוך 52
דניאל, מנחם בן צאלח 96
דרויש, ששון 51

הדאיה, שלום חיים 21 39
הכהן — ראה : כהן
הלאלי, אברהם חיים 59
הלוי — ראה : לוי
הלל, אברהם ב״ר משה 95
הררי, יעקב נסים 18
הררי, משה 118

וויטאל, חיים 19—25 38
וויינברג (מירושלים) 194
וועיש, ישועה 50

זאכווי, ברוך 138
זאננעפעלד, יוסף חיים 21
זבידא, אברהם 120
זכריה, דוד בן שלום 118
זקן, יחיא בן רחמים 146
זקן, ספתו בן אליה 146
זריהן, יעקב חי 159

חאי הרון ששון 148
חדד, עזרא 29
חוגי, יצחק 67 126
חזן, בן־ציון מרדכי 71 72 126
חיו בן יאמין 146
חיים, אברהם 48 70 72 195
חיים בן יוסף 138

חלפון (מירושלים) 182
חמו, אהרן חיו 138
חמו, יחיא 138
חמו, משה חיו 138
חנוכה, בנימין 51
חננא, יעקב בן אברהם 166
חסון, מזל 79 182
חרירי, משה ב״ר אברהם 42

טוויל, אברהם בן עזרא עלי 78—80 193
טוויל, אהרן בן אברהם בן עזרא עלי 79
טוויל, דוד בן אברהם בן עזרא עלי 79
טוויל, יעל אשת אברהם עלי 79 80 193
טוויל, יצחק בן אברהם בן עזרא עלי 79
טוויל, משה בן אברהם בן עזרא עלי 79
טוויל, נפתלי בן אברהם בן עזרא עלי 79
טוויל, עזרא בן אברהם בן עזרא עלי 79
טוויל, שלמה בן יצחק הכהן 120
טוויל, שרה בת אברהם בן עזרא עלי 79
טולידאנו, ברוך 50
טולידאנו, יהודה 50 159
טריגודה (יבואן מירושלים) 191

יהודה, אברהם אצלאן 71
יהודה, זכריה 52
יהודה, שמעון ב״ר שלמה בן יחזקאל 72
יהושע, גבריאל בן שבתי 18 27 48 157
יהושע, חזקיה ב״ר שבתי ב״ר גבריאל 19 21 22 58 59 60 66 69—73 173 195
יהושע, יעקב 28
יהושע משה בן יחזקאל 71
יהושע בן נחום 146
יום־טוב, רחמים בן אליעזר 143
יונה, מנשה בן יחזקאל 52
יונה, מרדכי בן נסים בן יחזקאל 52
יונה, שאול 44 98
יוסף בן אברהם בן יוסף 144
יוסף חיים ב״ר אליהו ב״ר משה חיים 28 45—50 54 55 93 94 110—112 114 156 185
יוסף בן יעקב חי בן יחזקאל 144
יוסף בן אמיר בן אהרן 51
יוסף רחמים ח׳ אברהם 51 52
יושע, נסים 11 187
יחזקאל בן אהרן חייו יצחק 51
יחזקאל בן יוסף בן צאלח 148
יחזקאל עזרא אליה 55 56
יחזקאל עזרא ששון משה 114
יחיא בן רחמים 148
ילון, יוסף חיים ב״ר אליהו 22 159
יעקב ב״ר אברהם ב״ר יצחק 52
יעקב בן אליה בן נסים 146
יעקב חי (מבצרה) 127 148
יעקב ב״ר יוסף חיים 55 56 67 125—127 159
יעקב בן יוסף בן מנשה 144
יעקב בן יוסף בן שלמה דוד 144
יעקב בן משה 127
יעקב ב״ר עבדאללה ב״ר יצחק 51
יעקב בן שמואל 146
יערי, אברהם 15 18 32 36 195
יצחק ב״ר אברהם ב״ר שלמה 48 56 94
יצחק חוגי 67
יצחק חי בן מנשה 51
יצחק חיים מע׳ ששון 144
יצחק בן עבדאללה 146
יצחק פרג׳ יחזקאל מרדכי 92
יצחק שוע 143
יצחק בן שלמה בן דוד 71
יצחקי, אברהם בן יעקב 82
יצחקי, אהרן בן יעקב 82
יצחקי, יצחק בן רפאל 35
ישראל, מרדכי 48
יצחקי, פרידה אשת יעקב 82
ישעיה (מסולימאניה) 165 170 176
ישראל בן עזרא בן ישראל 148

כאסכי, שלום 15
כדורי, לורה אשת אליעזר 28
הכהן, אברהם ב״ר דוד 49
הכהן, אפרים בן יוסף בן אפרים 144
כהן, חיים בן רפאל 150
כהן, יוסף חיים בן יהודה 20
הכהן, יצחק 48
הכהן, מנחם 48
הכהן, ישמעאל 50
הכהן, מכלוף 50
כהן, מנחם ש״ט [שם־טוב] 157
כהן מסעוד (חדד) 39
כהן, סופיה בת כוכב 82
כהן, עזרא בן יחזקאל 56
הכהן, ציון 50
הכהן, רחמים בן מוסה 89
הכהן, שלמה עלי 119
כודארי, חיים 192
כוכב, משפחה 82 184

כוכב, יוסף 183
כזמא בת צאלח בן עזרא 113
כ'צ'ורי בן אהרן 144
כ'צ'ורי בן מאיר בן רחמים 44
כרכוכלי, ציון ח' עבד־לעזיר 144
כרכוכלי, ששון בן אברהם 144

לבטון, חיים מרדכי 15
לוי, אורה אשת נסים 82
לוי, בן־ציון 71
לוי, יום־טוב ידיד 17
הלוי, יוסף ידיד 21
לוי, יוסף מרדכי ב"ר אשר 58 60 68 72 107 126 158 160 191
הלוי, יוסף בן עמרם 146
לוי, יחזקאל ב"ר אהרן משה 98
הלוי, יחזקאל ב"ר משה 48 54 94
הלוי, יצחק 50 138
לוי, ליפמאן דוד ב"ר יוסף יהודה 49
הלוי, משה ידיד 157
הלוי, נסים 35
הלוי, עזרא חיים 50
לוי, פנינה אשת יעקב מוסן 79
הלוי, ששון בן מאיר 146
לוריא, יצחק (האר"י) 21 22 38 55
לופז, ש' 108 109
לניאדו, אברהם 15
לניאדו, דוד ציון ב"ר שלמה 15 17 18 20 195
לניאדו, מאיר 152
לניאדו, עזרא 40 195
לניאדו, שלמה בן משה בן שאול 71

מאיר, אליהו 89
מאיר, הראש"ל יעקב 44 48 58 63—65 67—70 80 108 109 125—127 131 139—141 160 167
מאיר, יעקב בן אברהם 143
מאיר, עזרא בן יעקב 118
מאיר, שלמה בן ששון 51
מאיר, ששון בן יוסף 51
מאיר בן יוסף בן מאיר בן אהרן 51
מאיר בן צאלח בן מנחם בן דוד 144
מאמאן, אהרן 50
מאמאן, משה 50
מדיני, חיים חזקיהו 49
מהודאר, חיים בן יוסף 119
מהרי"ל, אהרן בן שלמה 21 22
מונטיפיורי, משה 114
מועלם (מירושלים) 182
מוראד, ימין 56
מושל, אסתר אשת שמעון 79
מזה, מאיר בן עבדאללה בן משה 51
מזה, משה בן יוסף 52
מזרחי, אליהו 17
מזרחי, יצחק 23
מזרחי, אסתר אשת יצחק 23
מזרחי, מלכה בת שאול 82
מטאלון, יעקב בן שמעון 18 49
מיוחס, מרדכי 72
מיוחס, רחמים ב"ר שלמה 66 72
מיוחס, שמואל בן יום־טוב ב"ר משה בן מרדכי 115
מיכאל, מוראד 29
מירו, מנחם 148
מנחם בן יעקב 143
מני, שלום ב"ר אליהו 72
מנשה בן מרדכי בן פינחס 51
מנשה בן משה 52
מערבי, אברהם חיים 50
מעתוק, נסים בן עבדאללה 144
מצליח, נסים בן צאלח 97
מראד, ששון 28
מרודי, משה 126
מרודי, משה בן יחזקאל 148
מריומה, חי 138
משה בן אברהם 146
משה בן יוסף 125
משה בן נחום בן עבדאללה 146
משה בן סלימאן בן שלמה 159
משה בן שלמה 42
משה בן שמואל 52
משה בן שמעון 138
משעל, גרג'יי 71
משעל, מנשה 72
מתתיה, פינחס בן ששון 51

נבון, משה 48 119
נג'ולה, שאול 138
נגרון, חיים 192
נהאמא, יחזקאל 144
נוריאל, אברהם 52
נוריאל, אליהו בן יצחק 114 119
נוריאל, טובה בת אליהו בן יצחק 114 115 119
נוריאל, מאיר בן יצחק 119

נוריאל, נועם בת אליהו בן יצחק 119
נוריאל, שמחה אשת אליהו 119
נוריאל בן אליהו 51
נחום בן חיים 138
נחום בן יהושע 51
נחום ב״ר משה 146
נחום בן משה בן יוסף 146
נחמד, רפאל שלמה 15
ניניו, יעקב שאלתיאל 50
ניניו, מאיר 50
ניקולאי השני מלך רוסיה 35 166 173
נסים, יצחק ב״ר רחמים 39 41 71 73 154
נסים, שמואל 49
נעים, אברהם 167
נתן, מיכאל חנוכה 51
נתנאל ח׳ יצחק 51

סופר, יעקב חיים ב״ר יצחק ברוך 21 22
סופר, מרדכי חי 71
סופר, מרדכי חיים דניאל 72
סורנאגה, חיים דוד 156
סחייק, ששון עזרא 71
סיטון, יעקב 192
סילוירא, עזרא 110 111
סילוירא, רפאל 110 111
סלימאן, מרדכי בן רחמים 51
סלימאן, עבדאללה בן צאלח 51
סלימאן, ראובן 67
סלימאן ב״ר אליהו 148
סלימאן ב״ר יוסף רחמים ב״ר אברהם 52
סלמאן, דוד 138
סלמאן בן גבריאל 143
סלמנא בן נסים בן עובדיה 52
סעיד אפנדי (מיפו) 192
סקלי, אהרן הכהן 159
סרח בת יעקב בן עזרא 119
סתהון, אליעזר בן מנצור 50
סתהון, חיים בן מנשה 50
סתהון, יוסף בן ישועה בן מנשה 118
סתהון, יעקב בן יוסף 118
סתהון, משה בן יוסף 15
סתהון, שלמה בן רפאל 118

ע׳אזי בן פייצל מלך עיראק 29 31
עבאדי, אברהם 50
עבאדי, אליהו 23
עבאדי, יצחק 22
עבאדי, מרדכי 16 18
עבאדי, רחל אשת אליהו 23
עבד אל־נבי, יוסף 118
עבד אל־נבי, יצחק 118
עבד אל־נבי, יוסף בן אברהם 118
עבד אל־נבי, צאלח 138
עבד אל־נבי, תמאני בן סלימאן 146
עבד אללה, אברהם ברוך 51
עבדאללה, אהרן בן מנשה 51
עבדאללה, ראובן בן שלמה 51
עבדאללה זמירא אברהם זכריה 148
עבדאללה בן ראובן 146
עבד לעזיר, אליה 98
עבדו, שלום 146
עבו, דוד 50
עבו, יצחק בן מרדכי 50
עבודי, משה חוגי 144
עבודי, סלימאן חוגי 71
עובד, שולמית אשת עובדיה 79
עובדיה ח׳ אליהו 71
עווץ׳, רחמים סעיד 89
עוז־ארי, יאיר 11
עוזיאל, בן־ציון מאיר חי 174
עזרא, אהרן בן אליהו בן דוד 89
עזרא, אליהו בן דוד בן יוסף 72
עזרא, דוד 72
עזרא, דוד בן אליהו בן דוד 88
עזרא, מזל־טוב אשת אליהו 72 88
עזרא, עזרא בן אליהו בן דוד 89
עזרא, רחל אשת דוד בן אליהו 33
עזרא בן דהוד 97
עזרא בן יאיר 52
עזרא בן עבדאללה בן יעקב 121
עזרא בן עבדאללה בן עזרא 146
עזרא בן רחמים בן עובדיה בן גבריאל בן עובדיה 52
עזריה (מירושלים) 192
עלוון שמעון 146
עמאר, משה 167
עמרם, ישראל בן עבדאללה 51
ענתיבי, אברהם 23
ענתיבי, אליהו בן רחמים 50
ענתיבי, יצחק 15

פאניז׳יל, אליהו משה ב״ר יהודה בכר ישראל 115 156
פאניז׳יל, רפאל מאיר ב״ר יהודה 58
פאפו, דוד ב״ר שלמה 54 55 72 94 107—109 135 140 141

פורפיטה (מורה בירושלים) 191
פייצל הראשון מלך עיראק 29 30 184
פיזאנטי, בן־ציון בן יצחק חיים 107 135 140 141
פילוסוף, אברהם 18 107 120
פיסו, שבתי 118
פירירה, יצחק 39
פלאצ׳, יהושע 138
פראג, אברהם 27
פראג, יוסף 27 191
פראנקו, משה 141
פראנקו, רחמים בן יוסף בן רפאל נסים 19 195
פרדס (פרידיס), בן־ציון 191
פרחה, (מבגדאד) 131
פריח, יחיא 138
פריסקו, אביגיל אשת יהודה 27
פריסקו, אברהם בן יהודה 27
פריסקו, מלכה (בת רחל) אשת אברהם בן יהודה 27
פריסקו, שמחה (אלגרה) בת אברהם 27
פרנקל, מנדל 194
פרץ, יהודית 81 192

צאלח בן ברוך 144
צאלח בן מנשה 139
צאלח בן משה 52
צאלח מעלם עיזר 113
צארם, יחיא ב״ר יוסף 156
צדקה, ראובן 121
צדקה, משה 119
צורי, יעקב 129 139
ציון יעקב ב״ר אברהם 44 58 143
ציון בן יעקב בן יוסף 143
צמח בן יוסף בן ששון 148

קאסוטו, חיים 191
קואינקה, בן־ציון שמואל וידאל רפאל בן אברהם 107 115 126
קואינקה, משה יהודה 118
קובי, ציון 143
קולוראדו (חכם בירושלים) 191
קוניץ, משה 22
קמחי, שמואל 35 58
קיקי, שמואל 50
קפילי, יהודה 191
קפצון, עבד 138
קציץ, יעקב ב״ר שאול 21
קרסינטי, מרדכי 50

ראובן, דניאל 51
ראובן, עבדאללה 51
ראובן בן יוסף בן אליה בן שאול 98
רבוח, יהודה 50
רופא, יעקב ב״ר יוסף 123
רחל אמנו 93
רחמים, יחייא 51 136
רחמים ח׳ שלמה ח׳ אליהו 146
רחמן בן ניסן 113
רייך, יהודית אשת משה 79
ריינה, דוד 50
רפאל בן אהרן 113
רפאל יצחק חיים 56 71

שאול ב״ר יחזקאל ברוך 96
שאמיה, שאול 16
שאנאכה, עזרא 121
שאקו, רפאל יהושע הכהן 68 107—109 160
שבאבו, אברהם חיים 50
שבתאי אליהו שבתאי רחמים 51
שבתי עבד לעזיר יחיא 51
שבתי בן יוסף 146
שבתי ח׳ עלון 146
שגורה, אהרן יהושע די 15
שובי, משה בן ראובן 138
שובי, צמח 138
שוחט, עזרא ח׳ אברהם 144
שוע בן יחזקאל 143
שושי, יצחק בן אהרן 51
שישו, שלום 50
שכר, יעקב 118
שכר, משה 118
שלום, יוסף 184
שלום, יעקב בן חיים 135
שלום בן יחזקאל בן יצחק 52
שלום ח׳ מרדכי 51
שלום בח״ר שמעון בן אליהו 146
שלם, דוד 138
שלם, נתן 73 195
שלמה בן אדרת־אברהם 152
שלמה־דוד, מאיר בן אליהו 95
שלמה־דוד, יחזקאל 95
שלמה־דוד, עבדאללה בן אליהו 95
שלמה בן יוסף 52
שלמה בן יחזקאל בן יוסף 52

שלמה בן יחייה 120
שמאש, אברהם בן ראובן 119
שמאש, מאיר בן יצחק נוריאל 121
שמאש, משה ב״ר חיים ב״ר שלמה ב״ר דוד 48 54—56 95 122
שמואל ב״ר אליהו ב״ר נסים 27
שם־טוב, דהוד 98
שם־טוב, יוסף 98
שמעון ח׳ רחמים 146
שמעוני, אסתר 23
שמעוני, שלום בן שמעון 140—142
שמש, יחיא 138
שרון, יוסף בן דוד — ראה: שרים, יוסף בן דוד
שריזלי, אליהו 118
שריטי, אליהו הכהן 120
שריטי, שלמה 120
שרים, אברהם 23
שרים, אברהם ב״ר יצחק ב״ר יוסף 19
שרים, אברהם ב״ר עזרא 20
שרים, אהרן בן רפאל 79
שרים, אליהו ב״ר עזרא 20
שרים, אסתר אימו של ׳ר שלום 27
שרים, אסתר בת רחמים 23
שרים, אסתר בת רפאל דוד 23
שרים, ברטה אשת יצחק 81 82
שרים, גראציה (שולה) אשת יוסף 81
שרים, דוד בן־יום־טוב 82
שרים, דוד ב״ר יצחק ב״ר דוד 18
שרים, דוד ב״ר יצחק ב״ר יוסף 18 23
שרים, דוד ב״ר רחמים — ראה: שרים, רפאל דוד בן רחמים
שרים, חיים חלפון 17
שרים, חלפון־חיים ב״ר יצחק 19
שרים, חנה בת יוסף חיים 78 79
שרים, טובי בן נוריאל 82
שרים, יהודה בן יוסף חיים 72 79 83 84 182 186 191 193
שרים, יהודית אשת יום־טוב 81
שרים, יהושע בן יום־טוב 82
שרים, יהושע בן יהודה 79
שרים, יום־טוב ב״ר יוסף חיים 60 62 78 79 81 182 186 189
שרים, יוסף בן דוד 23
שרים, יוסף חיים בן שלום 11 24—48—50 55—57 61 62 64 66 69—73 75 78—80 83—92 96 97 99 104 106 108—123—125 143—145 150—157 159—168—170 172—176 178—188—195
שרים, יוסף־ישראל בן יום־טוב 81 82 192
שרים, יוסף ב״ר עזרא 20
שרים, יוסף ב״ר יצחק ב״ר דוד 18
שרים, יוסף ב״ר יצחק ב״ר יוסף 16—19
שרים, יעל בת יוסף חיים 78 79
שרים, יצחק ב״ר דוד ב״ר יצחק 18 23
שרים, יצחק ב״ר יוסף [הראשון] 15—18 20 27 195
שרים, יצחק ב״ר יוסף [השני] 18—19 195
שרים, יצחק ב״ר יוסף ב״ר יצחק 18 114
שרים, יצחק־יעקב ב״ר יצחק ב״ר יוסף 19
שרים, ירון בן נוריאל בן יום־טוב 82
שרים, ירחמיאל בן דוד 23
שרים, ישי בן דוד 23
שרים, מול אשת יהודה 79 182
שרים, מלכה אשת נוריאל בן יום־טוב 82 183
שרים, מצליח בן יום־טוב 81 82
שרים, מרגלית אשת אהרן בן רפאל 79
שרים, מרדכי ב״ר יצחק ב״ר יוסף 19
שרים, משה בן ברטה 82
שרים, משה בן יהודה 79
שרים, משה ב״ר יצחק ב״ר דוד 18
שרים, משה ב״ר יצחק ב״ר יוסף 18 19
שרים, משה ב״ר עזרא 20
שרים, מתתיה ב״ר משה ב״ר יצחק ב״ר דוד 18
שרים, נוריאל בן יום־טוב 11 82 93 129 143 181 183 199
שרים, נסים בן רפאל דוד 23
שרים, נעמה (נהמה) אשת שלום 27 72
שרים, נעומי בת יצחק ב״ר יוסף 19
שרים, סול אשת מצליח בן יום־טוב 82
שרים, סופיה אשת יום־טוב 82 182 193
שרים, עדינה בת יצחק ב״ר דוד 18 20 23
שרים, עודד בן נוריאל בן יום־טוב 82
שרים, עזרא ב״ר יצחק 19 20 201
שרים, עמנואל בן אהרן 79
שרים, צלחה אשת רחמים ב״ר דוד 22 23
שרים, רחל אשת דוד ב״ר יצחק 18
שרים, רחל בת יצחק ב״ר דוד 18
שרים, רחל בת יצחק ב״ר יוסף 19
שרים, רחל בת רחמים 23

שרים, רחל אשת רפאל דוד 23
שרים, רחמים ב״ר דוד ב״ר יצחק 18 20—23 196
שרים, רחמים ב״ר יצחק 18
שרים, רחמים בן רפאל דוד 23
שרים, רפאל בן אהרן 79
שרים, רפאל דוד ב״ר רחמים 23
שרים, שולמית בת רפאל דוד 23
שרים, שלום 27
שרים, שלום בן יוסף חיים 79 80
שרים, שלום בן־יום־טוב 82 181
שרים, שלמה בן אהרן 79
שרים, שלמה־יצחק בן רפאל דוד 23
שרים, שמחה (אלגרה) אשת יוסף חיים 27 73—79 182 184 191
שרים, שמחה בת יצחק ב״ר יוסף 19
שרים, שמעון ב״ר שלום 27
שרים, שרה בת יצחק ב״ר דוד 18
שרעבי, שלום 20 21
ששון (מעיר עקר) 148
ששון, אברהם 17 18
ששון, אברהם בן אליהו 79
ששון, אליהו 79
ששון, אליהו חי בן אברהם 15 16
ששון, בנימין בן אליהו 79
ששון, דוד (מבומביי) 35 87 88
ששון, דוד (ממוצל) 138
ששון, דוד בן אליהו 79
ששון, דוד בן סלימאן 88
ששון, תאי הארון 136
ששון, יוסף בן אליהו 79
ששון, יעקב בן אליהו בן דוד 87
ששון, לאה (לולו) בת אליה 79
ששון, מאיר בן צאלח מאיר 88
ששון, מלכה בת אליהו 79
ששון, נסים בן אברהם 44
ששון, נסים בן יצחק בן צאלח 89
ששון, צאלח בן מאיר 88
ששון, פרחה אשת סלימאן ב״ר דוד 32 88
ששון, רבקה בת אליהו 79
ששון, רחל בת אליהו 79
ששון, רחל אשת יעקב בן אליהו 87
ששון, רחל אשת צאלח מאיר 88
ששון, רחמים בן עבדאללה 51
ששון, שלום (סלומון) בן אליהו 79
ששון, שמעון (סימון) בן אליהו 79
ששון כ׳צ׳ורי יחזקאל עזרא 29 56 133
ששון ח׳ נגנא ח״ר יצחק 146
ששון ב״ר נתנאל 51

תדהר, דוד 20 23 59 196
תווינה, אברהם 165 167 196
תווינה, אליהו שלמה חייא 143
תווינה, שלמה בן עאבד 36

ג. מפתח שמות המקומות

אורפה 67
אזמיר 15 126
איטליה 141
אירופה 108 109 187
ארבל (ארוויל) 51 146
ארגנטינה 192
ארם־נהריים 62 64 66 70 122 150 151
ארם־צובה 15—20 27 34 67 110 111
ארץ־ישראל 11 18 27 39 46 55 56 60
70 92 105 112 138 160 165 167 185
186
אשור — ראה : מוצל

בבל 42 48 49 52 54 56 59 64 65 67 69
70—72 87 93 94 95 110—112 114 122
123 125—131 139 143 150 151 155 166
172 188
בגדאד 11 28—31 34 37 42 46—49 52
54—56 58 60 65 67 70 71 73 78 93—
98 110 112 118 119 121 122 125 128—
130 133 159 161 162 166 182 185 186
בואינוס־איירס 79 192
בומביי 35 36 80 87 88 90 93
ביירות 126
בית־סחור 191
בצרה 34 46 126 127 144
ברלין 165
ברן 28

גורג'יסתאן 34 35 166 172 186

דהוך 138—142 146 149
דוז־כורמאטו 146
דרום אמריקה 192

הודו 34 36 59 62 64 67 69—71 78 93
95 99 104 141 150 151 153
הודו־סין 70 150 151
הונג־קונג 28 36
הנדייה 144
הנכאן — ראה : הונג־קונג

זאכו, 64 67 146 147

חברון 11 31 34 35 36 46 49 52 58 91 92
חילה (חילי) 144
חיפה 167
חלב — ראה : ארם־צובה

טבריה 11 22 31 46 49—52 59 131 158
159
טירת־הכרמל 167

יאנינה 188
יוון 188
ירושלים 11—23 27 28 31 34 35 37—50
52—55 58 59 61 62 80—83 92 93 99
104—109 113—115 118—120 122—127
129—133 157 160 165—167 181 186
187 188 192 194

כאנאקין 44 58 65 66 71 127 132 143
כוטאיס 35
כוי־סנג'ק 42 146
כורדיסתאן 34 40 42 47 52 70 143 149
153 165 166 172 173 178 185 186
כלכותה (כלכתה) 35—37 57 60 67 73
83 87 88 90 91 93 126
כרכוך 42 51 52 146
כעכובה 144
כפר סילוואד 191

לונדון 32 95

מוצל 40 46 50 51 135—138 145 146
מחמרה עבדאן 144
מכסיקו 193
מנדלי 144
מנצ'סטר 95
מרגה 42
מרסיי 192

נאצרייא 144

ניו־יורק 79
נינוה 49

סולימאניה (סלימאניה, איסלימאניה) 51
139 165—167 185 186
סוריה 27 34 62 64 70 150 151
סין 62 64 99
סינגאפור 36 57 99
סלוניקי 73
סמאווא 144
סנדור 140 141 146
ספאקס 126

עדן 99
עיראק 44 46 70 71 150 151 182
עמאדיה 146 149
עמארה 55 67 126 144
ענתאב 20
עקר 145 146

פורט סעיד 192
פילאן 36
פישדאר 42
פריס 83
פרס 34 64 78 153

צפת 11 31 46 49 50 52 59

קאמישלו 146
קהיר 67 126
קוג'ין 99
קושטא 31 34 58 95 132
קילז 23
קצר־שירין 143
קרית־טבעון 165

רוסיה 35 108 109 160 173
ריו־דה־ג'נירו 192
רמלה 167
רנגון, 36 99
רמת־השרון 23

שאמייה 144
שוויץ 28
שנגהאי 28 36
שנדוכה 146

תורבת 144
תורכיה (תוגרמה) 141 184 191
תל־אביב 23
תלעת־צאלח 144

ד. מפתח שמות העניינים

האגודה הציונית לארם־נהריים 122
ארגון יוצאי עיראק בחיפה 167
אשכנזים 49

בית־דין הצדק בבגדאד 52 55 56 71 132
בית־דין הצדק לעדת הספרדים בירושלים 18 120 141
בית־החולים מרפא עיניים בירושלים 60
בית־החולים משגב לדך בירושלים 27 60 115 129 139—141
בית־הכנסת "אהל־רחל" בירושלים 165
בית־הכנסת בבית דוד ששון בבומביי 35
בית־הכנסת "בית־אל" בכלכותה 36 88
בית־הכנסת "דגל־ראובן" בירושלים 191
בית־הכנסת לעדת החלבים בירושלים 113 119
בית־הכנסת "ימין משה" בירושלים 115
בית־הכנסת "כנסת חוצות" בירושלים 118
בית־הכנסת "למען ציון וירושלים" 119
בית־הכנסת ובית המדרש רבי מאיר בעל הנס בטבריה 159
בית־הכנסת וישיבת "מגן אברהם" בירושלים 27 60 73 83 84 181 182 187 188
בית־הכנסת "מגן דוד" בכלכותה 36
בית־הכנסת של המנסטירלים בירושלים 60
בית־הכנסת "נחלת שבעה" בירושלים 31 34 35 58
בית־הכנסת "עוד יוסף חי" — ראה: בית־הכנסת וישיבת "מגן אברהם" בירושלים
בית־הכנסת "צלאת חכם יחזקאל" בבגדאד 96
בית־הכנסת הגדול "צלאת לכבירי", בבגדאד 28 29
בית־הכנסת "שמעון הצדיק" בירושלים 59 80
בית־המדרש של הרב יוסף פראג בירושלים 191
בית־המדרש למורים העברי בירושלים 73
בית־הספר "דורש ציון" בירושלים 27
בית־הספר של חברת כי"ח בבגדאד 59 166
בית־הספר "כרם הילדים" בבגדאד 73 161
בית־הספר "לורה כדורי" בבגדאד 28
בית הספר התיכון "שמאש" בבגדאד 166
בית הספרים הלאומי והאוניברסיטאי בירושלים 16 37 48 49 125
בית־עלמין של העדה הכורדית בירושלים 165
בתי כנסיות בבגדאד 46 55
בתי כנסיות שונים 18 23 27 51 52 54 67 87 95 112 113 118 139 158 166 191 193

הסכמות 17 18 46—48 50—56 70 71 142
הספרדים וקינות 28 31 73 80 184

ועד עדת הבבלים בירושלים 70—72
הועד הכללי לעדת הספרדים בטבריה 158 159
ועד עדת הספרדים בירושלים (כוללות הספרדים) 11 31 34 35 38 43 44 46—48 56 58 50—62 64—73 99 104 105 108 109 121—125 131—133 140 141 143 145 150—153 155—157 160 200
הועד הרוחני בבגדאד 70

חברת "ימין משה" בירושלים 115
חברת "כל ישראל חברים" 131
חברת "למען ציון" 119
חברת "מייסדי בית הרפואה" בבגדאד 98
חברת "עוזרי דלים" בבגדאד 56
חברת "עושה־חסד" בכלכותה 36
חברת "שלום ירושלים" 162
חטי דפסחא 36 58 67 105 127

יפוי־כוח מועד העדה הספרדית בירושלים 153
ישיבת "אוהל מועד" 20
ישיבת ארם־צובה 140 141
ישיבת "בית־אל" בירושלים 18 27 31 34 37 38 39 58 80
ישיבת "חסד לאברהם" בירושלים 59 119

השליח הנודד

הישיבה הכללית לעדת הספרדים בירוש־
לים 135
ישיבת "מזל־צומח" בירושלים 79 88
ישיבת "מקור חיים" לעדה הספרדית בי־
רושלים 135 140 141
ישיבת "עץ־חיים" לעדה הספרדית בירו־
שלים 140 141
ישיבת "פורת־יוסף" בירושלים 20 126
ישיבת "רחובות הנהר" בירושלים 18
ישיבת "שער השמים" 140 141
ישיבת "תומכי תורה" בירושלים 165
ישיבת "תורת אמת" לעדה הספרדית בי־
רושלים 135
ישיבת "תפארת ירושלים" 105

כולל חברון 31 34
כותל המערבי 105 108 109
כרטיס־ברכה לחגים של רי"ח שרים 162
196 186
כתובה 75

"מדרש תלמוד־תורה" בבגדאד 31 37 98
166
מושב זקנים וזקנות בירושלים 140 141
מכון בן־צבי 55 200
מנהג של שליחים שנתנו גט לנשותיהם
לפני נסיעתם 32
מס ה"ארצ'יה" 194
מס ה"גבילה" 155
מס הגנתינו 194
מסגד "ג'אמע חיידר כ'אנה" בבגדאד 31
מצבת רבי מאיר בעל הנס 49

סכנת דרכים לשד"רים 32 141
ספרי־תורה 18 46 59 80 112—120

"פלקות" בת"ת בירושלים 191

ציונות בבגדאד 71 122 123 167

קבר דוד המלך 191
קבר ר' מאיר בעל הנס 158
קופת "אבות־העולם" בחברון 46 51 52
קופת "בית־תבשיל" 46
קופת "ויברך־דוד" 46 55 56 71
קופת "ישיבת בית־אל" 46
קופת "ישיבת חסד־אל" 46
קופת "ישיבת "עץ־חיים" 46
קופת "כותל־המערבי" 46
קופת "מגן אבות" 46
קופת "מגן דוד" 42 43 46—48 50 51 54
55 70
קופת "משגב־לדך" 46 134
קופת ר' מאיר בעל־הנס 46 48 50—52
159
קופת ר' שמעון ב"ר יוחאי 46 51 52
קופת "שמעון־הצדיק" 46
קופת רחל־אמנו 42 43 46
קמיע 184

"שד"רים נהוגים" 36 39 50 106 135 141
שטר־תנאים של ועד העדה הספרדית בי־
רושלים 70 150 151
שכונות בירושלים :
"בית וגן" 20
"בית־יוסף" 27 42 191
"גבעת־שאול" 165
"זכרון משה" 23 165
"ימין משה" 59 114 191
"מחנה־יהודה" 59 83 113 181 187
191 193 194
"נחלת־שבעה" 35
"מקור־חיים" 187
"רחובות־הבוכארים" 20
"רמת־שרת" 72

ת"ת "מגן־דוד" בירושלים 20
ת"ת ב"רחובות הבוכארים" בירושלים 20
ת"ת לעדה הספרדית בירושלים 35

©
Copyright by Abraham Ben-Yaacob
& Nuriel Shrem together
Jerusalem

Printed in Israel

Menachem Press, Jerusalem

THE TRAVELLING ENVOY

RABBI JOSEPH HAIM SHREM

BY

ABRAHAM BEN-YAACOB

ISSUED BY NURIEL SHREM, JERUSALEM, 1982

7/11/84

למשפ בולטן הוקרה

לקח נל ספרי שם בהוקרה

על תרומתו של בעלך המנוח.

בהוקרה

[illegible]

מספרי המחבר

ב. ספרי-לימוד וספרות יפה

12. **תורת הקרבנות**
(הוצאת ראובן מס, שש מהדורות,
ירושלים תרצ"ט — תשל"ו)

13. **תורת התרומה והמעשר**
(הוצאת ראובן מס, שלוש מהדורות,
ירושלים תש"ב — תשל"ב)

14. **מאשפות ירים אביון** — סיפור פולקלורי
(הוצאת א' לוסטיגמאן, ירושלים תש"ו)

15. **ילקוט מנהגים**
(הוצאת משרד החינוך והתרבות,
שלוש מהדורות, ירושלים תשכ"ז — תשל"ז)

16. **פרקי תפלה, ברכות ודינים לכתה א**
(הוצאת מנצור, ירושלים תשכ"ח)

17. **האוצר — חמישים סיפורי-עם ואגדות**
(הוצאת "יבנה", תל-אביב תשכ"ט)

18. **הרב יוסף חיים**
(הוצאת המחלקה לתרבות תורנית
במשרד החינוך והתרבות, שתי מהדורות,
ירושלים תשל"ב — תשל"ז)

19. **חבר טוב — סיפור פולקלורי**
(הוצאת משרד החינוך והתרבות, המרכז
לתוכנית לימודים, ירושלים תשל"ט)

20. **השליח הנודד**
(הוצאת נוריאל שרים, ירושלים תשמ"ב)

21. **מפי העם** — ספר הבדיחה והחידוד
(יופיע בקרוב בהוצאת א' רובינשטיין)

עטיפה: פיני — תשמ"ב

השליח הנודד

כל העוסק בחקר תולדות היישוב היהודי הישן בארץ־ישראל יודע היטב כי יישוב זה החזיק מעמד בזמנים קשים מאוד תודות לפעולותיהם המבורכות של מאות השד"רים (שליחים־דרבנן), אשר נשלחו מכוללות "ארבע ארצות" (ירושלים, חברון, צפת וטבריה) לכל תפוצות ישראל, במזרח ובמערב. זו הייתה המגבית המיוחדת של הימים ההם, שבלעדיה לא יכול היה היישוב היהודי להתקיים ואפילו לזמן קצר. היישוב בארץ, ספרדים ואשכנזים גם יחד, נהגו לשלוח שליחים מטובי הרבנים והפרנסים, שהשפעתם הייתה גדולה על הקהילות היהודיות בגולה.

הרבה נכתב על שלוחי ארץ־ישראל אלה לארצות הגולה; אך מיום ליום מתגלים תעודות חדשות ומיסמכים חדשים המוסיפים הרבה למה שידוע לנו על נושא זה. ברשותי חומר רב בלתי ידוע על שלוחים אשר ביקרו במאות התשע־עשרה והעשרים בארצות המזרח הקרוב והרחוק ויש בדעתי לפרסמו בספר מיוחד. את הספר הזה אני מקדיש להרב יוסף חיים שרים ז"ל, שהיה אחד השליחים הבולטים ביותר בת־קופות האחרונות, ביקר בכמה ארצות מטעם כוללות "ארבע ארצות" הקודש, שהה כעשר שנים בבגדאד, היה בעל השפעה מיוחדת, התחבב על כל הקהילות היהודיות אשר ביקר בארצותיהן וזכה להצלחות רבות.